

Σχολή Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ: «ΜΑΘΗΣΗ, ΣΧΟΛΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ
ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΕΘΝΟΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ: ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ
ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ».

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΚΑΛΗΜΕΡΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

Α.Μ 647

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΚΟΤΟΒΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	σελ.5
Περίληψη	σελ.6
Abstract	σελ.7
Εισαγωγή	σελ.8-9

Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Μετανάστευση και εκπαίδευση: «Μια εννοιολογική προσέγγιση»

1.1 Μετανάστευση: Εννοιολογική Προσέγγιση	σελ.10
1.1.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης	σελ.11
1.1.2 Συνέπειες της μετανάστευσης	σελ.12
1.2 Η μετανάστευση στην Ελλάδα	σελ.13
1.3.1 Η Εννοιολογική προσέγγιση του όρου «Πρόσφυγας»	σελ.14
1.3.2 Διαφοροποίηση των όρων του μετανάστη, του αλλοδαπού και του πρόσφυγα	σελ.14-15
1.4 Εκπαιδευτική πολιτική για τη μετανάστευση	σελ.15-18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Σχολείο και ένταξη μαθητών με διαφορετικό εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο

2.1 Κοινωνικές ανισότητες	σελ.19-20
2.1.1 Μια έρευνα για τις κοινωνικές ανισότητες	σελ.20
2.1.2 Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών και στην καταπολέμηση των διακρίσεων	σελ.21
2.2 Οι μετανάστες στην εκπαίδευση	σελ.22-23
2.3 Η σχολική πορεία των μεταναστών μαθητών	σελ.23-24
2.4 Η σχολική επίδοση των μεταναστών μαθητών	σελ.24-25
2.4.1 Η μάθηση και ο πολιτισμός και οι διαδικασίες της εκπαίδευσης	σελ.25-26
2.4.2 Η αξιοποίηση των διαστάσεων της ετερότητας στο σχολείο	σελ. 26-27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Διαπολιτισμική ικανότητα εκπαιδευτικών και διαχείριση σχολικής τάξης

3.1 Ο κρίσιμος ρόλος της εκπαίδευσης	σελ.27-28
3.2 Μαθητική ταυτότητα	σελ.28-29
3.2.1 Διδασκαλία και μάθηση	σελ.29
3.2.2 Οι Διαπροσωπικές σχέσεις των μεταναστών και προσφύγων παιδιών με τους γηγενείς.....	σελ.30-31
3.2.3 Το περιβάλλον του σχολείου ως θεσμού	σελ.31-32
3.3 Το διαπολιτισμικό αναλυτικό πρόγραμμα	σελ.32-33
3.4.1 Εκπαιδευτικοί και διαπολιτισμική ικανότητα	σελ.33-36
3.4.2 Αποτύπωση και ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας	σελ.37
3.4.3 Η κοινωνική θέση παιδιών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στην ομάδα της τάξης	σελ.38
3.4.4 Πρόληψη εθνοτικών συγκρούσεων μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	
3.4.4.1 Ο ρόλος της εκπαίδευσης για την πρόληψη των εθνοτικών συγκρούσεων	σελ.39
3.4.4.2 Τα προσόντα και η κατάρτιση των δασκάλων	σελ.40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Διαπολιτισμικότητα και σύνδεση σχολείου-οικογένειας

4.1 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού	σελ.41
4.2 Οι οικογένειες μεταναστών και προσφύγων	σελ.42-43
4.3 Οι «συγκεντρώσεις γονέων»: Τύπος ή ουσία;	σελ.44
4.3.1 Χτίζοντας γέφυρες επικοινωνίας με τους γονείς	σελ.45-46
4.3.2 Το σχολείο, η οικογένεια και οι κοινοτικές σχέσεις για τη φροντίδα των παιδιών	σελ.47
4.3.3 Γονική εμπλοκή και σχολική επίδοση	σελ.47-48
4.3.4 Προκλήσεις και εμπόδια της γονικής εμπλοκής στο διαπολιτισμικό σχολείο	σελ.48-49
4.3.5 Η διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας.....	σελ.49-50
4.3.6 Η υποστήριξη της γλωσσικής διδασκαλίας	σελ.50
4.4 Οι απόψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών	σελ. 51-54

Β΄ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Μεθοδολογία έρευνας

5.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας	σελ.55
5.2 Μέθοδος συλλογής και ανάλυσης δεδομένων	σελ.56
5.3 Συμμετέχοντες στην έρευνα	σελ.56
5.4 Περιορισμοί της έρευνας	σελ.56
5.5 Ευρήματα της έρευνας	σελ.57
6. Συμπεράσματα- Συζήτηση	σελ.58-60
7.Αποτελέσματα	σελ.60-61
Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη	σελ.62
Βιβλιογραφία	σελ.63-65
Παράρτημα	σελ.66-136

«Ευχαριστίες»

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί προϊόν μιας μακράς αναζήτησης και προβληματισμού πάνω σε ένα επίκαιρο θέμα απέναντι στην μάθηση, τη σχολική ζωή και την επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών καθώς και τις θέσεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση . Για την ολοκλήρωση της εργασίας μου υπήρξε η πολύτιμη στήριξη κάποιων ανθρώπων που θα ήθελα να τους ευχαριστήσω θερμά. Αρχικά ένα μεγάλο ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Γκότοβου Αναστασία που με την καθοδήγηση και την έγκυρη και έγκαιρη υποστήριξη της με ενέπνευσε και με καθοδήγησε ώστε να ολοκληρώσω το έργο μου. Επίσης ένα μεγάλο ευχαριστώ προς όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος του Παιδαγωγικού τμήματος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που ο καθένας με το δικό του τρόπο με βοήθησε καθόλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Τέλος το πιο μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου και στον σύντροφο μου που με στήριξαν σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου και πέτυχα τον πολύτιμο στόχο μου.

Σας ευχαριστώ για όλα!

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία ερευνάται η μάθηση, η σχολική ζωή και η επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών από την πλευρά των εκπαιδευτικών καθώς και οι εμπειρίες και πρακτικές των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και πιο ειδικά τη σχολική ζωή των μεταναστών και προσφύγων και την επικοινωνία με τους γονείς. Σκοπός του θεωρητικού μέρους της παρούσας εργασίας αποτέλεσε η ανάδειξη σημαντικών παραγόντων για την καλύτερη κοινωνικό-συναισθηματική αγωγή των παιδιών από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς τους με έμφαση στη σημασία της μεταξύ τους συνεργασίας και τον ρόλο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για την καλύτερη και πιο ομαλή συνύπαρξη και εξέλιξη των συγκεκριμένων παιδιών στο σχολείο.

Η καλή συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονέων αποτελεί αναμφίβολα βασικό παράγοντα για την επίτευξη των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων του σχολείου. Ακόμη πιο αναγκαία καθίσταται αυτή η συνεργασία στην περίπτωση μεταναστών και προσφύγων μαθητών. Αφετηρία της παρούσας έρευνας είναι ο γενικότερος προβληματισμός για την εκπαίδευση των μεταναστών και προσφύγων μαθητών στο ελληνικό σχολείο και ειδικότερος σκοπός είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την γονική εμπλοκή και την συνεργασία τους με γονείς μεταναστών και προσφύγων μαθητών.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας μελετήθηκε η συχνότητα της συνεργασίας των εκπαιδευτικών με τους γονείς μεταναστών και προσφύγων μαθητών, καθώς και οι δυσκολίες που ανακύπτουν στη συνεργασία αυτή από την οπτική των εκπαιδευτικών. Επιπλέον, διερευνήθηκε κατά πόσο η γονική εμπλοκή επιδρά θετικά στην ολόπλευρη (ακαδημαϊκή, συναισθηματική και κοινωνική) εξέλιξη του παιδιού, κατά την εκτίμηση των εκπαιδευτικών. Πρόκειται για μια ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις από εκπαιδευτικούς του 9^{ου} διαπολιτισμικού δημοτικού σχολείου Ιωαννίνων.

Η ανάπτυξη και η εδραίωση καλής συνεργασίας σχολείου και οικογένειας με μεταναστευτικό υπόβαθρο στα πλαίσια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και επικοινωνίας έχει πολλαπλά οφέλη στην ανάπτυξη των παιδιών. Λόγω των πολλαπλής ετερότητας που παρουσιάζουν αυτές οι οικογένειες οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι διαπολιτισμικά ευαισθητοποιημένοι και ικανοί να μπορούν να διαχειριστούν τους παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη καλής συνεργασίας και να ενθαρρύνουν την προσέλευσή τους στο σχολικό περιβάλλον με σκοπό την ενίσχυση της εμπλοκής τους.

Λέξεις κλειδιά: γονική εμπλοκή, συνεργασία σχολείου – οικογένειας, εκπαίδευση προσφύγων και μεταναστών μαθητών, διαπολιτισμική εκπαίδευση, ισότητα στην εκπαίδευση, αποδοχή της διαφορετικότητας, διαφοροποιημένη μάθηση

Abstract

In this thesis, learning, school life and communication with the parents of immigrant and refugee students as well as the experiences and practices of teachers in intercultural education are investigated. The purpose of the theoretical part of this work is to highlight important factors for the best socio-emotional upbringing of children by their parents and teachers, with an emphasis on the importance of cooperation between them and the role of intercultural education for the best and smoother coexistence and development of specific children at school.

Good cooperation between teachers and parents is undoubtedly a key factor in achieving the teaching and pedagogic goals of the school. This cooperation becomes even more necessary in the case of immigrant and refugee students. The starting point of this research is the general reflection on the education of immigrant students at Greek schools and a more specific purpose is the investigation of teachers' opinions regarding parental involvement and their cooperation with parents of immigrant and refugee students.

In particular, in the context of this research, the frequency of cooperation between teachers and the parents of immigrant and refugee students was studied, as well as the difficulties that arise in this cooperation. In addition, it was investigated whether parental involvement has a positive effect on the all-round (academic, emotional and social) development of the child, as assessed by the teachers. It is a qualitative research with semi-structured interviews from teachers from the ninth intercultural primary school of Ioannina.

The development and consolidation of good cooperation between school and family with an immigrant background in the context of intercultural education and communication has multiple benefits in the child's development. Due to the multiple heterogeneity presented by these families, teachers should be interculturally aware and able to manage the factors that prevent the development of good cooperation and encourage their presence in the school environment in order to strengthen their parental involvement.

Key words: parental involvement, school-family cooperation, education of refugee and immigrant students, intercultural education, equality in education, acceptance of diversity, differentiated learning

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης τις τελευταίες δεκαετίες έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτισμικής ζωής της χώρας. Όπως είναι φυσικό η εκπαίδευση δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη από αυτές τις αλλαγές. Η παρουσία παιδιών με διαφορετικό πολιτισμικό, αλλά και γλωσσικό υπόβαθρο, σηματοδοτεί καινούριες προκλήσεις για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ιδιαίτερα μετά το 2015, οι ελληνικές αρχές και οι τοπικές κοινωνίες βρέθηκαν αντιμέτωπες με την πρόκληση να διαχειριστούν την είσοδο και την προσωρινή ή μόνιμη φιλοξενία σημαντικού αριθμού προσφύγων και μεταναστών. Πέρα από την καταγραφή του πληθυσμού, οι αρχές όφειλαν να μεριμνήσουν άμεσα για τη στέγαση, τη σίτιση και την ιατροφαρμακευτική φροντίδα όλων αυτών των ανθρώπων.

Κύρια και άμεση ανάγκη δημιουργήθηκε και στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς μεγάλος αριθμός των νεοεισερχόμενων ήταν παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2017). Τα εκπαιδευτικά συστήματα πλέον καλούνται να διαμορφώσουν ένα σχολικό περιβάλλον, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις όλων των κοινωνικών και πολιτισμικών ομάδων και θα προάγει τη δημιουργική αλληλεπίδραση όλων των μαθητών. Το βασικό καθήκον της εκπαίδευσης πλέον είναι η προετοιμασία των μαθητών ως πολιτών μίας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, οι οποίοι θα σέβονται τη γλωσσική και πολιτισμική ετερότητα και θα διατηρούν παράλληλα την πολιτισμική τους ταυτότητα. Μάλιστα, ο ρόλος της εκπαίδευσης στη νέα πολυπολιτισμική πραγματικότητα είναι βαρύνων, καθώς αποτελεί έναν από τους βασικότερους μηχανισμούς διαμόρφωσης των στάσεων, των αξιών και της συμπεριφοράς του ατόμου (Καγκά 2001, Παλαιολόγου & Ευαγγέλου, 2003).

Οι Μπαλατζής και Νταβέλος (2009, σ. 253) αναφέρουν πως στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι «να προετοιμάσει τους μαθητές ως πολίτες μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, ενισχύοντας τον αμοιβαίο σεβασμό και την αποδοχή της διαφορετικότητας». Στην διαπολιτισμική παιδαγωγική η διδασκαλία σέβεται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα και συνδέεται με την ιδέα του αυτοπροσδιορισμού και της ελευθερίας (Πανταζής, 2008). Ακόμη, η εκπαιδευτική διαδικασία στοχεύει σε ένα σχολείο στο οποίο η διαφορετικότητα είτε ως ειδική εκπαιδευτική ανάγκη είτε ως πολιτισμική ετερότητα, μέσω του συμπεριληπτικού τρόπου προσέγγισής της, αποτελεί μέρος του συνόλου, που οφείλει να υπάρχει σε ένα «σχολείο για όλους» (Μπιγιάκη, 2009. Χατζησωτηρίου, 2014. Χολέβα, 2017). Παρόλα αυτά, αν και το σχολείο αποτελεί μέσο κοινωνικής ενσωμάτωσης, ταυτόχρονα είναι και ισχυρός μηχανισμός κοινωνικού αποκλεισμού (Χατζηνικολάου, 2010).

Ο Banks (2004) αξιολογώντας την πολιτισμική ταυτότητα των δυτικών εκπαιδευτικών συστημάτων δηλώνει ότι παρόλο που ένα εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να αναγνωρίζει το δικαίωμα της ελευθερίας, στην πράξη αφομοιώνει τους μαθητές στην κυρίαρχη κουλτούρα. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι η εκπαίδευση δεν είναι «απολιτική» όπως θα έπρεπε, αφού καλλιεργεί συγκεκριμένες στάσεις και αξίες και το περιεχόμενό της δεν είναι πολιτισμικά ουδέτερο.

Στην ολοένα λοιπόν αυξανόμενη πολυπολιτισμική μορφή του ελληνικού σχολείου με αισθητό τον παράγοντα της ετερότητας η καλή συνεργασία και η επικοινωνία μεταξύ των γονέων μεταναστών – προσφύγων και των εκπαιδευτικών έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει την κοινωνική ένταξη και την ακαδημαϊκή πρόοδο των παιδιών (Νικολάου, 2011). Η γονική εμπλοκή αυτής της μορφής οικογένειας παρουσιάζει ποικίλους παράγοντες που δρουν ανασταλτικά στην πραγμάτωση της όπως για παράδειγμα, η γλώσσα επικοινωνίας, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, η έλλειψη εμπιστοσύνης, έλλειψη κατανόησης σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα, και η οικονομική αστάθεια (Morgan, 2016). Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί μπορούν και οφείλουν στα πλαίσια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης να ενισχύσουν την γονική δέσμευση των γονέων με το σχολείο προκειμένου να καλλιεργήσουν θετικό κλίμα δίχως στερεότυπα και προκαταλήψεις (Παλαιολόγου και Ευαγγέλου, 2011). (Σγούρα Α., 2018).

A. Θεωρητικό μέρος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο Μετανάστευση και εκπαίδευση: «Μια εννοιολογική προσέγγιση».

1.1. Μετανάστευση: Εννοιολογική Προσέγγιση

Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο, στο οποίο διακρίνονται πολλά επίπεδα και πολλές διαστάσεις. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που δεν είναι εύκολη η απόδοση μίας μόνο έννοιας της μετανάστευσης. Ωστόσο, κρίνεται εποικοδομητική η αναφορά μερικών ορισμών που έχουν δοθεί. Αρχικά, η μετανάστευση σκιαγραφεί το φαινόμενο, το οποίο βασίζεται στον οικονομικό παράγοντα και έχει ως στόχο την προσπάθεια βελτίωσης της ζωής του ατόμου (Καρύδης, 1996). Ένας άλλος ορισμός ορίζει τη μετανάστευση ως τη μετακίνηση των ανθρώπων από την χώρα καταγωγής τους σε μια άλλη χώρα ή πόλη, δηλαδή τη μετάβαση από μια κοινωνία σε μια άλλη (Κόντης, 2000).

Ως φαινόμενο δηλαδή, συνδέεται με τη μετακίνηση ενός ή πολλών ανθρώπων είτε στο εσωτερικό της χώρας διαμονής τους ή σε άλλη χώρα εξαιτίας πολυάριθμων αιτιών, όπως τα οικονομικά προβλήματα, καθώς και οι πολιτικές και πολεμικές συγκρούσεις (ΥΜΕΠΟ 2018). Επιπλέον, ο ορισμός της μετανάστευσης που δόθηκε από τον Green, αναφέρεται στη διαδικασία, κατά την οποία οι άνθρωποι μετακινούνται εκτός διεθνών συνόρων ή εντός ενός κράτους. Σε αυτή τη διαδικασία, μπορεί να περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, οικονομικοί μετανάστες, καθώς και πολιτικοί μετανάστες (Green, 2004).

Το φαινόμενο της μετανάστευσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία της χώρας υποδοχής των μεταναστών και για αυτό το λόγο είναι σκόπιμη η απόδοση του ορισμού του μετανάστη από οικονομικής κυρίως απόψεως. Ο οικονομολόγος Bohning όρισε ως μετανάστη «κάθε άτομο που μετακινείται από την περιοχή αναχώρησης στην περιοχή άφιξης με κίνητρο την παραγωγή εργασίας» (Τζωρτζοπούλου 2002).

Το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει πολλές διαστάσεις και για αυτό το λόγο διακρίνεται σε ποικίλες μορφές. Ο οικονομολόγος Richmond Mayo-Smith διαχώρισε την εσωτερική από την εξωτερική μετανάστευση με βάση την προέλευση και τον προορισμό του ατόμου. Η πρώτη αναφέρεται σε μετακίνηση της ίδιας χώρας, ενώ η δεύτερη αφορά την εγκατάσταση του ατόμου σε άλλη χώρα.

1.1.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης

Το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι διαχρονικό, διεθνικό, πολύπλοκο και πολυδιάστατο. Για αυτό καθίσταται δύσκολη η ερμηνεία και η κατανόηση τόσο των αιτιών όσο και των συνεπειών του (Κοντογιαννάκης, 2017). Δεν αποτελεί παροδικό φαινόμενο, καθώς στην ιστορία της ανθρωπότητας οι άνθρωποι μεταναστεύουν συνεχώς για διάφορους λόγους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι ποικίλα και πολυάριθμα. Οι μετανάστες συνηθίζουν να αναζητούν νέο τόπο κατοικίας με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους και των συνθηκών διαβίωσής τους. Η δυσκολία εύρεσης εργασίας στον τόπο τους, η πιθανώς ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη χώρα προέλευσης αποτελούν βασικά κίνητρα μετανάστευσης. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και η συνεχής αύξηση της ανεργίας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην απόφαση της μετανάστευσης. Η εξέλιξη της τεχνολογίας διευκολύνει τόσο την απόφασή τους όσο και την επιλογή της χώρας υποδοχής.

Επιπλέον, μεγάλο μέρος των μεταναστών επιλέγει να εγκαταλείψει τον τόπο του εξαιτίας φυσικών καταστροφών, όπως οι πλημμύρες, οι σεισμοί και η ξηρασία, που πιθανώς οδηγούν στην καταστροφή της καλλιεργήσιμης γης των ατόμων. Πρόκειται ουσιαστικά για μια καταναγκαστική μετανάστευση. Μερικές φορές παρατηρείται πως οι λόγοι μετακίνησης των ανθρώπων έχουν τις ρίζες τους στις θρησκευτικές αντιλήψεις και στις πολιτικές πεποιθήσεις των ιδίων ή των συμπολιτών τους. Οι διώξεις που βιώνουν και η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων πολλών πολιτών τους ωθούν στη μετακίνησή τους σε άλλο τόπο. Το αίσθημα της ανασφάλειας και του φόβου επηρεάζουν άμεσα την απόφαση των ατόμων να εγκαταλείψουν τον τόπο τους (Ευθυμιάδου, 2009).

Εκτός από τους παράγοντες απώθησης, δηλαδή τους λόγους που οδηγούν ένα άτομο να εγκαταλείψει τον τόπο καταγωγής του, σημαντικό ρόλο στο φαινόμενο της μετανάστευσης διαδραματίζουν και οι παράγοντες έλξης των μεταναστών. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται όλες οι παράμετροι που αποτελούν κίνητρο για τους μετανάστες όσον αφορά στη χώρα υποδοχής τους.

Η εργασιακή απασχόληση σε συνδυασμό με την υψηλή αμοιβή αποτελούν συχνά αιτία μετανάστευσης σε μία χώρα με υψηλότερους μισθούς και καλύτερες συνθήκες εργασίας. Πολλές φορές οι θέσεις εργασίας που καταλαμβάνουν οι μετανάστες έχουν προηγουμένως απορριφθεί από τους γηγενείς, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο τη ζήτηση εργασίας. Επιπλέον, η σχετικά φθηνή και ανασφάλιστη εργασία που προσφέρουν οι εργοδότες της χώρας υποδοχής συνηθίζεται να γίνονται δεκτά από τους μετανάστες, διότι έχουν ανάγκη να εργαστούν για να επιβιώσουν (Γερμένη & Παληογιάννη 2016, Eurostat 2020). Άρρηκτα συνδεδεμένη με την εργασία είναι η εκπαίδευση, καθώς οι γνώσεις, οι δεξιότητες και τα προσόντα που παρέχει στο άτομο μπορούν να καθορίσουν την επαγγελματική του εξέλιξη. Μερικοί επιλέγουν τη μετανάστευση ως μέσο απόκτησης γνώσεων και εκπαιδευτικών προσόντων στη χώρα υποδοχής. Συχνά, άτομα που θέλουν να σπουδάσουν επιλέγουν να μεταναστεύσουν, προκειμένου να πετύχουν τους στόχους τους (Γερμένη & Παληογιάννη 2016, Eurostat 2020).

1.1.2 Συνέπειες μετανάστευσης

Ο αποχωρισμός της πατρίδας, αποτελεί μια δύσκολη κατάσταση και συνθήκη, στην οποία υποβάλλονται οι άνθρωποι που αποφασίζουν να μεταναστεύσουν (Δασκαλάκης, 2014). Σε οποιονδήποτε τόπο εγκατασταθούν θα υπάρχουν συνέπειες τόσο για την κοινωνία στην οποία καλούνται να προσαρμοστούν όσο και για τους ίδιους τους μετανάστες, καθώς και για την εκάστοτε χώρα προέλευσης και υποδοχής.

Το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει τόσο θετικές όσο και αρνητικές συνέπειες. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι οι άνθρωποι που μεταναστεύουν είναι πρόθυμοι να εργαστούν στη χώρα ακόμη και σε χαμηλόμισθες θέσεις (φαινόμενο που όμως από την μεριά των μεταναστών δεν αποτελεί προνόμιο ως προς τη χώρα στην οποία επιλέγουν να ζήσουν). Έτσι, το κόστος παραγωγής μειώνεται και κατ' επέκταση οι τιμές των τελικών προϊόντων είναι χαμηλές. Επίσης, οι μετανάστες εκτός από το να εργάζονται για να κερδίζουν κάποιο χρηματικό ποσό συνεισφέρουν στην οικονομία της χώρας καταναλώνοντας ένα μέρος του για τις καθημερινές τους ανάγκες. Συμβάλουν ακόμη αρκετά στην τεχνολογική εκπαίδευση, τις επενδύσεις και την επιχειρησιακή δραστηριότητα (Καλαμπαλίκη Ε. 2004). Με αυτόν τον τρόπο συμμετέχουν ενεργά στα έσοδα του κράτους μέσω των αγορών τους. Σε περίπτωση που έχουν εισέλθει στη χώρα με νόμιμο τρόπο είναι, επίσης, υποχρεωμένοι να καταβάλουν φόρους και να καλύπτουν μέρος των εξόδων τους σε ό,τι αφορά στον τομέα της υγείας, της εκπαίδευσης και των υπηρεσιών πρόνοιας (Κοντογιαννάκης, 2017).

Ωστόσο, οι αρνητικές συνέπειες του φαινομένου δεν γίνεται να παραλειφθούν. Η μετανάστευση, όταν πρόκειται για ανειδίκευτους εργαζόμενους, μπορεί να υποβαθμίζει την ποιότητα εργασίας στον τόπο υποδοχής. Η ενσωμάτωση μεγάλου αριθμού εργατών, οι οποίοι δεν έχουν επαρκείς γνώσεις και εμπειρίες, πολλές φορές οδηγεί αναπόφευκτα στον κορεσμό της αγοράς εργασίας ελαττώνοντας τις θέσεις απασχόλησης και συνεισφέροντας στην τεχνολογική στασιμότητα σε όλους τους τομείς ενασχόλησης των μεταναστών. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την παγκόσμια οικονομική κρίση δημιουργεί ένα κλίμα ρατσισμού, ανταγωνισμού και αντιπάθειας μεταξύ των γηγενών που προσπαθούν να επιβιώσουν και των μεταναστών που προσπαθούν να αρχίσουν τη ζωή τους από το μηδέν. Συνεπώς, η υπερπροσφορά εργατικού δυναμικού συνεπάγεται τη μείωση των μισθών και των θέσεων εργασίας αλλά και την κοινωνική απομόνωση και τον αποκλεισμό τους (Πουλοπούλου-Έμκε, 2007).

Όσον αφορά στον πληθυσμό των μεταναστών που μένουν σε μία χώρα υποδοχής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι άνθρωποι που εισήλθαν παράνομα και παρόλα αυτά μένουν και εργάζονται ανεπίσημα. Με αυτόν τον τρόπο η παραοικονομία αυξάνεται και οι εισφορές του κράτους υποδοχής μειώνονται, καθώς τα κρατικά έσοδα και οι φόροι δεν συμπεριλαμβάνουν αυτή τη μερίδα πληθυσμού (Ψαράκη & Χατζηδάκη, 2014). Επιπλέον, είναι σύνηθες οι συνθήκες εργασίας των μεταναστών να είναι κάκιστες και οι μισθοί να κυμαίνονται σε χαμηλό επίπεδο. Καλύπτουν κυρίως θέσεις στην παραγωγική διαδικασία, οι οποίες απορρίπτονται από τους γηγενείς (Κοντογιαννάκης, 2017).

Πέρα των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, πρωταρχικής σημασίας αποτελούν τα κοινωνικά ζητήματα που αναδύονται μέσω του φαινομένου της μετανάστευσης. Η διαφορετικότητα είναι κάτι που φοβίζει όλους τους ανθρώπους που δεν έχουν μάθει να τη σέβονται και να τη διαχειρίζονται σωστά. Οι μετανάστες όντας σε ένα νέο και εντελώς άγνωστο περιβάλλον βιώνουν τον ρατσισμό, τα στερεότυπα και την ξενοφοβία που έχουν δημιουργηθεί στη χώρα υποδοχής. Όλα αυτά οδηγούν στην λεγόμενη κοινωνική φτώχεια, στην περιθωριοποίηση και την απομόνωση των μεταναστών από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο λειτουργώντας ανασταλτικά στην προσαρμογή τους (Meekin S.). Οι δυσκολίες στο θέμα της γλώσσας και κατ' επέκταση της επικοινωνίας αποτελούν ένα από τα σοβαρότερα κοινωνικά προβλήματα, τα οποία χωρίς υποστήριξη από το κράτος είναι δύσκολο να επιλυθούν και να προσπεραστούν (Ευθυμιάδου, 2009).

Η αδυναμία ενσωμάτωσης των μεταναστών στην κοινωνία οδηγεί στη δημιουργία διακρίσεων ανάμεσα σε εκείνους και τους γηγενείς, καθώς και το αίσθημα της ανασφάλειας και της απογοήτευσης. Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα διαμορφώνει μία πολύγλωσση και πολυπολιτισμική ελληνική κοινωνία, η οποία επηρεάζεται σε όλους τους τομείς (Κοντογιαννάκης 2017). Το κλίμα ξενοφοβίας και ρατσισμού που δημιουργείται οδηγεί συνήθως στον κοινωνικό αποκλεισμό των μεταναστών, ο οποίος είναι πολυδιάστατος και έχει πολλά επίπεδα. Τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και στον νομικό οι μετανάστες περιθωριοποιούνται.

Επιπλέον, ο κοινωνικός αποκλεισμός τους είναι στενά συνδεδεμένος με τη φτώχεια, η οποία διαιώνίζεται όσο δεν αλλάζουν τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις της νέας κοινωνίας στην οποία εντάσσονται οι μετανάστες. Στο φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού συμβάλλουν και οι πολιτιστικές διαφορές και οι θρησκευτικές αντιλήψεις που υπάρχουν μεταξύ των γηγενών και των μεταναστών (Καρρά, 2015). Συνεπώς, η αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού περιλαμβάνει τον σεβασμό στη διαφορετικότητα του ατόμου και την αρμονική συμβίωση των ανθρώπων ανεξαρτήτως καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας και πολιτικών πεποιθήσεων. Το κράτος λοιπόν είναι υπεύθυνο για τη διαμόρφωση της αποτελεσματικής εκπαιδευτικής πολιτικής και μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις (Κεσίδου, Ανδρούσου & Τσάφος, 2010).

1.2 Η μετανάστευση στην Ελλάδα

Η έννοια της μετανάστευσης δεν αποτελεί ένα νέο φαινόμενο για την Ελλάδα. Τις τελευταίες δεκαετίες αυξήθηκε κατά πολύ ο αριθμός μεταναστών που επέλεξαν την Ελλάδα ως «καταφύγιο» (Gropas & Triandafyllidou, 2005). Το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί προορισμό χιλιάδων μεταναστών, οι οποίοι προέρχονται κυρίως από Βαλκανικές χώρες, αποδίδεται σε αρκετούς λόγους, στους οποίους συγκαταλέγεται η γεωγραφική θέση της χώρας. Είναι σημαντικό ότι αποτελεί σταυροδρόμι τριών ηπείρων λόγω των πολλών νήσων και των ακτών, καθώς και βουνών, καθιστώντας την ιδανική ως τόπο εγκατάστασης. Πολλοί από τους ανθρώπους που αναζητούν καλύτερες συνθήκες ζωής διασχίζουν τα σύνορα της Ελλάδας, χωρίς όμως αυτή να αποτελεί τον τελικό προορισμό τους. Παρ' όλα αυτά, η διέλευσή τους σε άλλες χώρες συχνά παρεμποδίζεται, με αποτέλεσμα να αναγκάζονται να παραμείνουν στη χώρα.

1.3.1 Η εννοιολογική προσέγγιση του όρου «Πρόσφυγας».

Οι πρόσφυγες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, σε εκείνους που εγκαθίστανται σε ένα νέο τόπο με την προοπτική της μονιμότητας και καλούνται «μόνιμα εγκατεστημένοι» και στους «προσωρινά μετακινούμενους πρόσφυγες», οι οποίοι μετακινούνται ευκαιριακά.

Συχνά η έννοια «μετανάστης» συγχέεται με την έννοια «πρόσφυγας» η οποία περιγράφει το άτομο που εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του καθώς απειλείται η ζωή του ή διώκεται για λόγους όπως είναι η θρησκεία, η εθνικότητα, η φυλετική ταυτότητα ή οι πολιτικές του πεποιθήσεις (Boomgaarden & Vliegthart, 2009; Esses, Hamilton & Gaucher, 2017; Blinder & Jeannet, 2018).

Σε ότι αφορά τους πρόσφυγες χρησιμοποιείται επίσης ο όρος «αιτούντες άσυλο» με βάση τον οποίο το διωκόμενο άτομο επιζητά καταφύγιο σε ένα άλλο κράτος και επιθυμεί να του δοθεί άσυλο με στόχο να λάβει νόμιμη προστασία. Ο πρόσφυγας δεν μπορεί ή σε ορισμένες περιπτώσεις δεν επιθυμεί να επιστρέψει στη χώρα της ιθαγένειάς του. Σε αντίθεση ο μετανάστης εγκαταλείπει εκουσίως τη χώρα του με στόχο την εγκατάσταση του σε μια άλλη χώρα (Ahmed & Matthes, 2017; Van Prooijen, Krouwel & Emmer, 2018).

1.3.2. Διαφοροποίηση των όρων του μετανάστη, του αλλοδαπού και του πρόσφυγα

Η εννοιολογική σημασία των όρων «μετανάστης» και «πρόσφυγας» κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνιστούν, ώστε να μην συγχέονται. Η αντιμετώπιση του καθενός είναι διαφορετική σε νομικό πλαίσιο, καθώς στην περίπτωση των προσφύγων δεν υφίστανται ποινικές κυρώσεις σχετικά με την παράνομη μετανάστευσή τους. Επιπλέον, λαμβάνουν διαφορετική αντιμετώπιση όσον αφορά στο άσυλο, αφού σύμφωνα με τις Συμβάσεις Γενεύης (1951) και Δουβλίνου (1990) αυτό το δικαίωμα έχουν μόνο οι αλλοδαποί, οι οποίοι μεταναστεύουν λόγω θρησκευτικών και φυλετικών διωγμών, οικογενειακών λόγων ή πολιτικών πεποιθήσεων (Παπαθεοδώρου, 2015).

Ως μετανάστης ορίζεται κάθε άνθρωπος, ο οποίος επιλέγει την μετακίνησή του σε μια άλλη χώρα εκτός της χώρας καταγωγής του ή/και σε μια χώρα της οποίας δε κατέχει την ιθαγένεια, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του σε οικονομικό, -κοινωνικό, ακόμα και εκπαιδευτικό επίπεδο. Απώτερος σκοπός της μετακίνησης του ίδιου ή και της οικογένειάς του είναι η εύρεση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Ειδική κατηγορία μεταναστών αποτελούν τα άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα τους και μεταναστεύουν σε άλλη με στόχο τη βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης. Αυτοί οι άνθρωποι καλούνται οικονομικοί μετανάστες. Η μετακίνηση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί μόνιμη ή προσωρινή. Οι άνθρωποι που μεταναστεύουν έχουν τη δυνατότητα να μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους, χωρίς κάποιο εμπόδιο, όντας προστατευόμενοι από την εκάστοτε κυβέρνηση.

Ένα άτομο μπορεί να χαρακτηριστεί μετανάστης χωρίς να είναι αλλοδαπός και το αντίστροφο. Παραδείγματα αποτελούν οι παλινοστούντες και τα παιδιά των μεταναστών, τα οποία γεννήθηκαν και μεγαλώνουν στη χώρα που μετανάστευσαν οι γονείς τους.

Ως αλλοδαπός ορίζεται κάθε άτομο που δεν έχει την ιθαγένεια του τόπου όπου κατοικεί ή κάθε άτομο που είναι αν-ιθαγενής, δηλαδή δεν έχει την ιθαγένεια κανενός κράτους. Βέβαια, υπάρχουν άτομα με περισσότερες από μία ιθαγένειες (Γερμένη & Παληογιάννη 2016, Παπαθεοδώρου 2015, ΥΜΕΠΟ 2018).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως πρόσφυγας ορίζεται κάθε άτομο που αναζητά καταφύγιο, προστασία και παροχή βοήθειας λόγω ανθρωπιστικών λόγων. Η διεθνής νομοθεσία σχετικά με την προστασία σε διεθνές επίπεδο προσδιορίζει τους ανθρωπιστικούς λόγους και αποσκοπεί στην προστασία των προσφύγων καθιστώντας τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας (Eurostat 2020). Κάθε άτομο που εγκαταλείπει τη χώρα του, θέλοντας να ξεφύγει από πολέμους, βιαιότητες και διώξεις και δεν μπορεί να επιστρέψει σε αυτή λόγω αβεβαιότητας και φόβου θεωρείται πρόσφυγας. Το καθεστώς των προσφύγων σύμφωνα με τη Σύμβαση του 1951 ορίζει ως πρόσφυγα το «πρόσωπο που από δικαιολογημένο φόβο δίωξης εξαιτίας της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας, της συμμετοχής του σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή των πολιτικών του πεποιθήσεων δεν μπορεί να επιστρέψει στη χώρα του» (Γκέμη & Τριανταφυλλίδου, 2015). Συνήθως οι άνθρωποι αυτοί προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο και αντιμετωπίζονται ευνοϊκά (Παπαθεοδώρου, 2015).

1.4 Εκπαιδευτική πολιτική για τη μετανάστευση

Η πολιτική κάθε κράτους που λειτουργεί ως χώρα υποδοχής των μεταναστών, αλλά και άλλων μειονοτικών ομάδων, οφείλει να αναγνωρίζει την πολιτισμική διαφορά που δημιουργείται ως μέσο ενδυνάμωσης της κοινωνίας. Η ενσωμάτωση των μεταναστών στην νέα κοινωνία, στην οποία καλούνται να προσαρμοστούν και να συνυπάρξουν, προϋποθέτει την αναγνώριση και το σεβασμό στο διαφορετικό. Η αποτελεσματική ένταξή τους στη χώρα υποδοχής είναι συνάρτηση της συμπεριφοράς τόσο των ίδιων όσο και των γηγενών. Η είσοδος των ατόμων με διαφορετική εθνικότητα, κουλτούρα, παράδοση και διαφορετικές αντιλήψεις οδηγεί στη δημιουργία της πολυπολιτισμικότητας. Αυτό παρατηρείται σε όλους τους τομείς, όπως η εργασία και η εκπαίδευση.

Σταδιακά, με την αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα το διάστημα 2000-2015 η πολυπολιτισμικότητα αποτελούσε και από πριν στοιχείο της ελληνικής κοινωνίας, επηρεάζοντας κατ' επέκταση και το σχολείο. Για αυτό το λόγο είναι απαραίτητη η λήψη μέτρων και οι μεταρρυθμίσεις των θεσμικών πολιτικών του κράτους, έτσι ώστε να συνυπάρχουν αρμονικά όλες οι πληθυσμιακές ομάδες της χώρας (Βεϊκου & Λαλαγιάννη 2015, Καραμητόπουλος χ.χ.).

Η Ελλάδα έχει προβλέψει μέσω νόμων και υπουργικών αποφάσεων τη διαχείριση και την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η ύπαρξη ενός αξιοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ενσωμάτωση των μεταναστών. Είναι σημαντική η δημιουργία αποτελεσματικών σχολείων και η προσφορά ποιοτικής εκπαίδευσης (διασφάλιση ότι όλα τα κορίτσια και αγόρια θα ολοκληρώνουν μία ελεύθερη, ισότιμη και ποιοτική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση που οδηγεί σε αντίστοιχα και τελεσφόρα μαθησιακά αποτελέσματα, εξάλειψη των διακρίσεων με βάση το φύλο στην

εκπαίδευση και διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης, σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, διασφάλιση ότι όλοι οι εκπαιδευόμενοι θα αποκτήσουν τη γνώση και θα καλλιεργήσουν τις δεξιότητες που χρειάζονται για να προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη) με στόχο τη διαμόρφωση της μελλοντικής εξέλιξης των μεταναστών και των παιδιών τους, αλλά και συνολικά της κοινωνίας, η οποία οφείλει να αποδεχτεί και να συνυπάρχει μαζί τους. Η έννοια της ισοτιμίας και του δικαίου πρέπει να κυριαρχούν στο σχολείο δίνοντας ίσες ευκαιρίες σε όλα τα άτομα, αποφεύγοντας τις διακρίσεις μεταξύ των μαθητών. Η στάση των εκπαιδευτικών απαιτείται να είναι δίκαιη προς όλους, υποστηρικτική και βοηθητική προς τα παιδιά που το έχουν ανάγκη (Καραμητόπουλος χ.χ., Χατζησωτηρίου & Ξενοφώντος 2014).

Ωστόσο, το νομοθετικό πλαίσιο δεν επαρκεί για την βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος σχετικά με το θέμα της διαπολιτισμικότητας. Είναι απαραίτητη η βελτίωση και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, η αλλαγή του αναλυτικού προγράμματος και η προσαρμογή των μεταναστών στο σχολείο. Το ελληνικό σχολείο συνεχίζει να είναι μονόγλωσσο και μονοπολιτισμικό λόγω του ότι η βασική γλώσσα είναι τα ελληνικά τα οποία βοηθούν μόνο τα γηγενή παιδιά αφού πολλές φορές οι μετανάστες και οι πρόσφυγες αδυνατούν να κατανοήσουν την ελληνική γλώσσα και έτσι «αποκόπτονται» από το πλαίσιο της διδασκαλίας, γεγονός που καθιστά δύσκολη την προσαρμογή των παιδιών των μεταναστών. Στόχος του εκπαιδευτικού συστήματος σε ένα πολύγλωσσο σχολείο οφείλει να είναι μεταξύ άλλων η ελευθερία λόγου και έκφρασης, ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και οι ίσες ευκαιρίες ξεπερνώντας οποιουδήποτε είδους διάκριση μεταξύ των παιδιών (Καραμητόπουλος χ.χ.).

Η ανίχνευση των λανθασμένων χειρισμών και η πρόληψη των καταστάσεων είναι τα σημαντικότερα μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης και των προβλημάτων που επιφέρει στον εκπαιδευτικό τομέα. Η πολιτεία έχει χρέος να προσπαθεί συστηματικά για την βελτίωση της ελληνικής εκπαίδευσης, έχοντας υπόψη τις διαφορές των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον, αναλαμβάνοντας τις ευθύνες της και υιοθετώντας τη λογική της αφομοίωσης των μεταναστών. Τα παιδιά των μεταναστών οφείλουν να λαμβάνουν υποστήριξη ως προς τη γλωσσική τους ανεπάρκεια, καθώς δεν γνωρίζουν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής τους. Οι εκπαιδευτικοί είναι σημαντικό να προσφέρουν αξιοκρατική και ισότιμη εκπαίδευση στους μαθητές καλλιεργώντας ένα κλίμα συνεργασίας και δικαιοσύνης. Έτσι, οι διακρίσεις και ο ρατσισμός θα μπορέσουν να εξαλειφθούν. Καθοριστικό ρόλο σε αυτήν την προσπάθεια έχουν οι γονείς των μεταναστών, οι οποίοι κρίνεται σκόπιμο να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με την κοινότητα και το σχολείο για την επίλυση κάθε προβλήματος. Απώτερος και κύριος στόχος όλων των εμπλεκόμενων είναι η απόκτηση ισότιμης εκπαίδευσης σε μία κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς (Κεσίδου κ.α., 2010).

Στα πλαίσια διαμόρφωσης μίας πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης χωρίς διακρίσεις και περιθωριοποιημένες μαθητικές ομάδες έχουν αναπτυχθεί μοντέλα εκπαιδευτικής πολιτικής. Τα μοντέλα είναι τα εξής: Το αφομοιωτικό μοντέλο, το μοντέλο ενσωμάτωσης, το πολυπολιτισμικό μοντέλο, το αντιρατσιστικό μοντέλο, το διαπολιτισμικό μοντέλο.

Το αφομοιωτικό μοντέλο υποστηρίζει πως οι διαφορές των μεταναστευτικών ομάδων πρέπει να απορροφηθούν από τους γηγενείς, προκειμένου να συμμετέχουν στο κοινωνικό σύνολο και τις δραστηριότητές του. Η ενσωμάτωση των μεταναστών, σύμφωνα με το αφομοιωτικό μοντέλο, συνεπάγεται την εν μέρει απόρριψη των δικών τους εθνικών και πολιτιστικών δεσμών και κατ' επέκταση οδηγεί στον κοινωνικό αποκλεισμό τους. Στον εκπαιδευτικό τομέα τα παιδιά πρέπει να μάθουν και να χρησιμοποιούν αποκλειστικά τη γλώσσα της χώρας υποδοχής, καθώς και τον πολιτισμό της (Σταματοπούλου 2007, Τζωρτζοπούλου & Κοτζαμάνη 2008).

Το μοντέλο ενσωμάτωσης προωθεί τον πολιτισμό και τις γλωσσικές διαφορές των μεταναστών στα παιδιά των γηγενών. Η ανάπτυξη κατάλληλου αναλυτικού προγράμματος συμβάλλει καθοριστικά στην ενσωμάτωση. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά των μεταναστών εντάσσονται στο κοινωνικό σύνολο, προσθέτουν στοιχεία της ταυτότητάς τους και ενσωματώνονται χωρίς διακρίσεις. Έτσι, η ισονομία και η ισότητα αποτελούν βασικές αρχές του μοντέλου ενσωμάτωσης (Σταματοπούλου 2007, Τζωρτζοπούλου & Κοτζαμάνη, 2008).

Το πολυπολιτισμικό μοντέλο στα πλαίσια της εκπαιδευτικής πολιτικής διδάσκει το σεβασμό και την ανοχή σε πολιτισμικές διαφορές των μαθητών. Οι ιδιαιτερότητες της κάθε ομάδας οφείλουν να διατηρούνται και διαμορφώνεται μία κοινωνία με ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες και δίκαιη. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, με βάση το πολυπολιτισμικό μοντέλο, λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές των παιδιών των μεταναστών και τα βοηθούν να βελτιωθούν στην επίδοσή τους.

Στο αντιρατσιστικό μοντέλο κύριος στόχος της εφαρμογής του είναι οι ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση, η επικράτηση της δικαιοσύνης και η εξάλειψη των διακρίσεων, καθώς και των ρατσιστικών αντιλήψεων (Τζωρτζοπούλου & Κοτζαμάνη, 2008).

Το διαπολιτισμικό μοντέλο αποτελεί το πιο πρόσφατο μοντέλο εκπαιδευτικής πολιτικής και υποστηρίζει πως τα παιδιά των μεταναστών κατά την εκπαίδευσή τους είναι χρήσιμο να μαθαίνουν για τις αξίες της συναίσθησης και της αλληλεγγύης, καθώς και για τον σεβασμό στη διαφορετικότητα των πολιτισμών και την αποφυγή του εθνικιστικού πνεύματος (Τζωρτζοπούλου & Κοτζαμάνη, 2008). Απώτερος στόχος του μοντέλου είναι η συλλογική συνείδηση, ο σεβασμός στην κάθε ιδιαιτερότητα άλλων ομάδων, καθώς και η εξάλειψη των στερεοτύπων και του εθνοκεντρισμού (Σταματοπούλου, 2007, Χρήστος, 2012).

Διαπολιτισμικό μοντέλο

Αυτή η προσέγγιση, η οποία ονομάζεται «διαπολιτισμική» ορίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Unesco ως η εκπαιδευτική αρχή που θα εφαρμοσθεί καθολικά στο 19 σχολικό πρόγραμμα με στόχο όλοι οι μαθητές ανεξαρτήτως εθνικής ή πολιτισμικής προέλευσης να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες. Η διαφορά της διαπολιτισμικότητας με την πολυπολιτισμικότητα είναι ότι αυτή είναι μια διαρκώς εξελισσόμενη διαδικασία, βασισμένη στην αλληλεπίδραση, αναγνώριση και συνεργασία μεταξύ των ατόμων από διάφορες εθνικές και μεταναστευτικές ομάδες και όχι στην απλή συνύπαρξη και συμβίωση τους, πράγμα που προτείνει η πολυπολιτισμικότητα (Γεωργογιάννης, 1997).

Παρόλο που υπάρχουν διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις σε σχέση με το τι είναι η διαπολιτισμική εκπαίδευση, οι οποίες ξεκινούν κυρίως από την διαφορετική αντίληψη των θεωρητικών για το τι είναι πολιτισμός¹⁴ (Γκόβαρης, 2001), στην παρούσα εργασία θα θεωρήσουμε ότι είναι κοινά τα βασικά χαρακτηριστικά του μοντέλου και είναι αυτά τα οποία προκύπτουν από την τελική έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εκπαίδευση και την πολιτισμική ανάπτυξη των μεταναστών (Προμπονά, 2003). Εκεί το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης φαίνεται ότι πρέπει να επανεξετάσει και να αναθεωρήσει τους εθνοκεντρικούς ή μονοπολιτισμικά προσανατολισμένους στόχους του σχολείου, πρέπει να δημιουργήσει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις στα παιδιά των μεταναστών για να μπορέσουν να αποδεχθούν τη νέα πολιτισμική πραγματικότητα στις χώρες υποδοχής, έχοντας ως πεδίο αναφοράς την άμεση εμπειρία τους σε αυτές.

Αυτό πρέπει να είναι στόχος για κάθε σχολική δραστηριότητα και η επίτευξή του να είναι το μέσο της όσο δυνατό καλύτερης κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των παιδιών των μεταναστών. Οι αρχές που πρέπει να διέπουν το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης κατά τον Essinger (Μάρκου, 1996), είναι η ενσυναίσθηση δηλαδή η κατανόηση από τους συμμετέχοντες στη διαμόρφωση και λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά διαφορετικής και γλωσσικής προέλευσης, η αλληλεγγύη ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας ανεξάρτητα αν αυτά ανήκουν σε διαφορετικές κοινωνικές ή φυλετικές ομάδες, ο σεβασμός στην πολιτισμική ετερότητα και η εξάλειψη των στερεοτύπων και του εθνοκεντρισμού ώστε να υπάρξει συμβίωση χωρίς εντάσεις και προβλήματα στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

Σύμφωνα λοιπόν με το διαπολιτισμικό μοντέλο τα χαρακτηριστικά του κάθε πολιτισμού πρέπει να αναγνωρίζονται και να γίνονται σεβαστά, αναπτύσσονται κάποιες προσδοκίες στις κοινωνίες. Εκτιμάται ότι αυτές μπορούν να συνυπάρξουν αρμονικά στο ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο μέσα από τη κριτική και διαλεκτική σκέψη που θα χαρακτηρίζει τη λειτουργία τους. Αυτό θα δομηθεί, σε ένα πλαίσιο δίκαιας ισονομίας, αν ακολουθηθούν οι αρχές της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής. Έτσι κανένα μέλος της κοινωνίας δεν θα αναγκάζεται να απεμπολεί την ταυτότητά του προς χάριν της επικράτησης του πολιτισμού της οποίας κυρίαρχης ομάδας.

Τελικά το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης φαίνεται ότι προσπαθεί να συνθέσει τα θετικά και να αποκόψει τα αρνητικά των άλλων προσεγγίσεων για το θέμα της συνύπαρξης των πολιτισμών που πλέον είναι μια αναγκαία πραγματικότητα. Μέσα από την προσέγγιση που αυτό προτείνει τελικά, αναπτύσσεται ένας σύγχρονος παιδαγωγικός λόγος, ο οποίος φαίνεται να αποτελεί μια λύση για την ανάπτυξη μιας άλλης αντίληψης και νοοτροπίας. Αυτό, μακροπρόθεσμα ελπίζεται ότι θα πετύχει, έτσι ώστε να εξαιρεθούν τα προβλήματα που ανακύπτουν από την επιβεβλημένη πλέον αναγκαιότητα της συνύπαρξης με την διαφορετικότητα, στον ίδιο τόπο (Παύλος Χ., 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Σχολείο και ένταξη μαθητών με διαφορετικό εθνοπολιτισμικό υπόβαθρο

2.1 Εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες

Οι κοινωνικές ανισότητες που παρατηρούνται ανάμεσα στους μετανάστες και τους γηγενείς είναι εμφανείς σε όλους τους τομείς. Ειδικότερα στον εκπαιδευτικό τομέα, όπου η έλλειψη δίκαιης και ισότιμης κατανομής των πόρων του σχολείου, καθώς και η έντονη παρουσία διακρίσεων συνεισφέρουν στη διαίωση του κοινωνικού αποκλεισμού, των στερεοτύπων και της στασιμότητας των παιδιών των μεταναστών σε ό,τι αφορά στην εκπαιδευτική τους πορεία (Binelli, Loveless & Whitefield 2015, Χατζησωτηρίου & Ξενοφώντος, 2014).

Επιπλέον, ο κοινωνικός μετασχηματισμός που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια εντείνει τις κοινωνικές διακρίσεις, καθιστώντας τα οικονομικά προβλήματα κάποιων οικογενειών αίτιο άνιση μεταχείρισης των παιδιών. Το κάθε παιδί, όπως και ο κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και μοναδικός. Παρουσιάζονται από πολύ μικρή ηλικία ατομικές διαφορές, σε όλα τα επίπεδα. Οι διαφορές αυτές, μπορούν να μεταφραστούν ως η αλληλεπίδραση και η αλληλοσυμπλήρωση των γενετικών και των περιβαλλοντικών παραγόντων. Η μοναδικότητα που προκύπτει από αυτήν την αλληλεπίδραση, πριν από όλα, έχει δημιουργηθεί από το οικογενειακό περιβάλλον, μέσα στο οποίο έχει αναπτυχθεί το παιδί. Σημαντικά κριτήρια για την ανάπτυξη του παιδιού θεωρούνται ο μορφωτικός και ο οικονομικός χαρακτήρας της κάθε οικογένειας, εκ του οποίου προκύπτει η θέση που κατέχει η οικογένεια στην κοινωνία. Αυτή, λοιπόν η άτυπη, πολλές φορές, ιεραρχία που δημιουργείται, είτε από οικονομικής, είτε από μορφωτικής άποψης, ενισχύεται και από το σχολείο (Ασκούνη, 2007).

Το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με την εκπαιδευτική του πορεία. Έτσι, οι κοινωνικές ανισότητες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις εκπαιδευτικές ανισότητες και επηρεάζουν το κλίμα στο σχολικό περιβάλλον, καθώς και την επίδοση των μαθητών (Κλάδη, Κοκκίνου & Τσικαλάκη 2016). Ο ρόλος του σχολείου δεν είναι απλώς ο ρόλος του σχολείου δεν είναι απλώς κοινωνικοποιητικός, αλλά μέσω αυτού η κοινωνία επιδιώκει τη διατήρηση και τη συνέχειά της (Κελπανίδης, 2002· Μιχαλακόπουλος, 2000). Μέσα σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό εξειδίκευσης στον επαγγελματικό τομέα και διαφοροποίησης στον κοινωνικό, το σχολείο αναδιανέμει στους μαθητές κοινωνικές θέσεις και ρόλους κατά τρόπο απόλυτο και νομιμοποιητικό. Ωστόσο, κάτι τέτοιο οδηγεί στην αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων, εφόσον δεν παρατηρείται ιδιαίτερη κοινωνική κινητικότητα και τα παιδιά από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα έχουν ελάχιστες ευκαιρίες για κοινωνική ανέλιξη, σε αντίθεση με τις θεωρητικές διακηρύξεις της εκπαίδευσης (Ηλιού, 1990· Μυλωνάς, 1991α).

Σύμφωνα με τον Κελπανίδη (2002), οι εκπαιδευτικές ανισότητες δεν οφείλονται στην καπιταλιστική οργάνωση της κοινωνίας, που προσπαθεί να αναπαράγει την ιδεολογία της άρχουσας τάξης· κάτι τέτοιο θα ήταν αληθές, εάν οι ανισότητες εντοπιζόνταν μόνο στις καπιταλιστικές κοινωνίες, πράγμα που δεν ισχύει. Έτσι, οι εκπαιδευτικές ανισότητες φαίνεται να

είναι απόρροια της διαφορετικής επίδρασης που ασκεί το οικογενειακό περιβάλλον στα παιδιά, ενώ η «αντισταθμιστική εκπαίδευση», παρά τις επιτυχίες της, είναι αδύνατο να τις αναιρέσει πλήρως. Ωστόσο, σύμφωνα με τη Φραγκουδάκη (1985), η «αντισταθμιστική εκπαίδευση» προτάθηκε ακριβώς για να διορθώσει τις διαφορές που προέρχονται από το οικογενειακό περιβάλλον, προκειμένου όλοι οι μαθητές, ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης, να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις ικανότητες και δεξιότητές τους (Θεοδοσιάδου Κ., 2012)

Η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και η εξάλειψη των διακρίσεων και των ανισοτήτων μπορεί να γίνει εφικτή με την οικονομική ενίσχυση των περιοχών με χαμηλό εκπαιδευτικό δείκτη. Η αύξηση του αριθμού των εκπαιδευτικών, οι εμπειρίες τους, η βελτίωση των υποδομών των εκπαιδευτικών μονάδων και η αύξηση του βοηθητικού προσωπικού για την βοήθεια όλων των παιδιών είναι κάποια από τα οικονομικά μέτρα ενίσχυσης που μπορούν να συντελέσουν στην εξάλειψη των κοινωνικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων (Παΐζης κ.α., 2008).

2.1.1 Μια έρευνα για τις κοινωνικές ανισότητες

Οι ανισότητες στο σχολείο είναι μια αυξανόμενη πραγματικότητα σε όλη την Ευρώπη, αντικατοπτρίζοντας τη συνολική ανισότητα στις παγκόσμιες κοινωνίες (EAPN, 2014). Η εκπαιδευτική ανισότητα είναι μια πτυχή, μια μερική διάσταση της μεγαλύτερης παθογένειας της υπάρχουσας κοινωνικής ανισότητας. Έχει την πηγή της στην κοινωνική ανισότητα και εκεί τελικά αποφορτίζεται. Ουσιαστικά, η εκπαιδευτική ανισότητα βασίζεται στην κοινωνική ανισότητα, δηλαδή στην άνιση κατανομή των πόρων σε μια κοινωνία. Όταν τα εκπαιδευτικά συστήματα λειτουργούν με βάση την υπάρχουσα κοινωνική ανισότητα, την αναπαράγουν και την ενισχύουν (Baker, 2011). (Ασκούνη Ν. & Θάνος Θ., 2021 σ.391).

Μια πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 15.017 μαθητές σε 371 αίθουσες διδασκαλίας στην Αγγλία, στη Γερμανία, και στη Σουηδία και έρχεται να επιβεβαιώσει πολλές παλαιότερες δείχνει ότι οι μαθητές που προέρχονται από κοινωνικά αποκλεισμένες οικογένειες, είτε γηγενείς είτε προερχόμενες από μειονότητες, έχουν γενικά χαμηλότερους βαθμούς από τους περισσότερο κοινωνικά ενταγμένους μαθητές. Οι μαθητές δε, με μεταναστευτικό υπόβαθρο λαμβάνουν τους χαμηλότερους βαθμούς από όλους (Φραγκουδάκη, 2001).

Σε μια άλλη πρόσφατη έρευνα του 2019 στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι μαθητές από την Ανατολική Ευρώπη θεωρούνται, τόσο από τη «λευκή» πλειονότητα όσο και από τις πιο εδραιωμένες εθνοτικές ομάδες μειονοτήτων, ως ένα «νέο, διαφορετικό υλικό» στο σχολείο, αλλά φτωχότερων δυνατοτήτων και ικανοτήτων. Τα επιστημονικά δεδομένα δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί ενδέχεται να επηρεαστούν από αυτό το στερεότυπο στις προσδοκίες τους για την εκπαιδευτική εξέλιξη των μαθητών αυτών (Tereshchenko, Bradbury & Archer, 2019). Όλες αυτές οι ανισότητες οδηγούν στην αύξηση της σχολικής διαρροής, στις χαμηλές επιδόσεις, στην καθήλωση στο μορφωτικό επίπεδο και στην αναπαραγωγή της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (Ασκούνη Ν. & Θάνος Θ., 2021 σ. 391-392).

2.1.2 Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών και στην καταπολέμηση των διακρίσεων

Οι ανισότητες και οι διακρίσεις στην εκπαίδευση για τους μαθητές με μεταναστευτικό και προσφυγικό υπόβαθρο δεν οφείλονται μόνο στην έλλειψη γνώσης της γλώσσας της χώρας υποδοχής ή στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση των γονέων τους. Σημαντικές πτυχές του σχολικού συστήματος (όπως έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, η δυσκολία στην επικοινωνία λόγω της διαφορετικής γλώσσας, η απουσία των γονέων από το σχολικό πλαίσιο) φαίνεται ότι περιορίζουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες των παιδιών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών (Πανταζής, 2012).

Στόχος του ανεπτυγμένου και σύγχρονου κράτους, σύμφωνα με την UNESCO (2009), θα πρέπει να αποτελεί η παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, με σεβασμό στην ποικιλομορφία και στις διαφορετικές ανάγκες, στις ικανότητες, στα χαρακτηριστικά και στις προσδοκίες των μαθητών, απαλείφοντας όλες τις μορφές διακρίσεων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη σύσταση εκπαιδευτικών πλαισίων και συστημάτων απόλυτα προσβάσιμων, αποδεκτών και προσαρμόσιμων στις ανάγκες των μαθητών.

Σημαντικό όπλο κάθε εκπαιδευτικού συστήματος αποτελεί ο δάσκαλος, ο οποίος δύναται να συμβάλει σε αυτό τον στόχο. Όμως δεν αρκεί μόνο αυτό. Οι εκπαιδευτικές πολιτικές που διαμορφώνονται σε κεντρικό επίπεδο θα πρέπει να υιοθετούν δράσεις για τους μαθητές με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο λαμβάνοντας υπόψη τα εξής: Χαρτογράφηση της προηγούμενης μάθησης και γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών αυτών, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχεια της μάθησης, υποστήριξη ατομικών, κοινωνικών, και συναισθηματικών αναγκών των μαθητών με μεταναστευτικό και προσφυγικό υπόβαθρο, αξιοποίηση των προγενέστερων εμπειριών των παιδιών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, συμμετοχή στην ευρύτερη εκπαιδευτική διαδικασία των οικογενειών των μαθητών της κοινότητας του σχολείου, στόχευση στην ολοκλήρωση της εκπαίδευσης των μαθητών μειονοτήτων ακόμα και μέσω δεύτερης ευκαιρίας στην τυπική εκπαίδευση και με την παροχή εξατομικευμένης μάθησης, ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης σε ζητήματα διαχείρισης μαθητών με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών, ευρύτερες εκπαιδευτικές πολιτικές που ευνοούν τη θετική στάση απέναντι στην πολυμορφία και στην κοινωνική ενσωμάτωση, πολιτισμικά ανταποκρινόμενες συμβουλευτικές υπηρεσίες για μαθητές μετανάστες και πρόσφυγες και τις οικογένειές τους και ίσες ευκαιρίες δέσμευσης για μετανάστες γονείς (Guo-Brennan & Guo-Brennan, 2019), ενεργοποίηση και συνεργασία με δημόσιους φορείς, συμμετοχή στην επιστημονική έρευνα εκπροσώπων και απόψεων των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων (Ασκούνη Ν. & Θάνος Θ., 2021 σ.393-395).

2.2 Οι μετανάστες στην εκπαίδευση

Η εγκατάλειψη του τόπου κατοικίας και η εγκατάσταση σε νέο τόπο προκαλεί ριζικές αλλαγές τόσο στη ζωή των μεταναστών όσο και των παιδιών τους. Τα ανήλικα παιδιά αλλάζουν σχολικό περιβάλλον, το οποίο καταλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της μέρας τους και αναπόφευκτα διαμορφώνει μέρος του χαρακτήρα και της προσωπικότητάς τους (Χατζησωτηρίου & Ξενοφώντος 2014).

Ο ρόλος των αρμόδιων στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι η προώθηση της ισοτιμίας, της δικαιοσύνης, της ισότητας και της συνεργασίας. Ωστόσο, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δε λαμβάνει υπόψη τις διαφορές που έχουν οι μετανάστες μαθητές τόσο σε κοινωνικό όσο και σε πολιτισμικό επίπεδο με τους γηγενείς. Συνεπώς, ο τρόπος διδασκαλίας προωθεί την ετερότητα και τις διακρίσεις με αποτέλεσμα τα παιδιά των μεταναστών να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά στην σχολική επίδοση, την παρακολούθηση των μαθημάτων και την αρμονική συμβίωση με τους συμμαθητές τους. Η αδυναμία ουσιαστικής επικοινωνίας εξαιτίας της γλωσσικής ανεπάρκειας των παιδιών, ειδικά στο αρχικό στάδιο της εγκατάστασής τους, δυσχεραίνει την κατάσταση και συνήθως οδηγεί στη σχολική αποτυχία τους. Το ίδιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και οι γονείς αυτών των παιδιών, καθώς δεν έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργά στην εκπαίδευση των παιδιών τους, να συνομιλήσουν με τους εκπαιδευτικούς, να εκφράσουν τις απόψεις τους και να βοηθήσουν στην εξελικτική τους πορεία.

Οι γλωσσικές διαφορές σε συνδυασμό με τις διαφορές στη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος αναδύουν εμπόδια στη συμμετοχή των γονέων των μεταναστών στο σχολείο. Ο βαθμός προσαρμογής του κάθε παιδιού σε ένα νέο σχολικό περιβάλλον εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα βιώματα και τα ερεθίσματά του καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Ο δύσκολος τρόπος ζωής που παρατηρείται στην πλειονότητα των μεταναστών δημιουργούν μία αμυντική στάση εκ μέρους του μετανάστη μαθητή. Η αποδοχή από τους συμμαθητές τους, ο νέος τρόπος διδασκαλίας, η άγνωστη νέα γλώσσα διδασκαλίας, ο τρόπος επικοινωνίας, οι ικανότητες που πρέπει να επιδείξει και οι απαιτήσεις στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί σχηματίζουν συνήθως ένα δυσμενές σχολικό περιβάλλον.

Όλα τα παιδιά έχουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων ανεξαρτήτως προέλευσης, θρησκείας ή οποιασδήποτε διαφορετικότητας. Σύμφωνα με έρευνες, τα παιδιά των μεταναστών αποτελούσαν σχεδόν το 9% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού στην Ελλάδα την περίοδο 2008-2009. Ωστόσο, ο αριθμός των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι υψηλός. Οι λόγοι πρόωρης εγκατάλειψης είναι ποικίλοι και συμπεριλαμβάνουν την αδυναμία ενσωμάτωσής τους στο κοινωνικό σύνολο, την παρουσία προκαταλήψεων και στερεοτύπων τόσο προς τα παιδιά των μεταναστών όσο και προς τους γονείς τους, καθώς και την έλλειψη ποιοτικής εκπαίδευσης και καλλιέργειας του σεβασμού προς τη διαφορετικότητα.

Όπως αναφέρει και ο Radtke γίνεται κατανοητό ότι ο κυρίαρχος πολυπολιτισμικός λόγος δεν σχετίζεται με τις ανάγκες των μειονοτικών ομάδων αλλά πρώτιστα με τις ανάγκες της κυρίαρχης ομάδας. Οι «πολιτισμικές διαφορές» δεν αποτυπώνουν συγκεκριμένα βιώματα, αλλά

περισσότερο την ανάγκη νομιμοποίησης των σχέσεων εξουσίας σε πλανητικό επίπεδο (Καρασσαβίδου Ε. 2016).

Η μετανάστευση έχει συνδεθεί με το φαινόμενο της παιδικής εργασίας, το οποίο ενισχύεται από τις προκαταλήψεις και το ρατσισμό. Επιπλέον, οι οικονομικές δυσκολίες που κάθε οικογένεια καλείται να αντιμετωπίσει οδηγεί αρκετά συχνά στη σταδιακή εγκατάλειψη του σχολείου από το παιδί, το οποίο αναζητά θέση εργασίας για να στηρίξει οικονομικά τους γονείς του.

2.3 Η σχολική πορεία των μεταναστών μαθητών

Η σχολική πορεία των παιδιών των μεταναστών μπορεί να διαφοροποιηθεί και να βελτιωθεί με τη βοήθεια τόσο του σχολείου όσο και των γονέων. Από τη μία πλευρά, ένα πολυπολιτισμικό και πολύγλωσσο σχολείο οφείλει να είναι διορατικό, να εξελίσσεται συνεχώς, να είναι ενθαρρυντικό και υποστηρικτικό προς όλους τους μαθητές χωρίς διακρίσεις. Το κοινωνικό, το οικονομικό και το θρησκευτικό υπόβαθρο δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να καθορίζει την πορεία ενός ατόμου εάν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης.

Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί της κάθε σχολικής μονάδας έχουν χρέος να βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία με την οικογένεια του κάθε παιδιού, ώστε να υπάρχει κλίμα συνεργασίας και ουσιαστικής επικοινωνίας. Ανώτερος σκοπός όλων είναι η ενσωμάτωση του παιδιού στο σχολείο, η απόκτηση γνώσεων, η διαμόρφωση ενός σωστού χαρακτήρα, καθώς και η σχολική και επαγγελματική του εξέλιξη. Ένα αποτελεσματικό σχολείο έχει αρκετά χαρακτηριστικά, τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη των μαθητών του. Αρχικά, ο κάθε εκπαιδευτικός είναι σκόπιμο να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτου κοινωνικού στρώματος προέλευσης. Πρέπει να επιδιώκει τη βελτίωσή τους και να προσδοκά την συνεχόμενη επιμόρφωση και εξέλιξή τους, ώστε τα ίδια τα παιδιά να έχουν κίνητρο και θέληση για μάθηση.

Εκτός από τις γνώσεις, το σχολείο οφείλει να εξοπλίζει τους μαθητές με τις βασικές δεξιότητες και αρχές, ώστε να σέβονται τον συνάνθρωπό τους, να συνεργάζονται μαζί τους, να επικοινωνούν και να συμβιώνουν αρμονικά όσες διαφορές κι αν έχουν. Επιπλέον, είναι σημαντικό το κλίμα στη σχολική μονάδα να είναι ευχάριστο, προσιτό και υποστηρικτικό προς όλα τα παιδιά. Ο υπεύθυνος διευθυντής είναι εκείνος που ορίζει τις υποχρεώσεις, τις ευθύνες και τις αρμοδιότητες κάθε ατόμου στο σχολείο και οφείλει να διατηρεί τις ισορροπίες και την ηρεμία. Οι εκπαιδευτικοί από τη μεριά τους είναι μείζονος σημασίας να επιμορφώνονται συνεχώς και να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, μαθαίνοντας να διαχειρίζονται κάθε δύσκολη κατάσταση.

Παράλληλα, η συμμετοχή των γονέων κρίνεται απαραίτητη, ώστε να έχουν επίγνωση για την σχολική επίδοση και πορεία των παιδιών τους, αλλά και για να συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος (Χατζησωτηρίου & Ξενοφώντος 2014). Εκτός από το σχολικό περιβάλλον και το κλίμα που επικρατεί σε αυτό, η σχολική επίδοση και κατ' επέκταση επιτυχία των μεταναστών μαθητών, έγκειται και σε άλλους

παράγοντες. Η οικογένεια και η στήριξη της στο παιδί είναι ιδιαίτερα σημαντική. Όταν οι γονείς ενθαρρύνουν τα παιδιά, κατανοούν τις δυνατότητες και τις ιδιαιτερότητές τους και επικοινωνούν ουσιαστικά σε καθημερινή βάση, δημιουργείται ένα πολύ καλό και ενθαρρυντικό περιβάλλον για το παιδί.

Επιπλέον, μαζί με τους εκπαιδευτικούς, είναι χρήσιμο και οι γονείς να προσδοκούν την καλύτερη ακαδημαϊκή επίδοση των παιδιών τους. Έτσι, τα κίνητρα αυξάνονται και τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται βελτιώνονται συνεχώς. Τέλος, το παιδί είναι σε θέση να κατανοεί τη στάση του γονέα και να τη μιμείται. Με αυτόν τον τρόπο, η άποψη των γονέων και η συμπεριφορά τους προς το σχολείο έχει αντίκτυπο στην άποψη των παιδιών τους. Συνεπώς, η σχολική επιτυχία των μαθητών συνδέεται άμεσα με την θετική διάθεση των γονέων να εμπλακούν στην εκπαιδευτική διαδικασία και επηρεάζεται θετικά, καθώς η θέληση για μάθηση και απόκτηση περισσότερων γνώσεων γίνεται όλο και πιο εμφανής. (Μιχελακάκη & Φονιά 2015).

2.4 Η σχολική επίδοση των μεταναστών μαθητών

Η σχολική επίδοση έχει απασχολήσει αρκετά τον επιστημονικό κλάδο. Αρκετές είναι οι θεωρίες που ορίζουν την ανισότητα ως «το αποτέλεσμα της διαφορετικής κοινωνικής προέλευσης». Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη, οι υποστηρικτές των θεωριών αυτών χωρίζουν τους μαθητές σε κατηγορίες των καλών, μέτριων και κακών μαθητών, όπου οι κακοί είναι παιδιά αγροτών και εργατών, οι μέτριοι είναι παιδιά των μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων και καλοί είναι τα παιδιά των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων (Δασκαλάκης, 2014).

Με τον όρο σχολική επίδοση νοείται το κατά πόσο οι μαθητές αποδίδουν στο σκοπό της μάθησης, όπως αυτός έχει ορισθεί από τους αρμόδιους. Επιπλέον, διαπλάθονται συμπεριφορές, χαρακτήρες, και στάσεις. Ακόμη, η σχολική επίδοση συνδέεται στενά με τις σχέσεις των παιδιών στο σχολείο, με τους συμμαθητές και τους δασκάλους και με την εξοικείωση του στο χώρο. Τέλος, αξίζει να τονιστεί η σπουδαιότητα και η σημασία της σχολικής επίδοσης. Σύμφωνα με αυτή, το παιδί μπορεί να σχηματίσει μια γνώμη για τον ίδιο του τον εαυτό, το περιβάλλον του, το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς (Δασκαλάκης, 2014).

Το κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο των παιδιών, η κοινωνική τους προέλευση, επηρεάζουν άμεσα την σχολική επίδοσή τους. Είναι σύνηθες φαινόμενο τα παιδιά από χαμηλές κοινωνικοοικονομικές τάξεις να αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στη μαθησιακή διδασκαλία. Αυτό πηγάζει από τις αδυναμίες των οικογενειών να επενδύσουν στην εκπαίδευση και στη γνώση των παιδιών. Έτσι, οι χαμηλές σχολικές επιδόσεις συνδέονται συχνά με τους μετανάστες μαθητές (Γούλας, 2015). Σοβαρός παράγοντας που επηρεάζει την επίδοση αποτελεί η γλώσσα, αφού είναι το πρώτο εργαλείο μάθησης και εκμάθησης για το σχολείο και το μέσο επικοινωνίας ανάμεσα σε παιδί-εκπαιδευτικό και μεταξύ των ίδιων των μαθητών.

Τα παιδιά των μεταναστών φαίνεται, σύμφωνα με έρευνες, ότι έχουν χαμηλή επίδοση στο σχολείο, καθιστώντας εμφανές το χάσμα μεταξύ αυτών και των γηγενών συμμαθητών τους. Οι ριζικές αλλαγές στη ζωή τους μέσω της μετανάστευσης επηρεάζουν τη διάθεσή τους, την

σχολική τους επίδοση και τον χαρακτήρα τους. Τα οικονομικά προβλήματα που συνήθως αντιμετωπίζουν οι οικογένειες των μεταναστών, εφόσον δε διαθέτουν περιουσία και δεν είναι σπάνιο οι γονείς είτε να εργάζονται σε ανθυγιεινές περιβάλλον κερδίζοντας μικρό χρηματικό ποσό ή να μην εργάζονται καθόλου, επηρεάζουν τη σχολική επίδοση των παιδιών τους.

Επιπλέον, οι διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις και οι πολιτικές αντιλήψεις, καθώς και ο τρόπος ζωής που είχαν μάθει στον τόπο καταγωγής τους δημιουργούν αντιπαλότητες μεταξύ των παιδιών και καλλιεργείται ένα κλίμα ανασφάλειας, ξενοφοβίας και ρατσισμού. Η περιθωριοποίηση που ίσως να βιώνουν τα παιδιά των μεταναστών στο σχολείο έχει αντίκτυπο στην ψυχοσύνθεσή τους, χάνοντας τη διάθεση για μάθηση και κάνοντας έντονες τις διαφορές τους. Οι γλωσσικές διαφορές των μεταναστών και των γηγενών μαθητών λειτουργούν ως τροχοπέδη στην καλή επίδοση των πρώτων. Δεν είναι σε θέση να επικοινωνήσουν λεκτικά όταν δεν έχουν αποκτήσει ακόμη την δυνατότητα επικοινωνίας, να εκφράσουν την άποψή τους, να συζητήσουν επί κάποιου θέματος στην τάξη και έχουν άγνοια για όλες τις ιδιαιτερότητες της νέας γλώσσας.

Επίσης, η διαφορετική κουλτούρα, τα ήθη και τα έθιμα, οι παραδόσεις και οι συνήθειες σε καθημερινή βάση μπορεί να οδηγήσουν στην απομόνωση των μεταναστών μαθητών. Κάποιες φορές μπορεί να αντιμετωπίζονται με εχθρική διάθεση, ανασφάλεια και ξενοφοβία τόσο από τα υπόλοιπα παιδιά όσο και από τους γονείς τους. Το ίδιο φαίνεται να ισχύει και για τους γονείς μετανάστες, στους οποίους επιρρίπτονται ευθύνες για τη σχολική αποτυχία και την υποβάθμιση του επιπέδου της τάξης. Αυτή η αντιμετώπιση από τους συμμαθητές και συμπολίτες τους οδηγεί στο να μην έχουν καλή επίδοση στα μαθήματα τα παιδιά των μεταναστών και να έχουν ελλιπή κίνητρα για βελτίωση (Γεράρης Χ., Δασκαλάκης, 2014).

Ακόμα, δεν είναι λίγες οι οικογένειες μεταναστών που δείχνουν τη διάθεση να ακούσουν, να ρωτήσουν και να ενδιαφερθούν για τη δουλειά του σχολείου, ακόμα και αν δεν μπορούν πλήρως να κατανοήσουν την δουλειά του (Torres-Guzman, 1995). Σύμφωνα με τον Νικολάου, τέτοιες κουβέντες της καθημερινότητας του παιδιού, ακόμα και ένα μέλος της οικογένειας, δείχνει πως εκείνο δεν είναι μόνο του σε κάτι τόσο καινούριο, διαφορετικό και δύσκολο (Λαδά Ε., 2021).

2.4.1 Η μάθηση, ο πολιτισμός και οι διαδικασίες της εκπαίδευσης

Η έννοια της κουλτούρας που τονίζεται στα σχολεία έχει επικεντρωθεί στο πώς οι κοινές νόρμες διαμορφώνουν το άτομο συμπεριφοράς και κατά συνέπεια στην ανακάλυψη και εφαρμογή τυποποιημένων κανόνων συμπεριφοράς. Ωστόσο, όταν απομακρυνόμαστε από ομοιόμορφες κατηγοριοποιήσεις μιας κοινής ομαδικής κουλτούρας, οι πραγματικότητες του η ασάφεια και η αντίφαση μπαίνουν στο επίκεντρο. Οι διαδικαστικές προσεγγίσεις στον πολιτισμό λαμβάνουν υπόψη πολλαπλές προοπτικές εστιάζοντας στις διαδικασίες της καθημερινής ζωής με τη μορφή καθημερινών δραστηριοτήτων ως πλαίσιο αναφοράς. Αντί για μεμονωμένες αναπαραστάσεις μιας ουσιαστικοποιημένης ομάδας.

Οι πρακτικές θεωρούνται δυναμικές, αναδυόμενες και αλληλεπιδρούμενες . Εστιάζοντας στην κατανόηση διεργασίες αντί να εντοπίζουν χαρακτηριστικά, «η μάθηση θεωρείται ως μια διαδικασία που συμβαίνει μέσα σε συνεχή δραστηριότητα και δεν χωρίζεται σε ξεχωριστά χαρακτηριστικά ατόμων και πλαισίων». (Gutiérrez & Rogoff, 2003, σελ. 20). Ομοίως, οι πολιτισμικές διαφορές «αποδίδονται σε παραλλαγές, εμπλοκή των ανθρώπων σε κοινές πρακτικές συγκεκριμένων πολιτιστικών κοινοτήτων» (σελ. 21). Οι πρακτικές δεν μπορούν να ταυτιστούν αυστηρά με τη συμμετοχή σε εθνοτικές, φυλετικές ή γλωσσικές ομάδες.

Κατά συνέπεια, για να κατανοήσουν τις πολιτιστικές παραλλαγές, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να παρακολουθούν τις ιστορίες συμμετοχής των μαθητών σε πολιτιστικές κοινότητες που αποτελούν τη γλωσσική και πολιτιστική-ιστορική τους πρακτική. Σύμφωνα με μια πολιτισμική-ιστορική προσέγγιση, τα πολιτιστικά ρεπερτόρια πρακτικής αντιπροσωπεύουν τους «τρόπους εμπλοκής σε δραστηριότητες που προκύπτουν από την παρατήρηση και με άλλο τρόπο συμμετοχή σε πολιτιστικές πρακτικές» (Gutiérrez & Rogoff, 2003 σ. 22). Με βάση προηγούμενες εμπειρίες οι πρακτικές προετοιμάζουν άτομα με μια σειρά από ικανότητες που αντικατοπτρίζουν την κοινότητα. Κατανοώντας το ρεπερτόριο πρακτικών των μαθητών τους, οι δάσκαλοι μπορούν να διευκολύνουν τη μάθηση που βασίζεται στην ανάπτυξη «επιδεξιότητας στη χρήση οικείων και νέων προσεγγίσεων» (σελ. 23). (James A. Banks & Cherry A. Mcgee Banks σελ.36).

2.4.2 Η αξιοποίηση των διαστάσεων της ετερότητας στο σχολείο, με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης στην εκπαίδευση

Η ετερότητα αναγνωρίζεται πια και στο σχολικό περιβάλλον, ενώ ο εκπαιδευτικός οφείλει να είναι έτοιμος για τη διαχείριση της με σεβασμό και όρους ισότητας. Σύμφωνα με την κοινωνιολογική θεωρία της αναπαραγωγής του πολιτισμικού κεφαλαίου (Bourdieu & Passeron, 2014), η εκπαίδευση είναι σχεδιασμένη να αναπαράγει την κουλτούρα της κυρίαρχης τάξης. Ωστόσο ο εκπαιδευτικός είναι εφοδιασμένος με τεχνικές και πρακτικές για την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης στην εκπαίδευση, ακόμη και αν το εκπαιδευτικό σύστημα είναι δομημένο άδικα.

Η διαπολιτισμική και η ενιαία εκπαίδευση παρέχουν γνώση και εργαλεία για τη δίκαιη αντιμετώπιση της ετερότητας στην πράξη.

Στην εκπαιδευτική κοινότητα, η αποδοχή της διαφορετικότητας μέσα από την κατανόηση της, καθώς και ιδανικά όπως η ισότητα και η ισότιμη συμμετοχή συνιστούν στοιχεία της κοινωνικοποίησης στην οποία η εκπαίδευση κατέχει εξέχοντα ρόλο (Spinthourakis, 2007). Οι εκπαιδευτικοί ως παιδαγωγοί οφείλουν να έχουν κατανοήσει και να αποδέχονται ως δώρο όψεις της ετερότητας που συναντούν στη σχολική τάξη, ώστε να εφαρμόζουν ισότιμες παιδαγωγικές πρακτικές για όλους που να προωθούν την έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης στην εκπαίδευση.

Η κοινωνική δικαιοσύνη στην εκπαίδευση αφορά τη μελέτη της αιτίας και του τρόπου με τον οποίο κάποια σχολεία κάνουν διακρίσεις απέναντι σε μαθητές με διαφορετική πολιτισμική κληρονομιά ή ιδιαιτερότητες. Παράλληλα η έννοια «κοινωνική δικαιοσύνη» σηματοδοτεί την

ισότητα των ευκαιριών σε όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως γνωστικών, γλωσσικών και πολιτισμικών διαφορών, με σκοπό την άρση των αποκλεισμών από τις εκπαιδευτικές δομές (Ζάχος, 2019).

Ο εκπαιδευτικός που επιθυμεί να προάγει την κοινωνική δικαιοσύνη στην τάξη του οφείλει να εδραιώσει τον σεβασμό και την εμπιστοσύνη ανάμεσα στους μαθητές αλλά και ανάμεσα στον ίδιο και στους μαθητές του, ακούγοντας τους προσεκτικά και μαθαίνοντας από αυτούς (Cummins, 2005). Δεδομένου ότι κάθε σχολείο είναι εν δυνάμει διαπολιτισμικό (Νικολάου, 2011), η διαπολιτισμική εκπαίδευση κρίνεται ως μια από τις πιο σημαντικές προσεγγίσεις οι οποίες μπορούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της εκπαιδευτικής ανισότητας σε όλο τον κόσμο συνδέοντας διαφορετικούς τομείς εκπαίδευσης, όπως ανθρώπινα δικαιώματα, αγωγή του πολίτη, επίλυση συγκρούσεων και πολύγλωσση εκπαίδευση (Gundara & Portera, 2008 σελ. 254-256).

Τα παιδιά εξάλλου νιώθουν ασφάλεια στο σχολείο όταν δεν φοβούνται για την ταυτότητά τους, όταν αναγνωρίζουν σταθερότητα και συνέπεια στο πλαίσιο, όταν αισθάνονται καλοδεχόμενα, όταν μπορούν να μιλάνε την μητρική τους γλώσσα χωρίς να απομονώνονται, όταν καταλαβαίνουν ότι το σχολείο σέβεται και μοιράζεται τις διάφορες κουλτούρες στην καθημερινή του λειτουργία, όταν τα παιδιά νιώθουν μοναδικά και ταυτόχρονα ανήκουν ισότιμα ως μέλη του σχολικού συστήματος, όταν έχουν ευκαιρίες για δημιουργικότητα και έχουν περιέργεια και όρεξη να επενδύσουν στην γνώση, όταν ανοίγονται σε σχέσεις εμπιστοσύνης (Μπίμπου Ι., 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Η σημασία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

3.1 Ο κρίσιμος ρόλος της εκπαίδευσης

Ο ρόλος του σχολείου ως θεσμού των εκπαιδευτικών είναι πολύ κρίσιμος καθώς έχει τη δυνατότητα να προσφέρει πλαίσιο και εμπειρίες ασφάλειας, επιβεβαίωσης και προσαρμοστικότητας, αντικαθιστώντας την πολυεπίπεδη εμπειρία της απώλειας με ένα πεδίο ελπίδας, προοπτικής και αυτοπραγμάτωσης. Για την επίτευξη ενός τέτοιου σκοπού απαραίτητη προϋπόθεση είναι η λειτουργία του σχολείου στη βάση μιας διαπολιτισμικής- συμπεριληπτικής προσέγγισης που λαμβάνει υπόψη αλλά και αξιοδοτεί τις διαφορετικές ταυτότητες, συνδέεται με τις ανάγκες των ανθρώπων και επιδιώκει την ουσιαστική συμμετοχή. Αν λοιπόν μια τέτοια προσέγγιση απουσιάζει – όχι μόνο στο επίπεδο της εκπαιδευτικής πολιτικής αλλά, ιδιαίτερα, σε εκείνο της εκπαιδευτικής πράξης – το σχολείο μπορεί, αντίθετα, να λειτουργήσει αποδυναμωτικά, πλήττοντας το ηθικό σθένος των μαθητών του και οδηγώντας τους στη σχολική αποτυχία και εν τέλει στην κοινωνική περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός αντιμετωπίζεται μέσα από τη δημιουργία σχέσεων. Αυτός είναι και ο στόχος του πρόσφατου ελληνικού νόμου για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, στον οποίο γίνεται σαφής αναφορά στη «δύση σχέσεων μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων με

σκοπό την άρση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού». Ο περιορισμός του εκπαιδευτικού και κατ' επέκταση του κοινωνικού αποκλεισμού εξαρτάται άμεσα από την ένταξη των παιδιών με μεταναστευτικό και προσφυγικό υπόβαθρο στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα και από τον σχετικό μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

3.2 Μαθητική ταυτότητα

Ένα πρώτο και κρίσιμο στοιχείο που χρειάζεται να λαμβάνεται υπόψη στην εκπαίδευση παιδιών που μετακινούνται αφορά την προηγούμενη σχολική τους εμπειρία. Ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών, ειδικά των μικρότερων ηλικιών, μπορεί να έχει περιορισμένη ή και καθόλου σχετική εμπειρία, εξαιτίας των καταστροφικών συνθηκών της προ-μεταναστευτικής περιόδου και της συνεπαγόμενης «κατάρρευσης» των εκπαιδευτικών δομών στους τόπους προέλευσης.

Επιπλέον, μετά την άφιξη τους στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών με προσφυγική εμπειρία έχει παραμείνει για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός εκπαίδευσης εξαιτίας πολλών παραγόντων.

Άλλοι παράγοντες που δυσχεραίνουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση είναι η απροθυμία ορισμένων σχολικών μονάδων να δεχτούν τα συγκεκριμένα παιδιά, η έλλειψη θέσεων, όπως οι τάξεις υποδοχής, οι δυσκολίες μετακίνησης, η έλλειψη αποδεικτικών μόνιμης κατοικίας, εμβολιασμού ή προηγούμενης φοίτησης.

Σε κάθε περίπτωση, η αποσχολοποίηση, δηλαδή η απομάκρυνση και αποχή από τη σχολική φοίτηση, είναι ένα σύννηθες φαινόμενο που απαντάται σε παιδιά προσφυγικής προέλευσης, τα οποία αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσαρμογή τους σε σχολικές συμβάσεις, οι οποίες θεωρούνται δεδομένες για τον μαθητικό πληθυσμό που είναι ενταγμένος στην εκπαίδευση συστηματικά και αδιάλειπτα ήδη από την προσχολική αγωγή. Το ζήτημα αυτό σχετίζεται με την ηλικία στην οποία βρίσκονται τα παιδιά προσφύγων όταν εντάσσονται στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών υποδοχής.

Ως συνέπεια της αποσχολοποίησης και της γενικευμένης απορρύθμισης που χαρακτηρίζει τη ζωή των μεταναστών και των προσφύγων μπορεί να ερμηνευθεί η «μη κανονική» συμπεριφορά των μαθητών προσφυγικής προέλευσης που επισημαίνεται συχνά, ειδικά κατά τα πρώτα διαστήματα σχολικής φοίτησης. Έτσι το να κάθονται στο θρανίο, να σηκώνουν το χέρι τους όταν θέλουν να μιλήσουν ή να ζητήσουν κάτι, να εξοικειώνονται με τη λειτουργία του σχολικού προγράμματος, να συμμετέχουν σε ομαδικές δραστηριότητες και να μοιράζονται υλικά, χρόνο και χώρο με άλλους, να κάνουν εργασίες που τους ανατίθενται και να φροντίζουν το χώρο του σχολείου και το εκπαιδευτικό υλικό είναι μερικές από τις συμβάσεις που ανάλογα με την κάθε περίπτωση μπορεί να χρειάζονται περισσότερο χρόνο έως ότου κατακτηθούν.

Η εκπαίδευση προσφέρει στο παιδί τη δυνατότητα να αναγνωρίσει τον εαυτό του ως μέλος της σχολικής ομάδας και να συγκροτήσει προοδευτικά τη μαθητική τους ταυτότητα. Το κλίμα θετικής πειθαρχίας στα σχολεία, με την έννοια της ενίσχυσης των θετικών προτύπων, του αλληλοσεβασμού, αλλά και του σεβασμού των κοινών αρχών, κανόνων και ορίων, συνδέεται θετικά με υψηλότερες επιδόσεις μαθητών μεταναστευτικής προέλευσης, αλλά και με το αίσθημα ανήκειν στο σχολείο τους, που συνιστά βασικό παράγοντα κοινωνικής ευημερίας. Αντίθετα τα

χαμηλά επίπεδα πειθαρχίας στη σχολική τάξη συνδέονται με μεγαλύτερα ποσοστά απουσιών, καθώς και με αυξημένο βαθμό σχολικού εκφοβισμού. κάποιοι από τους παράγοντες που συντελούν στην εγκαθίδρυση ενός κλίματος θετικής πειθαρχίας είναι αφενός η σταθερότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού, αφετέρου ο ρόλος των διευθυντών οι οποίοι ωθούν τους συναδέλφους τους να επιδιώκουν τους στρατηγικούς στόχους του σχολείου, ευνοούν σημαντικά στην ανάπτυξη του κλίματος της επιθυμητής πειθαρχίας (Στεργίου Λ., 2019 σελ. 204).

3.2.1 Διδασκαλία και μάθηση

Στο επίπεδο της διδασκαλίας και της μάθησης, το θετικό εκπαιδευτικό κλίμα μεταφράζεται στην υιοθέτηση θετικών μεθόδων διδασκαλίας. Ορισμένες από τις πιο σημαντικές είναι οι εξής:

Το προσωποποιημένο ενδιαφέρον για κάθε μαθητή, η δημιουργική ανατροφοδότηση και η ώθηση των μαθητών να δοκιμάζουν και να δοκιμάζονται σε ασφαλές παιδαγωγικό πλαίσιο με σκοπό την προοδευτική γνωστική αυτονομία τους και την ανάπτυξη της κριτικής τους ικανότητας, η παροχή ακαδημαϊκά υψηλών προκλήσεων, κινήτρων και προσδοκιών, η παροχή ευκαιριών να εκδηλώσουν μέσα από διαφορετικές μορφές επιτέλεσης γνωστικές και κοινωνικές επιτυχίες

Ειδικότερες θετικές παιδαγωγικές και διδακτικές επιλογές που αντανακλώνται στην εκπαιδευτική πράξη (Booth & Ainscow, 2002) είναι οι εξής:

Η συνεργατική και αλληλέγγυα μάθηση, οι εργασίες σε ομάδες, η αντιμετώπιση της διαφορετικότητας των μαθητών ως πόρου διδασκαλίας και μάθησης, η αντιμετώπιση της διαφορετικότητας των μαθητών ως πόρου διδασκαλίας και μάθησης όπως για παράδειγμα, η ενθάρρυνση μαθητών με διαφορετικό γλωσσοπολιτισμικό υπόβαθρο να μοιραστούν τις γνώσεις τους για χώρες, τρόπους ζωής κ.α, ο συνυπολογισμός του γλωσσικού κεφαλαίου όλων των μαθητών, η δημιουργική αντιμετώπιση του λάθους ως δείκτη μαθησιακής πορείας και στρατηγικών και η επιβράβευση της προσπάθειας.

Βασική προϋπόθεση για την παροχή θετικού εκπαιδευτικού κλίματος, και στο επίπεδο της διδασκαλίας και της μάθησης είναι η παραδοχή και η αποδοχή της διαφορετικότητας των μαθητών. Η διαφορετικότητα αυτή δεν περιορίζεται στο γλωσσοπολιτισμικό επίπεδο, συνεπώς δεν αφορά μόνο τους μαθητές μεταναστευτικής/προσφυγικής προέλευσης, αλλά χαρακτηρίζει το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού, που διαφέρει ως προς τις μαθησιακές ανάγκες, το μαθησιακό επίπεδο και προφίλ, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες. Η διδασκαλία στη βάση των ατομικών διαφορών των μαθητών , γνωστή ως διαφοροποιημένη διδασκαλία, διασφαλίζει την ποιότητα και την ισότητα, παρέχοντας την δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να συν-λειτουργούν σε τάξεις μικτής ικανότητας, δίνοντας στον καθένα το δικαίωμα για ακαδημαϊκή επιτυχία και ευημερία (Βαλιάντη & Νεοφύτου 2017), (Στεργίου Λ.,2019 σ. 238)

3.2.2 Οι διαπροσωπικές σχέσεις των μεταναστών και προσφύγων παιδιών με τους γηγενείς

Δεδομένου ότι η δημιουργία και η ενίσχυση σχέσεων και αλληλεπιδράσεων συνιστά σημαντικό δείκτη προστασίας και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας ένα πρωταρχικό μέλημα του συμπεριληπτικού σχολείου είναι η δεικτικότητα, η αποδοχή της ποικιλομορφίας και η δημιουργική συμπερίληψη της στη σχολική κουλτούρα. Μια τέτοια στάση συνεπάγεται τον αμοιβαίο σεβασμό για τις ατομικές και ομαδικές διαφορές (γλωσσικές, έμφυλες, πολιτισμικές, θρησκευτικές). Σε όλα τα επίπεδα σχέσεων, δηλαδή μεταξύ μαθητών, μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών, εκπαιδευτικών μεταξύ τους, αλλά και όλων των προηγούμενων με τη διεύθυνση της σχολικής μονάδας. Χρειάζεται λοιπόν να καλλιεργούνται συνεργατικές σχέσεις εμπιστοσύνης και υποστήριξης, οι οποίες προϋποθέτουν ένα αυθεντικό σεβασμό του άλλου ως υποκειμένου, ανεξάρτητα από ατομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά ή ηλικιακά χαρακτηριστικά.

Οι εκπαιδευτικοί είναι τα κατεξοχήν πρόσωπα που μπορούν να εξασφαλίσουν συνθήκες σεβασμού και εμπιστοσύνης στις σχέσεις τους με τους μαθητές και να μετατρέψουν τις τάξεις τους σε χώρους στους οποίους τα παιδιά να νιώθουν ότι ανήκουν. Είναι τα πρόσωπα που έχουν την ικανότητα να εντοπίσουν και να αναπτύξουν τις ικανότητες, τα ταλέντα και τα θετικά ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών τους οδηγώντας τους στην ακαδημαϊκή πρόοδο μέσω της κριτικής σκέψης, της ανάληψης ευθύνης εκ μέρους των παιδιών για τη μάθηση τους και τελικά μέσω της ενδυνάμωσης που παρέχει ο διαμοιρασμός της γνώσης και της εξουσίας.

Στη συνέχεια, εστιάζοντας στο πεδίο των διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των συνομηλίκων ως παράγοντα κοινωνικής υποστήριξης των μαθητών προσφυγικής και μεταναστευτικής προέλευσης, εντοπίζονται κάποιες προϋποθέσεις για τη συγκρότηση θετικών αλληλεπιδράσεων, όπως ευκαιρίες ουσιαστικής γνωριμίας μεταξύ συνομηλίκων που να οδηγούν στη δημιουργία φιλικών σχέσεων και εμπιστοσύνης, τόσο στο εκπαιδευτικό όσο και στο διαπροσωπικό επίπεδο. Εξάλλου, δύο από τις βασικές προϋποθέσεις θετικής διομαδικής αλληλεπίδρασης θεωρούνται: η μείωση της αβεβαιότητας και του διομαδικού άγχους και η σημασία σύναψης φιλίας ανάμεσα στα μέλη διαφορετικών ομάδων που παραπέμπει σε ουσιαστικές σχέσεις με διάρκεια, συχνότητα και εγγύτητα.

Σύμφωνα με ερευνητικά δεδομένα για την ευημερία και τη σχολική ανθεκτικότητα των παιδιών προσφυγικής και μεταναστευτικής προέλευσης, η ύπαρξη φιλικών σχέσεων εντός του σχολείου συνιστά βασικό παράγοντα προστασίας καθώς οι σχέσεις αυτές περιορίζουν τα ενδεχόμενα μοναξιάς των μαθητών και ταυτόχρονα τους παρέχουν τη δυνατότητα να νιώθουν πως ανήκουν κάπου (στο σχολείο τους). Η καλή ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων εξασφαλίζει στα παιδιά αυτά όχι μόνο ψυχική ισορροπία αλλά και καλή ποιότητα διαπροσωπικών σχέσεων και κατ' επέκταση καλύτερες ακαδημαϊκές επιδόσεις.

Στο ελληνικό πλαίσιο οι θετικές διαπροσωπικές σχέσεις και η αποδοχή των μαθητών μεταναστευτικής και προσφυγικής προέλευσης συνιστά ένα διαρκές ζητούμενο που σχετίζεται τόσο με τις επιδόσεις όσο και με το ενδιαφέρον τους για το σχολείο. Η κοινωνική υποστήριξη μεταξύ των συνομηλίκων που προέρχονται μέσα από τις φιλικές σχέσεις και τις θετικές σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς που αναπτύσσονται στο σχολείο συνιστά έναν από τους

σημαντικότερους παράγοντες προστασίας και ανθεκτικότητας για τα παιδιά των μειονοτικών ομάδων.

Το σχολείο λοιπόν καλείται να δώσει το στίγμα της αποδοχής προκειμένου να επιτευχθεί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών δράσεων, καθώς και ο κοινός προσανατολισμός όλων των συμμετεχόντων προς την αναγκαιότητα ύπαρξης θετικού και δεκτικού σχολικού κλίματος. Η δημιουργία ασφαλών συνθηκών συζήτησης τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού όσο και των μαθητών, αλλά και των γονέων συνιστά το πρώτο κρίσιμο βήμα προς τη δημιουργία δημοκρατικής σχολικής κουλτούρας. (Στεργίου Λ., 2019 σελ. 233-238).

3.2.3 Το περιβάλλον του σχολείου ως θεσμού

Ο ρόλος της κριτικής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι καθοριστικός ιδιαίτερα στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία, καθώς είναι η ηλικία όπου τα παιδιά δομούν βασικές διαστάσεις της ταυτότητας τους και αρχίζουν να αναγνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα στη δική τους ταυτότητα και την ταυτότητα των άλλων. Εξάλλου όπως υπογραμμίζει η Ramsey, τα μικρότερα παιδιά φαίνεται να είναι περισσότερο ανοιχτά σε ζητήματα αποδοχής της ετερότητας σε σύγκριση με μαθητές μεγαλύτερης ηλικίας. Αυτό βοηθά το έργο των εκπαιδευτικών, οι οποίοι ως «σημαντικοί άλλοι» μπορούν να αξιοποιήσουν αυτή την ευελιξία των μικρότερων παιδιών ώστε μέσα από κατάλληλες δράσεις να ενισχύσουν την κριτική τους σκέψη, να βοηθήσουν στην αποδόμηση των στερεότυπων, καθώς και στην ανάπτυξη εντός ευρύτερου προβληματισμού απέναντι σε ζητήματα ετερότητας, διακρίσεων και κοινωνικών ανισοτήτων.

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Kohn (1986), ένα σημαντικό στοιχείο για τα μικρότερα παιδιά είναι ότι δεν έχουν αναπτύξει την κουλτούρα του ανταγωνισμού στον βαθμό που την έχουν αναπτύξει τα μεγαλύτερα, καθώς ο ανταγωνισμός αποτελεί ένα κεντρικό πολιτισμικό χαρακτηριστικό. Επομένως, τα μικρότερα παιδιά ευκολότερο να μαθαίνουν να συνεργάζονται, με την προϋπόθεση ότι οι εκπαιδευτικοί καλλιεργούν τις αξίες και τις μεθόδους της συνεργατικής μάθησης. Η ανάπτυξη της συνεργασίας αποτελεί το καταλληλότερο πλαίσιο για τη γνωριμία και την αλληλεπίδραση με το διαφορετικό «άλλο», πράγμα που μπορεί να οδηγήσει στην αμφισβήτηση προηγούμενων στερεοτυπικών κατασκευών.

Ένα συχνό φαινόμενο που παρατηρείται τόσο στο νηπιαγωγείο όσο και στις επόμενες σχολικές βαθμίδες είναι μια παρέα παιδιών να αποκλείουν ένα διαφορετικό παιδί από την ομάδα τους κατά τη διάρκεια κάποιας εργασίας ή κάποιου παιχνιδιού, απολαμβάνοντας έναν κυρίαρχο ρόλο, όπως έχουν διαπιστώσει ότι συμβαίνει στον κόσμο των ενηλίκων. Σταδιακά όσο αυτός ο αποκλεισμός επαναλαμβάνεται και δεν υπάρχει αντίδραση από την πλευρά των εκπαιδευτικών, θα συνεχίζεται να επηρεάζεται διαχρονικά ο τρόπος που σκέφτεται και δρα το παιδί. Τόσο στο νηπιαγωγείο όσο και στο δημοτικό σχολείο, στο πλαίσιο της κριτικής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, χρειάζεται να υπάρχουν θεσμοί που θα εμποδίζουν τη δημιουργία συνηθειών και στάσεων αποκλεισμού, ενώ συγχρόνως θα βοηθούν τα παιδιά να αναγνωρίζουν και να σέβονται τη διαφορετικότητα σε όλες τις μορφές και να ευαισθητοποιούνται σε θέματα σε θέματα κοινωνικών ανισοτήτων, διακρίσεων και ρατσισμού.

Όπως επισημαίνει η Ramsey (2004, σελ. 10), αναδεικνύοντας εμμέσως τους στόχους της κριτικής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία, στο πλαίσιο του σχολείου τα μικρά παιδιά χρειάζεται να αναπτύξουν ταυτότητες ως άτομα, να γνωρίσουν και να είναι περήφανα για τον εαυτό τους, να αναπτύξουν σχέσεις με τους γύρω τους, να βλέπουν την κοινωνία ως όλο, να αναπτύξουν την αίσθηση της αλληλεγγύης με όλους τους ανθρώπους και με τον φυσικό κόσμο, να βλέπουν τη διαφορετικότητα ως πλούτο και να έχουν ενσυναίσθηση, να αναπτύξουν κριτική σκέψη, να μπορούν να δουν τους εαυτούς τους ως ακτιβιστές, να κατανοήσουν, ειδικά, τα μη προνομιούχα παιδιά, τη σημαντικότητα να αποκτήσουν ακαδημαϊκές δεξιότητες.

Παρόμοια, ο Kohn επισημαίνει (1986, σελ. 83), ότι βασικός σκοπός της εκπαίδευσης σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες είναι να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον μάθησης όπου το κάθε παιδί θα μπορεί ισότιμα με τα άλλα να συμμετέχει και να είναι σεβαστό στη μαθησιακή διαδικασία, ενώ οι κοινωνικές και συναισθηματικές του ανάγκες χρειάζεται να είναι αποδεκτές και να γίνεται προσπάθεια ώστε να ικανοποιηθούν. Αυτό, κατά βάση είναι στο χέρι του εκπαιδευτικού ο οποίος μπορεί να συμβάλλει στην ευημερία του κάθε παιδιού, στοιχείο το οποίο είναι απαραίτητο για την ομαλή εξέλιξη της σχολικής του πορείας (Μάγος Κ., 2022 σ. 75-79).

3.3 Το διαπολιτισμικό αναλυτικό πρόγραμμα

Η Siraj- Blatchford υποστηρίζει ότι ένα διαπολιτισμικό αναλυτικό πρόγραμμα για μικρά παιδιά χρειάζεται να ενισχύσει την αυτοεκτίμηση των παιδιών, να αναγνωρίζει το πολιτισμικό και γλωσσικό υπόβαθρο όλων των παιδιών, να συντηρεί ενεργά και να αναπτύσσει την πρώτη γλώσσα των παιδιών ή την γλώσσα που μιλούν στο σπίτι, να προωθεί της γλώσσας της χώρας υποδοχής ως μια επιπρόσθετη γλώσσα, να αξία στη διγλωσσία ως στοιχείο παρουσίας των παιδιών, να υποστηρίζει τις προσπάθειες των οικογενειών να διατηρήσουν τις γλώσσες και τον πολιτισμό τους, να ενισχύει την ευαισθητοποίηση υπέρ της ποικιλίας στην κοινωνική τάξη, στο κοινωνικό φύλο, στις δυνατότητες και στην κουλτούρα, να προωθεί τον σεβασμό απέναντι στις ομοιότητες και διαφορές, να προκαλεί τις προκαταλήψεις, να προωθεί μια αίσθηση δικαιοσύνης, να προωθεί τις αρχές της συμπερίληψης και της ισότητας και να υποστηρίζει τη συμμετοχή των γονιών στη μάθηση των παιδιών.

Αντίστοιχα η Derman-sparks (2005) προτείνει ένα αναλυτικό πρόγραμμα προσχολικής εκπαίδευσης που εστιάζει στην καταπολέμηση των προκαταλήψεων, δίνει έμφαση στην κοινωνική δικαιοσύνη, στοχεύει στην ενδυνάμωση όλων των παιδιών και καταδικάζει τις διακρίσεις και την καταπίεση. Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος κατά των προκαταλήψεων είναι να βοηθήσει όλα τα παιδιά να νιώθουν άνετα απέναντι στη διαφορετικά, να βοηθήσει τα παιδιά να αναγνωρίζουν τι είναι δίκαιο και τι άδικο στην καθημερινή ζωή, να καλλιεργήσει την αυτοεκτίμηση και την περηφάνια όλων των παιδιών και να παρέχει στα μικρά παιδιά τις δεξιότητες που χρειάζονται για να καταπολεμήσουν την αδικία (Μάγος Κ., 2022 σ. 226-227).

Ένα διαπολιτισμικό αναλυτικό πρόγραμμα επιθυμεί να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μελών όλων των πολιτισμικών ομάδων αλλά συγχρόνως να καλύπτει και τις κοινές ανάγκες. Για να επιτευχθεί αυτό, σύμφωνα με τη Hollins (2007, σελ.100), το αναλυτικό πρόγραμμα

χρειάζεται να καλλιεργεί μια αίσθηση τόσο προσωπικής όσο και συλλογικής ταυτότητας , να σέβεται και να προωθεί την πολιτισμική κληρονομιά κάθε ομάδας και να καλλιεργεί μια θετική και ισότιμη αντίληψη για τη θέση της κάθε ομάδας στην κοινωνία. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό να παρέχει στους μαθητές το απαραίτητο γνωστικό υπόβαθρο για την ακαδημαϊκή τους εξέλιξη, αλλά και να προωθεί την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινωνία. (Μάγος Κ., 2022 σ. 225).

3.4.1 Εκπαιδευτικοί και διαπολιτισμική ικανότητα

Με τον όρο διαπολιτισμική ικανότητα αναφερόμαστε σε ένα σύνολο κοινωνικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων επικοινωνίας που επιτρέπουν στα άτομα να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται την ετερότητα και να αξιοποιούν δημιουργικά τα διάφορα στοιχεία που συνδέονται με αυτή, να αναπτύσσουν καινούριες στρατηγικές για μια λειτουργική επικοινωνία με το σύνολο των ανθρώπων που έρχονται σε καθημερινή επαφή. Σύμφωνα με τους Byram (1997,2008), Byram και Nichols και Stevens (2001), διαπολιτισμική ικανότητα εμπεριέχει: Γνώσεις σχετικά με τις κοινωνικές ομάδες, ικανότητες ερμηνείας και συσχέτισης προϊόντων από την άλλη και την οικεία κουλτούρα, δεξιότητες ανακάλυψης και αλληλεπίδρασης σε πραγματικές συνθήκες, ικανότητες εντοπισμού και ερμηνείας εθνοκεντρικών οπτικών, κριτική πολιτισμική συνειδητοποίηση – πολιτική εκπαίδευση.

Ένας διαπολιτισμικά ικανός εκπαιδευτικός όχι μόνο σέβεται τα άτομα που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς αλλά έχει ενσυναίσθηση, είναι ανοιχτός σε νέα μάθηση, είναι ευέλικτος και μπορεί να διακρίνει τις δικές του προκαταλήψεις, βλέπει τη διαφορετικότητα ως ευκαιρία μάθησης και αμφισβητεί τη θεωρία του πολιτισμικού ελλείμματος, που ιεραρχεί τους πολιτισμούς σε ανώτερους και κατώτερους και σύμφωνα με την οποία τα άτομα που δεν ανήκουν στην κυρίαρχη ομάδα υστερούν. Με κοινή βάση ως προς τις βασικές αρχές και διαστάσεις της διαπολιτισμικής ικανότητας, η Deardorff (2006, σελ.48) θεωρεί ότι αυτή προσδιορίζεται από τα εξής χαρακτηριστικά: Ικανότητες ανάλυσης, ερμηνείας και συσχέτισης, όπως και ενεργητικής ακρόασης και παρατήρησης, αλλά και συγκριτικού στοχασμού και γνωστικής ευελιξίας, προσαρμοστικότητα, επεκτασιμότητα και ευελιξία του πλαισίου αναφοράς και των σχετικών φίλτρων, κατανόηση των απόψεων και της κοσμοθεωρίας των «άλλων», περιέργεια, διάθεση ανακάλυψης και εμπλοκή σε καταστάσεις αβεβαιότητας και αμφισημίας, μετακίνηση προς τον εθνοσχετικισμό, ικανότητα ανάσχεσης των κρίσεων και της κριτικής.

Η διαπολιτισμική ικανότητα φαίνεται λοιπόν να αναφέρεται στις δεξιότητες κατανόησης και προσαρμογής ενός ατόμου ή μιας ομάδας στην κουλτούρα υποδοχής και η ανάπτυξη της αποτελεί αίτημα που αφορά αποκλειστικά και μόνο τα άτομα τα οποία «μετακινούνται» από ένα πολιτισμικό πλαίσιο σε ένα διαφορετικό και υφίστανται αναγκαστικά μια διαδικασία πολιτισμικού προσανατολισμού (Στεργίου Λ., 2019 σ.110).

Σημαντικά χαρακτηριστικά επίσης της διαπολιτισμικής ικανότητας είναι οι δεξιότητες που κατέχει το άτομο να εντοπίζει τον εθνοκεντρισμό, τις πολιτισμικές δυσλειτουργίες, καθώς και οι ικανότητες κριτικής αξιολόγησης τόσο του κυρίαρχου πολιτισμού όσο και των άλλων (Byram, 2008). (Ασκούνη Ν. και Θάνος Θ., 2021 σ. 90).

Ο εκπαιδευτικός που διαθέτει διαπολιτισμική ικανότητα λαμβάνει υπόψη τις πολιτισμικές αναφορές και αξίες, καθώς και τους τρόπους μάθησης όλων των μαθητών, ανεξαρτήτως της εθνοπολιτισμικής καταγωγής τους. Αξιοποιεί το πολιτισμικό κεφάλαιο που μεταφέρουν τα βιώματα και τις εμπειρίες τους, καθώς και τα πολιτισμικά πλαίσια αναφοράς τους, με βασικό σκοπό να κάνει τη διαδικασία της διδασκαλίας και μάθησης περισσότερο ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική για όλους (Μάγος Κ. 2022 σελ. 176)

Οι διαπολιτισμικοί ικανοί εκπαιδευτικοί είναι απαραίτητο να ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση και την κάλυψη των αναγκών των παιδιών της τάξης τους, ενώ ταυτόχρονα είναι σημαντικό να ενδιαφέρονται για τα δικαιώματα όλων των παιδιών, καθώς και για τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και της κοινωνικής αδικίας.

Η Grieshaber (2001, σελ. 62), επισημαίνει ότι οι παιδαγωγοί της προσχολικής ηλικίας χρειάζεται να έχουν εκπαιδευτεί προκειμένου να αναγνωρίζουν και να αξιοποιούν τη δύναμη τους για την υποστήριξη του κάθε παιδιού. Είναι σημαντικό να είναι ανοιχτοί σε διαφορετικές προσεγγίσεις και ερμηνείες του ρόλου του εκπαιδευτικού, πέρα από εκείνον που προσπαθεί να επιβάλλει η κυρίαρχη ιδεολογία.

Οι διαπολιτισμικά ικανοί παιδαγωγοί της προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας γνωρίζουν τη σπουδαιότητα του ρόλου τους απέναντι στους μαθητές τους. Ως «σημαντικοί άλλοι» γνωρίζουν ότι ο λόγος, το έργο και η προσωπικότητα τους παίζει καθοριστικό ρόλο στο τι κρατήσουν και τι θα απορρίψουν τα παιδιά καθώς θα κατασκευάζουν σταδιακά την ταυτότητα τους. Επιπλέον, γνωρίζουν ότι η καλλιέργεια του σεβασμού της ετερότητας καθώς και της ενσυναίσθησης όσο πιο νωρίς πραγματοποιηθεί τόσο μεγαλύτερο θα είναι το όφελος για τα παιδιά αλλά και για την κοινότητα, την κοινωνία και τον κόσμο (Μάγος Κ. 2022 σελ.194-195).

Άλλωστε, η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας δεν αποσκοπεί στην εξαναγκαστική αλλαγή των εκπαιδευτικών, αλλά στην ουσιαστική προσπάθεια τους να φτάσουν σε διαδικασίες στοχασμού και να πειραματιστούν με εναλλακτικές πρακτικές (Στεργίου & Σιμόπουλος, 2019) (Ασκούνη & Θάνος σελ.90).

Με βάση τα προαναφερθέντα, σχεδιάστηκε μια έρευνα με στόχο να διερευνηθούν οι τρόποι ανάγνωσης της ετερότητας από εκπαιδευτικούς πολυπολιτισμικών τάξεων. Ειδικότερα, τέθηκαν τα παρακάτω ερωτήματα:

- 1) Ποιες αναπαραστάσεις έχουν οι εκπαιδευτικοί πολυπολιτισμικών τάξεων για τους μαθητές προσφυγικής προέλευσης
- 2) Κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σε πολυπολιτισμικές τάξεις διακρίνονται από πολιτισμική ικανότητα

Μεθοδολογία της έρευνας

Δείγμα- Διαδικασία της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 12 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (6 από αυτούς υπηρετούν σε τάξεις υποδοχής των νομών Ιωαννίνων και Πρεβέζης (5 γυναίκες και 1 άντρας) και οι υπόλοιποι/ες 6 υπηρετούν σε τυπικές τάξεις των ίδιων νομών (5 γυναίκες και 1 άντρας). Οι ηλικίες των συμμετεχόντων ήταν από 30 έως 35 ετών , ενώ οι άλλοι 2 κοντά 45. Στο σύνολο τους ήταν αναπληρωτές εκπαιδευτικοί, και τα χρόνια της συνολικής τους υπηρεσίας κυμαίνονταν από 5 έως 10 έτη. Προηγούμενη διδακτική εμπειρία με μαθητές προσφυγικής προέλευσης είχαν οι 2 από τους 6 εκπαιδευτικούς και σχετική εξειδίκευση στη διαπολιτισμική εκπαίδευση (μεταπτυχιακό ή και επιμορφωτικό σεμινάριο) είχαν 2 από τους 6 εκπαιδευτικούς αντίστοιχα. Σχετικά με τους εκπαιδευτικούς των τυπικών τάξεων που συμμετείχαν στην έρευνα οι ηλικίες ήταν από 46 έως 52. Στο σύνολο τους ήταν μόνιμοι και τα χρόνια της προϋπηρεσίας τους κυμαίνονταν από 17 έως 24 έτη. Οι 3 από τους 6 έχουν προηγούμενη διδακτική εμπειρία με μαθητές προσφυγικής προέλευσης αλλά κανένας δεν είχε εξειδίκευση στην διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Το ερευνητικό εργαλείο

Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της ημιδο-μημένης συνέντευξης. Οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν και έπειτα απομαγνητοφωνήθηκαν.

Αποτελέσματα

Στάσεις εκπαιδευτικών για τους μαθητές με προσφυγικό υπόβαθρο

Γλώσσα

Όσον αφορά τη γλώσσα παρατηρήθηκε, ότι οι εκπαιδευτικοί των τυπικών τάξεων αντιμετώπιζαν την άγνοια της ελληνικής γλώσσας από τους πρόσφυγες μαθητές ως το βασικό πρόβλημα, ενώ οι εκπαιδευτικοί των τάξεων υποδοχής αναφέρθηκαν σε διάφορους παράγοντες που επηρέαζαν τη γλωσσική εκμάθηση.

Θρησκεία

Όσον αφορά τη θρησκεία η πλειονότητα των εκπαιδευτικών των τυπικών τάξεων φάνηκε να έχουν μια πιο προκατειλημμένη στάση σχετικά με το θέμα της διαφορετικής θρησκείας των μαθητών προσφυγικής προέλευσης και να υιοθετούν στρατηγικές αποκλεισμού. Από την άλλη, οι εκπαιδευτικοί των τάξεων υποδοχής, δεν αντιμετώπιζαν αρνητικά την διαφορετική θρησκεία των μαθητών τους ούτε πίστευαν πως αυτό δημιουργεί προβλήματα κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

Οικογένεια

Στον τομέα της οικογένειας οι εκπαιδευτικοί των τάξεων υποδοχής παρατηρήθηκε πως είχαν περισσότερες σχέσεις με τους γονείς των μαθητών προσφυγικής προέλευσης, ενώ οι εκπαιδευτικοί των τυπικών τάξεων απέφευγαν τις επαφές μαζί τους.

Σχολείο

Από τα λεγόμενα των εκπαιδευτικών φάνηκε να υπάρχουν στερεοτυπικές αναπαραστάσεις και επιφυλακτικές/ προκατειλημμένες στάσεις απέναντι στους μαθητές προσφυγικής προέλευσης και στην παρουσία τους στο σχολείο. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί των τάξεων υποδοχής του δείγματος εξέφρασαν θετικότερη στάση απέναντι στους πρόσφυγες.

Διαπολιτισμική ικανότητα

Συμπερασματικά οι εκπαιδευτικοί του δείγματος στο σύνολο τους δεν φαίνεται να συγκεντρώνουν τις κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να αναγνωρίσουν και να αποδεχτούν την ετερότητα.

Συμπεράσματα

Με βάση τα ευρήματα φαίνεται πως οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στις τάξεις υποδοχής έχουν θετικότερη στάση απέναντι στους μαθητές προσφυγικής προέλευσης συγκριτικά με τους εκπαιδευτικούς των τυπικών τάξεων. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε πως οι εκπαιδευτικοί των τυπικών τάξεων θεωρούν πως η άγνοια της γλώσσας υποδοχής συνιστά εμπόδιο στην επικοινωνία με τους πρόσφυγες μαθητές. Όσον αφορά την παρουσία προσφυγικής προέλευσης στα σχολεία, εκφράστηκαν από τους εκπαιδευτικούς στερεοτυπικές αναπαραστάσεις και προκατειλημμένες στάσεις έναντι της συγκεκριμένης ομάδας μαθητών.

Για ακόμη μια φορά, διαφάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί τάξεων υποδοχής έχουν θετικότερη στάση σχετικά με τη φοίτηση προσφύγων μαθητών στο σχολείο. Αναφορικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση διαπιστώθηκε ότι υπήρχαν σημαντικά κενά προκειμένου να αποδεχτούν την ετερότητα. Ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να έχει ενσυναίσθηση, να διακρίνει τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που φέρει ο ίδιος, να σέβεται τα διαφορετικά άτομα, και να αντιμετωπίζει τη διαφορετικότητα ως ευκαιρία για μάθηση (Roux, 2002). Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών του δείγματος γίνεται φανερή μια επιφυλακτική στάση απέναντι στα παιδιά πρόσφυγες και στη διαφορετική κουλτούρα που φέρουν (Ασκούνη Ν. & Θάνος Θ., 2021 σ.90-100).

3.4.2 Αποτύπωση και ανάπτυξη της διαπολιτισμικής ικανότητας

Οι Μάγος και Σιμόπουλος (2010: 232-235) παρατηρούν ότι η διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση δεν μπορεί να δημιουργηθεί από μόνη της, μέσω της απλής πολυπολιτισμικής συνύπαρξης, αλλά προϋποθέτει συστηματική, μακροχρόνια και βαθιά εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, εστιασμένη σε ενδοσκοπικές- αναστοχαστικές διαδικασίες. Ο Vargus (2002) παρατηρεί ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτικών ωθούνται από ένα κίνητρο γρήγορης επίτευξης στόχων, εστιάζοντας κυρίως σε διδακτικές τεχνικές και έχοντας αποστασιοποιηθεί από τα πολιτισμικά συμφραζόμενα, με αποτέλεσμα μια πολιτισμικά προκατειλημμένη εκπαίδευση εκπαιδευτικών, όπου οι διαφορετικοί εκπαιδευόμενοι αντιμετωπίζονται ως πρόβλημα προς επίλυση, σε αντίθεση με όσους πλησιάζουν το πρότυπο της λευκής μέσης τάξης (Vargus 2002:164).

Για να είναι αποτελεσματική η εκπαίδευση στη διαπολιτισμική ικανότητα, είναι απαραίτητος ένας συνολικός μετασχηματισμός των μεθοδολογιών εκπαίδευσης, κατάρτισης και συμβουλευτικής υποστήριξης των εκπαιδευτικών, σε μια κατεύθυνση που θα περιλαμβάνει περισσότερες διαδικασίες βιωματικού συνεργατικού αναστοχασμού.

Στο πλαίσιο αυτό παρέχονται στους εκπαιδευόμενους εκπαιδευτικούς ευκαιρίες επαφής με την ετερότητα, έμμεσες και άμεσες, μέσω της αλληλεπίδρασης με πρόσωπα από διαφορετικούς πολιτισμούς, ενώ αξιοποιείται ο αναστοχασμός, το παιχνίδι ρόλων, η συμμετοχή σε ομάδες ανάπτυξης της συνειδητότητας του εαυτού. Αξιοποιούνται διαδικασίες και τεχνικές όπως η τήρηση ημερολογίου, η βιντεοσκόπηση Και επανεξέταση εκπαιδευτικών συναντήσεων, η αναζήτηση εναλλακτικών διαδρομών, η παρατήρηση συναδέλφων να διδάσκουν, ο πειραματισμός με νέες επιλογές, η συνεργασία, με μέντορες και ομάδες συναδέλφων (Cranton, 1996: 63-65).

Ο στόχος της ανάπτυξης της διαπολιτισμικής ικανότητας δεν είναι να αναγκαστούν οι εκπαιδευτικοί να αλλάξουν, αλλά να φτάσουν σε διαδικασίες στοχασμού και να πειραματιστούν με εναλλακτικές πρακτικές (Στεργίου Λ., 2019 σελ.114-115).

3.4.3 Η κοινωνική θέση παιδιών με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες στην ομάδα της τάξης

Τα τελευταία χρόνια έχει αποδειχθεί πως ο αριθμός των παιδιών που φοιτούν σε ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα προσχολικής, δημοτικής και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τα οποία προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον. Τα παιδιά αυτά αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής στο ελληνικό σχολείο, που κατά κύριο λόγο οφείλονται στο γεγονός, ότι μέσα στο σπίτι μεγαλώνουν με διαφορετικές αξίες από εκείνες του μέσου Έλληνα συμμαθητή τους (Δαμανάκης 1998, Μάρκου 1997).

Οι πρώιμες κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσουν τα παιδιά στο σχολείο της τάξης του νηπιαγωγείου ή των πρώτων τάξεων του δημοτικού είναι αποφασιστικής σημασίας για την κοινωνική, γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη τους, καθώς η ένταξη του παιδιού στο νηπιαγωγείο ή στο δημοτικό του δίνει την ευκαιρία για τις πρώτες κοινωνικές επαφές και αλληλεπιδράσεις πέρα από την οικογένεια. Και τα παιδιά των μειονοτήτων έχουν ανάγκη να βρουν φίλους και να αισθανθούν αποδεκτά. Ενδεχόμενη αποτυχία σε αυτές τις επιδιώξεις τους μπορεί να τα οδηγήσει σε αυξημένο άγχος, χαμηλή αυτοεκτίμηση, αισθήματα εχθρότητας και μπορεί να προωνίζεται μέχρι και μελλοντική παραβατική συμπεριφορά. Αυτές οι αντιδράσεις με τη σειρά τους προετοιμάζουν το έδαφος για παραπέρα απόρριψη (Damon & Hart 1988).

Μια δυνατότητα, για να ελεγχθεί κατά πόσον οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες επηρεάζουν τις κοινωνικές σχέσεις των παιδιών, είναι η διερεύνηση των κριτηρίων όταν επιλέγουν ή απορρίπτουν κάποιο σύντροφο. Ευρήματα ερευνών δείχνουν ότι για την επιλογή συντρόφων στις δραστηριότητες τους σημαντικό ρόλο παίζουν η εγγύτητα (proximity) και η ομοιότητα (similarity). Γενικά τα νήπια επιλέγουν συνήθως ως συντρόφους παιδιά του ίδιου φύλου, της ίδιας φυλετικής ή εθνοτικής ομάδας και του ίδιου επιπέδου επιδόσεων (Hartup 1983). Επιπλέον στις επιλογές ή απορρίψεις συντρόφων στηρίζονται στην έκδηλη συμπεριφορά και αδυνατούν να αναζητήσουν είτε τα κίνητρα είτε τα αίτια της. Το παιδί για παράδειγμα παραμένει στο γεγονός της αδυναμίας επικοινωνίας σε κατανοητά ελληνικά με τον συμμαθητή του και το πιο φυσικό είναι να εγκαταλείψει τις προσπάθειες για επικοινωνία και παιχνίδι μαζί του. Ακόμη σε αυτή την ηλικία οι κοινωνικές επιλογές των παιδιών επηρεάζονται σημαντικά απλό τα στερεότυπα και τις στάσεις τόσο των γονέων όσο και των εκπαιδευτικών τους (Hunter & Elias 1999). (Αναγνωστοπούλου Χ., 2001 σ.37)

Δυστυχώς, αποδεικνύεται ότι τα παιδιά πρόσφυγες μαζί με την απέχθεια της εγχώριας κοινότητας προς αυτά, προσλαμβάνουν και τη συχνή αδιαφορία των εκπαιδευτικών των μεικτών (κυρίως τάξεων, οι οποίοι όπως δηλώνουν θέλουν να κάνουν τη δουλειά τους σωστά, και ασχολούνται μόνο με τις ανάγκες των παιδιών της εγκατεστημένης κοινότητας, με την αιτιολογία ότι δεν μπορούν να αφιερώσουν χρόνο για επεξηγήσεις στα μειονοτικά παιδιά, καθώς προέχει η ανάγκη να καλυφθεί το προβλεπόμενο αναλυτικό πρόγραμμα και, μαζί με αυτό, οι εκπαιδευτικές ανάγκες των εγχώριων μαθητών, έτσι ώστε να αποφευχθούν και τα παράπονα των γονέων (Ασκούνη Ν. & Θάνος Θ., 2021 σ.374).

3.4.4 Πρόληψη εθνοτικών συγκρούσεων μέσω της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

3.4.4.1 Ο ρόλος της εκπαίδευσης για την πρόληψη των εθνοτικών συγκρούσεων

Τα παιδιά από διαφορετικές εθνικές ομάδες πριν εγγραφούν στο νηπιαγωγείο έρχονται σε επαφή μόνο με την κουλτούρα της οικογένειά τους. Συνεπώς, έρχονται αντιμέτωπα με μια άλλη κουλτούρα όταν ξεκινούν το σχολείο. Αν δεν παρακολουθήσουν την προσχολική εκπαίδευση, τότε η σύγκρουση προκύπτει στο σχολείο και έτσι η προσαρμογή και η κοινωνικοποίηση καθίσταται δυσκολότερη. Έτσι η συναισθηματική και διανοητική ενέργεια του παιδιού δεν μπορεί να επικεντρωθεί μόνο στον έλεγχο του εκπαιδευτικού περιεχομένου αλλά διαχέεται και στην κοινωνικοποίηση και τον επιπολιτισμό, δηλαδή στην ικανότητα πρόσληψης και κατανόησης της άλλης κουλτούρας. Οι δυσκολίες αυτές συχνά οδηγούν σε χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο και στην πρόωπη εγκατάλειψη του.

Η εκπαίδευση θα πρέπει να οργανώνεται μέσα από παιχνίδια και άλλες μορφές δραστηριοτήτων μεταξύ παιδιών και ενηλίκων ώστε να εξασφαλίζονται τα εξής: η ανάπτυξη της γνωστικής δραστηριοποίησης και των ικανοτήτων του παιδιού, η δημιουργία της εικόνας του κόσμου, η απόκτηση ηθικών αξιών και η δημιουργία μιας βάσης προσωπικής κουλτούρας. Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιείται η ανάπτυξη του παιδιού ως μια διαδικασία σύνδεσης με τον κόσμο της κουλτούρας και εύρεσης της δικής του θέσης, δηλαδή ένας αυτοπροσδιορισμός μέσα στον κόσμο. Με αυτόν τον τρόπο μόνο τα παιδιά που ανήκουν σε διαφορετικές εθνοπολιτισμικές ομάδες θα μπορέσουν να κρατήσουν τη δική τους πολιτισμική ταυτότητα και ταυτόχρονα θα ενταχθούν σε ένα σύστημα πολιτισμικών αξιών.

Η απόκτηση κουλτούρας είναι μια δημιουργική διαδικασία, στην οποία το παιδί αναπτύσσει και εκφράζει σημαντικές ικανότητες, ευρεία σκέψη, τον προσανατολισμό προς τη θέση του άλλου και τις ιδιαιτερότητες της συμπεριφοράς. Το παιχνίδι λοιπόν βοηθάει το παιδί να προσδιορίσει τη δική του μοναδική θέση μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία.

Το παιχνίδι παίζει ένα ρόλο κοινωνικοποίησης και αποτελεί εργαλείο για τον ελεύθερο δημιουργικό αυτό-προσδιορισμό του παιδιού στον πολιτισμό. Η θετική δραστηριοποίηση χρησιμοποιείται ως υποχρεωτικό προαπαιτούμενο για την ενεργή συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία μάθησης της γλώσσας.

Τα παιδιά θα πρέπει να καλύπτονται από τους εκπαιδευτικούς θεσμούς ακόμα και στην προσχολική ηλικία. Αυτό θα βοηθήσει να μάθουν την επίσημη γλώσσα της χώρας, να εμπλουτίσουν τη γνωστική τους εμπειρία και να προετοιμαστούν για το σχολείο. Για να υπάρξει μια επιτυχημένη εκπαίδευση, το νηπιαγωγείο θα πρέπει να δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το περιβάλλον τους και τις αξίες του. Ο ρόλος της προσχολικής εκπαίδευσης δεν περιορίζεται στην εκπαίδευση των παιδιών, αλλά τους δίνει τα μέσα και τις γνώσεις για να εκτιμήσουν το δικό τους πολιτισμό και τα εξοικειώνει με τις ιδιαιτερότητες της εθνικής κουλτούρας. Η γνωριμία με την κουλτούρα των άλλων καθιστά τα παιδιά πιο ανεκτικά απέναντι στις διαφορές, πιο ευαίσθητα και με μεγαλύτερη κατανόηση προς τους άλλους.

3.4.4.2 Τα προσόντα και η κατάρτιση των δασκάλων

Η πραγματοποίηση τέτοιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων απαιτεί ειδικά προσόντα από τους δασκάλους προκειμένου να μπορούν να επικοινωνήσουν με τα παιδιά που συνήθως δεν μιλούν καθόλου την επίσημη γλώσσα. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τις βασικές παραδόσεις της εθνοπολιτισμικής ομάδας καθώς και με τις επικοινωνιακές ιδιαιτερότητες στο περιβάλλον τους. Θα πρέπει να διαθέτουν στρατηγικές για τον παράλληλο έλεγχο των δύο γλωσσών – την επίσημη γλώσσα και τη μητρική γλώσσα των παιδιών.

Οι δάσκαλοι θα πρέπει να γνωρίζουν τις απαραίτητες εκπαιδευτικές τεχνολογίες για το έργο τους με δίγλωσσα παιδιά και η κατάρτιση τους να έχει τόσο ψυχολογικό όσο και γλωσσολογικό χαρακτήρα. Ο δάσκαλος δηλαδή θα πρέπει να γνωρίζει τις ψυχολογικές ιδιαιτερότητες μιας τέτοιας κατάστασης αλλά και να διαθέτει ένα ελάχιστο λεξιλόγιο για να έρθει σε επαφή με το παιδί.

Ο δάσκαλος θα πρέπει να είναι σε θέση να κάνει φιλικές επαφές με τα δίγλωσσα παιδιά, να λαμβάνει μέτρα ώστε τα παιδιά να τον καταλαβαίνουν μέσω της χρήσης των επαναλήψεων, να λαμβάνει υπόψη του το βαθμό γνώσης της γλώσσας καθώς και το ρυθμό μάθησης κάθε παιδιού, να βοηθά το παιδί να μαθαίνει καλύτερα τη γλώσσα σταδιακά, να διδάσκει διάφορες καταστάσεις στα παιδιά παίζοντας παιχνίδια μαζί τους, να δημιουργεί μια θετική εικόνα της δεύτερης γλώσσας, να χρησιμοποιεί κατάλληλες καταστάσεις για να μεταδίδει τη δεύτερη γλώσσα και την κουλτούρα, να λαμβάνει υπόψη του τη γνώμη των γονέων αν αυτή έρχεται σε αντιπαράθεση με τις βασικές μεθόδους του εκπαιδευτικού έργου

Η χρήση της κουλτούρας ως παράγοντα ενσωμάτωσης στην εκπαίδευση των παιδιών των μειονοτήτων προσφέρει μοναδική γνώση της κουλτούρας που συνεπάγεται πολιτισμική δημιουργικότητα. Μέσω αυτής της διαδικασίας το παιδί μαθαίνει ένα σύστημα γενικών ιστορικών αξιών που του επιτρέπει να γίνει μέλος της σύγχρονης κοινωνίας. Αυτό οδηγεί στην πρόληψη των εθνοπολιτισμικών συγκρούσεων από μικρή ηλικία. (Αναγνωστοπούλου Χ., 2001 σ. 60-62).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στα πλαίσια της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και η επικοινωνία με τους γονείς

4.1 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Σύμφωνα με τη Siraj-Blatchford (2010: 161), είναι ευθύνη των εκπαιδευτικών να συνδέσουν το αναλυτικό πρόγραμμα με την κοινότητα, καθώς και την κοινότητα με τη γενικότερη πολιτική του σχολείου. Με τον τρόπο αυτό σχολείο και κοινότητα θα υποστηρίζουν παράλληλα την αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των παιδιών. Όπως επισημαίνουν και οι Perry και Fraser (1994: 76), όλα όσα κάνουν οι εκπαιδευτικοί από την ώρα που θα μπουν στην τάξη μέχρι την ώρα που θα φύγουν είναι διαστάσεις του αναλυτικού προγράμματος. Τα βιβλία και τα εκπαιδευτικά και τα εκπαιδευτικά υλικά που θα χρησιμοποιήσουν, οι εργασίες που θα δώσουν στα παιδιά στο σχολείο και στο σπίτι, ο τρόπος που θα διδάξουν και θα αξιολογήσουν, η διακόσμηση στην τάξη και στο σχολικό χώρο αποτελούν διαστάσεις του επίσημου και κρυφού αναλυτικού προγράμματος που περνούν άμεσα ή έμμεσα στους μαθητές μια σειρά από πολιτισμικά μηνύματα.

Όπως, για παράδειγμα, αναφέρει, αν σε μια τάξη υπάρχουν φωτογραφίες φημισμένων ανθρώπων και των επιτευγμάτων τους και οι μόνοι που υπάρχουν ανάμεσα τους είναι παίκτες μπάσκετ του NBA, το μήνυμα που περνάει είναι σαφές και καθόλου ισότιμο για όσους έχουν μαύρο χρώμα δέρματος. Οι Perry και Fraser συμβουλεύουν τους εκπαιδευτικούς σε σχέση με όλες τις παραπάνω φανερές και κρυφές διαστάσεις του αναλυτικού προγράμματος: «Χρειάζεται συνέχεια να εξετάζουμε και να επανεξετάζουμε το πώς τα παιδιά διδάσκονται. Οι ασυνείδητες συμπεριφορές μας στην τάξη, σε ποιους κάνουμε συχνότερα παρατηρήσεις, πώς κάνουμε τα παιδιά ομάδες, τους λεπτούς τρόπους με τους οποίους δείχνουμε τις προσδοκίες μας προς τους μαθητές, συχνά χτυπάνε πάνω σε γραμμές ρατσισμού ακόμη και ανάμεσα σε έμπειρους εκπαιδευτικούς [...]» (Μάγος Κ., 2022 σ. 236-237).

Σε συνεργασία με τους γονείς, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να οικοδομήσουν μια σχέση εμπιστοσύνης γονείς παιδιών. Αυτό σημαίνει ότι το καθήκον του εκπαιδευτικού είναι επίσης να εξοικειωθεί την κουλτούρα των παιδιών και την κατάστασή τους ώστε να μπορούν να βοηθήσουν επαρκώς στη διαδικασία ένταξης. Είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να θυμάται τα ονόματα τους, τους γονείς ή σημαντικά μέλη της οικογένειας, για να σεβαστούν τους γονείς, τους ενημερώνει σχετικά την πρόοδο του παιδιού και ακούει ενεργά. Κάθε συνεργασία περιλαμβάνει ανταλλαγή απόψεων, στάσεων και προτάσεων. Είναι απαραίτητο να ευαισθητοποιήσουν τα παιδιά και τους γονείς τους σχετικά με τη σημασία του ανοιχτού διαλόγου. (Hmelak M. et al., 2021).

4.2. Οι οικογένειες μεταναστών και προσφύγων

Για τα μικρά παιδιά που ανήκουν στις οικογένειες μεταναστών και προσφύγων καθοριστικός είναι ο ρόλος των εκπαιδευτικών. όσο μεγαλύτερη αποδοχή νιώσουν εκ μέρους των τελευταίων για την πολιτισμική ταυτότητα της χώρας καταγωγής σε συνδυασμό με την υποστήριξη προκειμένου να ανταποκριθούν στους νέους πολιτισμικούς κώδικες, τόσο πιθανότερο είναι να ακολουθήσουν μια θετική επιπολιτισμική διαδικασία. Σύμφωνα με πολλούς ερευνητές η σύνδεση του αναλυτικού προγράμματος με τους πολιτισμούς των χωρών καταγωγής των μαθητών και η αξιοποίηση εκ μέρους των εκπαιδευτικών κατάλληλων πηγών και αναφορών που συνδέονται με τους πολιτισμούς αυτούς, καθώς και η συμμετοχή στις εκδηλώσεις των τοπικών κοινοτήτων είναι παράμετροι που επηρεάζουν θετικά την επιπολιτισμική διαδικασία των μαθητών.

Εκείνο που είναι σημαντικό να τονίζεται συστηματικά είναι ότι η διαδικασία συγκρότησης της νέας ταυτότητας, αρά και η διαδικασία επιπολιτισμό, είναι μοναδική σε κάθε άτομο, καθώς συμμετέχει το σύνολο των διαστάσεων της ταυτότητας του και όχι μόνο το στοιχείο της μεταναστευτικής, προσφυγικής, ή άλλης εμπειρίας.

Με τον ίδιο τρόπο χρειάζεται να προσεγγισθεί και η έννοια του τραύματος που συχνά αποδίδεται κυρίως σε παιδιά από οικογένειες προσφύγων. Είναι πιθανό τα παιδιά να μεταφέρουν τραυματικές εμπειρίες από την έκθεση τους σε βίαιες καταστάσεις, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι έχει συμβεί σε όλα τα παιδιά, ούτε ότι έχουν επηρεαστεί όλα με τον ίδιο τρόπο. Μια γενικευμένη αντίληψη ότι όλες οι προσφυγικές οικογένειες κινδυνεύουν από «ψυχολογικά τραύματα» αφενός στιγματίζει τις οικογένειες και τα παιδιά, και αφετέρου διαμορφώνει μια έντονη αντίληψη διαχωρισμού ανάμεσα στους πρόσφυγες και στους γηγενείς μαθητές, η οποία προφανώς λειτουργεί σε βάρος των πρώτων.

Ο Igoa (1995: 38) υπογραμμίζει ότι ανεξαρτήτως του πως βιώνει κάθε μαθητής τη μεταναστευτική ταυτότητα, η εμπειρία του ξεριζωμού είναι μια τραυματική εμπειρία και το πολιτισμικό σοκ είναι μια έντονη συναισθηματική κατάσταση θλιβερή τόσο για τα παιδιά όσο και για τις οικογένειες τους.

Μεγάλος αριθμός παιδιών από οικογένειες μεταναστών ζουν με το «φόβο ότι κάτι θα συμβεί» (Haverlook, 1990: 18). Ο φόβος αυτός δεν είναι επιφανειακός, αλλά συχνά βρίσκει τον δρόμο να προχωρήσει βαθύτερα και να επηρεάζει βασικές συμπεριφορές τόσο απέναντι στον εαυτό όσο και στους άλλους. Ειδικά τα παιδιά που έχουν χάσει γονείς, πράγμα που είναι συχνό φαινόμενο για την περίπτωση προσφυγικών οικογενειών, δυσκολεύονται ακόμη περισσότερο να αντιμετωπίσουν τις νέες πολιτισμικές συνθήκες, καθώς και το νέο σχολικό περιβάλλον. Νιώθουν ανασφάλεια, ενώ το στοιχείο του ανταγωνισμού που επικρατεί στα δυτικά σχολεία δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Στο σημείο αυτό, είναι ιδιαίτερα σημαντική η υποστήριξη που θα βρει, ή δεν θα βρει, από τον εκπαιδευτικό της τάξης και το σχολικό περιβάλλον γενικότερα (Μάγος Κ., 2022 σ. 339-343).

Ο Ogbu (1995: 590) υπογραμμίζει ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αναγνωρίζουν πως τα παιδιά με μεταναστευτική και μειονοτική καταγωγή έρχονται στο σχολείο με το δικό τους πολιτισμικό και γλωσσικό πλαίσιο αναφοράς, που μπορεί να είναι διαφορετικό ή και αντίθετο από το κυρίαρχο. Επομένως, ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι να γνωρίσουν το πλαίσιο κουλτούρας, γλώσσας καθώς και την αίσθηση της κοινωνικής ταυτότητας των παιδιών που δεν ανήκουν στην κυρίαρχη εθνοπολιτισμική ομάδα, να βοηθήσουν τους συγκεκριμένους μαθητές να διακρίνουν τις στάσεις που χρειάζεται για να έχουν σχολική επιτυχία από εκείνες που οδηγούν στην αφομοίωση, να υποστηρίξουν τα παιδιά ώστε να μην ερμηνεύσουν την προσαρμογή στη νέα κουλτούρα ως μια απειλή στην ήδη υπάρχουσα πολιτισμική και κοινωνική τους ταυτότητα, να υποστηρίξουν τα παιδιά να λειτουργούν παράλληλα σε δύο κουλτούρες ή γλωσσικά πλαίσια αναφοράς, για διαφορετικούς σκοπούς, χωρίς να χάνουν την πολιτισμική ή γλωσσική τους ταυτότητα ή να μειώνουν τη σύνδεση με την κοινότητα τους

Επομένως, σύμφωνα με τον Ogbu η επιπολιτισμική διαδικασία πρέπει να οδηγήσει στην αφομοίωση και στη δυνατότητα παράλληλης λειτουργικής αξιοποίησης των διαφορετικών πολιτισμικών κωδικών. Μια τέτοια διαδικασία είναι συμβατή με τους στόχους της κριτικής διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Τέλος η Arvanitis (2021), συνθέτοντας τις προτάσεις μιας ομάδας σαράντα επιστημόνων, ειδικών σε ζητήματα εκπαιδευτικής και κοινωνικής συμπερίληψης προσφύγων, υπογραμμίζει μια σειρά από άμεσες ανάγκες. Ανάμεσα σε αυτές τονίζονται η υποστήριξη των τοπικών κοινοτήτων ώστε να εμποδίζουν την εχθρότητα απέναντι στους πρόσφυγες, η προώθηση μιας επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής που θα διασφαλίζει έναν δρόμο προκειμένου οι πρόσφυγες να αποκτήσουν την ιδιότητα του πολίτη, η υιοθέτηση πολιτισμικά υπεύθυνων εκπαιδευτικών πρακτικών που θα ενδυναμώνουν τη διαπολιτισμική μάθηση, δίνοντας στους μαθητές τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν το πολιτισμικό τους κεφάλαιο και παρέχοντας δυνατότητες συνεργασίας με τους γονείς, καθώς και η οργάνωση συστηματικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης εκπαιδευτικών (Μάγος Κ., 2022 σ. 339-345).

4.3 Οι «συγκεντρώσεις γονέων»: Τύπος ή ουσία;

Ο συνηθέστερος τρόπος επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων είναι οι «συγκεντρώσεις γονέων» τις οποίες οργανώνουν συχνά οι εκπαιδευτικοί με σκοπό την ενημέρωσή τους. Το σχολείο και μόνο από το γεγονός ότι καλεί τους γονείς για ενημέρωση και όχι για συζήτηση, ανταλλαγή απόψεων και συνεργασία, αναδεικνύει το πως βλέπει τις σχέσεις του με τους γονείς.

Προκειμένου να δημιουργηθεί ένα φιλικό κλίμα, είναι ιδιαίτερα σημαντική η στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στους γονείς. Όσο οι εκπαιδευτικοί όμως συνεχίζουν να καλούν τους γονείς για ενημέρωση και δεν τους αντιμετωπίζουν ως συνεργάτες στον κοινό σκοπό της εκπαίδευσης των παιδιών, το χτίσιμο μιας ουσιαστικής γέφυρας ανάμεσα τους γίνεται όλο και πιο δύσκολη. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να καλλιεργήσουν ένα κατάλληλο πλαίσιο που θα προωθή την αλληλεπίδραση. Καθοριστικός είναι ο ρόλος που θα δημιουργηθεί στο πλαίσιο της πρώτης συνάντησης εκπαιδευτικών και γονιών, καθώς συχνά η πρώτη επικοινωνία λειτουργεί ως κλειδί για τη δημιουργία μιας γέφυρας επικοινωνίας. Επομένως, ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να έχει σχεδιάσει αυτή τη πρώτη συνάντηση με ιδιαίτερη προσοχή ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των γονιών τόσο απέναντι στο πρόσωπο του όσο και απέναντι στο σχολείο (Μάγος Κ., 2022 σ.314-315).

Η Sturm (1997) διατυπώνει τις παρακάτω προτάσεις προς τους εκπαιδευτικούς προκειμένου οι συναντήσεις με τους γονείς να είναι αποτελεσματικές:

- Να έχουν οι γονείς τον έλεγχο της συζήτησης. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει σύντομες και διευκολυντικές ερωτήσεις προς τους γονείς προκειμένου να μιλήσουν για το παιδί και την οικογένεια, αλλά είναι σημαντικό οι γονείς να έχουν την αίσθηση ότι έχουν οι ίδιοι τον έλεγχο της συζήτησης και των πληροφοριών που μοιράζονται με τους εκπαιδευτικούς
- Να μοιράζονται οι εκπαιδευτικοί προσωπικές τους εμπειρίες με τους γονείς η αναφορά σε περιστατικά από τη δική τους ζωή βοηθά τους εκπαιδευτικούς να χτίσουν μια σχέση εμπιστοσύνης μαζί τους και τους κινητοποιεί να μοιραστούν αντίστοιχα περιστατικά και καταστάσεις από την οικογενειακή καθημερινότητα και τη ζωή των παιδιών
- Να κινητοποιούν τους γονείς να μιλήσουν για την παιδική τους ηλικία. Διακριτικές ερωτήσεις που συνδέονται με την παιδική ηλικία των γονιών, επίσης υποστηρικτικές για τη δημιουργία ενός φιλικού κλίματος επικοινωνίας ενώ συγχρόνως δίνει πληροφορίες που σχετίζονται με τον τρόπο ανατροφής των παιδιών στο οικογενειακό περιβάλλον.
- Να σέβονται τη «ζώνη ασφαλείας» των γονιών: Πολλοί γονείς χρειάζονται μια ζώνη ασφαλείας ανάμεσα στους ίδιους και τους εκπαιδευτικούς, την οικογένεια και το σχολείο. Πολλές φορές θεωρούν ότι ο τρόπος του εκπαιδευτικού είναι παρεμβατικός στην οικογενειακή ζωή, καθώς και στη σχέση των γονιών με το παιδί τους. Επομένως, ο τρόπος που ο εκπαιδευτικός ζητά πληροφορίες από τους γονείς χρειάζεται να λαμβάνει υπόψη το διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο των γονιών, καθώς και τους πολιτισμικούς και οικογενειακούς κώδικες επικοινωνίας. Φαίνεται ότι η επικοινωνία είναι πιο αποτελεσματική αν ο εκπαιδευτικός ζητά τη γνώμη των γονιών και δείχνει σεβασμό στις οικογενειακές αξίες (Μάγος Κ., 2022 σ.317-318).

4.3.1 Χτίζοντας γέφυρες επικοινωνίας με τους γονείς

Η Faltis (1995: 248) υπογραμμίζει τα παρακάτω πέντε στάδια προκειμένου να χτιστεί μια γέφυρα επικοινωνίας ανάμεσα στο σπίτι και το σχολείο.

Το πρώτο στάδιο στοχεύει στην απόκτηση γνώσης εκ μέρους των εκπαιδευτικών βασικών στοιχείων για τις καθημερινές συνήθειες των γονιών και της κοινότητας που ανήκουν, καθώς και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης μιας προσωπικής επικοινωνίας ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους γονείς μέσα από ανεπίσημες συζητήσεις, συναντήσεις και επισκέψεις στο σπίτι. Το δεύτερο στάδιο περιλαμβάνει πληροφόρηση των γονιών μέσα από γραπτά σημειώματα, συλλογικά ή ατομικά, τηλεφωνική επικοινωνία και ανεπίσημες συζητήσεις για την πρόοδο των μαθητών, τις βασικές πολιτικές του σχολείου, αλλά και τις δράσεις στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν οι γονείς και η κοινότητα. Το τρίτο στάδιο στοχεύει στην κινητοποίηση των γονιών ώστε να συμμετέχουν στην τάξη και στο σχολείο, στο πλαίσιο διαφορετικών τύπων δραστηριοτήτων, οι οποίες θα βοηθήσουν στην εμπάθυνση της επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονιών. Το τέταρτο και τελευταίο στάδιο για την οικοδόμηση μιας επικοινωνιακής σχέσης μεταξύ σχολείου και οικογένειας έχει σκοπό την κινητοποίηση των γονιών ώστε να έχουν μια πιο καθοριστική συμμετοχή στις αποφάσεις και στις πολιτικές που ακολουθεί το σχολείο.

Για την οικοδόμηση αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας/κοινότητας η Siraj- Blatchford (2010: 161) θεωρεί ότι οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται για κάθε παιδί να γνωρίσουν μια σειρά από στοιχεία που θα βοηθήσουν να οργανώσουν καλύτερα τις δράσεις τους καθώς και την επικοινωνία τους τόσο με το συγκεκριμένο παιδί όσο και με την οικογένεια. Τα σημαντικότερα στοιχεία είναι η οικογενειακή ιστορία, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές, η καθημερινή ζωή του παιδιού στο σπίτι, οι πρακτικές που σχετίζονται με τη γλώσσα, οι θεωρίες των γονιών για τη μάθηση, οι απόψεις των γονιών για το σχολείο και την προσχολική εκπαίδευση και οι εκδηλώσεις και επαφές της κοινότητας.

Καθώς δεν είναι ιδιαίτερα εύκολο ο εκπαιδευτικός να πληροφορηθεί όλα τα παραπάνω στοιχεία τουλάχιστον από την αρχή του σχολικού έτους, η συστηματική επικοινωνία με τους γονείς θα βοηθήσει ώστε σταδιακά να συγκεντρώσει τις παραπάνω πληροφορίες, τις οποίες θα αξιοποιήσει τόσο στην υποστήριξη της μάθησης εκ μέρους του συγκεκριμένου μαθητή όσο και στο πλαίσιο μια γενικότερης διαπολιτισμικής διδασκαλίας.

Ορισμένοι πληθυσμοί, ιδιαίτερα οικογένειες μεταναστών αντιμετωπίζοντας γλωσσικά εμπόδια και οικογένειες μαθητών με αναπηρίες, μπορεί να χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πώς λειτουργεί το τοπικό εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε να μπορούν να συνηγορούν αποτελεσματικά για τα παιδιά (Jackes C. & Villegas A., 2018).

Η σχέση μεταξύ της συμμετοχής των γονέων και των ακαδημαϊκών επιδόσεων ήταν το πρωταρχικό ενδιαφέρον των ερευνητών εδώ και χρόνια. Συνολικά, τα αποτελέσματα από εξέχουσες μετα-αναλύσεις στο πεδίο υποδεικνύουν ότι γενικά υπάρχουν στατιστικά σημαντικές

σχέσεις μεταξύ της συμμετοχής των γονέων και της ακαδημαϊκής επιτυχίας (π.χ. Fan & Chen, 2001; Jeynes, 2005, 2007; Hill & Tyson, 2009). (Boonk L. et al., 2018).

Η οικοδόμηση της επικοινωνίας ανάμεσα στην τάξη και την οικογένεια μπορεί να ενισχυθεί με απλές δραστηριότητες, όπως η έκθεση στην τάξη φωτογραφιών από την οικογενειακή και κοινωνική ζωή των παιδιών. Σύμφωνα με τους Palaiologoy και Hallowes (2010: 100), οι φωτογραφίες λειτουργούν ως γέφυρα ανάμεσα στο σχολείο και το σπίτι. Τα παιδιά αγαπούν να δείχνουν στους συμμαθητές τους φωτογραφίες με τις δραστηριότητες που κάνουν εκτός σχολείου, αλλά και να μαθαίνουν αντίστοιχες δραστηριότητες των συμμαθητών τους. Εκείνο που είναι απαραίτητο είναι η φροντίδα του εκπαιδευτικού ώστε να υπάρχουν φωτογραφίες από όλα τα παιδιά.

Ανεξάρτητα από την υποστήριξη που παρέχει η δεν παρέχει η πολιτεία στις ευάλωτες οικογένειες, το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να τις υποστηρίξουν με διάφορους τρόπους στο πλαίσιο μιας προσέγγισης με οδηγό την ενσυναίσθηση και όχι την φιλανθρωπία. (Μάγος Κ., 2022 σ.362-366).

4.3.2 Το σχολείο, η οικογένεια και οι κοινοτικές σχέσεις για τη φροντίδα των παιδιών

Ο τρόπος με τον οποίο τα σχολεία νοιάζονται για τα παιδιά αντανακλάται στον τρόπο που τα σχολεία νοιάζονται για τις οικογένειες των παιδιών. Αν οι παιδαγωγοί βλέπουν τα παιδιά απλά ως μαθητές, είναι πιθανό να βλέπουν την οικογένεια ως ξεχωριστή από το σχολείο. Δηλαδή, η οικογένεια αναμένεται να κάνει τη δουλειά της και να αφήσει την εκπαίδευση των παιδιών στα σχολεία. Εάν οι εκπαιδευτικοί βλέπουν τους μαθητές ως παιδιά, είναι πιθανό να βλέπει τόσο την οικογένεια όσο και την κοινότητα ως συνεργάτες με το σχολείο εκπαίδευση και ανάπτυξη των παιδιών. Οι συνεργάτες αναγνωρίζουν το κοινό τους ενδιαφέρον και τις ευθύνες για τα παιδιά και συνεργάζονται για να δημιουργήσουν καλύτερα προγράμματα και ευκαιρίες για τους μαθητές.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για την ανάπτυξη του σχολείου, της οικογένειας και της κοινότητας συνεργασίες. Οι συνεργασίες μπορούν να βελτιώσουν τα σχολικά προγράμματα και το σχολικό κλίμα, να παρέχουν οικογενειακές υπηρεσίες και υποστήριξη, να αυξήσουν τις δεξιότητες των γονέων και ηγεσία, συνδέει τις οικογένειες με άλλους στο σχολείο και την κοινότητα και βοηθά τους δασκάλους στη δουλειά τους. Ωστόσο, ο κύριος λόγος για τη δημιουργία τέτοιων συνεργασιών είναι να βοηθηθούν όλοι οι νέοι να επιτύχουν στο σχολείο και στο σχολείο μετέπειτα ζωή (Joyce L. Epstein σελ.20).

4.3.3 Γονική εμπλοκή και σχολική επίδοση

Η συμμετοχή των γονέων είναι το κύριο σημείο αναφοράς που ενισχύει τους στόχους των μαθητών και τη σχολική τους επίδοση. Η συμμετοχή των γονέων είναι πολύ σημαντική για την αύξηση των κινήτρων των μαθητών και της επίδοσής τους. Η επιτυχία των δραστηριοτήτων διδασκαλίας και μάθησης των μαθητών μπορεί να φανεί από τα μαθησιακά επιτεύγματα. Σύμφωνα με τον Syah (2012, σελ. 141), «το μαθησιακό επίτευγμα είναι το επίπεδο επιτυχίας των μαθητών που πετυχαίνουν τους στόχους τους σε ένα πρόγραμμα ή μια διαδικασία αξιολόγησης για να περιγράψουν τα επιτεύγματα ενός μαθητή». Η επιρροή της γονικής υποστήριξης για τους μαθητές έχει πολλές θετικές επιπτώσεις, ένας από τους οποίους είναι ότι αυξάνουν τα μαθησιακά κίνητρα των μαθητών για την επίτευξη του σκοπού.

Μελέτες δείχνουν ότι οι μαθητές των οποίων οι γονείς εμπλέκονται περισσότερο στην εκπαίδευσή τους κερδίζουν υψηλότερους βαθμούς στο σχολείο (Stevenson & Baker, 1987). Ο Vellymalay (2013) ανέδειξε μέσα από την έρευνά του την ισχυρή σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης των παιδιών και της γονικής εμπλοκής στην εκπαίδευση. Οι Henderson & Berla (1994), σημειώνουν πως όταν οι γονείς συμμετέχουν ενεργά στην εκπαίδευση των παιδιών τους στο σπίτι, τα πηγαίνουν καλύτερα στο σχολείο. Υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ της συμμετοχής των γονέων και της αυξημένης ακαδημαϊκής επίδοσης.

Σύμφωνα με μια μελέτη που έγινε από τους Henderson & Berla (1994), ο πιο ακριβής δείκτης για τις επιδόσεις των μαθητών στο σχολείο δεν είναι το εισόδημα ή η κοινωνική θέση, αλλά ο βαθμός στον οποίο η οικογένεια των μαθητών είναι σε θέση να δημιουργήσει ένα οικιακό περιβάλλον που ενθαρρύνει τη μάθηση, να εκφράζει υψηλές (αλλά όχι και μη ρεαλιστικές) προσδοκίες για τα επιτεύγματα των παιδιών τους και τη μελλοντική τους σταδιοδρομία, και, να συμμετέχει στην εκπαίδευση των παιδιών τους στο σχολείο και στην κοινότητα.

Σύμφωνα με τον Slavin (2006), η έρευνα για τη γονική συμμετοχή και εμπλοκή έχει δείξει ξεκάθαρα ότι οι γονείς που εμπλέκονται στην εκπαίδευση των παιδιών τους έχουν παιδιά με υψηλότερες επιδόσεις από άλλους γονείς. Ο τρόπος με τον οποίο οι γονείς μπορούν να συμβάλουν θετικά στην εκπαίδευση των παιδιών τους είναι να τα βοηθήσουν με την ακαδημαϊκή τους εργασία στο σπίτι. Οι γονείς που διαβάζουν στα παιδιά τους, τα βοηθούν με την εργασία τους και παρέχουν διδασκαλία χρησιμοποιώντας πόρους που παρέχονται από τους δασκάλους τείνουν να τα πηγαίνουν καλύτερα στο σχολείο από τα παιδιά των οποίων οι γονείς δεν βοηθούν τα παιδιά τους (βλ. Izzo, 1999).

Μια άλλη έρευνα επικεντρώθηκε επίσης στον αντίκτυπο της συμμετοχής των γονέων στα επιτεύγματα των παιδιών (Watson School of Education University of North Carolina Wilmington). Αυτή η μελέτη περιελάμβανε μια μελέτη περίπτωσης δέκα εβδομάδων που περιελάμβανε τρεις γονείς και μαθητές από μια τάξη της πρώτης τάξης. Αυτοί οι συμμετέχοντες παρακολούθησαν εργαστήρια για να μάθουν αποτελεσματικές στρατηγικές που μπορούν να εφαρμοστούν στο σπίτι για να αυξήσουν τις επιδόσεις των μαθητών στην ανάγνωση. Κατά την ανάλυση των δεδομένων, ο ερευνητής χρησιμοποίησε ποιοτικά δεδομένα που συλλέχθηκαν από τις συνεντεύξεις τόσο από τους γονείς όσο και από τους μαθητές, ημερολόγια ανάγνωσης

γονέων και ένα τελικό φύλλο συμπερασμάτων που συμπληρώθηκε από τους γονείς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η συμμετοχή των γονέων αύξησε την αναγνωστική επίδοση των παιδιών (βλ. Meheere&Hooge, 2010).

4.3.4 Προκλήσεις και εμπόδια της γονικής εμπλοκής στο διαπολιτισμικό σχολείο

Μία από τις μεγαλύτερες παρανοήσεις είναι ότι οι γονείς μεταναστών μαθητών δεν ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Για πολλούς λόγους, οι ερευνητές έχουν διαπιστώσει ότι οι γονείς μαθητών με διαφορετική φυλή, εθνοτική και γλωσσική άποψη συχνά αποτυγχάνουν να συμμετάσχουν σε σχολικές δραστηριότητες, για τον λόγο ότι πρώτα από όλα, οι ίδιοι δε γνωρίζουν τη γλώσσα, οπότε είναι πρακτικά αδύνατη η συμμετοχή τους (Koser, 2019). Η εμπλοκή των γονέων μεταναστών έχει διερευνηθεί σε βάθος από ερευνητές. Οι λόγοι για τους οποίους δεν συμμετέχουν στην εκπαίδευση και τη σχολική δραστηριότητα του παιδιού είναι διαφορετικοί.

Για να τα εξετάσουν, οι Turney και Kao (2009, στο: Γεραρής, 2011) εξέτασαν τα εμπόδια μεταναστών γονέων να εμπλέκονται ενεργά και ισότιμα στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Χρησιμοποίησαν δεδομένα από το Early Childhood Longitudinal Study Kindergarten Cohort, ένα εθνικά αντιπροσωπευτικό δείγμα παιδιών στο νηπιαγωγείο από το 1998-1999. Σε αυτή τη μελέτη, παρουσίασαν πολυπαραγοντικές αναλύσεις που παρουσιάζουν με τη σειρά τους τα πολλά εμπόδια που εμποδίζουν τους γονείς να έρθουν σε επαφή με τους δασκάλους και τα σχολεία των παιδιών τους. Επικεντρώθηκαν στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ομάδες μεταναστών και βρήκαν σημαντικά εμπόδια που σχετίζονται με τη συμμετοχή στις τάξεις των παιδιών τους στο νηπιαγωγείο.

Σύμφωνα με τη μελέτη τους, όλες οι μειονοτικές ομάδες μεταναστών ανέφεραν ότι αντιμετωπίζουν περισσότερα εμπόδια που σχετίζονται με τη συμμετοχή, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης ικανότητας αγγλικής γλώσσας, της μη ευπρόσδεκτης αίσθησης στο σχολείο και των πολιτισμικών διαφορών. Όταν οι γονείς και οι δάσκαλοι προέρχονται από διαφορετικά υπόβαθρα, υπάρχουν μερικά εμπόδια που εμποδίζουν τις σχέσεις γονέα-σχολείου (Joshi et al., 2005, στο:Koser, 2019).

Σύμφωνα με τη μελέτη των Denessen, Bakker και Gierveld (2007, στο: Νικολάου, 2011) που διεξήχθη σε τέσσερα ολλανδικά δημοτικά σχολεία, ορισμένα συγκεκριμένα προβλήματα σχετικά με τους γονείς των εθνοτικών μειονοτήτων είναι η έλλειψη γλωσσικών δεξιοτήτων για την επικοινωνία με το σχολείο. Οι ίδιοι, λόγω του χαμηλού εκπαιδευτικού υποβάθρου που φέρουν συχνά, θεωρούν το σχολείο πλήρως υπεύθυνο για την εκπαίδευση του παιδιού τους· και τείνουν να μην ενδιαφέρονται για σχολικά θέματα. Υπό αυτή την έννοια, οι Shartrand, Weiss, Kreider και Lopez (1997, στο: Γεωργιάδης & Πανταζής, 2020), αναφέρουν ότι ο πρώτος και κύριος λόγος για τα χαμηλότερα επίπεδα γονικής συμμετοχής των μειονοτήτων γονέων είναι ότι αυτοί οι γονείς δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς πόρους για να εμπλακούν.

Ένα ακόμα εμπόδιο στη συμμετοχή των γονέων των μεταναστών μαθητών και μαθητριών στο σχολείο είναι οι πολιτισμικοί φραγμοί που περιλαμβάνουν διαφορετικούς τρόπους ζωής, αξίες, κουλτούρα και εμπειρίες μεταξύ δασκάλου και γονέων. Οι Morris και Taylor (1998, στο: Koser, 2019) υποστηρίζουν ότι οι γονείς μερικές φορές αποκαλύπτουν εμπόδια στην αποτελεσματική επικοινωνία δασκάλου-γονέα επειδή φοβούνται ότι μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά τη συμπεριφορά των δασκάλων προς τα παιδιά τους. Όλοι αυτοί οι λόγοι επηρεάζουν αρνητικά την άμεση συμμετοχή των γονέων των παιδιών μεταναστευτικής βιογραφίας και την έμμεση επίδοση των μαθητών (Γεραράς, 2011). Συνεπώς οι απόψεις των γονέων σχετικά με το ρόλο τους και το επίπεδο εμπιστοσύνης στην ικανότητά τους να εκπληρώσουν αυτόν τον ρόλο που έχουν απέναντι στη σχολική κοινότητα είναι κρίσιμης σημασίας (Συμεού, 2001· Φτιάκα, 2001). Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., & Slegers, P. (2007). (Μακρής Π., 2022)

4.3.5 Η διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας

Οι μαθητές προκειμένου να κατακτήσουν τη δεύτερη γλώσσα είναι απαραίτητη η υποστήριξη της μητρικής γλώσσας, καθώς γνώσεις και έννοιες που μεταφέρονται από τη μια γνώση στην άλλη. Αν τα παιδιά δεν έχουν καλή υποστήριξη στη μητρική γλώσσα, οι δεξιότητες που έχουν ήδη αναπτυχθεί στη μητρική γλώσσα αντικαθίστανται σταδιακά από τις δεξιότητες στη δεύτερη γλώσσα και συχνά χάνονται.

Ο Ρόλος του νηπιαγωγείου και των παιδαγωγών είναι ιδιαίτερα σημαντικός στη σχέση που θα δημιουργήσουν τα παιδιά με τη γλώσσα, τόσο τη μητρική όσο και τη δεύτερη μια σχέση που θα παίξει καθοριστικό ρόλο στο σύνολο της σχολικής τους διαδρομής αλλά και σε ολόκληρη τη ζωή τους. Σύμφωνα με τη Σκούρτου (2009: 80), κομβικό στοιχείο είναι ο παιδαγωγός να μεταφέρει το μήνυμα τόσο στο παιδί όσο και στους γονείς του, ότι οι δύο γλώσσες είναι εξίσου σημαντικές.

Οι Soon και Oxelson (2006: 54), περιγράφουν χαρακτηριστικά τα συναισθήματα και την αγωνία που νιώθουν οι γονείς όταν παίρνουν ένα ψυχρό γράμμα από το σχολείο που τους επισημαίνει ότι πρέπει για το καλό των παιδιών τους να σταματήσουν να μιλάνε στο σπίτι την μητρική γλώσσα και να χρησιμοποιούν μόνο την επίσημη.

Οι παραπάνω λανθασμένες αντιλήψεις των εκπαιδευτικών λειτουργούν ως εμπόδια στην ανάπτυξη της «κοινής γλωσσικής ικανότητας» όπως υποστηρίζει η θεωρία της αλληλεξάρτησης των γλωσσών, και εν τέλει λειτουργούν σε βάρος της κατάκτησης της δεύτερης γλώσσας. Επομένως, όσο πληρέστερα κατακτήσει το παιδί την πρώτη γλώσσα, τόσο ευκολότερα θα μπορέσει να κατακτήσει και τη δεύτερη, αφού οι λέξεις-έννοιες της δεύτερης γλώσσας θα «πατήσουν» πάνω στις λέξεις- έννοιες που γνωρίζει το παιδί από την πρώτη γλώσσα. Επομένως, η πιο σωστή συμβουλή προς τους γονείς είναι να μιλούν στο παιδί τη γλώσσα που γνωρίζουν καλύτερα, δηλαδή τη μητρική, αφού αυτό θα βοηθήσει να αποκτήσει πληρέστερα και τη δεύτερη.

Εξάλλου τα μικρά παιδιά κατακτούν τη δεύτερη γλώσσα ακούγοντας τα άλλα παιδιά ή τους παιδαγωγούς όταν κάνουν δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο ή όταν παίζουν παιχνίδια με τα υπόλοιπα παιδιά. Με τις κατάλληλες παρεμβάσεις οι παιδαγωγοί μπορούν να το βοηθήσουν να εμπλουτίσει το λεξιλόγιο του και να συνεννοείται αποτελεσματικότερα στη δεύτερη γλώσσα.

Οι παιδαγωγοί λοιπόν, χρειάζεται να γνωρίζουν το γλωσσικό υπόβαθρο του κάθε παιδιού για να μπορέσουν να οργανώσουν κατάλληλα τις παιδαγωγικές τους παρεμβάσεις για τη γλωσσική ανάπτυξη. Επίσης πρέπει να γίνεται σαφές στους εκπαιδευτικούς της προσχολικής ηλικίας πως στο πλαίσιο του νηπιαγωγείου γίνεται η προετοιμασία του παιδιού για την ανάπτυξη της ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας στην οποία διδάσκεται το παιδί σταδιακά σε όλες τις επόμενες βαθμίδες.

Επομένως, προκειμένου η διδασκαλία να είναι αποτελεσματική, οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να δημιουργούν αφενός την κατάλληλη πλαισιακή και αφετέρου ποικιλία νοητικών δραστηριοτήτων και ερεθισμάτων, ξεκινώντας από τα λιγότερο απαιτητικά και προχωρώντας στα περισσότερα απαιτητικά. (Μάγος Κ.,2022 σ.392-398).

4.3.6 Η υποστήριξη της γλωσσικής διδασκαλίας

Η Siraj-Blatchford (1994: 49) προτείνει στους εκπαιδευτικούς για τη γλωσσική υποστήριξη των μαθητών που δεν ανήκουν στην κυρίαρχη εθνοπολιτισμική ομάδα να δημιουργήσουν στην τάξη ένα πολυγλωσσικό ήθος, όπου όλα τα παιδιά να νιώθουν ασφάλεια και άνεση να χρησιμοποιήσουν τη μητρική τους γλώσσα , ενώ παράλληλα θα κατακτούν την επίσημη γλώσσα. Για τη δημιουργία ενός τέτοιου περιβάλλοντος οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να αναγνωρίζουν, να σέβονται και να αξιοποιούν τη γλωσσική ποικιλία, να ενημερώνονται και οι ίδιοι για θέματα διγλωσσίας και για πηγές που μπορούν να αξιοποιήσουν, να καταγράφουν τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, να συνεργάζονται με τους γονείς κατανοώντας την πολιτισμική και γλωσσική ετερότητα, να ενθαρρύνουν τα δίγλωσσα παιδιά να μιλούν τις μητρικές τους γλώσσες, να μάθουν βασικές λέξεις από τις γλώσσες των παιδιών.

Η ίδια προτείνει την κινητοποίηση των γονιών ώστε μαζί με τους εκπαιδευτικούς να δημιουργήσουν πολύγλωσσες πινακίδες στην τάξη και στο σχολείο, καθώς και τη δημιουργία μαζί με τους μαθητές ενός πολύγλωσσου λεξικού της τάξης. Επίσης, οι γονείς μπορούν να αφηγηθούν μια ιστορία ή να τραγουδήσουν ένα τραγούδι σε μια άλλη γλώσσα και οι μαθητές που γνωρίζουν τη συγκεκριμένη γλώσσα κομμάτι-κομμάτι να το μεταφράζουν στους συμμαθητές τους. Ο εμπλουτισμός του αναλυτικού προγράμματος με δραστηριότητες όπως αυτές υποδηλώνουν την αποδοχή όλων των γλωσσών πέραν της κυρίαρχης στην τάξη και το σχολείο, και βοηθά τα παιδιά που είναι φυσικοί ομιλητές των παραπάνω γλωσσών να νιώθουν καλά με τη γλωσσική και πολιτισμική τους ταυτότητα (Μάγος Κ., 2022 σ.399-400).

4.4 Οι απόψεις και στάσεις των εκπαιδευτικών για την ισότητα και την πολιτισμική ετερότητα

Το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας της κοινωνίας αντικατοπτρίζεται έντονα στην σχολική κοινωνία όπου μπορούν να γίνουν αντιληπτά τα ζητήματα που χρίζουν αντιμετώπιση. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι σημαντικός για την προώθηση της αλληλεγγύης και της συνύπαρξης μεταξύ των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικές κουλτούρες. Έτσι κρίνεται σημαντικό να αναλυθούν οι απόψεις τους για τον τρόπο που διαχειρίζονται την διαπολιτισμικότητα στην τάξη και τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν. Για αρκετούς μελετητές οι ανισότητες που παρατηρούνται στις σχολικές τάξεις είναι εμφανείς και οι ρατσιστικές συμπεριφορές έντονες. Οι κύριοι παράγοντες που εντοπίζονται είναι η γλωσσική και η πολιτισμική ετερότητα που οδηγεί σε έλλειψη συνεννόησης, σε σύγχυση και σε συγκρούσεις.

Από έρευνα της Παπαδημητρίου (2020) διαπιστώνεται πως οι Έλληνες εκπαιδευτικοί παρατηρούν διάφορους παράγοντες που ενισχύουν τις ρατσιστικές συμπεριφορές προς τους μετανάστες/πρόσφυγες μαθητές από τους γηγενείς συνομήλικούς τους. Παράγοντες όπως η δυσκολία στη γλώσσα και στην κατανόηση, ενδυματολογικές διαφορές, θρησκευτικές διαφορές, οι υπάρχουσες στερεοτυπικές αντιλήψεις των γηγενών και η χαμηλότερη οικονομική κατάσταση συντελούν στη δημιουργία προκαταλήψεων. Η έρευνα προσθέτει πως δεν προσφέρεται ικανοποιητική εκπαίδευση στους μαθητές άλλων χωρών και οι μαθησιακές δυσκολίες τους οφείλονται στην ελλιπή διδακτέα ύλη και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Παπαδημητρίου, 2020). Προγενέστερη μελέτη της Λαναρά (2016) σε εκπαιδευτικούς, διερευνώντας τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά τους κατέληξε στο συμπέρασμα πως ο παράγοντας του φύλου και της ηλικίας συσχετίζεται με τη στάση απέναντι στην διαπολιτισμική εκπαίδευση και σε μελλοντική κατάρτισή τους. Οι γυναίκες του δείγματος εμφανίστηκαν πιο θετικές απέναντί της, ενώ με την αύξηση της ηλικίας παρατηρήθηκε η μείωση της άποψης πως η μελλοντική τους εκπαίδευση θα είναι χρήσιμη στην τάξη.

Από έρευνα της Κολούτσου (2018) για τις απόψεις 171 εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση η έρευνα κατέδειξε γενικά τη θετική τους στάση αλλά και τη γνώση τους απέναντι στις απαιτήσεις που υπάρχουν. Οι συμμετέχοντες πιστεύουν πως οι μαθητές που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς και οι ντόπιοι είναι σημαντικό να συνυπάρχουν στη σχολική τάξη, ενώ υποστηρίζεται πως και οι μεν και οι δε έχουν αρκετά οφέλη στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων τόσο γνωστικών όσο και συναισθηματικών και κοινωνικών. Πιστεύουν ακόμη πως η διαπολιτισμικότητα στην εκπαίδευση και η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών πολιτισμών στην ίδια τάξη είναι δυνατόν να ενισχύσουν στην καλύτερη ένταξη και την αποδοχή των παιδιών διαφορετικών πολιτισμών αρχικά από τους συνομήλικούς τους και κατ' επέκταση από την κοινωνία μακροχρόνια.

Οι εκπαιδευτικοί, ανεξάρτητα από την ηλικία τους ή το φύλο τους σε γενικά πλαίσια αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της εφαρμογής των μέσων που θα οδηγήσουν στην επιτυχία της. Δεν παύουν όμως να παρατηρούνται και ορισμένες παράμετροι που εμποδίζουν την ομαλή διαπολιτισμική επικοινωνία. Συχνά παρατηρούνται καθοριστικοί παράγοντες, φαινόμενα κοινωνικής διάκρισης, επιθετικές συμπεριφορές, ανάπτυξη στερεοτυπικών στάσεων και προκαταλήψεων βάσει λανθασμένων αντιλήψεων και ρατσισμού

ανάμεσα στους συνομήλικους αλλά και μερικές φορές από τους εκπαιδευτικούς ή τους γονείς των παιδιών. Τα φαινόμενα αυτά ενισχύονται από τις ελλειμματικές γνώσεις και κατάρτιση των εκπαιδευτικών στη διαχείριση των διαπολιτισμικών περιβαλλόντων στην τάξη. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση κρίνεται απαραίτητη ήδη από νεαρές ηλικίες όπου είναι ευκολότερη η διαμόρφωση υγιών απόψεων αναφορικά με κοινωνικά θέματα, αναπτύσσεται ο ορθολογισμός και η καταπολέμηση ρατσιστικών συμπεριφορών και στάσεων αντιπαλότητας (Νικολάου, 2011:222-223).

Αναφορικά με τον τρόπο διαχείρισης μιας πολυπολιτισμικής τάξης ο εκπαιδευτικός είναι σημαντικό να ακολουθήσει μια σταδιακή διαδικασία ένταξης των παιδιών διαφορετικών πολιτισμών στο μάθημα και να τα προσαρμόσει ανάλογα με τις ανάγκες τους. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να είναι ευέλικτος και προσαρμοστικός σε υπάρχοντες και νέους τρόπους εκπαίδευσης, διατηρώντας και εξελίσσοντας το υπάρχον μορφωτικό κεφάλαιο των παιδιών. Το κριτήριο αυτό θεωρείται πως θα ενισχύσει το αίσθημα ασφάλειάς τους και της αυτοπεποίθησής τους, θα βελτιώσει την συμμετοχή τους, την ομαδικότητα και τη συνεργασία με το σύνολο (Γεωργογιάννης, 1999:53).

Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο που η πολιτισμική ετερογένεια επηρεάζει τις επιδόσεις των παιδιών παρουσιάζεται στην μελέτη της Λαναρά (2016) όπου φαίνεται πως σε τάξεις με μικρό πλήθος μαθητών διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν πως δεν υπάρχει επιρροή στην επίδοση ενώ σε μεγαλύτερο πλήθος μη γηγενών μαθητών οι εκπαιδευτικοί δεν εκφράζουν άποψη ή συμφωνούν στην επιρροή. Παρόμοια αποτελέσματα παρουσιάζει η συσχέτιση πλήθους μαθητών και ανάπτυξης των δεξιοτήτων τους καθώς οι εκπαιδευτικοί που συντονίζουν τάξεις με λιγότερα άτομα διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης συμφωνούν πως οι μαθητές εξελίσσονται, ενώ οι εκπαιδευτικοί με περισσότερους μαθητές δεν συμφωνούν τόσο (Λαναρά, 2016).

Παρόλο που τα μειονεκτήματα της γλωσσικής διαφοράς είναι αισθητά και σύμφωνα με αρκετούς εκπαιδευτικούς δημιουργούν προβλήματα κατανόησης, ωστόσο, στις θετικές επιδράσεις της διαφορετικότητας των παιδιών που προέρχονται από άλλο πολιτισμικό υπόβαθρο προστίθεται η ευελιξία τους στην προσαρμογή. Η αλλαγή περιβαλλόντων σε συνδυασμό με το νεαρό της ηλικίας τους οδηγεί τα παιδιά αυτά να είναι πιο δεκτικά σε μεθόδους ένταξης και τα κάνει πιο συνεργάσιμα με τον εκπαιδευτικό και τους συμμαθητές τους. Τόσο οι μαθητές όσο και οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν ικανότητες επικοινωνίας και δεξιότητες συμπεριφοράς που θα τους ευνοήσει μελλοντικά κοινωνικά και επαγγελματικά. Τα μεικτά και ολιγομελή τμήματα υποστηρίζεται από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών πως θα βοηθήσουν στην σωστή διαχείριση των βασικών μαθησιακών δυσκολιών που εμφανίζουν τα μη γηγενή παιδιά ενισχύοντας την κοινωνικότητα του συνόλου των μαθητών και μειώνοντας τα φαινόμενα ρατσισμού και προκατάληψης (Κολούτσου, 2018). (Μουρτζίνου Α., 2021).

Σε μια άλλη έρευνα οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να ορίσουν την έννοια της διαφορετικότητας στο πλαίσιο της τάξης τους. Εικοσιπέντε από τους 30 εκπαιδευτικούς αναφέρθηκαν στην ανοχή, στο σεβασμό και στην ισότητα ως τις αρχές που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα, και συνεπώς καθοδηγούν τη διδασκαλία τους. Υποστήριξαν πως ο κύριος στόχος της διδασκαλίας τους ήταν η αποκατάσταση της ισότητας και η παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης σε όλους τους μαθητές.

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί φάνηκαν να ανησυχούν για την παροχή ίσων ευκαιριών τόσο στους γηγενείς όσο και στους μαθητές που αποτελούσαν μειονότητα. Υποστήριξαν ακόμη, ότι η πολιτισμική ποικιλομορφία δεν δημιουργεί μια ξεχωριστή εκπαιδευτική πραγματικότητα. Δεκαεπτά στους 30 εκπαιδευτικούς, ισχυρίστηκαν ότι η διαφορετικότητα αποτελεί ιδιαίτερο «θέμα στις τάξεις τους. Υποστήριξαν ότι τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά ήταν ήσσονος σημασίας για τους ίδιους, καθώς και για τους μετανάστες μαθητές και τους γηγενείς συμμαθητές τους. Αναφορικά με τις αντιλήψεις που εξέφρασαν εντοπίστηκαν αντιφάσεις σχετικά με την πολιτισμική ετερότητα. Ενώ πολλοί εκπαιδευτικοί υποστήριξαν την αξία της πολιτισμικής πολυμορφίας, ταυτόχρονα υποστήριξαν και την προσαρμογή των μεταναστών και προσφύγων μαθητών στην πλειοψηφία. Συμπερασματικά οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί υιοθέτησαν διαφορούμενες αντιλήψεις της διαφορετικότητας και έτσι κρίθηκε σημαντικό να εξεταστούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σε διδακτικές στρατηγικές που προωθούν την ισότητα και τη διαφορετικότητα στα πλαίσια της σχολικής τάξης.

Οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν λοιπόν να εντοπίσουν τους διδακτικούς ρόλους που θα πρέπει να διαδραματίσουν για την προώθηση αυτών των πολιτικών. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς να συζητήσουν τις διδακτικές στρατηγικές τους κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά στους στόχους της διδασκαλίας τους και στη μέθοδο εργασίας των μαθητών τους. Οι βασικές πρακτικές που προέκυψαν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών ήταν ότι οι αξίες των εκπαιδευτικών στη σχολική πολιτική θα πρέπει να εστιάζουν στην Εξατομικευμένη διδασκαλία (προσαρμογή της διδασκαλίας τους στις εμπειρίες και στις ανάγκες των μαθητών των μειονοτήτων), στην προώθηση της συνεργατικής μάθησης (εναλλακτική στρατηγική διδασκαλίας που προϋποθέτει την διαπολιτισμική εκπαίδευση), στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των μεταναστών (επιβράβευση στους μαθητές για τη συμμετοχή τους στο μάθημα) και στις συζητήσεις στην τάξη για τη διαφορετικότητα (διαπολιτισμικό διάλογο στην τάξη ως ένα καινοτόμο τρόπο προώθησης της διαπολιτισμικής συνειδητοποίησης και του σεβασμού της διαφορετικότητας).

Οι διαπολιτισμικές μορφές διδασκαλίας που υιοθετήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα περιλάμβαναν στρατηγικές όπως είναι η συνεργατική μάθηση και η εξατομικευμένη διδασκαλία. Η υιοθέτηση πρακτικών συνεργασίας μεταξύ των μαθητών, καθώς και η ανάπτυξη εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων προτάθηκαν από αρκετούς εκπαιδευτικούς. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας καθίσταται αναγκαία η αναδιαμόρφωση των εν λόγω στρατηγικών. Μέσω της στοχευμένης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αποκτήσουν τις διαπολιτισμικές δεξιότητες που απαιτούνται προκειμένου να αναδιαμορφώσουν τις στρατηγικές τους.

Σε ένα άλλο επίπεδο, η έρευνα αυτή προσέφερε στους εκπαιδευτικούς μια μοναδική ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους αναφορικά στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην εφαρμογή της διαπολιτισμικής πολιτικής στα σχολεία και τις τάξεις τους. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι το μεγαλύτερο εμπόδιο τους ήταν η ανεπαρκής διαπολιτισμική τους επιμόρφωση και προετοιμασία. Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί ήταν δυσαρεστημένοι με το ισχύον σύστημα επιμόρφωσης για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Έτσι προτάθηκε η κατάρτιση των εκπαιδευτικών να συμπεριλαμβάνει σεμινάρια, τα οποία να λαμβάνουν χώρα εντός του σχολικού χώρου και χρόνου. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα βοηθήσει στην αναδιαμόρφωση της συνεργατικής μάθησης και της εξατομικευμένης διδασκαλίας προκειμένου να αποφευχθεί ο αποκλεισμός και να επιτευχθεί η συμπερίληψη των μεταναστών και προσφύγων παιδιών (Αγγελίδης Π., 2013 σ. 256-283)

B. Ερευνητικό μέρος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Μεθοδολογία της έρευνας

5.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σχετικά με τη σχολική ζωή, τη μάθηση και τη συνεργασία του σχολείου με την οικογένεια των μεταναστών και προσφύγων μαθητών. Στο πλαίσιο της έρευνας επιχειρείται η αναζήτηση της ποιότητας της μάθησης και σχολικής ζωής των μεταναστών και προσφύγων μαθητών, του βαθμού συνεργασίας των γονέων και των εκπαιδευτικών, των παραγόντων που δυσκολεύουν την προώθηση της γονικής εμπλοκής (parental involvement) στα σχολικά δρώμενα αλλά και τις καλές πρακτικές που θα μπορούσαν να βελτιώσουν την συνεργασία μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών. Επιπλέον, διερευνήθηκε κατά πόσο η γονική εμπλοκή επιδρά θετικά στην ακαδημαϊκή και ολόπλευρη εξέλιξη του παιδιού καθώς και οι στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών αλλά και οι πρακτικές που εφαρμόζουν για την βελτίωση της σχολικής τους πορείας.

Ερευνητικά ερωτήματα:

- ✓ Αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του 9^{ου} διαπολιτισμικού δημοτικού σχολείου Ιωαννίνων προβλήματα **στη διδασκαλία των μαθημάτων τους** λόγω της ετερογένειας των μαθητών της τάξης τους; Ποιες μεθόδους αξιοποιούν για τη διευθέτηση τέτοιων προβλημάτων και ποια αποτελέσματα είχαν μέχρι τώρα;
- ✓ Αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του 9^{ου} διαπολιτισμικού σχολείου Ιωαννίνων προβλήματα **με τη συμπεριφορά** των μαθητών εντός και εκτός τάξης που σχετίζονται με την ετερογένεια; Ποιες μεθόδους αξιοποιούν για τη διευθέτηση τέτοιων προβλημάτων και ποια αποτελέσματα είχαν μέχρι τώρα;
- ✓ Αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του 9^{ου} διαπολιτισμικού σχολείου Ιωαννίνων προβλήματα με την αξιολόγηση των επιδόσεων των μαθητών τους (βαθμολογία) τους λόγω της ετερογένειας των μαθητών της τάξης τους; Ποιες μεθόδους αξιοποιούν για τη διευθέτηση τέτοιων προβλημάτων και ποια αποτελέσματα είχαν μέχρι τώρα;
- ✓ Αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί του 9^{ου} διαπολιτισμικού σχολείου Ιωαννίνων προβλήματα στην επικοινωνία με τους γονείς των μαθητών λόγω της ετερογένειας των μαθητών; Ποιες μεθόδους αξιοποιούν για τη διευθέτηση τέτοιων προβλημάτων και ποια αποτελέσματα είχαν μέχρι τώρα;

5.2. Μέθοδος συλλογής και ανάλυσης δεδομένων

Για τον σκοπό της μελέτης διεξήχθησαν συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς του 9^{ου} διαπολιτισμικού σχολείου Ιωαννίνων. Οι συνεντεύξεις ήταν ημιδομημένες και είχαν σκοπό τη διερεύνηση των δικών τους εμπειριών από την συνύπαρξη με μαθητές μειονοτήτων παιδιών καθώς και τις πρακτικές που ακολουθούν ώστε να υπάρχει μια ομαλή πορεία και εξέλιξη των μεταναστών και προσφύγων παιδιών τόσο σε κοινωνικό όσο και σε μαθησιακό επίπεδο. Οι ερωτήσεις τις συνέντευξης ήταν 35 και ήταν δομημένες σε τρεις ενότητες: α) Τα προσωπικά στοιχεία των εκπαιδευτικών, β) τη σχολική ζωή των μεταναστών και προσφύγων παιδιών, γ) την εμπλοκή των γονέων στο σχολείο.

Οι ερωτήσεις ήταν ανοιχτού τύπου και τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν οι ατομικές απαντήσεις των ερωτώμενων εκπαιδευτικών. Πραγματοποιήθηκε και σύγκριση μεταξύ των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών του διαπολιτισμικού σχολείου Ιωαννίνων σχετικά με τον τρόπο που ο καθένας διαχειρίζεται σχολική εξέλιξη των προσφύγων και μεταναστών παιδιών καθώς και την επικοινωνία με τους γονείς. Επίσης πραγματοποιήθηκε σύγκριση με παλαιότερες έρευνες σχετικά με το πως οι εκπαιδευτικοί χειρίζονται την διαπολιτισμικότητα στην τάξη αλλά και την επικοινωνία και συνεργασία με τους γονείς.

5.3 Συμμετέχοντες στην έρευνα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του 9^{ου} διαπολιτισμικού σχολείου Ιωαννίνων που απαρτιζόταν συνολικά από 8 συμμετέχοντες. Για την συγκρότηση του δείγματος επιλέχθηκαν συγκεκριμένες ερωτήσεις και εκπαιδευτικοί που δίδασκαν στο συγκεκριμένο σχολείο. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 8 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης 6 εκ των οποίων ήταν γυναίκες και 2 άντρες ηλικίας από 32 έως 65 ετών.

5.4 Περιορισμοί της έρευνας

Στους περιορισμούς της έρευνας υπάρχει το γεγονός πως το δείγμα ήταν αρκετά μικρό καθώς επρόκειτο για μελέτη περίπτωσης σε ένα συγκεκριμένο σχολείο και δεν υπήρχαν στοιχεία ερευνών από άλλα σχολεία της ίδιας χρονικής περιόδου και έτσι το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας συγκρίθηκε με στοιχεία παλαιότερων ερευνών για το ίδιο θέμα.

5.5 Ευρήματα της έρευνας

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν κοντά ηλικιακά και είχαν όλοι αρκετά χρόνια εμπειρίας στην εκπαίδευση. Όλοι οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν πως οι μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές παρουσιάζουν αδυναμίες ως προς τη γλώσσα και κατ' επέκταση και στις σχολικές επιδόσεις καθώς δεν μπορούν να διαβάσουν και να γράψουν. Αυτό που έγινε αντιληπτό ήταν πως οι μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές δεν έχουν ως βασικό στόχο τη μάθηση οπότε οι δάσκαλοι έχουν ως σκοπό να συμμορφώνονται απλά με τους κανόνες και να μπορούν να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες του σχολείου και να κοινωνικοποιούνται όσο το δυνατόν περισσότερο. Επίσης συμφώνησαν όλοι με το γεγονός πως οι γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών δεν έρχονται σε επαφή με τους δασκάλους καθώς αδυνατούν να παρουσιαστούν ακόμα και στο σχολείο λόγω απουσίας μεταφορικού μέσου, ειδικά των παιδιών που μένουν στις δομές (Οι βαθμοί π.χ στις μεγαλύτερες τάξεις δίνονται στα παιδιά). Ακόμη ένα στοιχείο που κάνει δύσκολη την επαφή με τους γονείς είναι η αδυναμία επικοινωνίας καθώς δεν γνωρίζουν ούτε τη γλώσσα. Για όποια θέμα προκύπτει και πρέπει να ενημερωθούν οι γονείς το αναλαμβάνει ο συντονιστής που υπάρχει στο σχολείο.

Όσον αφορά καταστάσεις ρατσισμού και ξενοφοβίας ανέφεραν πως δεν υπάρχουν ακραία περιστατικά από τους γηγενείς μαθητές και πως όλα τα παιδιά μπορούν να έρθουν σε σύγκρουση με οποιονδήποτε αν κάτι δεν τους αρέσει. Είπαν όμως πως παρατηρείται το φαινόμενο τα Ρομά να κάνουν παρέα μόνο μεταξύ τους, όπως και οι μετανάστες αλλά οι πρόσφυγες μαθητές είναι πάντα πιο κοινωνικοί και προσπαθούν να μιλούν και να κάνουν παρέα με όλους. Επιπλέον σε ότι αφορά το μάθημα στην τάξη επειδή πολλά παιδιά δεν μπορούν να συνεννοηθούν στην ελληνική γλώσσα (ούτε να γράψουν και να μιλήσουν) υπάρχει το σύστημα με τα tablet που κάνουν διάφορες δραστηριότητες μέσα σε αυτά και κάποιες φορές μιλούν στα αγγλικά προκειμένου να υπάρξει μια ελάχιστη επικοινωνία. Ένας ακόμη λόγος που αναφέρθηκε ότι επιδρά αρνητικά στην γονική εμπλοκή ήταν η έλλειψη γνώσεων των γονέων για τον τρόπο λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα, η άγνοια των γονέων για τα θέματα για τα οποία θα μπορούσαν να απευθυνθούν στους εκπαιδευτικούς, στο ότι βλέπουν την Ελλάδα ως σταθμό για τον επόμενο προορισμό και έτσι δεν θεωρούν αναγκαίο να μάθουν τα παιδιά τη γλώσσα και να επιμορφωθούν περαιτέρω, το επίπεδο αλφαριθμητισμού των γονέων, η έλλειψη ενδιαφέροντος από τους γονείς, οι δύσκολες συνθήκες στις δομές όπου διαμένουν, η άγνοια των γονέων για τους τρόπους επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς. Όσον αφορά την ερώτηση ως προς την ενθάρρυνση της γονικής εμπλοκής στο σχολείο αναφέρθηκε πως ενώ γνώριζαν πως ήταν δύσκολο λόγω των συνθηκών που αντιμετωπίζουν οι γονείς κυρίως στις δομές επιχειρήθηκε μέσα από εκδηλώσεις, γιορτές κ.α αλλά δεν επιτεύχθηκε.

6. Συμπεράσματα- Συζήτηση

Με την παρούσα έρευνα επιχειρήθηκε να καταγραφούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τη σημασία της γονικής εμπλοκής στην πρόοδο και γενικότερα στην εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών. Επιπρόσθετα, η συγκεκριμένη μελέτη στόχευε να αποτυπώσει τις απόψεις των συμμετεχόντων για τη σχολική ζωή των μεταναστών και προσφύγων μαθητών, για τους παράγοντες που εμποδίζουν την επικοινωνία με τους μετανάστες και πρόσφυγες γονείς, καθώς και για τις πρακτικές ενίσχυσης που εφαρμόζουν για την προώθηση της συνεργασίας και τους τρόπους επικοινωνίας που υιοθετούν καθώς και τις πρακτικές τους για μια διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα αποτελέσματα της έρευνας, όσον αφορά τη μάθηση και τη σχολική ζωή των μεταναστών και προσφύγων παιδιών η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δήλωσαν πως πολύ μικρός αριθμός μόνο καταφέρνει να εξελιχθεί στο μαθησιακό και στο κοινωνικό κομμάτι καθώς πολλά παιδιά ακόμα και στο τέλος της ακαδημαϊκής χρονιάς δεν ξέρουν να διαβάζουν και να γράφουν αλλά ούτε να κοινωνικοποιηθούν και να κάνουν παρέες. Ελάχιστα παιδιά τα οποία δείχνουν ενδιαφέρον για μάθηση καταφέρνουν να κατακτήσουν τις ικανότητες της ανάγνωσης και της γραφής. Επίσης λίγα παιδιά σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς είναι αυτά που καταφέρνουν να ενταχθούν σε μια παρέα και να εξελιχθούν κοινωνικά. Η επικοινωνία, η συνεργασία και η εκπαίδευση των μεταναστών και προσφύγων μαθητών καθίσταται δύσκολη και για τους εκπαιδευτικούς καθώς ακολουθούν διαφορετική προσέγγιση και παιδαγωγικές μεθόδους προκειμένου να εναρμονιστούν με το σχολικό περιβάλλον. Για να επιτευχθεί αυτό υπάρχει το τμήμα υποδοχής και η τάξη ένταξης όπου τα παιδιά παίρνουν ένα δείγμα για το πώς λειτουργεί ένα σχολείο και τι ακριβώς τους προσφέρει. Αυτό βοηθάει τα παιδιά σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς να έχουν μια πιο ομαλή πορεία όταν θα μπουν σε κανονική τάξη.

Σε ότι αφορά την επικοινωνία με τους γονείς, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών αναγνωρίζει τη χρησιμότητά της καθώς και τον καταλυτικό ρόλο της στην καλλιέργεια των μεταξύ τους σχέσεων. Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο ποσοστό εκπαιδευτικών της συγκεκριμένης μελέτης θεωρεί ότι οι αλλοδαποί γονείς δεν δείχνουν τη δέουσα φροντίδα για την ανάπτυξη της επικοινωνίας και συνεργασίας με το σχολείο. Ανάλογες απόψεις εκπαιδευτικών συναντάμε και στην έρευνα των Angelides et. all. (2006) και συνάδουν με τα αποτελέσματα της μελέτης των Lareau και Horvat (1999) ότι οι γονείς με ελλιπή ακαδημαϊκή μόρφωση, όπως είναι οι γονείς από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, εμφανίζουν μειωμένο ενδιαφέρον για επικοινωνία με το σχολείο. Αναφορικά με την πρωτοβουλία για την επικοινωνία οι εκπαιδευτικοί της παρούσας έρευνας ισχυρίζονται ότι ξεκινά από τη σχολική μονάδα, είτε από τον συντονιστή του σχολείου, είτε από το διευθυντή. Επίσης από τα αποτελέσματα των απαντήσεων γίνεται φανερό πως δεν πραγματοποιούνται σχεδόν καθόλου συναντήσεις γονέων καθώς είναι δύσκολη η μεταφορά των γονέων προκειμένου να πάνε στο σχολείο αλλά και λόγω της γλώσσας η οποία δεν τους επιτρέπει την επαφή και την συζήτηση για την πρόοδο των παιδιών στο σχολείο. Ακόμη και σε εκδηλώσεις και γιορτές οι γονείς των μεταναστών και των προσφύγων παιδιών δεν δίνουν το παρόν στο σχολείο, ούτε και στην παράδοση των βαθμολογιών με αποτέλεσμα τα παιδιά να είναι «μόνα» τους σε κάθε δράση της σχολικής κοινότητας. Ακόμη σε ότι αφορά τη σχολική ζωή των μεταναστών και προσφύγων

μαθητών, όλοι οι εκπαιδευτικοί τόνισαν πως τα παιδιά αυτά δυσκολεύονται πολύ τόσο στην μαθησιακή διαδικασία όσο και στην επικοινωνία και την κοινωνικοποίηση τους.

Αναφορικά με τη συχνότητα της επικοινωνίας οι εκπαιδευτικοί της παρούσας μελέτης παραδέχονται ότι δεν επικοινωνούν σε τακτική βάση με τους γονείς αλλά όταν παραστεί ανάγκη. Παρόμοια εκτίμηση για τη συχνότητα της επικοινωνίας τους με γονείς είχαν εκφράσει και οι εκπαιδευτικοί στην έρευνα του Πολύζου (2012). Ο πιο διαδεδομένος τρόπος επικοινωνίας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας είναι το τηλέφωνο, ακολουθούν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και τα γραπτά μηνύματα, όπως υποστηρίζεται και από τα αποτελέσματα της μελέτης του Hoffman (1997), ενώ πολύ χαμηλά στις προτιμήσεις των εκπαιδευτικών βρίσκονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η επιλογή του συγκεκριμένου μέσου για την επικοινωνία τους με τους αλλοδαπούς γονείς θα μπορούσε να ερμηνευθεί από το γεγονός ότι το τηλέφωνο εξασφαλίζει αμεσότητα και ταχύτητα αφενός, περιορίζει όμως την επικοινωνία στην ενημέρωση για τις απουσίες ή τις αποκλίνοσες συμπεριφορές του μαθητή. Ένας από τους πιο σημαντικούς λόγους που τονίστηκε από τους εκπαιδευτικούς για τη χαμηλή σχολική επίδοση των μεταναστών και προσφύγων μαθητών ήταν η μη συμμετοχή των γονέων είτε σε εργασίες στο σπίτι είτε σε συμμετοχή σε δρώμενα του σχολείου.

Όσον αφορά στο περιεχόμενο της επικοινωνίας τους με τους αλλοδαπούς γονείς οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι κυριαρχούν θέματα που αφορούν την ενημέρωση των γονέων για την πρόοδο των παιδιών τους στο μαθησιακό τομέα, για τα προβλήματα συμπεριφοράς τους, καθώς και την επίλυση δυσκολιών και προβλημάτων στα μαθήματα.

Αρνητικοί εμφανίζονται οι εκπαιδευτικοί να συζητήσουν με τους αλλοδαπούς γονείς για θέματα που αφορούν το πρόγραμμα και τους στόχους του σχολείου και τη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με την οργάνωση της σχολικής μονάδας ή την παρουσίαση εκδηλώσεων στην τοπική κοινότητα. Πλήθος ερευνών επιβεβαιώνει την αρνητική στάση των εκπαιδευτικών να συνδιαλλαγούν με τους γονείς στους προαναφερθέντας τομείς (Μπόνια, 2010 · Hoffman, 1997· Epstein & Dauber, 1991) και ερμηνεύεται από την επιθυμία τους να διατηρήσουν τον «καθοδηγητικό» και «ηγεμονικό» ρόλο τους στην συνεργασία και με γονείς από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα (Χατζηδάκη, 2006). Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι τα θέματα συζήτησης των εκπαιδευτικών με τους γονείς δεν δημιουργούν ευκαιρίες για «άνοιγμα» της εκπαιδευτικής κοινότητας στη τοπική κοινωνία (Μπόνια κ. συν., 2008), ούτε επιτρέπουν την ενημέρωση των αλλοδαπών γονέων για τους στόχους του σχολείου της χώρας υποδοχής, γεγονός που λειτουργεί ανασχετικά και στην ένταξη των παιδιών τους σε αυτό, αλλά και στην περεταίρω επικοινωνία τους με τους εκπαιδευτικούς (Pentini, 2005). Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι αυτή η επιλογή των θεμάτων για συζήτηση από τους εκπαιδευτικούς τους στερεί τη δυνατότητα να πληροφορηθούν για τα βιώματα, τις εμπειρίες, την προσωπική ιστορία και την οικογενειακή κουλτούρα των μαθητών τους, γνώση που θα τους επέτρεπε και να κατανοήσουν τη γενικότερη στάση και συμπεριφορά των αλλοδαπών παιδιών και να οικοδομήσουν ένα παιδαγωγικό κλίμα φιλικό για όλους (Κουτρούμπα & Ζησιμοπούλου, 2006).

Σχετικά με το ρόλο της γονικής εμπλοκής, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν θετικά τη συμβολή της συνεργασίας τους με τους γονείς στη διαμόρφωση θετικής στάσης του παιδιού απέναντι στο σχολείο και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς του και της ανταπόκρισης στο

μαθησιακό κομμάτι. Στα οφέλη που προκύπτουν από την εμπλοκή των γονιών στην εκπαίδευση των παιδιών τους οι συμμετέχοντες στην συγκεκριμένη μελέτη αναφέρουν τη θετική συμβολή της σε μαθησιακό και κοινωνικό επίπεδο των μαθητών, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη και την πρόοδο των παιδιών. Εύρημα που συνάδει με την παιδαγωγική αρχή, ότι η επιτυχημένη συνεισφορά του σχολείου προϋποθέτει έναν ενημερωμένο για το μαθητή εκπαιδευτικό (Ματσαγγούρας, 2008). Επιπλέον, αναγνωρίζουν τη διευκόλυνση στην ένταξη και προσαρμογή των μαθητών, καθώς και στη δυνατότητα που δίνεται στους γονείς να αποκτήσουν ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία των παιδιών τους, αλλά και στους ίδιους αφού τους επιτρέπει να αντιληφθούν το πολιτιστικό υπόβαθρο των μαθητών τους. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών της συγκεκριμένης μελέτης για τις πρακτικές που υιοθετούν προκειμένου να ενισχύσουν την εμπλοκή των αλλοδαπών γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους είναι η ενημέρωση είτε τηλεφωνικά (μέσω του συντονιστή) είτε με την αποστολή γραπτού μηνύματος για ζητήματα που σχετίζονται με τη φοίτηση των παιδιών τους, όπως απουσίες, προβλήματα συμπεριφοράς ή άλλου είδους μαθησιακά προβλήματα. Διαπιστώνεται επίσης ότι η ενθάρρυνση των εκπαιδευτικών για συμμετοχή των γονέων περιορίζεται σε εκδηλώσεις που διοργανώνονται από το σύλλογο γονέων και δεν επεκτείνεται σε πιο ενεργές μορφές εμπλοκής τους.

Τέλος, σχετικά με τους παράγοντες που εμποδίζουν τη συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς από μεταναστευτικά περιβάλλοντα οι εκπαιδευτικοί της παρούσας μελέτης αναγνωρίζουν ως σημαντικότερα εμπόδια την έλλειψη κατάλληλης επιμόρφωσης για συνεργασία με αλλοδαπούς γονείς, τις δυσκολίες στη χρήση της ελληνικής γλώσσας από τους γονείς και την απουσία οδηγιών για τη συνεργασία με γονείς στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα. Είναι αξιοσημείωτο πως η έλλειψη της επιμόρφωσης πάνω σε θέματα συνεργασίας με γονείς διαφορετικής εθνικότητας απασχολεί τους εκπαιδευτικούς και σε άλλες έρευνες (Μπόνια, 2010· Πολύζου 2012). Στα εμπόδια για τη συνεργασία με τους γονείς οι εκπαιδευτικοί της παρούσας έρευνας δηλώνουν τις δυσκολίες στη χρήση της ελληνικής γλώσσας και την έλλειψη του απαιτούμενου χρόνου από τους αλλοδαπούς γονείς καθώς και την αδιαφορία όσων έχουν ως σταθμό την παραμονή τους στην Ελλάδα.

Ωστόσο, ευρήματα σε άλλες έρευνες (Κασίμη, 2005· Χατζηδάκη, 2006) συμφωνούν με τις απόψεις των εκπαιδευτικών της παρούσας μελέτης ότι οι γλωσσικές ελλείψεις των γονέων διαφορετικής εθνικότητας, οι περιορισμένες γνώσεις τους για τη λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και ο περιορισμένος χρόνος που διαθέτουν για την εκπαίδευση των παιδιών τους δρα ανασταλτικά στη μεταξύ τους επικοινωνία.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, αν και αναγνωρίζουν ως ανασταλτικό παράγοντα στις σχέσεις του με τους γονείς και τον δικό τους περιορισμένο χρόνο, οι εκπαιδευτικοί της παρούσης μελέτης κυρίως επικεντρώνονται σε παραμέτρους, όπως χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ή διαφορετική κουλτούρα, που οφείλονται στους γονείς διαφορετικής εθνικότητας, εύρημα που επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα παλαιότερης έρευνας (Μαλιγκούδη, 2010) και «απαλλάσσει» σε μεγάλο βαθμό το σχολείο από την ευθύνη να εξασφαλίσει τη συνεργασία των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Από όλα τα παραπάνω φαίνεται πως η σχολική ζωή των παιδιών αλλά και η εκπαιδευτική τους πορεία και εξέλιξη εξαρτάται σημαντικά όχι μόνο

από τους εκπαιδευτικούς και τα παιδιά αλλά και από τους γονείς οι οποίοι έχουν πρωτεύοντα ρόλο στο κατά πόσο τα παιδιά θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στο περιβάλλον του σχολείου.

7. Αποτελέσματα

Από τη μελέτη των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας συμπεραίνουμε ότι οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δηλώνουν πως οι μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές δυσκολεύονται αρκετά να προσαρμοστούν στα δεδομένα του σχολείου τόσο μαθησιακά όσο και σε θέματα κανόνων και κοινωνικοποίησης. Αναγνωρίζουν επίσης τον καταλυτικό ρόλο της γονικής εμπλοκής στην αποτελεσματική λειτουργία του σχολείου. Παραδέχονται πως η συνεργασία με τους γονείς επιτρέπει στο μαθητή που προέρχεται από μεταναστευτικά περιβάλλοντα να διαμορφώσει θετική αντίληψη για το σχολείο, να βελτιώσει τις επιδόσεις του, αλλά και ενισχύει και τους ίδιους στην αντιμετώπιση προβλημάτων των μαθητών. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών της έρευνας αναγνωρίζει ότι η συνεργασία με τους γονείς διαφορετικής εθνοτικής προέλευσης συμβάλλει στην προσαρμογή του παιδιού στο σχολικό περιβάλλον και επιτρέπει και στο γονέα να έχει μια σαφή και ολοκληρωμένη εικόνα για την πορεία του παιδιού του.

Εστιάζοντας στην μάθηση και σχολική ζωή των μεταναστών και προσφύγων μαθητών φαίνεται ότι η πλειοψηφία των παιδιών δεν μπορούν να προσαρμοστούν στους κανόνες ούτε και στις μαθησιακές απαιτήσεις και έτσι πολλά παιδιά δεν συνεχίζουν την προσπάθεια για μάθηση. Επίσης στο κοινωνικό κομμάτι μένουν αποκομμένα από τα υπόλοιπα παιδιά λόγω της διαφορετικής κουλτούρας και γλώσσας ακόμα και εξαιτίας της θρησκείας και του χρώματος. Σε ότι αφορά την επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους αλλοδαπούς γονείς, από τη συγκεκριμένη μελέτη προκύπτει ότι πλειονότητα των εκπαιδευτικών, αν και τη θεωρεί πολύ χρήσιμη, ωστόσο περιορίζεται στην ενημέρωση των γονέων για θέματα συμπεριφοράς και επίδοσης των μαθητών ή για αναζήτηση από κοινού λύσεις σε δύσκολες καταστάσεις χωρίς να εμβαθύνει σε άλλα ζητήματα και να αποκτά πιο ουσιαστικό χαρακτήρα. Επίσης, φάνηκε ότι έχουν αρνητική εικόνα για την υφιστάμενη σχέση τους με τους μετανάστες και πρόσφυγες γονείς, καθώς θεωρούν ότι δεν επιδεικνύουν την πέπουσα φροντίδα για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της συνεργασίας με το σχολείο. Την πρωτοβουλία για την επικοινωνία συνήθως την έχουν ο συντονιστής ή ο διευθυντής του σχολείου, αλλά αυτή δεν λαμβάνει χώρα συχνά παρά μονάχα σε περιπτώσεις που υπάρχει ανάγκη και επιλέγεται ως μέσο κυρίως το τηλέφωνο.

Γίνεται φανερό ότι η επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους γονείς από διαφορετικά εθνοπολιτισμικά περιβάλλοντα εξαντλείται σε τυπικές ενημερώσεις για τη μαθησιακή πορεία των παιδιών τους χωρίς να αποκτά έναν πιο ενεργό ρόλο στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Ένας ακόμα παράγοντας που εμποδίζει την απρόσκοπτη εμπλοκή των γονέων είναι οι δυσκολίες που έχουν οι αλλοδαποί γονείς στη χρήση της ελληνικής γλώσσας αλλά και ο περιορισμένος χρόνος που διαθέτουν για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Επίσης, η έλλειψη οδηγιών στο αναλυτικό πρόγραμμα για την επικοινωνία με τους αλλοδαπούς γονείς θέτει προσκόμματα στην επίτευξη ενεργούς εμπλοκής γονέων από μεταναστευτικά πλαίσια στην εκπαίδευση των παιδιών τους σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας.

Προτάσεις για περαιτέρω μελέτη

Η παρούσα έρευνα σχετικά με τη σχολική ζωή των μεταναστών και προσφύγων μαθητών καθώς και της συνεργασίας των γονέων με το σχολείο θα μπορούσε να διερευνηθεί περαιτέρω προκειμένου να προκύψουν και άλλα ενδιαφέροντα ευρήματα του συγκεκριμένου θέματος. Πιο αναλυτικά θα μπορούσαν να διερευνηθούν:

- ✓ Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα ως πρακτική ένταξης προσφύγων και μεταναστών στο Ελληνικό σχολείο
- ✓ Οι αντιλήψεις των μεταναστών γονέων για την εμπλοκή τους στη διαδικασία της βασικής εκπαίδευσης των παιδιών
- ✓ Παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική επίδοση και την κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών με προσφυγικό και μεταναστευτικό υπόβαθρο
- ✓ Πως μπορούν οι σχολικές εκδηλώσεις να κάνουν τους γονείς να εμπλακούν στο περιβάλλον του σχολείου και πως αυτό μπορεί να επηρεάσει την ψυχολογία των παιδιών για την εξέλιξη της πορείας τους στο μαθησιακό και κοινωνικό κομμάτι
- ✓ Η γλώσσα και ο ρόλος της στην επικοινωνία με τους αλλοδαπούς γονείς
- ✓ Απόψεις και στάσεις εκπαιδευτικών για το σχολικό εκφοβισμό των προσφυγών και μεταναστών μαθητών και πως μπορούν να εξαλειφθούν τέτοια φαινόμενα
- ✓ Η διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- ✓ Η κοινωνική και μαθησιακή ενσωμάτωση των μεταναστών και προσφύγων μαθητών στο Ελληνικό σχολείο

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αγγελίδης Π. & Χατζησωτηρίου Χ. (2013) Διαπολιτισμικός διάλογος στην εκπαίδευση: θεωρητικές προσεγγίσεις, πολιτικές πεποιθήσεις και παιδαγωγικές πρακτικές, εκδόσεις Διάδραση.

Αναγνωστοπούλου Χ. (2001) *Διαπολιτισμική εκπαίδευση: Ομάδες με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες*, Θεσσαλονίκη

Ασκούνη Ν. & Θάνος Θ., *Εθνοπολιτισμικές διαφορές και ανισότητες στην εκπαίδευση - κοινωνικοί αποκλεισμοί στην εκπαίδευση*, εκδόσεις Gutenberg 2021

Γκόβαρης, Χ. (2011). Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Αθήνα: Διάδραση.

Καλαμπαλίκη Ε. (2004) Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στο μισθό και την απασχόληση της χώρας υποδοχής: Η περίπτωση της Ελλάδας, <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/627/3/KalampalikiEugeniaMsc2004.pdf>, ανακτήθηκε στις 27/6/2024

Καρασσαβίδου Ε. (2016) Εμείς» οι «αντιφασίστες» συμβάλλαμε στο νέο φασισμό, <https://tvxs.gr/apopseis/arthra-gnomis/emeis-oi-antifasistes-symballame-sto-neo-fasismo/> ανακτήθηκε στις 27/6/2024

Λιακοπούλου, Μ. (2006). *Η Διαπολιτισμική Διάσταση στην Εκπαίδευση των Εκπαιδευτικών*, Θεωρητική και Εμπειρική Προσέγγιση. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Μάγος Κ. (2022) *Το πέταγμα του Ερόλ: κριτική διαπολιτισμική εκπαίδευση στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα

Μπίμπου Ι. (2013) *Μετανάστευση, ψυχολογία και σχολείο*

Μυλωνάκου – Κεκέ, Η. (2019). *Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα. Συνεργασία, ενδυνάμωση και ανάπτυξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός.

Νικολάου, Γ. (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο δημοτικό σχολείο. Από την "ομοιογένεια" στην πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Στεργίου Λ.. *Μετά το κοντέινερ: Διαπολιτισμική ματιά στην εκπαίδευση προσφύγων*, Εκδόσεις Gunterberg, Αθήνα 2019

Χατζηδήμου, Δ., Χατζηδήμου, Κ., (2014). *Ζητήματα διαπολιτισμικής επικοινωνίας και εκπαίδευσης*. Αθήνα: εκδόσεις Διάδραση.

Θεοδοσιάδου Κ. (2012) *Κοινωνική προέλευση και σχολική επίδοση: μια εμπειρική έρευνα υπό το πρίσμα της Κοινωνικής Δικαιοσύνης*, <https://ikee.lib.auth.gr/record/131024/files/GRI-2013-9854.pdf>, ανακτήθηκε στις 4/9/2023

Λαδά Ε. *Μετανάστευση, κοινωνικές ανισότητες στην εκπαίδευση & γονεϊκή εμπλοκή*, 2021, <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6337/%ce%94%ce%b9%cf%80%ce%bb%cf%89%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae%20%ce%95%cf%81%ce>

[%b3%ce%b1%cf%83%ce%af%ce%b1-%ce%9b%ce%b1%ce%b4%ce%ac%20%ce%95%cf%85%cf%86%cf%81%ce%bf%cf%83%cf%8d%ce%bd%ce%b7.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#) , ανακτήθηκε στις 14/9/2023

Μακρής Π., Σχολική επίδοση, γονική εμπλοκή και ετερογένεια στο σχολικό περιβάλλον. Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 2022, https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6638/Makris_3032202001510.pdf?sequence=1&isAllowed=y , ανακτήθηκε στις 23/9/2023

Μουρτζίνου Α. Πολιτισμική ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση, οι απόψεις των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Μαγνησίας, 2021 <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/bitstream/handle/11615/55540/22695.pdf?sequence=1> , αναλήθηκε στις 27/9/2023

Παππά Ε. Συνεργασία Σχολείου - Οικογένειας Μεταναστών & Προσφύγων Μαθητών: Απόψεις Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, 2022, <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/bitstream/123456789/32225/1/%CE%9C.%CE%95.%20%CE%A0%CE%91%CE%A0%CE%A0%CE%91%20%CE%95%CE%A5%CE%93%CE%95%CE%9D%CE%99%CE%91%202022.pdf> ανακτήθηκε στις 2/10/2023

Πάυλος Χ., Ο διαπολιτισμικός λόγος σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, Μεγάλη Βρετανία, Δανία. Συγκριτική προσέγγιση. <https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/14215/file0.pdf?sequence=2>, ανακτήθηκε στις 7/12/2023

Σγούρα Α. & άλλοι, Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνική ένταξη των παιδιών-προσφύγων: Αντιλήψεις εκπαιδευτικών, 2018, <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/dialogoi/article/view/16278/16969>, ανακτήθηκε 26/10/2023

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Banks, J. A. (Ed.). (2009). The Routledge international companion to multicultural education (pp. 9-32). New York: Routledge.

Banks, J. A., & Banks, C. A. M. (Eds.). (2019). Multicultural education: Issues and perspectives. John Wiley & Sons.

Boonk, L., Gijsselaers, H. J., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S. (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. Educational Research Review, 24.

Chan, M., Manzon, M., Hong, H., & Khong, L. Y. (2021). Multidimensional profiles of parent involvement: Antecedents and impact on student engagement. British Journal of Educational Psychology

- Coelho, E. (2007). Διδασκαλία και μάθηση στα πολυπολιτισμικά σχολεία. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Epstein, J. L. 2015. School, Family and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. Student Economy Edition. 2nd ed. Boulder, CO: Westview
- Hmelak, M., Lepičnik Vodopivec, J., & Barbareev, K. (2021). Interculturalism from the perspective of pedagogics and integration in preschool with emphasis on cooperation with parents. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 34(1), 57.
- Jacques, C., & Villegas, A. (2018). Strategies for equitable family engagement. State Support Network.
- Meekin, S., (2020) Social poverty and relational resources
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1536504220920195>, ανακτήθηκε στις 27/6/2024
- Morgan, N. S. (2016). Engaging Families in Schools: Practical strategies to improve parental involvement. Routledge.
- Reppa, G. (2019). Η ενεργός ακρόαση με βάση τη στρατηγική LAFF don't CRY, ως βασικό εργαλείο αποτελεσματικής επικοινωνίας εκπαιδευτικών και γονέων. Ανακτήθηκε 28/10/2023, από <http://hephaestus.nup.ac.cy/handle/11728/11870> .
- Ryan, B. A., Ryan, B. P., Adams, G. R., Gullotta, T. P., Hampton, R. L., & Weissberg, R. P. (Eds.). (1995). The family-school connection: Theory, research, and practice (Vol. 2). Sage.
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., & Slegers, P. (2007). Types of parents and school strategies aimed at the creation of effective partnerships. *International Journal about Parents in Education*, 1, 47.
- Sun, J. (2013). Training the trainers: what do professional communicators need to be aware of in intercultural communication?. *China Media Research*, 9 (3)
- OECD, U. (2013). World migration in figures. Ανακτήθηκε στις 12/11/2023 από, <https://www.oecd.org/els/mig/World-Migration-in-Figures.pdf>
- Wayne c. Booth et al., *The craft of research*, The university of chicago, 2003

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων

Ερευνητικό εργαλείο Ημι-δομημένες συνεντεύξεις

«Μάθηση, σχολική ζωή και επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών. Εμπειρίες και πρακτικές των εκπαιδευτικών στη διαπολιτισμική εκπαίδευση του διαπολιτισμικού σχολείου Ιωαννίνων».

Ιωάννινα, Ιούνιος 2024

Η ερευνήτρια,

Καλημέρη Αικατερίνη, Νηπιαγωγός, μεταπτυχιακή φοιτήτρια του τμήματος δημοτικής εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Συνέντευξη 1^η

Ερωτήσεις συνέντευξης:

Προφίλ εκπαιδευτικού

Φύλο εκπαιδευτικού: Γυναίκα

Ηλικία: 46

- Πως ονομάζεστε;

- Παρασκευή

- Ποια είναι η καταγωγή σας;

Ιωάννινα

- Ποιες είναι οι σπουδές σας;
- Παιδαγωγικό δημοτικής εκπαίδευσης χρονιά στα Ιωάννινα και μεταπτυχιακό στη διαπολιτισμική
- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;
- 5 χρόνια, ο 5^{ος} είναι τώρα
- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας
- Το 2002
- Πόσα χρόνια είστε ενεργός ως εκπαιδευτικός;
- 20 χρόνια!

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε;
- Πρώτη δημοτικού.
- Δύσκολη φαντάζομαι (γέλια).
- Εντάξει έχω συνηθίσει, παίρνω αρκετά χρόνια πρώτη ή Δευτέρα.
- Εντάξει τότε έχετε μια εμπειρία.
- Μια άνεση, ναι!
- Πόσα παιδιά έχετε στην τάξη;
- Τώρα είναι 9 παιδιά, εκ των οποίων τα 3 είναι από .. είναι αλλοδαπά.
- Πόσα είναι τα αγόρια και πόσα τα κορίτσια;
- Είναι ..μισό να σκεφτώ, 7 τα κορίτσια και 2 τα αγόρια.
- Αα μεγάλη διαφορά, μπράβο (έκπληξη)!
- Έχετε πει πως έχετε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες, ποιες χώρες;
- Συρία και Αφγανιστάν, το ένα το κορίτσι είναι από Συρία και το κορίτσι με το αγόρι από Αφγανιστάν
- Είναι πρόσφυγες ή μετανάστες, τι είναι;
- Από τη Συρία είναι πρόσφυγας λόγω του πολέμου που είχε γίνει, μετανάστες είναι τα δύο παιδιά από το Αφγανιστάν.

- Μάλιστα! Αυτοί οι μαθητές, οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου, δηλαδή και από μαθησιακής άποψης και από κοινωνικής (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;

- Εξαρτάται και από τα παιδιά, υπάρχουν παιδιά που προσαρμόζονται πιο εύκολα και άλλα πιο δύσκολα και στο μαθησιακό κομμάτι και στους κανόνες συμπεριφοράς, δηλαδή βλέπεις παιδιά που προσαρμόζονται αρκετά εύκολα και αρκετά εύκολα μαθαίνουν τη γλώσσα, και άλλα που δυσκολεύονται πάρα πολύ και στο να μάθουν τη γλώσσα και στο να προσαρμοστούν στους κανόνες και στο σχολείο

- Κατάλαβα! Κάνουν εύκολα παρέες με τα άλλα παιδάκια; Η επαφή πως είναι;

- Συγκεκριμένα να μιλήσω για τα παιδιά που έχω, βλέπω ότι το παιδάκι από τη Συρία κάνει πολύ πιο εύκολα παρέα με τα Ελληνάκια, σε αντίθεση με τα άλλα δύο παιδιά από το Αφγανιστάν τα οποία θέλουν να είναι με τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων, που είναι επίσης από το Αφγανιστάν και είναι και στη δομή, μένουν μαζί και δεν ενσωματώνονται τόσο εύκολα αυτά τα δύο και γενικά επικρατεί αυτό, είναι πιο πολύ μεταξύ τους.

- Κατάλαβα, και στις απαιτήσεις των μαθημάτων υπάρχουν δυσκολίες;

- Ναι αρκετές!

- Και το παιδάκι από τη Συρία και τα άλλα.

- Το παιδάκι από τη Συρία δυσκολεύεται πάρα πολύ, ενώ επαναλαμβάνουμε συνέχεια τις συλλαβές δεν μπορεί να τις αναγνωρίσει, ενώ το κορίτσι από το Αφγανιστάν προχωράει πάρα πολύ καλά, σχεδόν συμβαδίζει με το τμήμα, ενώ το αγοράκι από το Αφγανιστάν επειδή δεν έχει και συνεχής φοίτηση δυσκολεύεται πάρα πολύ επίσης. Είναι και αυτό, ότι γενικά είναι πολλά γραμμένα εδώ στο σχολείο αλλά βλέπεις ότι δεν έρχονται ούτε τόσο συχνά και μερικά δεν έρχονται και καθόλου, γιατί εγώ μπορεί να έχω εγγεγραμμένα στην πρώτη τάξη 15 παιδιά σύνολο, δηλαδή τα αλλοδαπά να είναι 5 και να μου έρχονται τα 2 συνέχεια, όπως δηλαδή το κορίτσι από τη Συρία και το κορίτσι από το Αφγανιστάν έρχονται συνέχεια.

-Ναι, και όταν λείπουν καιρό να φανταστώ θα έχουν δυσκολίες και στη γλώσσα.

-Ναι αρκετές, και το παρατηρεί και η κοπέλα που είναι στην τάξη υποδοχής αυτό.

- Ελληνικά μιλάνε;

- Δύσκολα! Η κοπέλα που είναι από τη Συρία είναι χρόνια εδώ οπότε και τα αδέρφια της την έχουν βοηθήσει γιατί είναι σε μεγαλύτερες τάξεις και μιλάει ελληνικά και καταλαβαίνει, τα άλλα τα παιδάκια όχι, δεν ξέρω και πόσο είχαν εδώ στην Ελλάδα αυτά από το Αφγανιστάν.

- Έχουν μείνει ποτέ στην ίδια τάξη λόγω δυσκολιών;

- Εε όχι, αα να μιλήσω και για άλλα παιδιά που ξέρω;

- Ναι, εννοείται!

- Αα πέρυσι που είχα Δευτέρα, είχα παιδί που ήταν στη Δευτέρα αλλά ηλικιακά ήταν για έκτη.

- Αλήθεια; (έκπληξη).
- Ναι, όταν ήρθε δηλαδή εδώ στο σχολείο το έβαλαν σε πολύ μικρότερη τάξη γιατί δεν ήξερε καθόλου ελληνικά σε σχέση με αυτό που θα έπρεπε να είναι.
- Θα παίζει ρόλο σίγουρα και η υποστήριξη στο σπίτι υποθέτω.
- Ναι, αλλά δύσκολα αφήνουμε παιδιά στην ίδια τάξη, ναι παίζει ρόλο και πόση βοήθεια έχουν στο σπίτι
- Ασκήσεις και μαθήματα που βάζετε στο σπίτι ανταποκρίνονται σε αυτές;
- Εντάξει, όχι πάντα αναλόγως, και είναι και προσαρμοσμένα στα δικά τους τα δεδομένα δηλαδή πιο απλά, πιο κατανοητά για να μπορέσουν να τις κάνουν, αλλά δεν ανταποκρίνονται πάντα δηλαδή πολλές φορές έρχονται άγραφα
- Όλο αυτό δυσκολεύει το τμήμα που μπορεί να είναι πιο μπροστά;
- Επειδή είναι λίγα τα παιδιά εδώ δεν δυσκολεύει όχι, γιατί εδώ μπορείς να ασχοληθείς και πιο εξατομικευμένα με τα παιδιά αυτά, δηλαδή να προχωρήσουν τα υπόλοιπα και να βοηθήσεις αυτά, δηλαδή δεν είναι 25ρια τμήματα τα οποία θα χάνονταν εκεί μέσα αυτά, δηλαδή εμένα δεν με δυσκολεύει να προχωρήσω την ύλη μου
- Ωραία!
- Διακρίνεται διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές; Πιο πολύ στο μαθησιακό κομμάτι και στο κοινωνικό δηλαδή πως ανταποκρίνονται, είναι όλα μαζί; Και ποιες είναι αυτές;
- Διαφορές ως προς αυτό το κομμάτι όχι δεν διακρίνω, ίσως λίγο αυτά που είναι πρόσφυγες είναι λίγο πιο ευαισθητοποιημένα να πω, δηλαδή έχουν ζήσει μια κατάσταση πολύ δύσκολη κι τη μεταφέρουν και εδώ, θέλουν έτσι μια προσέγγιση πιο διαφορετική.
- Χρησιμοποιείται εσείς κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;
- Όχι στο μαθησιακό όχι, πιο πολύ συναισθηματικά το πώς θα πλησιάσεις αυτά τα παιδιά γιατί υπάρχουν και θέματα στο βιβλίο που έχουν να κάνουν με πόλεμο και στη μελέτη περιβάλλοντος στα οποία προσέχω πως θα χρησιμοποιήσω, πως θα το πω γιατί έχουν βιώσει μια κατάσταση που λίγο πολύ τους ξαναθυμίζουν και είναι πιο δύσκολο
- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες;
- Ναι ναι, συμμετέχουν με παρότρυνση δηλαδή τους λέω ειδικά στο κοριτσάκι από το Αφγανιστάν, την παροτρύνω πιο πολύ σε σχέση με το κοριτσάκι από τη Συρία εκείνο πάει πολύ πιο εύκολα και ζητάει να γίνουμε φίλοι, δηλαδή θέλει να έχει μια κοπέλα μόνο γι αυτή
- Μμμ κατάλαβα!
- Συμμετέχουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές ενεργά σε δραστηριότητες μέσα στη σχολική τάξη όταν πρέπει να εργαστούν σε ομάδες;

- Ναι υπάρχει συνεργασία και τα ελληνάκια τα βοηθάνε πάρα πολύ , δεν βλέπεις δηλαδή εδώ ότι θα πουν κάτι που θα τα προσβάλλει, θα τα κάνει να νιώσουν διαφορετικά, τα έχουν αποδεχτεί, γιατί ξέρουν και σε τι σχολείο έρχονται, είναι ήδη προετοιμασμένα και από τους γονείς και ξέουν τι σχολείο είναι αυτό, οπότε είναι διαφορετικά.
- Αχα κατάλαβα! Όταν έρχεται η στιγμή της αξιολόγησης με τους βαθμούς έχετε αυτό το άγχος ή το φόβο αν βάλετε κάποιο χαμηλότερο βαθμό...
- Εγώ επειδή έχω πρώτη και Δευτέρα έχω προφορική ενημέρωση δεν βάζω βαθμούς
- Αλήθεια;
- Ναι, οπότε ενημερώνω τον καθένα ξεχωριστά για την επίδοση του μαθητή και τη συμπεριφορά, δεν βάζω βαθμούς από την Τρίτη και μετά είναι η βαθμολογία.
- Είναι μια ανακούφιση για εσάς αυτό;
- Να σου πω ναι, γιατί εντάξει εμείς προσπαθούμε να κάνουμε τη δουλειά μας και δεν είναι ότι θα φοβηθούμε, εκθέτουμε αυτά που βλέπουμε αλλά είναι μια ανακούφιση αυτό που λες ότι εντάξει δεν έχω βαθμούς, προφορική ενημέρωση είναι πιο εύκολα στις μικρότερες τάξεις σε σχέση με μετά.
- Θα υπάρχει και αυτό το άγχος πως θα αντιδράσει ο γονέας..
- Απλώς είμαστε καλυμμένοι με την έννοια όταν έχεις τα γραπτά, τα τεστ και όλα αυτά δεν μπορούν να σου πει κάτι ο γονέας, δηλαδή δείχνεις το τεστ και λες κοιτάξτε πως είναι οπότε βασιζόμαστε σε κάτι αλλά ναι είναι και ο κίνδυνος αυτός να αντιδράσει ο γονέας και όσο πάει..
- Σίγουρα, καταλαβαίνω.
- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές; Δηλαδή να πουν 'επειδή είσαι διαφορετικός δεν σε θέλω' Πότε συμβαίνουν συνήθως
- Δεν είναι ότι τα Ελληνάκια θα κοροϊδέσουν ή θα χτυπήσουν επειδή είναι διαφορετικό το άλλο το παιδί, συνήθως πολλές φορές προκαλούν με τη συμπεριφορά τους, τα ίδια δηλαδή μπορεί να τσιγκλίσουν και τα Ελληνάκια και αρχίσει έτσι ένας τσακωμός π.χ εδώ η δικιά μου από τη Συρία έχει έτσι μια τάση να χτυπάει για να γίνεται το δικό της, έχει αυτό δηλαδή ότι αν δεν γίνει το δικό της θα χτυπήσει
- Έχετε κάποιο συγκεκριμένο περιστατικό που ήσασταν παρούσα;
- Συνήθως όταν ζητάει ένα πράγμα η Κουμπούλ και μπορεί να μη της το δώσουν τότε μπορεί να αντιδράσει γιατί δεν της το έδωσαν.
- Φωνάζει ή μπορεί να χτυπήσει κιόλας;
- Όχι, μπορεί να σπρώξει και νευριάζει, δεν γίνεται πάντα όμως, αναλόγως αλλά αυτή έτσι έχει μάθει δηλαδή και τα αδέρφια της τα μεγαλύτερα έχουν λίγο αυτή τη λογική, θα κοροϊδέσουν θα χτυπήσουν, οπότε και αυτή το έχει υιοθετήσει αυτό

- Σίγουρα και τα πρότυπα παίζουν ρόλο.
- Ναι, αλλά σε γενικές γραμμές ακούει, άλλα δεν είναι κάτι πολύ τρανταχτό που να μας ανησυχεί, με τα Ρομά έχουμε λίγο θέμα με την επιθετικότητα, αυτά είναι πιο ήσυχα.
- Ναι υπάρχει αυτή η τάση με τα Ρομά βλέπω.
- Ναι εκεί βλέπεις, δηλαδή και στο διάλειμμα χθες της Τετάρτης ένα Ρομά είχε δύο διαλείμματα τώρα που η κυρία του τον τιμωρία γιατί χτυπούσε, δεν ακούνε αυτά δεν υπακούουν καθόλου σε κανόνες
- Ούτε στα μαθήματα;
- Στα μαθήματα να σου πω δεν ξέρω, εγώ δεν έχω τέτοια παιδιά, αλλά στα διαλείμματα που έχω εφημερία και βλέπω τους λες πηγαίνετε κάτω στην αυλή και αντιδράνε πάνε με τα μικρότερα πάλι αυτοί μεταξύ τους με τα Ρομά και τσακώνονται πολύ πιο εύκολα. Θέλω να πω ότι εδώ από ότι έχω παρατηρήσει, δεν είναι ότι δεν τα αποδέχονται τα Ελληνάκια, δηλαδή θέλουν να τα προσεγγίζουν και τα θέλουν, πολλές φορές αυτό που είπα και πριν τα ίδια προκαλούν αυτές τις εντάσεις και αντιδρούν και τα υπόλοιπα
- Για ποιους λόγους μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση, έχετε κάποια προσωπική εμπειρία;
- Μπορεί να τσακωθούν ακόμα και για το πώς θα μπουν στις ομάδες. Για παράδειγμα πριν πό κάποιες μέρες ου κάναμε μια ομαδική εργασία ένα παιδί από το Αφγανιστάν δεν ήθελε να συμμετέχει γιατί δεν μπήκε στην ομάδα με τον μοναδικό φίλο που είχε μέσα την τάξη και συνεπώς αναγκάστηκα να αλλάξω τις ομάδες για να συμμετέχει και αυτό.
- Πώς διαχειρίζεστε μια τέτοια κατάσταση εντός και εκτός τάξης;
- Προσπαθώ πιο πολύ με το διάλογο και με το να εξηγήσω με το τι πρέπει να κάνουν κι τι όχι , αν αυτό δεν πιάσει γιατί μπορεί να είναι κάτι επανειλημμένο και εδώ στον διευθυντή τα φέρνουμε και τους γονείς ενημερώνουμε αν είναι ένα συνεχόμενο συμβάν που γίνεται ενημερώνουμε γονείς και καμιά φορά στερούμε και διάλειμμα, εντάξει στέρηση διαλείμματος, μιλάμε και συνέχεια τους λέμε αλλά όσο και να λες μερικές φορές δεν έχει αποτέλεσμα και πολλές φορές εδώ με τον διευθυντή καλούμε τους γονείς.
- Υπάρχει επικοινωνία με τους γονείς;
- Εδώ με τους Πρόσφυγες έχουμε τον συντονιστή ο οποίος τον ειδοποιούμε και αντίστοιχα ειδοποιεί τους γονείς, με τους Ρομά εντάξει πολλές φορές υπάρχει πρόβλημα στο να τους βρούμε, οπότε μετά με τον οδηγό προσπαθούμε να επικοινωνήσουμε, υπάρχει έτσι μια δυσκολία, όχι σε όλα σε δύο τρία παιδιά μπορεί να είναι
- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται μόνα τους εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους;
- Τελείως μόνα τους;

-Ναι.

- Όχι, συνήθως αυτό που σου είπα τα παιδιά από το Αφγανιστάν που είναι και από τη δομή είναι μαζί στα διαλείμματα, τα Ρομά πάλι μαζί δηλαδή δεν έχουν τόση συναναστροφή με τα υπόλοιπα είναι σαν ομάδες, αυτό λίγο θέλουμε να μπορέσουμε να διορθώσουμε.

- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές που ν τις χαρακτηρίζετε ως ρατσιστικές ή ξενοφοβικές;

- Ναι έχει τύχει αλλά πάλι σε μικρή κλίμακα.

- Έχετε κάποιο συγκεκριμένο περιστατικό να αναφέρεται;

- Κάποια φορά δηλαδή που γίνεται κάτι να στοχοποιείται ένας τσακωμός ή κάτι να χαθεί από μία τάξη να μπορούν να πουν ότι το πήρε αυτός δηλαδή να είναι οι Ρομά ή οι Σύριοι χωρίς να υπάρχουν αποδείξεις.

- Οι τάξεις δεν κλείνονται στο διάλειμμα;

- Δεν τις κλειδώνουμε, υπήρχε αυτή η τακτική να κλειδώνουμε, εγώ προσωπικά πολλές φορές η αλήθεια είναι πέρυσι την ξεχνούσα και υπήρξαν περιστατικά, εμένα προσωπικά μου έκλεψαν δύο δαχτυλίδια, έλος πάντων και από εκεί και μετά αλλάξαμε και διευθυντή και το δηλώνει ότι πρέπει να κλειδώνουμε γιατί είσαι και καλυμμένος, δηλαδή πως θα χαθεί αν έχει κλειδώσει, αλλά υπάρχει αυτό που αν έχει χαθεί κάτι, όπως και πέρυσι ας πούμε που είχαν χαθεί 50 ευρώ από τη δασκάλα των αγγλικών, μπορούν να πουν ότι ναι ότι το πήρε αυτός χωρίς όντως να ξέρει κάτι απλώς επειδή είναι Ρομά, χωρίς δηλαδή να υπάρχουν αποδείξεις.

- Κατάλαβα!

- Υπήρξαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματά τους, για το χρώμα του ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Νομίζω ότι θα προσπαθούσα να κάνω δράσεις οι οποίες θα προάγουν πως είμαστε όλοι ίσοι, δηλαδή με δράσεις είτε έξω στην αυλή με ομαδικά παιχνίδια, είτε στην τάξη, με δράσεις θεωρώ ότι θα μπορούσα να το κάνω και κάνουμε τέτοιες δράσεις συνέχεια

- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά ή και ξενοφοβική θέλω λίγο να κάνουμε αυτή την κατηγοριοποίηση, θεωρείται δηλαδή ότι είναι δύο διαφορετικοί κομμάτια;

- Νομίζω ότι έχουν μια διαφορετικότητα, συγχέονται πολλές φορές γιατί η ξενοφοβία πολλές φορές σου δημιουργεί και τον ρατσισμό, αλλά θεωρώ ότι ο ρατσισμός είναι πολύ πιο βαριά έννοια σε σχέση με την ξενοφοβία, το να είσαι ρατσιστής πάει να πει δεν τον αποδέχομαι καθόλου, δεν αποδέχομαι τη διαφορετικότητά του, όλοι είμαστε διαφορετικοί, διαφορετικοί είμαστε και εγώ και εσύ που είμαστε και από την ίδια χώρα, ξενοφοβία μπορεί να έχεις γιατί

πλέον έχουν αλλάξει τα πράγματα πολύ ίσως θεωρείς, για να μιλήσω και γενικότερα εδώ στο σχολείο την ξενοφοβία δεν νομίζω ότι πρέπει να την έχουμε και ειδικά τα παιδιά τα οποία έχουν ότι καλό μέσα τους και εμείς τους βγάζουμε ότι μπορούμε πιο καλό και δεν θα ήθελα ούτε εμείς οι εκπαιδευτικοί να έχουμε ξενοφοβία και σίγουρα όχι ρατσισμό, τώρα όσον αφορά την ξενοφοβία νομίζω ότι υπάρχει στους μεγαλύτερους, δηλαδή αυτοί οι όροι τους έχουν και τους υιοθετούν οι μεγαλύτεροι άνθρωποι προς τους ξένους γιατί φοβούνται, δηλαδή πλέον επειδή έχει αλλάξει η κοινωνία και όλα αυτά που γίνονται φοβάσαι και δεν δίνεις ούτε ευκαιρίες στον άλλον και νομίζω ότι βλέπεις αρνητικά πράγματα στον άλλον.

- Υπάρχει ίσως και αυτή η προκατάληψη και ο φόβος επειδή είναι διαφορετικός μήπως συμβεί κάτι κακό.

- Ναι δεν τον εμπιστεύεσαι, και δεν ξέρω κατά πόσον τα Ελληνάκια κάνουν παρέα και με τα προσφυγάκια, δηλαδή βλέπεις ότι δεν υπάρχουν σχέσεις, δηλαδή σκέφτεσαι οι γονείς θα δεχτούν φίλο για το παιδί τους ένα προσφυγάκι, ενώ εδώ συνυπάρχουν μια χαρά και παίζουν, δεν ξέρω έξω αν συμβαίνει αυτό, φοβούνται, αλλά δεν ξέρω αν είναι ρατσισμός τόσο δηλαδή θεωρώ ότι είναι ξεχωριστά αυτά, ο ρατσισμός είναι πολύ αρνητική έννοια, πιο βαριά.

- Βοηθάει ίσως και λίγο ότι το σχολείο είναι διαπολιτισμικό και δέχεται τη διαφορετική νοοτροπία.

- Ναι πάρα πολύ, γιατί όταν εγώ θα φέρω το παιδί μου στο διαπολιτισμικό του έχω εξηγήσει και ξέρει, όχι ότι στα άλλα σχολεία δεν θα έπρεπε να το κάνει αυτό ο γονέας όταν το παιδί του ξεκινάει το σχολείο, αλλά θεωρώ ότι εδώ είναι προετοιμασμένα θα δουν το διαφορετικό, όπως και εδώ παρέα με το ειδικό που είναι εξοικειωμένα με αυτά, δηλαδή αν τους δεις έξω ένα Ελληνάκι να περπατάει στο δρόμο με ένα προσφυγάκι εγώ που τους ξέρω δεν θα μου φανεί παράξενο, ενώ σε κάποιον άλλον μπορεί να φανεί.

- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ρατσιστικές; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;

- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;

- Όχι σε αυτό ανησυχία δεν υπάρχει, ανησυχία υπάρχει μόνο όταν χάνονται πράγματα και σου λέω και μπορεί να αναρωτιούνται που πήγαν τα πράγματα, αλλά όχι σε αυτά δεν έχουν τέτοια θέματα

- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;

- Εε όχι πολύ, μέσω του συντονιστή ειδοποιούμε εμείς τους γονείς πιο πολύ για θέματα συμπεριφοράς γιατί και οι γονείς δεν μιλάνε ελληνικά και ούτε και αγγλικά πολύ, οπότε μέσω του συντονιστή και στη δομή υπάρχει συντονιστής που ασχολείται και με αυτούς που μένουν εδώ στο κέντρο κυρίως όμως για θέματα συμπεριφοράς εκεί εστιάζουμε, μαθησιακό εντάξει.

- Όταν ας πούμε πρέπει να έρθουν στο σχολείο για κάποια εκδήλωση..

- Δεν έρχονται.
- Οι βαθμοί στις μεγαλύτερες τάξεις δηλαδή δίδονται στους μαθητές;
- Στους μαθητές

29) Οπότε συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών και μέσω του συντονιστή δεν υπάρχει αυτή η δυσκολία για συμμόρφωση ύστερα από δική σας σύσταση;

- Ναι, νομίζω θα πρέπει να γίνεται λίγο πιο συστηματικά η επικοινωνία με τους συντονιστές π.χ να μιλήσω για τις δομές γιατί έχει πολλά παιδιά, εμείς θα το χρειαστούμε για θέματα που επείγουν π.χ να είναι άρρωστος ένας από τη δομή θα πρέπει να φύγει, θα τον βρούμε θα έρθει να τον πάρει, δηλαδή πιο πολύ σε αυτά, γιατί και αυτός έχει πάρα πολλά και δεν μπορεί να τα οργανώσει όλα, δηλαδή αυτό που είπες για τις γιορτές θα μπορούσαν να γινόταν να έρχονται και οι γονείς αυτών των παιδιών, δεν ξέρω τώρα σε αυτό τι φταίει, θέλει μια πιο καλή οργάνωση θεωρώ

- Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε συμβάλλει στην αποτροπή τους να έρθουν στο σχολείο;
- Ναι , συμβάλλει και στην επικοινωνία μαζί μας, δηλαδή πιο εύκολο θα ήταν να πάρω τηλέφωνο και να πω κάτι κατ'ιδίαν παρά μέσω του συντονιστή, θεωρώ πως να παίζει σημαντικό ρόλο η γλώσσα.
- Είναι σημαντική για εσάς η γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;
- Ναι πολύ σημαντική!
- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιο θέμα;
- Ναι! Θυμάμαι ένα αρκετά σοβαρό περιστατικό που ένα παιδί ζήτησε λεφτά από ένα άλλο προκειμένου να το κάνουν παρέα και αυτό έκλεψε από το μπαμπα του και του τα έφερε. Φυσικά το έμαθαν οι γονείς και ήρθαν στο σχολείο προκειμένου να λυθεί αυτό. Από τότε δεν είχε συμβεί ξανά κάτι παρόμοιο.
- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο; Καταλήξατε κάπου; Σε ποια βασικά σημεία συμφωνήσατε;
- Ναι, πάντα γίνεται και για θέματα πώς να αντιμετωπίσουμε μια κατάσταση και στις διδασκαλίες πως μπορούμε να τα βοηθήσουμε όσο πιο πολύ μπορούμε, γιατί και στις τάξεις υποδοχής η κοπέλα έχει πάρα πολλά παιδιά, δηλαδή δεν μπορεί να τα βοηθήσει όσο θα ήθελε, οπότε πάντα υπάρχει μια συνεργασία μεταξύ μας αλλά δεν φέρνει πάντα τα αποτελέσματα που θέλουμε εμείς, δεν ξέρω τι φταίει, πολλές φορές νιώθουμε δηλαδή 'ωπ τι κάνουμε τώρα' , δεν καταφέραμε το στόχο μας.
- Σε ποια σημεία μπορεί να συμφωνούσατε και να πραγματοποιήθηκε όντως αυτό;
- Στο να φέρουμε καλά αποτελέσματα;

- Ναι! Στο να αλλάξει δηλαδή κάτι για τη βελτίωση των μαθητών που είναι διαφορετικού εθνοπολιτισμικού υποβάθρου.

- Κοίτα να δεις, εμείς προσπαθούμε πιο πολύ να εστιάσουμε σε αυτά που έχουν πραγματικά ανάγκη, δηλαδή να κάνουμε μια διαφοροποιημένη διδασκαλία που με αυτήν μπορούμε να πετύχουμε αυτό που θέλουμε, γιατί μέσα στην τάξη πρέπει να κάνεις διαφοροποιημένη αναγκαστικά, αυτό θέλουμε δηλαδή και μέσα από επιμορφώσεις να κάνουμε λίγο τη διαφοροποιημένη αλλά με το σωστό τρόπο για να μπορέσουμε λίγο να καλύψουμε ανάγκες που δεν μπορεί ούτε η τάξη υποδοχής να καλύψει ούτε και εμείς επειδή είναι α άλλα τα παιδιά, γιατί εντάξει δεν έχω πολλά παιδιά αλλά όσο να ναι θέλει μια διαφοροποιημένη και στοχευμένη, τους τρόπους προσπαθούμε να βρούμε.

- Δηλαδή όταν στα μαθήματα προχωράτε με τα υπόλοιπα παιδιά παρακάτω, τα παιδιά που είναι μετανάστες και πρόσφυγες πως αισθάνονται; Υπάρχει μια έτσι δυσανασχέτιση ότι δεν μπορούν να συμβαδίσουν;

- Ναι το παρατηρείς αυτό, αλλά εγώ προσπαθώ πάντα να το περάσω έτσι ώστε να μη φαίνεται ότι διαφέρει πολύ από του άλλους.

- Υπάρχει κάποια διαφορετική διδασκαλία; Χρησιμοποιείται δηλαδή κάτι που μπορεί να κάνει πιο εύκολη τη μάθηση;

-Ναι, χρησιμοποιούμε τάμπλετ, είναι ένα πρόγραμμα το akeanos που χρησιμοποιούμε το οποίο τους βοηθάει και τους είναι και πιο ενδιαφέρον

-Ξεκινάνε από την αγγλική γλώσσα ή ξεκινάνε με ελληνικά;

-Όχι Ελληνικά, ξεκινάνε από Αγγλικά.

- Η αγγλική γλώσσα από ποια τάξη ξεκινάει;

- Από πρώτη κάνουνε αλλά ο τρόπος είναι πιο παιγνιώδης ο τρόπος που διδάσκονται, πλέον από τη πρώτη τα έχουνε τα αγγλικά, αλλά κανονικά είναι από την τρίτη, πολλά βέβαια δεν γνρ΄ζιουν αγγλικά

- Μιλάνε μόνο τη γλώσσα τους;

-Ναι αλλά βλέπεις έχουν μια τάση να μάθουν, από την αρχή που ήρθαν αυτά που φοιτούν κανονικά και μιλάω για το ένα το παιδί αυτή την κοπέλα που έρχεται συνεχόμενα, αρχίζει και καταλαβαίνει, στην αρχή δεν καταλάβαινε καθόλου, εντάξει είναι και η δομή εκεί και σίγουρα εκεί θα μιλάνε τη γλώσσα τους αλλά εντάξει βλέπεις μια πρόοδο

- Τα παιδιά που είναι από τις δομές έχετε παρατηρήσει να αντιδρούν διαφορετικά στον τρόπο που θα αλληλεπιδράσουν στο σχολείο και γενικά με τα άλλα παιδιά;

- Όχι όχι.

- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας;

- Ναι θα μπορούσε, εγώ πιστεύω δράσεις θα μπορούσαν να γίνονται σε σχέση με αυτά, όπως θεωρώ ότι σε όλα τα σχολεία αν υπάρχει κοινωνικός λειτουργός και ψυχολόγος όπως υπάρχει και εδώ, και όμως αυτοί οργανώνουν επίσημα οργανώνουν δράσεις, δηλαδή να μπαίνουν κανονικά, όχι μια στο τόσο και αν υπάρχει πρόβλημα και εμείς επιπλέον θα μπορούσαμε με δράσεις, όπως και το κάνουμε αυτό, πάρα πολύ το προσπαθούμε, μέσα από δράσεις συνέχεια το τονίζω αυτό, από προγράμματα..

- Κάποιες δράσεις που θα θέλατε να συμπεριληφθούν και οι γονείς για ένα καλύτερο αποτέλεσμα;

- Αυτό δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να επιτευχθεί, ωραίο είναι να γίνεται και να εμπλακούν και οι γονείς αλλά νομίζω πρέπει να υπάρχει χρόνος και χώρος, τότε θα γίνει και δεν θέλουν και πάρα πολλοί γονείς να συμμετάσχουν σε αυτό, ωραίο θα ήταν. Ο ψυχολόγος θα μπορούσε να οργανώσει τέτοιες επιμορφώσεις.

- Έχετε ψυχολόγο στο σχολείο;

- Ναι, και κοινωνική λειτουργό αλλά δεν ξέρω και ποιος είναι ο ρόλος τους ακριβώς, δηλαδή συνήθως εμπλέκονται σε τάξεις που συνήθως αντιμετωπίζονται προβλήματα στη διαχείριση της συμπεριφοράς, αλλά εγώ θα ήθελα να είναι πιο οργανωμένη η παρέμβαση αυτών και σε εμάς να κάνει σεμινάρια κάποιος, περισσότερες επιμορφώσεις θα μπορούσε να οργανώσει το υπουργείο ουσιαστικές όμως επιμορφώσεις για να βοηθήσουν και εμάς. Άλλο να σου κάνει ένας που ξέρει καλύτερα και αντίστοιχα εσύ μετά να το κάνεις στην τάξη, τώρα από μόνος σου εντάξει ψάχνεσαι, ή π.χ θα μπορούσαμε εδώ με τόσα παιδιά να υπάρχει δασκάλα τάξης που εδώ δεν υπάρχει για 30 παιδιά και ζήτησε ο διευθυντής εδώ, γιατί να μην υπάρχει; Οι ανάγκες είναι τεράστιες.

- Μέσα στην τάξη έχετε παράλληλη στήριξη για κάποιο παιδί;

- Όχι! Υπήρχαν όμως χρονιές που υπήρχε.

- Στο διαπολιτισμικό έτσι;

- Ναι, αναλόγως με το τι πρόβλημα είχε ένα παιδί και αν το εγκρίνουν δικαιολογείται.

- Τώρα εσείς μου είπατε ότι δεν αντιμετωπίζετε ακραίες καταστάσεις με παιδιά να μαλώνουν, θα ήθελα να σας θέσω ένα υποθετικό σενάριο. Το παιδί 1 μπορεί να λογομαχήσει και να χτυπήσει το παιδί 2...

- Καλά γίνεται αυτό.

- Ναι σίγουρα, αλλά όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό νομίζω.

- Τα Ρομά έχουν μια τάση γενικά να απλώνουν τα χέρια τους εύκολα και να χτυπάνε.

- (Συνέχεια)... Και ο εκπαιδευτικός μπορεί να είναι μπροστά και να κάνει μια παρέμβαση στο παιδί ένα και να του πει πως αυτό που έκανε δεν ήταν σωστό και θα πρέπει να ζητήσει συγγνώμη το παιδί όμως να πει ότι δεν ζητάει συγγνώμη γιατί δεν φταίει αυτό και το παιδί 2 να πει ότι θα

καλέσει το γονέα του για να έρθει στο σχολείο. Πως θα το αντιμετωπίζατε εσείς αν ήσασταν στ θέση αυτού του εκπαιδευτικού;

- Αυτό γίνεται συνέχεια! Γενικά τους εξηγείς και πάλι με τις δράσεις, εγώ π.χ όταν είχα πέρυσι Δευτέρα και είχα και την πρώτη είχα ένα παιδί το οποίο δάγκωνε συνέχεια, χτυπούσε, είχα πολύ δύσκολο τμήμα, οπότε τι έπρεπε να κάνω; Έπρεπε να τους εξηγήσω, γιατί με τη φωνή, είναι πολλές φορές που πρέπει να καταλάβουνε και θέλει υπομονή αυτό και επιμονή, ότι δεν χτυπάμε για κανένα λόγο. Άρα τι κάνεις; Προσπαθείς και αν είσαι στο περιστατικό μπροστά τους εξηγείς τι έκανες αυτό δεν ήταν καθόλου σωστό, δεν χτυπάμε κ.ο.κ. Λοιπόν, οπότε το βάζεις στην άκρη και το ένα και το άλλο, ηρεμούνε, τους λες να ηρεμήσουν και μετά το συζητάμε, γιατί το έκανες αυτό; Γιατί χτύπησες; Και προσπαθούμε μέσα από τα διάλογο να εξηγήσουμε ότι αυτό δεν είναι σωστό. Εγώ π.χ τότε έβαλα την ψυχολόγο και την κοινωνική λειτουργό να κάνουν δράσεις για τα χέρια, ότι τα χέρια τα έχουμε όχι για να χτυπάμε αλλά να γράφουμε και για αυτά που χρειαζόμαστε και σιγά-σιγά όταν το κάνεις συνέχεια, δεν είναι ότι δεν θα ξαναγίνει απλώς το ελαχιστοποιείς, μέσα από τις δράσεις, μέσα από τη συζήτηση, μέσα από την ενσυναίσθηση δηλαδή "εσένα σου αρέσει να σου το κάνουν αυτό; Γιατί το κάνεις εσύ;" κάπως έτσι δουλεύουμε.

- Είδατε δηλαδή κάποια αλλαγή.

- Ναι, είδα πολύ μεγάλη αλλαγή! Και όσο περνάει ο καιρός ναι. Εντάξει και μεγαλώνουν τα παιδιά, γιατί και στην πρώτη τάξη τα παιδάκια είχαν μάθει αλλιώς, ίσως εντάξει να είναι πιο επιθετικά, είδα όμως αλλαγές στο τμήμα αυτό. Και αν γίνεται κάτι επανειλημμένα τους γονείς, και ο γονέας το αναγνωρίζει και συνεργάζεται είναι πολύ σημαντικό αυτό, γιατί εμένα η μαμά αυτή το ήξερε και μου έλεγε "τι να κάνουμε; Πώς να το αντιμετωπίσουμε;

- Υπάρχει ενδιαφέρον δηλαδή.

- Υπάρχουν άλλοι που κατηγορούν πάντα το άλλο το παιδί, όταν όμως υπάρχει συνεργασία του εκπαιδευτικού με τον γονέα, υπάρχουν όλες αυτές οι δράσεις, ο διάλογος, υπάρχει η συζήτηση νομίζω ότι κάπως καλύτερεύει το πράγμα. Υπάρχουν και παιδιά όμως που δεν αλλάζουν. Σε αυτή την περίπτωση όταν κάποιο παιδί είναι πολύ επιθετικό σας είπα, φωνάζουμε τη σύμβουλο, λέμε στο διευθυντή, καλούμε τους γονείς. Υπάρχουν δηλαδή θέματα σημαντικά τα οποία γενικά είναι και ψυχολογικά πολλά θέματα. Δηλαδή το παιδί κουβαλάει από το σπίτι προβλήματα από τους γονείς, οπότε τα εκδηλώνει εδώ. Επομένως εμείς πρέπει να παρέμβουμε κάπως ομαλά και να προσπαθήσουμε να το λύσουμε. Μπορεί να υπάρχουν χωρισμοί γονέων, δηλαδή δεν είναι μόνο το μεταξύ τους "μου πήρες το μολύβι, δώσε το μου ή με χτύπησε" αυτά τα απλά είναι και θέματα τα οποία έρχονται από το σπίτι, υπάρχει έτσι ένα περιβάλλον έτσι πώς να το πω... (παύση για σκέψη) ένα περιβάλλον όχι καλό με προβλήματα και τα παιδιά έρχονται εδώ και τα βγάζουν στα άλλα τα παιδιά, μπορεί να βρίσουν, μπορεί να χτυπήσουν, επομένως εκεί όταν δούμε ότι είναι κάτι πιο τραβηγμένο το λέμε στο σύμβουλο και παρέμβαση ο ψυχολόγος, πολύ σημαντικό. Αν δεχτούν βέβαια και οι γονείς γιατί πρέπει να πάρεις τη συμφωνία του γονιού για τις συνεδρίες, δηλαδή ο ψυχολόγος μπορεί να πάρει και το παιδί και να του κάνει συνεδρίες εδώ, έχουμε στείλει παιδιά.

- Βοηθάει αυτό γενικά;

- Αναλόγως και τη δουλειά του ψυχολόγου, είναι πάρα πολλά, δεν μπορώ να σου πω ότι πετυχαίνει 100%

- Είναι πως θα το εκλάβει το παιδί ή πως θα αντιδράσουν οι γονείς ίσως;

- Ναι είναι πάρα πολλά, γίνεται μια προσπάθεια αλλά δεν θα σου πω ότι πετυχαίνει πάντα, δηλαδή να φτάσουμε σε αυτό που θέλουμε εμείς, γίνεται όμως προσπάθεια δεν είναι ότι εμείς αδιαφορούμε ή το αφήνουμε έτσι να περάσει.

- Συγκρούσεις μεταξύ των γονέων που είπατε μπορεί να υπάρχουν, αν έχει τύχει δηλαδή ένα παιδί να ενοχλεί κάποιο άλλο και να εμπλακούν οι γονείς ας πούμε.

- Ναι και εμένα π.χ πέρυσι που είχα τη Δευτέρα ερχόταν η μαμά του γηγενή και μου έλεγε " Ο Μοχάμεντ ξέρω εγώ χτύπησε τον Κωνσταντίνο, τι θα γίνει;" Το ανέφερε αυτό, μίλαγα μετά στο Μοχάμεντ και κάποια στιγμή σταμάτησε. Γίνονται και αυτά ναι. Και γίνεται και το άλλο π.χ δύο γονείς γηγενών να πιάσει η μια την άλλη και τους έχουμε πει ότι είναι σε εμάς πρώτα, απαγορεύεται αυτό να πιάνεις το παιδί του άλλου.

- Τι συμβουλή θα δίνετε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο;

- Να έχουν επιμονή και υπομονή, δηλαδή πλέον το επάγγελμα αυτό θέλει πάρα πολύ υπομονή ως προς την αντιμετώπιση των συμπεριφορών, δηλαδή το μαθησιακό το αφήνω στην άκρη πλέον, γιατί το μαθησιακό όλοι οι εκπαιδευτικοί θα το δώσουν με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο θα μάθουν τα παιδιά. Και είναι και αυτά τα παιδιά που θέλουν να προχωρήσουν και τα ενδιαφέρουν. Το θέμα είναι πως θα μπορέσουν, και εγώ γιατί έχω ακόμα χρόνια και οι άλλοι οι εκπαιδευτικοί να διαχειριστούμε τη συμπεριφορά των παιδιών και τις συγκρούσεις μεταξύ τους, δηλαδή να βρούμε έναν τρόπο, ο καθένας να σου πω το βρίσκει στην πορεία το πώς θα αντιμετωπίσει μια συμπεριφορά και ειδικά στο τμήμα του, γιατί έξω στην εφημερία όταν βλέπεις κάποια άλλα παιδιά που τσακώνονται, εντάξει θα πας να τους πεις σταματήστε γιατί έγινε αυτό, ή αν είναι κάτι πολύ ακραίο τα φέρνεις εδώ στον διευθυντή και αναλαμβάνει αυτός. Στην τάξη όμως θα πρέπει ο κάθε εκπαιδευτικός να βρει το κουμπί του κάθε παιδιού, γιατί πλέον έχει αλλάξει η συμπεριφορά των παιδιών πάρα πολύ, δηλαδή δεν τολμάς να κάνεις μια παρατήρηση και μπορεί να έρθει ο γονέας την άλλη μέρα και να σου πει γιατί το είπες αυτό. Θέλει πολύ προσοχή στο τι λέμε, δηλαδή αυτό που θα συμβούλευα στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς είναι να έχουμε ψυχραιμία και υπομονή, το τι λέμε στα παιδιά, δηλαδή σκεφτόμαστε τι λέμε πάντα και πως το λέμε έτσι ώστε κανένα παιδί να μην πληγώνεται γιατί και το πιο απλό μπορεί να το μεταφέρει αλλιώς στους γονείς, γιατί είναι πολύ παρεμβατικοί και οι γονείς, οπότε θέλει ο κάθε εκπαιδευτικός να βρει το κουμπί του κάθε παιδιού, δηλαδή θεωρώ ότι ένα παιδί θέλει προσέγγιση πρώτα συναισθηματική γιατί τα παιδιά όταν βλέπουν ότι τα πλησιάζεις σε αγαπάνε και αυτό τα ηρεμεί και φέρονται με έναν τρόπο που θες και εσύ να φέρονται μέσα στην τάξη, παίζει πολύ μεγάλο ρόλο. Θεωρώ ότι θέλει πολλή αγάπη και προσέγγιση στα παιδιά.

- Ωραία! Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!

-Εγώ ευχαριστώ!

Συνέντευξη 2^η

Γεια σας! Αφού σας ενημέρωσα για το θέμα που πρόκειται να αναλύσουμε θα ξεκινήσω με κάποιες πιο προσωπικές ερωτήσεις.

Προφίλ εκπαιδευτικού

Φύλο εκπαιδευτικού: Γυναίκα

Ηλικία: 62

- Πως ονομάζεστε;
- Ζώνη Ευρυδίκη
- Ποια είναι η καταγωγή σας;
- Από εδώ από τα Ιωάννινα.
- Ποιες είναι οι σπουδές σας;
- Παιδαγωγικό Ιωαννίνων.
- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;
- Από το 2001 είχα μέχρι το 6 άρα 5 χρόνια, έφυγα για 8 χρόνια και ήρθα από το 14 μέχρι σήμερα, άρα 15 χρόνια
- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας; Το 1968
- Πόσα χρόνια είστε ενεργός ως εκπαιδευτικός; Όλα, δεν έχω πάει απόσπαση πουθενά, είμαι στα σχολεία από το 1992, όλα τα χρόνια δεν έχω φύγει ποτέ εκτός τάξης
- Πολλά χρόνια! Πως αισθάνεστε με αυτό;
- Μου άρεσε πάντα να είμαι σε επαφή με τα παιδιά, δεν ήθελα τίποτα άλλο να κάνω, ούτε να φύγω από τα σχολεία, οπότε μου άρεσε να είμαι ο δάσκαλος της τάξης, ούτε σε γραφείο ούτε τίποτα.
- Τέλεια, μια χαρά!

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε;
- Τώρα έχω την έκτη, τα τελευταία 3-4 χρόνια έχω μεγάλες τάξεις Τετάρτη, Πέμπτη και έκτη αλλά κυρίως Πέμπτη και έκτη.
- Είναι δύσκολα;

- Κουραστικό, γιατί έχει πάρα πολλά και πρέπει και τα απογεύματα και εδώ, πάρα πολλά. Είναι μεγάλα παιδιά, έχεις πολλά να διορθώσεις, πολλά τεστ, να εκτιμήσεις τι ξέρουν με διάφορους τρόπους αξιολόγησης, τον τρόπο που πρέπει να μάθουν να αποτυπώνουν, γιατί όχι να μαθαίνω μια λέξη μονολεκτικά, πρέπει αυτό που μαθαίνω να το αποτυπώνω, από είναι το δύσκολο και αυτή η ηλικία είναι μια ηλικία προ-εφηβείας είναι επίσης αυτά τα παιδιά που είναι μέσα σε εισαγωγικά παιδιά «καραντίνας», είναι σε μια εποχή που τρέχει πολύ γρήγορα η πληροφορία, τάμπλετ, κινητά, οπότε δεν χρησιμοποιούν πολύ να εστιάσουν σε κάποιο μέρος του κειμένου, να είναι προσηλωμένοι κάπου γιατί το μυαλό τους φεύγει πολύ γρήγορα σε αυτό που κάνουν καθημερινά με τα τάμπλετ, τα παιχνίδια και είναι πάρα πολύ δύσκολο να εστιάσουν σε κάτι συγκεκριμένο και δεν απαντούν ποτέ σε ερωτήσεις και καλούνται να απαντήσουν όταν έρχονται σχολείο, σε ερωτήσεις ιστορίας φυσικής δεν υπάρχουν αυτά, όταν δεν τον ρωτάς τι έφαγες, τι παπούτσια θα φορέσεις, δεν τα ρωτάνε τίποτα. Τα σπίτια είναι ένα «ντελίβερι» σε δραστηριότητες και μετά σπίτι κάθονται σε μια ταμπλέτα και καμία έτσι επαφή λεκτική και διαπροσωπική. Οπότε μετά έρχονται σχολείο και έχει όλη αυτή την επικοινωνία, τη λεκτική, ερώτηση, απάντηση, σκέψη, να βρω αυτό και είναι πολύ δύσκολο. Η απάντηση μετά κιόλας είναι "νόμισα", και ότι έρχεται πρώτο αυτό απαντούν. Πολύ δύσκολα.

- Κατάλαβα! Πόσα παιδιά έχετε στην τάξη;

- Η τάξη έχει 13 γηγενή και 5 αλλοδαπά, δύο αλβανο-ρομά που δεν ξέρουν καθόλου ελληνικά, ούτε ακουστικά δηλαδή, φέτος ήρθε, ούτε προφορικά, τώρα αρχίζει σιγά-σιγά και αντιλαμβάνεται τι του λες, δεν έχουν πάει ποτέ σχολείο. Έχω από το Αφγανιστάν επίσης. Κάποια ήταν από πέρσι, κάποια ήρθαν τώρα το Νοέμβρη και αυτά δεν έχουν ξαναπάει ποτέ σχολείο, ούτε στη δική τους γλώσσα ξέρουν να γράφουν και να διαβάζουν φυσικά, καθώς βρέθηκαν σε συνθήκες πολέμου δεν πήγαν ποτέ σχολείο, η πρώτη φορά που ήρθαν σχολείο ήταν εδώ, δύσκολο για αυτά. Παρακολουθούν το τμήμα υποδοχής και προσπαθούν.

- Χρησιμοποιείται κάποια διαφορετική προσέγγιση;

- Εε ναι! Εικόνα, λέξεις, απλές προτάσεις, γιατί τώρα στο βασικό δεν είναι να μάθουν τα ρήματα, είναι να επικοινωνούν και να μάθουν να αντιλαμβάνονται αυτά που ακούνε, άμα λ'εω κατέβα κάτω και πλύνε τα χέρια σου, να καταλάβουν μια απλή οδηγία, να καταλάβουν τα απλά πρώτα επικοινωνίας. Δεν μπορούν να βρίσκονται σε ένα χώρο και να σου λένε τι κάνεις και να μην μπορείς να απαντήσεις και εγώ να βάλω να κλείνουν το ρήμα εγώ τρέψω, εσύ τρέχεις, δεν έχει κανένα νόημα για τα παιδιά. Αρκούν τα πολύ-πολύ βασικά για να μάθουν να επικοινωνούν και αυτά, τουλάχιστον προφορικά. Και αυτό γιατί με βασικές οδηγίες του γίνεσθαι που αφορούν το πρακτικό, άνοιξε την πόρτα, το παράθυρο, το μπουφάν σου, όλα αυτά είναι τα πράγματα που χρησιμοποιούν καθημερινά. Και εικόνα.

- Όλο αυτό έχει επιπτώσεις σε όλη την υπόλοιπη διδασκαλία;

- Όχι, δεν το προλαβαίνω, πολύ λίγες φορές. Γιατί για να ασχοληθείς με αυτό πρέπει να περάσει ένα τέταρτο, να ασχοληθείς να δείξεις. Όχι δεν υπάρχει αυτό. Στην έκτη είναι δυσεύρετος ο χρόνος, τρέχουν όλα πάρα πολύ γρήγορα. Σε ένα 40λεπτο δεν κάνεις μαθηματικά. Δεν κάνεις αναγωγή, ποσοστά δεν γίνεται. Και να θέλω να κλέψω χρόνο δεν γίνεται γιατί είναι τόσο πολύ η ύλη των μεγάλων τάξεων Πέμπτη και έκτη που είναι αδύνατον να κάνει παράλληλα πράγματα.

Γιατί πρέπει να τους δώσεις υλικό, να εξηγήσεις, να τα ρωτήσεις, να απαντήσουν, δεν μπορείς να κάνεις διαφοροποιημένη επειδή ο ένας είναι λίγο πιο πίσω οπότε του δίνεις κάτι πιο εύκολο και ακολουθεί. Είναι τελείως διαφορετικό πράγμα. Είναι σαν να κάνω έκτη και πρώτη μαζί, που θέλουν και οι δύο την ίδια προσοχή και βοήθεια. Ευτυχώς από την UNICEF έχουμε ένα πρόγραμμα με τάμπλετ εδώ και 3-4 χρόνια που μας δώσανε αρκετά τάμπλετ και τα παιδιά έχει το καθέν το δικό του, έχουν κατεβάσει τα προγράμματα οπότε κάποιες στιγμές, μπορούν να πάρουν τα τάμπλετ που εκεί έχουν παιχνίδια, έχουν τα ακουστικά τους και μπορούν με εικόνα να ακούν και ανάλογα να επιλέγουν π.χ rotato= πατάτα και βοηθάει και έχει τραγούδια, έχει παιχνίδια και λέξεις, ακούνε την εικόνα που βλέπουν και είναι ακόμα πιο βοηθητικό αυτό αλλά για κάποιο λόγο και με την κυρία της υποδοχής δεν τους αρέσει, δεν το χρησιμοποιούν. Όταν τους λένε τάμπλετ που μπορεί να παίξουν εκεί, να ακούσουν τραγούδια λένε "Δεν θέλουμε κυρία". Ίσως γιατί κουράζεται το μυαλό τους πιο εύκολα, επειδή όλα είναι σε γλώσσα που δεν κατανοούν από το πρωί, από την ώρα που μπαίνουν στο λεωφορείο, όλα ακούγονται σε μια ξένη γλώσσα, είναι πολύ μεγάλος ο φόρτος και όλο αυτό να τους κουράζει.

- Σας αγχώνει αυτό; Πως θα γίνει η διδασκαλία και πως θα βγει η ύλη;
- Δεν έχουν ύλη αυτά. Πρέπει απλά να μάθουν βασικά πράγματα. Και κυρίως αυτά που κάνουν εδώ είναι χειροτεχνίες κόβουν, ζωγραφίζουν, παίζουν κάποια επιτραπέζια, αυτού του είδους την επικοινωνία έχουν μεταξύ τους.
- Υπάρχουν και πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές στην τάξη;
- Μετανάστες είναι τα Ρομά, οι άλλοι είναι πρόσφυγες.
- Οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;
- Επειδή είναι αρκετοί σπάνια έκαναν παρέα με τα παιδιά των τάξεων, λίγα από αυτά, τα πιο πολλά είναι μόνα τους σε ομάδες, φίλοι, συγγενείς δεν επιλέγουν να παίζουν με τα παιδιά
- Διακρίνετε διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές; Και ποιες είναι αυτές; Π.χ έχετε εντοπίσει δυσκολίες στο μαθησιακό κομμάτι περισσότερες σε πρόσφυγες ή μετανάστες; Χρησιμοποιείται εσείς οι ίδιοι κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;
- Όχι δεν έχω εντοπίσει κάτι τέτοιο. Είναι αυτές οι ηλικίες οι οποίες έχουν την ανάγκη να μάθουν να επικοινωνούν και οι μεν και οι δε.
- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες; Δέχονται να μπουν σε ομάδες και να συνεργαστούν;
- Ναι, μπαίνουν σε ομάδες, έχουμε κάνει και διάφορα Project, μπαίνουν σε ομάδες και προσπαθούν να κάνουν και ό,τι καλύτερο. Και όταν είναι και έκτη δημοτικού και πάνε πρώτη φορά στο σχολείο, και δεν έχουν επαφή ούτε με το χώρο του σχολείου, ούτε με τους κανόνες του σχολείου, και όταν δεν ξέρει ότι αυτό είναι βιβλίο και αυτό τετράδιο και εδώ γράφω, δεν έχουν ξαναδεί ποτέ. Και είναι και κάποια που είναι και μεγαλύτερα από έκτη δημοτικού 13 χρονών και

14 κάποια . Και να πάρει απολυτήριο δημοτικού να πάει στο γυμνάσιο, ήρθε πρώτη φορά σχολείο φέτος.

- Δεν έχει περάσει δηλαδή από τις προηγούμενες τάξεις;

- Ποτέ, πουθενά. Δηλαδή δεν ξέρουν τι είναι το διάλειμμα, τώρα δεν τρώμε γιατί δεν ξέρουν ούτε ότι μέσα στην τάξη δεν τρώμε που είναι το δεδομένο. Είναι σαν να έχεις παιδί νήπιο, το πώς κάθονται, το τι κάνουν, όλα. Οπότε δεν είναι εδώ θέμα η γνώση, είναι μεγάλο θέμα η προσαρμογή σε ένα χώρο καινούριο, σε όλα τα πράγματα. Πως μπαίνουν στη γραμμή, που είναι η τάξη τους. Περνάνε μήνες μέχρι τα παιδιά να μάθουν που είναι η τάξη τους όταν γίνεται συγκέντρωση τάξεων. Υπάρχουν αυτά τα απλά καθημερινά πράγματα που παίρνουν πολύ χρόνο γιατί δεν το αντιλαμβάνονται. Μεταφραστική δεν έχουμε όσα ξέρουν κάποια που είναι πιο παλιά και μιλάνε τα φαρσί μπορούν να επικοινωνούν και κάνουν τους μεταφραστές ας πούμε, κάποια ξέρουν αγγλικά με κάποια αγγλικά επίσης, δηλαδή έχουμε τέτοιου είδους προβλήματα τώρα οι γνώσεις και αν δεν έχουν εντάξει, αλλά αν δεν καταλαβαίνουν τι κάνουμε;

- Θα παίζουν, θα τρέχουν και θα ζωγραφίζουν, δεν έχουν άρνηση σε αυτό, θέλουν να μετέχουν και σε γιορτές που κάνουμε, να τραγουδήσουν, να είναι στη χορωδία. Στη γιορτή των Χριστουγέννων παίρνουν μέρος, παντού τα περιλαμβάνουμε όπου αφορά αγωνιστικά, θεατρικά, τραγούδα παντού είναι μέσα δεν τα αποκλείουμε, τους αρέσει.

- Υπήρχαν ενστάσεις γονέων σε σχολικές εορτές ή εκδηλώσεις που...

- Όχι όχι, ποτέ. Οι γονείς το έχουν ξεπεράσει αυτό, έχουμε πολλά χρόνια που δεχόμαστε μαθητές από άλλες χώρες, οπότε κάποια παλαιότερα χρόνια τώρα όχι ούτε με τα παιδιά. Και θα είναι δίπλα τους και θα συνεργαστούν δεν έχουν θέμα.

- Όταν έρχεται η στιγμή της αξιολόγησης, έχετε λίγο αυτό το άγχος ότι αν βάλω ένα χαμηλότερο βαθμό, μπορεί να έρθει κάποιος γονέας και να ζητήσει το λόγο;

- Σε ποια παιδιά, σε όλα;

- Κυρίως στους μετανάστες και στους πρόσφυγες που υπάρχει αυτή η δυσκολία.

- Για εμένα δεν θα έπρεπε να υπάρχει καν βαθμός. Τι βαθμό να βάλω; Να βάλω γλώσσα; Σε τι να βάλω γλώσσα;

- Οπότε είναι τυπικό;

- Τυπικό είναι, ποιος θα έρθει; Απλώς θα χαίρονται που παίρνουν το ίδιο χαρτί με τα άλλα, που δεν ξέρουν καν τι είναι. Θα βάλω εγώ γλώσσα, τι να βάλω στη γλώσσα; Και άλλα παιδιά που είχα πέρυσι και φέτος ο Ντίνο, δεν ξέρουμε γιατί τα Ρομά δεν μπορούν να θυμηθούν και δεν μπορούν να μάθουν γλώσσα, γιατί ούτε η προφορική τους είναι αυτή η γλώσσα, ούτε την έχουν δει ποτέ, ούτε να την αντιληφθούν. Ας πούμε για να μάθουν το τα ή το α ο Ντίνο περνάνε μήνες και δεν ξέρω αν το θυμάται μετά, ένα γράμμα, μια συλλαβή, με εικόνα. Και μας είπαν πως αυτό είναι ένα φαινόμενο που υπάρχει παντού και γίνεται και έρευνα γιατί αυτοί δεν μπορούν να μάθουν εύκολα να διαβάζουν. Δεν ξέρω γιατί δεν το έχουν στο DNA, πάντως είναι πάρα πολύ δύσκολο. Οπότε δεν πάνε καθόλου παραπέρα, βλέπω γράφει - γράφει αλλά αν τους πεις τι είναι

αυτό δεν ξέρουν. Και πέρυσι είχαμε μήνες παιδευόμεσταν 2 δασκάλες 3 όσες τον είχαμε τον Λογκίτο να μάθει τα φωνήεντα μόνο. Δεν ήξερε τα φωνήεντα, ούτε τους 10 αριθμούς. Δηλαδή όλοι έχουν μια εντύπωση ότι έρχονται εδώ πέρα και με διαφοροποιημένη θα καταφέρουν κάτι, δεν γίνονται έτσι τα πράγματα, δεν είναι τόσο απλά.

- Απλά και οι γονείς λογικά δεν θα το καταλαβαίνουν;

- Όχι, οι γονείς χαίρονται που τα παιδιά έρχονται σχολείο, περνάνε καλά, κάτι μαθαίνουν, κάτι ακούνε, γιατί υπάρχουν παιδιά τα οποία έχουν συνοδεύσει τους γονείς και άλλους μέσα στο camp στα νοσοκομεία γιατί μπορούν να συνεννοηθούν με τους γιατρούς, γιατί ξέρουν τα βασικά ελληνικά, αυτό τους ενδιαφέρει τυς γονείς, και οι πιο πολλοί ετοιμάζονται να φύγουν από εδώ, οπότε δεν είναι το μέλημα τους τα παιδιά τους να μάθουν καλά τη γλώσσα. Λίγοι το έχουν αυτό, θέλουν να μάθουν τα βασικά, να έρχονται στο σχολείο να μην είναι στα σπίτια, να έρχονται στο σχολείο να μάθουν κάπως να συνεννοούνται γιατί ήδη δεν ξέρουν τίποτα. Οπότε αν θα βγουν κάπου μαζί με τα παιδιά να είναι το παιδί ο διερμηνέας και ο μεταφραστής του γονιού, σε απλά πράγματα.

- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές λόγω της διαφορετικότητας); Πότε συμβαίνουν συνήθως;

- Ναι (διστακτικό), αλλά όχι λόγω της διαφορετικότητας, λόγω ζωηρότητας θα έλεγα. Αυτά δηλαδή τα έχουμε πια ξεπεράσει. Μερικές φορές γίνονται κάποιες κόντρες αλλά όχι κάτι σοβαρό.

- Έχετε κάποια προσωπική εμπειρία, από ένα περιστατικό που έγινε ενδεχομένως;

- Ναι, ας πούμε τα παιδιά όταν περάσει κάποιος και καταλάθος πέσει ο ένας πάνω στον άλλον και αν είναι αλλοδαπό κυρίως λένε "κυρία έπεσε πάνω μου". Λέω "και εσύ πέφτεις πάνω σε κάποιον", "και κούνησε το κεφάλι και κάτι είπε που εγώ δεν κατάλαβα, κάτι είπε για τη μάνα μου" και λέω "που ξέρεις ότι είπε για τη μάνα σου ή για κάποιον αφού δεν καταλαβαίνεις τη γλώσσα"; "Ναι αλλά κάτι μου είπε", και λέω μπορεί να σου είπε συγγνώμη. Είναι αυτή η γλώσσα, αυτό είναι το δύσκολο.

- Η νοοτροπία μπορεί να παίζει κάποιο ρόλο;

- Όχι, με τις μέρες και με τον καιρό περνάει και αυτά προσαρμόζονται στο γίνεσθαι του σχολείου, στους κανόνες της αυλής της τάξης, με τους μαθητές τους μαθαίνουν δεν έχουν πρόβλημα. Εκτός αν είναι παιδιά που είναι πολύ ζωηρά είτε Ελληνάκια είτε Αλβανάκια είτε Αφρικανάκια να είναι ζωηρά και το ζωηρό εύκολο δεν το κάνεις σε καμία περίπτωση.

- Πώς διαχειρίζεστε μια τέτοια κατάσταση εντός και εκτός τάξης;

- Προσπαθώ να συνεννοηθώ. Προσπαθούμε να συνεννοηθούμε ότι αυτά δεν καταλαβαίνουν. Υπήρχαν παιδιά τα οποία χτυπούσαν, αγόρια τα κορίτσια, γιατί σε αυτούς είναι σύνηθες, τους φαινόταν λογικό δηλαδή. Π.χ εκεί που μάλωνε με την αδερφή του να της δώσει μια σφαλιάρα και απορούσε γιατί κυρία γιατί (δεν είναι σωστό). Αλλά εντάξει ακραία δεν έχουμε, προσπαθούμε να συνεννοηθούμε με τους κανόνες, ίσως και με συνέπειες όπως και στα άλλα παιδιά ωραίο τρόπο, που δεν έχουμε και ακραίες καταστάσεις και να μην ζανασυμβούν.

- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους;

- Όχι, είναι πολύ καλά, παίζουν όλα μαζί, κάνουν παρέα.

- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ρατσιστικές; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;

- Ναι, συμβαίνει και αυτό, υπάρχουν παιδιά τα οποία δεν θέλουν καθόλου να έχουν επαφή με αυτά, ούτε να κάθονται δίπλα, ούτε αν κάνουν ένα παιχνίδι δεν θέλουν να είναι μαζί τους σε ομάδα. Όπως συμβαίνει και στην κοινωνία μας, δηλαδή σε ένα γραφείο που θα δουλεύουν 10 άτομα ας πούμε κάποιος δεν θέλουν καθόλου να είναι με κάποιους, το ίδιο γίνεται και εδώ. Ξέρουμε ποιοι είναι αυτοί και προσπαθούμε και αν δεν το αφήνουμε, δεν είναι υποχρεωτικό να θέλουν όλοι όλους, δηλαδή αν τον σέβονται και δεν τον πειράζουν από εκεί και πέρα...

- Κατάλαβα!

- Υπήρξαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματά τους, για το χρώμα του ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Κάνουμε διάφορα, όταν δω ότι υπάρχουν τέτοια. Ας πούμε πέρυσι είχα από το Κονγκό, δεν είχαμε θέμα γιατί είχαμε κάνει πάρα πολλά για το χρώμα και όλα αυτά. Και μέσα από κάθε μάθημα, είτε ιστορία είτε γλώσσα ή οτιδήποτε, πάντα αναφέρομαι στο ότι δεν έχει σχέση που πιστεύουμε, τι χρώμα έχουν, τι γλώσσα μιλάνε. Είναι παιδιά και ότι ανάγκη έχετε εσείς έχουν και αυτά, να πάνε σχολείο, να φάνε, να είναι υγιή, τα πάντα. Και έχουν βρεθεί να κάνουν πράγματα μαζί, να είναι στις ίδιες ομάδες και βλέπανε ότι η Νιότα ζωγράφιζε και αποτύπωνε καλύτερα μέσω ζωγραφικής αυτά που ήθελε να πει και δεν μπορούσε. Και προσπαθούμε να βρούμε μέσα στις ομάδες τα παιδιά «ταλέντα» ας πούμε. Κάποιος τραγουδάει καλύτερα, κάποιος χορεύει καλύτερα, κάποιος μπορεί να έχει έφεση στη ζωγραφική. Οπότε κάπως τα εμπλέκουμε έτσι ώστε να μην υπάρχουν εντάσεις. Όσον αφορά το χρώμα δεν το έχουμε αυτό γιατί έχουν ζήσει με διαφορετικών ειδών παιδιά και σε χρώμα και σε θρησκεία, οπότε δεν τους κάνει εντύπωση πια.

- Υπήρξε κάποια επίκριση για τη θρησκεία ή την εξωτερική εμφάνιση ποτέ;

- Όχι αυτό με τη θρησκεία δεν υπάρχει καθόλου, ούτε για τις μαντίλες ας πούμε είχαμε παιδιά που ήταν έκτη δημοτικού τα οποία τώρα έφυγαν και έπαιζαν μπάλα, ποδόσφαιρο, βόλει κανονικά με την μαντίλα λες και ήταν ένα παιδί σαν όλα τα άλλα, δεν υπήρχε αυτό το πώς θα παίξει η Χόντα γιατί έχει μαντίλα. Χόρευε σα χορευτικά των εορτών κανονικά με την μαντίλα την μαύρη κανονικά, δεν είχαμε ποτέ τέτοια. Το έχουμε πει πως η θρησκεία τους είναι πως φοράς το σταυρό, αυτοί κάνουν αυτό, οπότε είναι σεβαστό αρκεί κανένας να μην προσβάλλει και να μην ενοχλεί τον διπλανό του.

- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά ή ξενοφοβική; Θα ήθελα να κάνουμε αυτή τη διάκριση μεταξύ ρατσισμού και ξενοφοβίας.

- Σε αυτή την ηλικία των παιδιών δεν το παρατηρείς εύκολα, δηλαδή όπως θα αντιδράσω για ένα παιδί που θα πει "α κυρία με κοροιδεύει" έτσι θα κάνω με όλα. Δεν έχω δει ρατσιστικές τάσεις, ίσως γιατί αυτά τα παιδιά εδώ μεγάλωσαν με διαφορετικά παιδιά που πολλές φορές τα βοηθάνε κιόλας να εγκληματιστούν και να έρθουν μαζί και να κάνουν παρέα. Δεν είχαμε ρατσιστικές συμπεριφορές όσον αφορά τη χώρα προέλευσης, το χρώμα, τη θρησκεία, όχι.

- Από τους γονείς;

- Ναι, πολλοί γονείς λένε "εγώ δεν θέλω να κάθεται με αυτόν γιατί είναι από εκεί".

- Και το διαχειριστήκατε αυτό;

-Ναι! Είπαμε ότι θα αλλάζουμε και δεν θα τσακώνονται. Όταν είναι έτσι οι νοοτροπίες του σπιτιού η νοοτροπία δεν αλλάζει εύκολα. Δεν μπορώ να κάτσω εγώ να πω σε ένα γονέα χρόνων για τις ρατσιστικές του απόψεις. Ακόμη έχουν κάνει προγράμματα αυτές που είναι έκτη για το κοινωνικό, το βιολογικό φύλο πολλά πράγματα τα οποία θα συναντούν γενικά, αυτά λίγο πολύ είναι 13 παιδιά έστω τα 5-6 σιγά- σιγά να τα αποβάλλουν, να μην ασχολούνται με αυτά. Γενικά δεν ασχολούνται, δεν έχουμε ρατσιστικά φαινόμενα. Δεν θα πουν επειδή είσαι Αλβανός, επειδή είσαι Ρώσος ή Κινέζος έχεις αυτή τη συμπεριφορά δεν το έχουμε αυτό.

- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;

- Ναι έχουμε, γιατί κάποια από τα παιδιά αυτά είναι ζωντανά και χτυπούν με συχνότητα τα άλλα παιδιά, οι γονείς λένε το ξέρω το χτύπησε ένας αλλοδαπός το χτύπησε ένα ξένο παιδί, δεν τον χτύπησε ο τάδε, ένας συμμαθητής του.

- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;

- Δύσκολη, έχουμε μεταφραστές, εγώ δεν τους έχω δει. Βλέπω μερικούς μόνο που έρχονται το μεσημέρι να τα πάρουν καμιά φορά. Δεν έχουν μέσο να μεταφερθούν, γιατί πολλά μένουν στο camp, δεν υπάρχουν μεταφραστές, σε ποια γλώσσα να συνεννοηθούμε με τους γονείς;

- Υπάρχουν μέρες που μπορεί να μην έρχονται καθόλου τα παιδιά στο σχολείο επειδή δεν υπάρχει μεταφορικό μέσο;

- Όχι, έχει μεταφορικό μέσο αλλά τα παιδιά επιλέγουν να μην έρθουν, μπορεί να είναι άρρωστα, μπορεί να θέλουν να κοιμηθούν. Υπάρχει κάθε μέρα μεταφορά μαθητών.

- Συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών;

- Όταν υπάρχει θέμα που πρέπει να έρθει γονιός έρχεται, έχει έρθει γονέας μια κυρία η οποία ήξερε καλά αγγλικά οπότε δεν ήταν δύσκολη η επικοινωνία. Είχε έρθει με το translate στο

κινητό του στο προφορικό για να μπορούμε να συνεννοηθούμε σχετικά με τα παιδιά. Και άλλες φορές που συμβαίνει καλούν τον γονιό και προσπαθούμε με κάποιο τρόπο, με κάποιο άλλο παιδί να δούμε τι συμβαίνει. Το να κάνουν παράπονα οι γονείς δεν κάνουν γιατί θεωρούν το σχολείο εδώ πρέπει να τα φροντίζει και δεν έχουν παράπονα. Δεν έχει έρθει ποτέ γονιός που να έχει παράπονα από το πώς φέρονται στα παιδιά γιατί δεν υπάρχουν ρατσιστικές τάσεις των δικών μας παιδιών προς αυτά. Εμείς έχουμε μερικές φορές για κάποια παιδιά τα οποία τα οποία είναι ζωηρά και χτυπάνε πολύ, μιλάνε άσχημα. Εμείς θέλουμε την επαφή μαζί τους για συμπεριφορά κυρίως.

- Οπότε θεωρείτε απαραίτητη τη γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;

Ναι!

- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιο θέμα;

- Ναι, ναι χρειάστηκε! Για την παρέμβαση και κυρίως για την ενημέρωση των γονιών ότι συμβαίνει αυτό το περιστατικό με συχνότητα και θα πρέπει κάτι να κάνετε και εσείς. Αλλά κάποιες φορές όμως, το είδαμε εκ των υστέρων ότι λειτούργησε ανάποδα γιατί υπήρχαν οικογένειες που για τη συμμόρφωση του παιδιού ας πούμε σε μια πιο ήπια και πιο καλή συμπεριφορά ήταν ξύλο στο σπίτι. Οπότε και εμείς προσπαθήσαμε με άλλους τρόπους να πείσουμε το παιδί και υπήρχε μια αντίδραση, διότι ότι γίνεται εδώ γίνεται με λόγο, να πούμε και δεν χτυπάμε, στο σπίτι όλα αυτά λύνονται με το ξύλο. Και από τη στιγμή που δεν τρώει ξύλο και του στερούσαμε απλά ένα διάλειμμα δεν τον πείραζε. Οπότε συνέχιζε η συμπεριφορά αυτή η παραβατική και δεν το μαζεύανε. Και όταν φτάναμε να ειδοποιήσουμε γονείς ξέραμε ότι ο γονιός αυτός έδινε ξύλο και το παιδί δεν ερχόταν μετά για δύο μέρες σχολείο. Δύσκολα (αναστεναγμός) ανάλογα το πώς είναι το καθένα και όχι σαν σύνολο.

- Και είναι δύσκολο να παρέμβετε και εσείς να υποθέσω;

- Δύσκολο ναι! Ότι και να γίνει εδώ χαμογελάει σου λέει σπίτι τρώω ξύλο για αυτό το πράγμα, εδώ δεν μου κάνουν τίποτα οπότε εντάξει το έκανα τώρα θα σταματήσω για λίγο επειδή φοβάμαι τώρα από την κυρία Ευρυδίκη, θα το ξανακάνω μετά από δύο μέρες πάλι.

- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο;

- Βέβαια! Πολύ συχνά, ότι γίνεται με οποιαδήποτε παιδιά είτε είναι γηγενή είτε αλλοδαπά οτιδήποτε αφορά όλους μας. Γιατί σε εφημερίες και γενικά σε όλες τις ώρες όλοι έχουν αυτά τα παιδιά, λένε δηλαδή σήμερα ήρθε ο Μοχάμεντ έτσι, ήρθε ο Σπύρος έτσι αγριεμένος.

- Βρήκατε λύσεις; Καταλήξατε κάπου;

- Δεν υπάρχει μία λύση, κάθε φορά αναλόγως την περίπτωση, αναλόγως το γεγονός κάθε φορά που γίνεται κάτι καινούριο, δεν υπάρχει μια λύση δεν υπάρχει μια ποινή θα κάνεις αυτό θα γίνει εκείνο, δεν υπάρχουν νόμοι, υπάρχουν κάποιοι κανόνες και οι συνέπειες των κανόνων είναι ανάλογα την περίπτωση. Είναι εκείνη τη στιγμή τι θα συζητηθεί και τι θα γίνει. Ας πούμε ήταν

ένα παιδί το οποίο έφτυνε , το βάζαμε να κάτσει λίγο μόνο στο δεύτερο διάλειμμα δεν καταλάβαινε ξανά έφτυνε, ε και αποφασίσαμε να του βάλουμε μάσκα, είχαμε μόλις βγάλει τις μάσκες (γέλιο) και φορούσε μάσκα.

- Το δέχτηκε αυτό;

- Ναι! Αφού φτύνεις, επειδή έχεις μικρόβια και δεν μπορείς να το κρατήσεις φόρα μια δύο μέρες μάσκα και όταν καταλάβεις ότι δεν πρέπει να φτύνουμε θα την βγάλεις. Μπορεί να λέμε να λέμε αλλά αυτά δεν είναι στα παιδιά. Τα παιδιά έχουν αυθορμητισμό, ένταση. Μέχρι να καταλάβουν τι συμβαίνει, που συμβαίνει , πως, πρέπει να ελίσσεσαι, είμαστε ευέλικτοι σε αυτό. Δεν έχουμε για κάθε παιδί, χτύπησες οπότε τιμωρία, αυτό δεν υπάρχει.

- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας;

- Τι να κάνει το υπουργείο; Αυτά γίνονται εδώ μέσα σε κάθε ώρα και κάθε στιγμή.

- Είναι ανάλογα και οι εκπαιδευτικοί πως θα το διαχειριστούν να φανταστώ;

- Δεν ξέρω. Δηλαδή να σας πω κάτι, δεν υπάρχει βοήθεια από πουθενά. Δεν μπορεί ένα, δυο τρεις άνθρωποι να συνεννοηθούν με τον δάσκαλο αν συμβαίνει κάτι. Κάποιος που το υπουργείο μπορεί να έχει επιλέξει δεν ξέρω με τι κριτήρια και πως, που να μιλάει φαρσί, που να μιλάει αλβανικά, οπότε όταν συμβαίνει κάτι σε ένα σχολείο, κάτι σημαντικό οι γονείς μαζί με αυτόν να καταφέρουν να συνεννοηθούν, οπότε δεν υπάρχει αυτό. Τι να κάνουμε; πόσο; Να μαζεύουμε τους γονείς των γηγενών, των Συρίων, των Αφγανών, τον Αλβανορομά; Σε ποιον; Και σε πόσες γλώσσες; Και με πόσους τρόπους; Δεν θα πρέπει να κάνω μάθημα μετά 2 3 μέρες τίποτα, κάνα 2 ώρες την ημέρα πρέπει να συνεννοούμαι μόνο, ε δεν γίνεται έτσι! Είμαστε μόνοι μας! Δεν υπάρχει καμία βοήθεια. Ωραία γίνονται project, έγινε ένα το Γενάρη, ένα άλλο τον Μάρτη και μια εκδήλωση εκεί. Γίνονται και; Και συνέχεια τα αναφέρουμε και; ; Όταν στην ουσία εγώ έχω θέμα ούτε γονείς μπορώ να βρω μερικές φορές ούτε να έρθει εδώ ο γονέας να συνεννοηθώ μπορώ, δεν υπάρχει κανένας μεταφραστής, πουθενά. Πέρυσι και πρόπερσι είχαμε, τώρα δεν υπάρχει αυτή η θέση.

- Υπάρχει κάποια κοινωνική λειτουργός που να βοηθάει αυτά τα παιδιά;

- Όχι!

- Οι γονείς όταν είναι να πάρουν βαθμούς έρχονται;

- Όχι, τα δίνουμε στα παιδιά.

- Στα παιδιά ε; Ούτε σε γιορτές και εκδηλώσεις;

- Τα παιδιά έρχονται το πρωί ωραία; Θα πρέπει να τα αφήσουν και να έρθουν να τα πάρουν το μεσημέρι. Το δρομολόγιο είναι αυτό πρωί μεσημέρι τα παιδιά. Δεν μπορεί να έρθουν οι γονείς με τα παιδιά το πρωί και να περιμένουν μέχρι το μεσημέρι για να φύγουν για να πάρουν απλά τους βαθμούς, να μείνουν οι γονείς εδώ. Ή αν θέλω εγώ τον γονιό 1 η ώρα που τελειώνω ποιος θα τον φέρει από το camp; Δουλεύουν καταρχήν, δεν μπορούνε να αφήσουν τις δουλειές τους. Αυτοί

κάθε μέρα δουλεύουν για το ψωμί της ημέρας, δεν μπορείς να τους φέρνεις στο σχολείο κάθε φορά που συμβαίνει κάτι.

- Τα παιδιά που μένουν στο camp έχουν παραπάνω δυσκολίες γενικά; Στη συνύπαρξη και στην κοινωνικοποίηση;

- Όχι, είναι πολύ κοινωνικά, είναι πολύ χαρούμενα, χορεύουν, τραγουδάνε τα πάντα, αλλά επειδή ζούνε εκεί σε μια ομάδα, την ίδια ομάδα φέρνουν και εδώ. Βασικά αυτοί που ζούνε στο camp επειδή έχουν πιο συχνή επαφή μεταξύ τους τη φέρνουν και εδώ. Ενώ τα ρόμα που δεν μένουν σε δομή και είναι στα σπίτια έξω έρχονται εδώ και μπλέκουν πιο πολύ με όλους. Ναι γιατί δεν είναι ότι έχουμε μια παρέα το απόγευμα και ότι παίζαμε χθες θα παίξουμε και την άλλη μέρα στο σχολείο. Επειδή ζουν σε ξεχωριστά σπίτια έρχονται εδώ και εμπλέκονται πιο πολύ με όλους, ενώ αυτά είναι πιο δύσκολα, σπάνια συμμετέχουν σε άλλες ομάδες. Είναι χαρούμενα πάντως.

- Τι συμβουλή θα δίνετε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο;

- Υπομονή και ευελιξία, είναι πάρα πολλά τα θέματα καθημερινά. Και όπως αλλάζει η κοινωνία και έχει θέματα και η οικογένεια όλα αυτά μεταφέρονται στο σχολείο και κάθε χρόνο γίνονται πιο περίπλοκα πιο πολλά θέματα έχουμε να λύσουμε παρά να μεταδώσουμε ή να τα εμπλέξουμε σε γνώση. και αν δεν λυθούν θέματα τα οποία απασχολούν τα παιδιά όχι μόνο το σπίτι αλλά και μεταξύ τους σαν ομάδα, μπορεί να πάρει και δύο μήνες και τρεις, και δεν μπορείς να πεις παιδιά καθίστε θα κάνουμε κλάσματα όταν ο Γιώργος γκρινιάζει με τον Ιάσονα, Ο Ιάσων με τον Γιάννη, η Μαίρη με την Κατίνα. Γιατί θα έρχονται θα κοιτάνε την ώρα και δεν θα έχουν καθόλου το μυαλό τους εδώ και επειδή υπάρχουν και πολλά προβλήματα στο σπίτι σε πολλές οικογένειες είναι δύσκολα, κάθε μέρα έχουμε ένα βουνό.

- Να ευχηθώ υπομονή! Αυτά είχα να σας ρωτήσω, σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

- Ελπίζω να βοήθησα!

- Πάρα πολύ! Ευχαριστώ και πάλι!

Συνέντευξη 3^η

Ερωτήσεις συνέντευξης:

Προφίλ εκπαιδευτικού

Φύλο εκπαιδευτικού: Γυναίκα

Ηλικία: 30

- Πως ονομάζεστε;

- Πηνελόπη
- Ποια είναι η καταγωγή σας;
- Η Άρτα, αλλά ζω χρόνια εδώ
- Ποιες είναι οι σπουδές σας;
- Έχω τελειώσει φυσικό, έχω τελειώσει το παιδαγωγικό, έχω ένα μεταπτυχιακό στη Διδακτική της φυσικής και ένα μεταπτυχιακό στην ειδική αγωγή.
- Πολύ ωραία!
- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας;
- Ποια σχολή το παιδαγωγικό; Το 2022
- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;
- Από τον Οκτώβρη.
- Α είστε λίγο καιρό εδώ!
- Ναι αναπληρώτρια.
- Οπότε ως ενεργός εκπαιδευτικός ξεκινήσατε από εδώ έτσι, δεν είχατε κάποια άλλη εμπειρία εννοώ;
- Είχα στη δευτεροβάθμια ως φυσικός.

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε;
- Τάξη υποδοχής.
- Δύσκολα;
- Ναι (γέλια)!
- Πόσα παιδιά έχετε στην τάξη;
- Είναι χωρισμένα τμήματα, αλλά σύνολο είναι 33
- Όλα αυτά σε μια τάξη δηλαδή;
- Όχι, αλλά η τάξη έχει 33 παιδιά που τα χωρίζουμε σε τμήματα.
- Κατάλαβα!
- Πόσα είναι τα αγόρια και πόσα τα κορίτσια;
- Νομίζω είναι 17 κορίτσια και 16 αγόρια

- Οπότε έχετε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες, και αν ναι πόσα είναι αυτά;
- Από άλλες χώρες είναι 15 16 περίπου (επιφυλακτικά).
- Από ποιες χώρες προέρχονται αυτά τα παιδιά;
- Είναι Σύριοι που είναι πρόσφυγες και Αφγανοί πρόσφυγες. Οι υπόλοιποι είναι Ρομά μετανάστες από την Αλβανία
- Οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;
- Οι μετανάστες προσαρμόζονται, μιλάνε και τη γλώσσα καταρχήν. Όλοι αυτοί οι Ρομά μιλάνε ελληνικά, δεν γράφουν αλλά μιλάνε ελληνικά, οπότε εντάξει προσαρμόζονται καταλαβαίνουν. Τώρα οι πρόσφυγες από τη Συρία και το Αφγανιστάν που δεν μιλάνε, προσαρμόζονται γιατί βρήκαν και άλλους πρόσφυγες εδώ που μένουν μαζί στο camp οπότε με αυτούς ας πούμε επικοινωνούν και συναναστρέφονται και κάνουν παρέες, τόσο στα μαθήματα όσο και στο διάλειμμα, οπότε προσαρμόζονται.
- Κάνουν εύκολα παρέες;
- Όχι όλοι μαζί! Οι ρομά με τους ρομά, οι Αφγανοί με τους Αφγανούς και οι Σύριοι με όλους.
- Είναι πιο κοινωνικοί οι Σύριοι;
- Οι Σύριοι είναι πρόσφυγες ιστού, μένουν στην πόλη δεν μένουν στη δομή και συναναστρέφονται με όλα τα παιδιά ενώ τα παιδιά από το Αφγανιστάν συναναστρέφονται μόνο με παιδιά από το Αφγανιστάν και οι ρομά με ρομά.
- Γιατί πιστεύεται συμβαίνει αυτό;
- Έρχονται μαζί πιστεύω. Και μένουν και στις ώρες εκτός σχολείου μαζί, κάνουν μαζί αγγλικά. Άρα αυτοί είναι τα παιδιά που έρχονται εδώ που πηγαίνουν μαζί στο camp αγγλικά, κάνουν και εκεί ελληνικά, έρχονται με το λεωφορείο και δεν ξέρουν και τη γλώσσα, τα ελληνικά, για να συναναστραφούν με άλλα παιδιά. Άρα είναι μια ομάδα που συναναστρέφονται μόνα τους εδώ!
- Στις απαιτήσεις των μαθημάτων ανταποκρίνονται;
- Όχι όλοι! Αλλά δεν μπορώ να πω ότι δεν ανταποκρίνονται, όχι όλο όμως. Όσοι έχουν αποφασίσει ότι θέλουν να μάθουν ελληνικά για να επικοινωνούν στη χώρα που τους φιλοξενεί, θα μάθουν, θα προσέξουν. Αν έχουν αποφασίσει ότι "εγώ κάποια στιγμή θα φύγω" οπότε έρχομαι εδώ παίζω τρώω όταν με πάρει το λεωφορείο ο οδηγός φεύγω, υπάρχουν παιδιά που έχουν αυτό το μοτίβο. Έχουν αποφασίσει ότι θα τους ξυπνάνε το πρωί, θα έρχονται εδώ και κάποιος θα τους παραλάβει το μεσημέρι, μέχρι εκεί. Και δεν θέλουν να ασχοληθούν ούτε να μάθουν λέξεις, υπάρχουν παιδιά που θέλουν να μάθουν τη γλώσσα της χώρας που τους φιλοξενεί. Τώρα μιλάμε για τους πρόσφυγες, γιατί οι Ρομά όχι.

Όχι ε; Κατάλαβα!

- Διακρίνεται διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές; Και ποιες είναι αυτές; Δηλαδή και στα μαθήματα και στην προσαρμογή, στις παρέες. Χρησιμοποιείται εσείς οι ίδιοι κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;

- Οι μετανάστες που έχουμε εδώ είναι όλοι Ρομά από την Αλβανία, οπότε οι μετανάστες έχουν και αυτό το χαρακτηριστικό, είναι Ρομά. Ξέρουν τη γλώσσα, τις περισσότερες λέξεις, εννοείται ότι μπορούν να συναναστραφούν αλλά δεν μπορούν να γράψουν ούτε να διαβάσουν. Ούτε θεωρούν ότι το σχολείο έχει κάτι να τους προσφέρει και αυτοί πηγαίνουν και έρχονται έτσι. Αλλά είναι διαφορετικοί σε συναναστροφές, διαφορετικοί στις εμπειρίες τους.

- Είναι μια παραπάνω δυσκολία αυτό το ότι δεν μπορούν να γράψουν και να διαβάσουν; Σας πηγαίνει πίσω σε σχέση με τα άλλα παιδιά όσον αφορά τη διδασκαλία σας;

- Το να γράψουν είναι πιο δύσκολη δεξιότητα. Εδώ προσπαθούμε τουλάχιστον να μιλάνε σωστά ελληνικά και να διαβάζουν. Ακόμα και αυτό τους είναι δύσκολο, είναι δύσκολη και η προφορά. Μερικές φορές απλά θέλω να μιλάνε και να συναναστρέφονται εννοείται στα ελληνικά, για να επικοινωνούν. Πάνε σε ένα νοσοκομείο, σε μια δημόσια υπηρεσία και δεν μπορούν να προφέρουν ελληνικές λέξεις. Δεν μπορούν να προφέρουν τη λέξη συμμαθήτρια, μαθαίνουμε το κοινωνικό μας περιβάλλον για αρχή. Και το αναλυτικό μας πρόγραμμα είναι λίγο περισσότερο επικοινωνιακό, όχι ότι εγώ δεν τους βάζω να γράφουν αλλά εκεί πέρα είναι άλλη δεξιότητα. Οπότε αν δεν έχουν πιάσει μολύβι και είναι πέμπτη και έκτη, όταν δε ξέρουν να οριοθετήσουν το χώρο του τετραδίου και ξεκινάνε από όπου βρουν στο τετράδιο γραμμή είναι κενό είναι, εκεί υπάρχει δυσκολία. Οπότε εστιάζουμε περισσότερο στον επικοινωνιακό τομέα, να μπορούν να μιλάνε σωστά ελληνικά, να μπορούν να μαθαίνουν λέξεις που δεν τις γνωρίζουν στα ελληνικά για να μπορούν να επικοινωνήσουν αλλά έχουν και δυσκολία στην προφορά, δεν μπορούν να προφέρουν τη λέξη «συμμαθήτρια», είναι πολύ δύσκολο. Τη λέξη «σχολείο» όλοι οι Ρομά μου τη λένε «σκόλειο», δεν μπορούν να βάλουν το σ και το χ μαζί (γέλια) και να πουν το σύμπλεγμα «σχολείο», δεν μπορούν.

- Αυτό συμβαίνει καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, δεν θα μάθουν δηλαδή καμία λέξη; Γενικά να μιλάνε λίγο καλύτερα;

- Δεν μπορούν να την προφέρουν.. Ναι ναι αυτό το μαθαίνουν, μαθαίνουν και λέξεις, δηλαδή στον επικοινωνιακό τομέα μαθαίνουν πιο εύκολα, μπορούνε, αν εστιάσουν την προσοχή τους. Και καταρχήν και η φοίτηση τους δεν είναι συνεχής. Όταν έρχονται 2 φορές το μήνα, λείπουν 2 εβδομάδες και ξαναέρχονται δεν γίνεται να το πιάσεις πάλι, δηλαδή να πάμε όλοι πίσω 2 εβδομάδες, δεν είναι, για όλα τα παιδιά. Για κάθε παιδί ξεχωριστό υπάρχει διακοπή στη φύση, μεγάλου διαστήματος.

- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες; Θα καθίσουν όλα μαζί να δουλέψουν για κάτι;

- Με δυσκολία! Και επειδή θέλω οι ομάδες μου να είναι, να έχουν όλα τα παιδιά εκεί συναντώ δυσκολία. Πρέπει να έχω ένα Ρομά με ένα Σύριο, ένα παιδί από το Αφγανιστάν με ένα παιδί από τη Συρία. Ξεκινάμε με πιο θα είναι η ομάδα και δημιουργούνται αντιδράσεις (γέλια), οπότε ξεκινάμε από το ποιος θα είναι στην ομάδα για να κάνουν την ομαδική εργασία που μπορεί να

πω εγώ κάντε αυτό, μια ομαδική εργασία θα ήταν να φτιάξουμε και ένα παζλ αλλά θα μιλάμε όλοι στα ελληνικά, γιατί και εσύ δεν ξέρεις να μιλάς φαρσί και εσύ δεν ξέρεις να μιλάς τσιγγάνικα που μιλάει το παιδί που είναι Ρομά, αλλά θα υπάρχουν οι διαφορές, "γιατί μήκα εγώ με αυτόν".

- Όσον αφορά την επικοινωνία, αν τα παιδιά δεν καταλαβαίνουν καθόλου ελληνικά, μιλάτε στα αγγλικά όλοι μαζί; Ξέρουν αγγλικά να συνεννοηθούν μεταξύ τους;

- Και αγγλικά επειδή τώρα ξεκινάνε, όχι τόσο καλά, ξέρουν όμως περισσότερες λέξεις. Σε δομές που ήταν, έχουν μάθει κάποια αγγλικά, ελληνικά τώρα μαθαίνουν. Έχω παιδιά από το Αφγανιστάν που ήρθαν εδώ το Νοέμβριο, πολλά παιδιά, όχι λίγα. Μιλάμε πάρα πολύ με εικόνες, εντάξει παιδιά μεγάλα τα βάζω και να γράφουν, στο αναλυτικό λέει περισσότερο να είναι επικοινωνιακό, να εστιάσουμε στον επικοινωνιακό τομέα αλλά εγώ που κάνω το μάθημα παίζω με εικόνες πολύ, Δεν μπορώ να τους κάνω ένα μάθημα όπως θα κάναμε στα αγγλικά και να τους μεταφράσω το μολύβι στα φαρσί γιατί δεν ξέρω, τα μαθαίνω και εγώ όμως σιγά-σιγά, μου μαθαίνουν, τους μαθαίνω αλλά έχουν εικόνες, τους δείχνω την εικόνα και τους λέω μολύβι, από εδώ και πέρα θα μου ζητάτε μολύβι, δεν θα το δείχνω, έτσι επικοινωνούμε. Αλλά αυτό έχει αποδώσει πάρα πολύ, από ότι έχω καταλάβει σε αυτά τα παιδιά που δεν ξέρουν τη γλώσσα, λίγα αγγλικά. Αν δεν ξέρουν και το μολύβι ότι είναι pencil στα αγγλικά, δεν μπορώ να κάνω ταυτόχρονα δύο γλώσσες.

- Υπάρχουν στιγμές που μπορεί να μιλήσετε μόνο με νοήματα;

- Ναι, ναι υπάρχουν!

- Κατάλαβα.

- Όταν έρχεται η στιγμή της αξιολόγησης, βάζετε βαθμούς αρχικά;

- Όχι, δεν βάζω.

- Οπότε δεν έχετε αυτό το άγχος ότι μπορεί να δημιουργηθεί αντίδραση από τους γονείς.

- Όχι, τέτοιο άγχος δεν έχω.

- Συμμετέχουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές ενεργά σε δραστηριότητες μέσα στη σχολική τάξη όταν πρέπει να εργαστούν σε ομάδες;

- Ναι! Ίσως κάποιες φορές με κάποιες αντιδράσεις ως προς τα μέλη μιας ομάδας αλλά τελικά μπαίνουν και εργάζονται και καλά .

- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές; Πότε συμβαίνουν συνήθως;

- Θα συμβούν, άλλα όχι ιδιαίτερα με δικά μας παιδιά που λέμε και με τα άλλα, θα συμβούν και μεταξύ τους και με τα παιδιά του σχολείου, δεν βρίσκω κάποια διαφορά, αυτό θα γίνει ούτως ή άλλως γιατί είναι παιδιά, δεν έχω καταλάβει κάτι διαφορετικό, ούτε από τη μια πλευρά ούτε από την άλλη

- Έχετε κάποια προσωπική εμπειρία μιας σύγκρουσης παιδιών; Πρόσφυγα με μετανάστη ή γηγενή με μετανάστη ή γηγενή με πρόσφυγα και για ποιους λόγους μπορεί να συμβαίνουν; Έχετε κάποια προσωπική εμπειρία;

- Ναι, ναι όλη την ώρα κάτι τους φταίει και τσακώνονται, και στο δικό μου το μάθημα, να σου πω παράδειγμα;

- Ναι.

- Είμαστε στην ενότητα που μαθαίνουν να μιλάνε ελληνικά, "από πού είσαι" όπως μαθαίνουμε και στα αγγλικά το "where are you from", Εγώ είμαι από το Αφγανιστάν και μιλά φαρσί, εγώ είμαι από την Αλβανία και μιλάω αλβανικά και πιαστήκανε στα χέρια παιδιά από το ποιος είναι από το Πακιστάν, έχουμε δηλαδή τέτοιες κόντρες, κόντρες παιδιών, χαζές κόντρες όχι κάτι σημαντικό, δηλαδή τέτοιοι τσακωμοί γίνονται χαζά πράγματα.

- Ναι, ναι κατάλαβα!

- Πώς διαχειρίζεστε μια τέτοια κατάσταση εντός και εκτός τάξης;

- Εκτός τάξης θα τσακωθούν γιατί "μου είπε έτσι, πέρασα και με έσπρωξε" εκεί πέρα τα χωρίζεις, εσύ στη μια αυλή, εσύ στην άλλη και εγώ του λέω μην ξαναπλησιάσεις, όλα στις εφημερίες δηλαδή. Τώρα μέσα στην τάξη μου για να προσπαθήσω να ηρεμήσω τα πράγματα, άλλοτε με χιούμορ, αφού τους έλεγα είμαι εγώ από το Πακιστάν, η πιο ωραία χώρα τους έλεγα, τι χάνεται, αυτά άρχισαν και έλεγαν "είσαι εσύ κυρία;". Λίγο με το χιούμορ, λίγο με το να αλλάξει η κουβέντα, κάπως το διαχειρίζονται μέσα στην τάξη, τώρα δεν ξέρω συγκεκριμένα παραδείγματα, αλλά κάπως σταματάει, ή και η απειλή. Η απειλή είναι όταν αρχίσει και έχει σωματική επαφή ο ένας με τον άλλον, εκεί λέω κάποιος θα φύγει από την τάξη και άμα αρπαχτούνε. Όπως ας πούμε στα διαλείμματα που θα κάνουν, τι θα κάνουν ο ένας από εδώ ο άλλος από εκεί. Αν αυτό γίνει και στο μάθημα και αρχίσει η σωματική επαφή εκεί στοπ, τώρα αν είναι "μου είπε αυτό, μου είπε από το Πακιστάν, με είπε κοντό" καλά λέω εγώ είμαι πιο κοντή από όλους, κάπως έτσι το διαχειρίζομαι.

- Με χιούμορ ε;

- Ναι, με χιούμορ, με αλλαγή της κουβέντας, άντε και μετά να πάμε παρακάτω, και μετά που αλλάζει και η κουβέντα και τους λέω "Αα εγώ είμαι από το Πακιστάν, δεν ξέρετε τι χάνετε, έλαμψε το πρόσωπο τους, "αλήθεια κυρία; Είσαι μουσουλμάνα; ναι βέβαια ότι θες εσύ", χάρηκε, σου λέει είναι και η κυρία, έτσι κάπως χαλάρωσε το κλίμα. Αυτό κάπως γίνεται.

- Νιώθουν μάλλον ότι έρχεστε πιο κοντά με την ομοιότητα ;

- Ναι, και έρχομαι πιο κοντά όταν τους μαθαίνω κάτι που θέλω να μάθουν. Όπως Έχουμε ενότητες, μαθαίνουμε τα αντικείμενα του σχολείου μας, μαθαίνουμε να μιλάμε για τον εαυτό μας, μαθαίνουμε να μιλάμε για τους άλλους. Όταν μαθαίνουμε τα αντικείμενα του σχολείου, όπως μολύβι, ξύστρα, θρανίο τους έλεγα να μου πουν και στη γλώσσα τους πως είναι για να μάθω και εγώ. Αυτά χαιρόντουσαν τόσο πολύ και όταν μετά το έλεγα, τα σημείωνα κιόλας γιατί μου ήταν δύσκολο, και όταν τους έλεγα ας πούμε πως είναι το κάλεμ στα ελληνικά, είναι το μολύβι, πάλι έλαμπε το πρόσωπο τους γιατί κάποιος ήξερε τη γλώσσα τους, οπότε και αυτό ήταν

ένας τρόπος επικοινωνίας μας, σε αυτά τα αντικείμενα τα απλά, γιατί δεν μπορώ τα φαρσί είναι πολύ δύσκολα, να τα προφέρω. Αλλά κάνουμε χαιρετισμούς, καλημέρα, καληνύχτα, προσπάθησα να μάθω και εγώ τους χαιρετισμούς, να χαιρετάω στη γλώσσα τους.

- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους;

- Όχι!

- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ρατσιστικές ή ξενοφοβικές; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;

- Όχι, όχι. Νομίζω έχουν συνηθίσει τα παιδιά σε αυτό το σχολείο, δεν έχουν τέτοια θέματα.

- Αφορμώμενη από αυτό σας το ρώτησα γιατί υπήρξαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματα τους, για το χρώμα του ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Η αλήθεια είναι ότι δεν μου έτυχε να μου πουν δεν θέλω αυτόν γιατί πιστεύει στον Αλάχ, δεν ξέρω πως θα το διαχειριζόμουν, όπως θα μου έβγαινε αυθόρμητα, με χιούμορ δεν νομίζω αυτό γιατί είναι λίγο πιο σοβαρό και δύσκολο, θα έλεγα όλοι ίδιοι είμαστε, όλοι παιδιά, όλοι σε έναν θεό πιστεύουμε είτε τον λένε έτσι είτε αλλιώς και αντέξει ανάλογα και πως χτυπάει ο ήλιος έχουμε και διαφορετικό χρώμα, κάπως έτσι θα το έκανα στα παιδιά, κάτι τέτοιο φαντάζομαι

- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά και αντίστοιχα ως ξενοφοβική, αυτός ο διαχωρισμός δηλαδή;

- Εντάξει, ρατσιστική να μειώσεις τα χαρακτηριστικά και την καταγωγή του άλλου, γιατί είναι μαύρος, γιατί είναι λευκός, γιατί φοράει μαντίλα, δεν είχαμε τέτοια. Δεν είδα δηλαδή να σχολιάζι κάποιο παιδί ένα κορίτσι γιατί φοράει μαντίλα, να πει π.χ δεν κάθομαι με αυτόν, δεν κάθονται μαζί γιατί δεν είναι η παρούσα τους, όχι γιατί φοράει μαντίλα το κορίτσι από τη Συρία.

- Κατάλαβα, ναι!

- Έτσι σκέφτομαι, ότι θα εστίαζαν σε ένα χαρακτηριστικό, το οποίο θα το μειώνανε, θα θεωρούν δηλαδή ότι είναι κάτι που μειώνει, να φοράς μαντίλα, να είσαι μαύρος, είσαι κατώτερος. Όχι δεν είναι. Ίσως δεν είμαι και πολύ καιρό εδώ ή ίσως αι αυτή εικόνα όπως το είδα εγώ, σκεφτόμουν τι θα συναντήσω, να είναι οικεία στα παιδιά.

- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;

- Εγώ επειδή έχω την τάξη υποδοχής, δεν έχω επαφή με τους γονείς των γηγενών. Οι γονείς των δικών μου μαθητών, προσπαθήσαμε και με σημειώματα και τέτοια, αλλά δεν ξέρουν να διαβάζουν, ούτε να γράφουν στη γλώσσα, δεν έχω κάποια επαφή με τους γονείς που ζουν στη δομή, στον Κατσικά. Επίσης είχα γνωρίσει 2 μαμάδες των Σύριων παιδιών. Οι Σύριοι έχουν 4

μαμάδες, είχα γνωρίσει τις 2 μαμάδες οι οποίες ρωτήσανε για τα παιδιά, αλλά ευγενικές και δεν είχαν κάποιο πρόβλημα. Και επίσης δεν έχω επαφή με τις μαμάδες των παιδιών που είναι Ρομά, με τους γονείς γενικά.

- Οπότε όταν θέλετε να επικοινωνήσετε με τους γονείς, δεν επικοινωνείτε άμεσα εσείς; Υπάρχει κάποιος ειδικός για αυτό;

- Αν χρειαστεί, ο διευθυντής θα επικοινωνήσει, αλλά εγώ δεν έχω χρειαστεί να ζητήσω κάτι από τους γονείς και ούτε αυτοί με έχουν προσεγγίσει

- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;

- Όχι δεν έχω! Αυτά τα αναλαμβάνει ο συντονιστής και αν είναι κάτι πολύ σοβαρό ο διευθυντής.

- Συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών;

- Επειδή δεν έρχονται στο σχολείο δεν έτυχε να επικοινωνήσω μαζί τους μέχρι τώρα.

- Κατάλαβα ναι.

- Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε συμβάλλει αρνητικά στην εμπλοκή των μειονοτήτων γονέων;

- Ναι!

- Είναι σημαντική για εσάς η γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;

- Για ποια παιδιά;

- Για όλα, αλλά κατά βάση για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, δηλαδή κάπως να εντάξετε τους γονείς σε κάποιες εκδηλώσεις.

- Οι γονείς των προσφύγων δεν μιλάνε τη γλώσσα, ούτε ξέρουν να διαβάζουν τη δικιά τους γλώσσα, ούτε να γράφουν τη δικιά τους γλώσσα.

- Οπότε δεν έρχονται ούτε στο σχολείο.

- Όχι, δεν έχουμε τέτοια επικοινωνία, δηλαδή προσπαθήσαμε με μια έρευνα τώρα να τους προσεγγίσουμε για μια έρευνα από το εθνικό κέντρο ερευνών και δεν υπήρχε ανταπόκριση. Δηλαδή μου έλεγαν τα παιδιά ότι η μαμά μου δεν ξέρει να το διαβάσει αυτό. Τα παιδιά που έρχονται στο σχολείο κάπως επικοινωνούμε, είτε με νοήματα που είπαμε, έχουν μάθει αρκετά πράγματα μέχρι τώρα. Έχουν μάθει λέξεις, έχουν μάθει αντικείμενα, οι γονείς δεν μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί μας. Για τις μαμάδες που είπα ότι ήρθαν γιατί είχαν μια δουλειά στο σχολείο και συστηθήκαμε, Είχαμε επίσημο μεταφραστή σε ανοιχτή ακρόαση από μη κυβερνητική οργάνωση και μας μετέφραζε, αλλιώς δεν θα υπήρχε καμία επικοινωνία, οπότε χρειάζεται τέτοια οργάνωση αν χρειαστεί οτιδήποτε να έρθουν γονείς, χρειάζεται να υπάρχει επίσημα μεταφραστής.

- Πόσο δύσκολο είναι αυτό;

- Για να οργανωθεί αυτό που ήρθαν οι μαμάδες, ήρθαν συγκεκριμένη ώρα, να μπορεί ο μεταφραστής, μεταφραστής που δε ήταν στα Γιάννενα, ήταν σ ανοιχτή ακρόαση και μας μετέφραζε τι ήθελαν οι γονείς, ζητούσαν κάτι χαρτιά από το σχολείο ας πούμε ήταν η κατάσταση αυτή. Κανένας γονιός δεν θα έρθει από μόνος του να ζητήσει κάτι από το σχολείο για την πρόοδο των παιδιών, όχι. Αυτοί ξέρουν ότι θα φύγουν κάποια στιγμή. Αυτοί εριμένουν το διαβατήριο τους και κάποια παιδιά έρχονται εδώ πέρα με αυτήν την προοπτική, ότι εγώ θα πάρω το διαβατήριο μου και θα φύγω, οπότε τα ελληνικά που μου λες δεν με αφορούν. Μου ζητάνε να τους το πω στα γερμανικά γιατί θα πάνε Γερμανία ή στα τούρκικα. Αυτοί είναι που έχουν αποφασίσει ότι δεν θα μάθουν ούτε λέξη, δεν τους αφορά η γλώσσα.

- Και με τι αφορμή πιστεύετε ότι τα στέλνουν τα παιδιά στο σχολείο;

- Δεν ξέρω, νομίζω τους υποχρεώνουν, τα ξυπνάνε το πρωί και έρχονται με το λεωφορείο, δεν ξέρω πως έρχονται. Νομίζω πως από τη στιγμή που ζούνε στη δομή θα υπάρχουν κανόνες που λένε ότι τα παιδιά από μια ηλικία πρέπει να πηγαίνουν στο σχολείο, τους προσφέρει δασκάλα το ελληνικό κράτος, τους προσφέρει τόσα πράγματα. Εδώ μπορεί να μείνουν χρόνια, δε το καταλαβαίνουν όμως ότι μπορεί να μείνουν χρόνια και να μην έρθει το διαβατήριο αύριο μεθαύριο που θέλουν και ότι θα χρειαστεί να βγουν έξω σε κάποιο γιατρό και να χρειαστεί να πει για τα μέρη του σώματος. Το μάθημα μου είναι όπως μαθαίνουμε τα αγγλικά που έχει ενότητες. Δεν θα πρέπει να ξέρουν να πουν ότι πονάει το αυτί μου, εντάξει θα το δείξουνε αλλά λέμε. Είναι μερικοί έτσι αποφασισμένοι οι μαθητές μου (γέλια).

- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιο θέμα

- Όχι ευτυχώς! Ότι συνέβαινε τα λύνουμε εδώ οι δάσκαλοι.

- Ωραία!

- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο; Καταλήξατε κάπου; Σε ποια βασικά σημεία συμφωνήσατε;

- Φαντάζομαι θα έχει γίνει, εγώ δεν έχω πολύ καιρό εδώ πέρα.

- Οπότε όσο ήσασταν εσείς εδώ δεν έγινε ποτέ κάτι τέτοιο;

- Όχι.

- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας;

- Εντάξει ενημερώσεις, τι θα μπορούσε να κάνει; Θα μπορούσε να κάνει άλλα πιο βασικά για να αποφευχθεί ο ρατσισμός ναι. Ενημερώσεις και στα παιδιά θα μπορούσε να φτιάξει βίντεο, πως έκανε για τον κορονοιο.
- Ευαισθητοποίηση ας πούμε.
- Τι συμβουλή θα δίνατε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο;
- Χρειάζεται υπομονή και να προσεγγίσουν όσο μπορούν τα παιδιά, εγώ έτσι αυτό προσπαθώ να κάνω όπως σου είπα με τη γλώσσα τους, γιατί είναι οι τρεις διαφορετικές περιπτώσεις που μιλάμε. Παιδιά που θέλουν να μάθουν, παιδιά που δεν θέλουν να μάθουν και οι Ρομά που είναι μια ξεχωριστή κατηγορία. Κάθε κατηγορία θέλει διαφορετική αντιμετώπιση και διαχείριση.
- Οπότε ας πούμε θα πρέπει να έχει γνώσεις για την κάθε περίπτωση παιδιού
- Ναι , θα μπορούσε να εκπαιδευτεί κάπως ή να γίνει μια εισαγωγική ενημέρωση. Εγώ πριν έρθω εδώ δεν ήξερα ότι οι Ρομά έχουν γλώσσα αλλά δεν έχουν γραπτό λόγο, για αυτό δεν μπορούν να γράψουν.
- Οπότε δεν γράφουν καθόλου ως το τέλος της φοίτησης τους;
- Γράφουν. Το όνομα τους ας πούμε ήταν το πρώτα μας μάθημα για αυτά τα παιδιά. Να μάθουν να γράφουν το όνομα τους και να το γράφουν εκεί που χρειάζεται στο τετράδιο, όχι παντού (γέλια). Θα μπορούσε να υπάρχει ια εισαγωγική ενημέρωση γενικά για αυτές τις περιπτώσεις.
- Αυτά είχα να σα ρωτήσω, ευχαριστώ πάρα πολύ για το χρόνο σας!
- Ελπίζω να βοήθησα! Εγώ ευχαριστώ!

Συνέντευξη 4^η

Ερωτήσεις συνέντευξης:

Προφίλ εκπαιδευτικού

Φύλο εκπαιδευτικού: Γυναίκα

Ηλικία: 40

- Πως ονομάζεστε;
- Αννέτα
- Από που είναι η καταγωγή σας;
- Από εδώ (Ιωάννινα)
- Ποιες είναι οι σπουδές σας;

- Έχω τελειώσει το παιδαγωγικό δημοτικής εκπαίδευσης εδώ στα Γιάννενα και έχω κάνει και ένα μεταπτυχιακό πάνω στην ειδική και διαπολιτισμική.
- Εδώ το κάνατε και το μεταπτυχιακό σας;
- Εδώ ναι.
- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας;
- Το 2004
- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;
- Είμαι από το 2017.
- Πόσα χρόνια είστε ενεργός ως εκπαιδευτικός;
- Από το 2004 δουλεύω, χονδρικά 19 χρόνια
- Είστε μόνιμη σε αυτό το σχολείο;
- Ναι!

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε φέτος;
- Δευτέρα δημοτικού
- Πόσα παιδιά έχετε στην τάξη;
- 12
- Πόσα είναι τα αγόρια και πόσα τα κορίτσια;
- Είναι μόνο αγόρια
- Έχετε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες, και αν ναι πόσα είναι αυτά;
- Είχα αλλά φύγανε, οπότε τώρα έχω μόνο Ρομά, είναι 4 τα Ρομά και τα υπόλοιπα είναι Ελληνάκια.
- Τα παιδιά που έφυγαν από που ήταν ;
- Ήταν από το Αφγανιστάν. Πέρυσι που είχα την πρώτη δημοτικού που ήταν τα ίδια παιδιά, είχα και δύο κοριτσάκια, το ένα από την Ρουάντα που έφυγε και αυτό και το άλλο από τη Συρία το οποίο έχει αλλάξει σχολείο. Είναι εδώ στην Ελλάδα απλώς έχει αλλάξει σχολείο.
- Οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;

- Όχι πολύ εύκολα. Γενικότερα προσαρμόζονται εύκολα στο να καθίσουν στην καρέκλα τους, στο μαθησιακό το κομμάτι αυτό, το κοινωνικό είναι πιο δύσκολο, παίζουν μεταξύ τους δηλαδή είναι πιο δύσκολο να κοινωνικοποιηθούν
- Διακρίνεται διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές (μαθησιακά και κοινωνικά) και στην κοινωνικοποίηση ; Και ποιες είναι αυτές; Χρησιμοποιείται εσείς οι ίδιοι κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;
- Η κοινωνικοποίηση είναι μειωμένη και μαθησιακά είναι πιο χαμηλά και δεν μπορώ να πω ότι ασχολούνται ιδιαίτερα και εκτός του ωραρίου του σχολείου, δηλαδή φαίνεται ότι δεν ανοίγουν τα βιβλία τους, δεν κάνουν τις ασκήσεις τους, ότι κάνουν το κάνουν εδώ, δεν ασχολούνται περισσότερο, τουλάχιστον με τα παιδιά που είχα μέχρι τώρα. Φαίνεται η διαφορά, υπάρχει έντονη διαφορά ανάμεσα στους γηγενείς και στους πρόσφυγες. Σε σχέση βέβαια οι πρόσφυγες με τους Ρομά είναι άλλη κατηγορία. Εκεί σαφώς είναι καλύτεροι οι πρόσφυγες μαθητές και πιο γρήγορα εντάσσονται και πιο γρήγορα μαθαίνουν και καλύτερες επιδόσεις έχουν.
- Να μιλούν και να γράφουν ξέρουν;
- Όχι καλά, ούτε να γράφουν αλλά και η προφορική τους στην καθημερινή τους ομιλία είναι δύσκολο, κάποια παιδιά δεν ξέρουν καθόλου και μας μεταφράζουν τα υπόλοιπα. Οπότε φαντάζομαι ότι δεν μπορούν και να γράφουν. Αυτά που είχα εγώ πέρυσι ήξεραν κάποια πράγματα στα ελληνικά, δηλαδή κάποιες λέξεις να μπορούμε να επικοινωνούμε στα απλά καθημερινά πράγματα, τη γραφή τους δεν την είχαν εκπαιδεύσει, μάθανε όμως εδώ, δηλαδή η πρώτη δημοτικού όταν είναι μικρά τα παιδάκια μαθαίνουν πιο εύκολα νομίζω, τουλάχιστον αυτό έχω εγώ σαν εμπειρία. Μάθανε να γράφουν και να διαβάζουν, δεν έφτασαν όμως στο επίπεδο των άλλων μαθητών, δηλαδή στην πρώτη δημοτικού που κατοχυρώνεις το μηχανισμό της ανάγνωσης και μαθαίνεις όλα τα γράμματα και τα δίψηφα στα δίψηφα δεν είχαμε φτάσει, δεν μπορούσαν να κατακτήσουν αυτό, είχανε φτάσει απλά να μάθουνε όλα τα γράμματα και μπορούσαν να διαβάζουν απλές λέξεις, όχι πολύ σύνθετες ή με συμπλέγματα γιατί τους ήταν δύσκολο.
- Συνεννοείστε στα Ελληνικά;
- Στα Ελληνικά και στα Αγγλικά.
- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες; Προτιμούν κάποιες συγκεκριμένες παρέες ή δεν έχουν πρόβλημα;
- Συμμετέχουν, μέσα στην τάξη η αλήθεια είναι ότι είναι διστακτικοί και οι πρόσφυγες στο να δεχτούν να συνεργαστούν με τους άλλους μαθητές και οι γηγενείς να αποδεχτούν και να βοηθήσουν κάποιον πρόσφυγα, να του εξηγήσουν, να του δείξουν. Εξαρτάται όμως βέβαια κάθε φορά πόσο χρόνο έχουν με τα παιδιά αυτά, αν τα έχουν μέσα στην τάξη πολύ καιρό, δηλαδή μαθητές οι οποίοι είναι για μεγάλο χρονικό διάστημα στο σχολείο που είναι πολύ λίγοι αυτοί, υπάρχει μια καλύτερη διάθεση και ειδικά με τα παιδιά που δεν έχουν κόντρα. Συνήθως παρατηρούνται και έντονα φαινόμενα καβγάδων μεταξύ τους, νομίζω πιο πολύ για να προσεγγίσουν και να τους τραβήξουν το ενδιαφέρον, οι πρόσφυγες προκαλούν δηλαδή κάποιους

γηγενείς και ανταποκρίνονται φυσικά σε αυτό το πράγμα (γέλια). Σε γενικές γραμμές όμως συνεργάζονται αλλά μόνο μέσα εδώ, όχι εκτός σχολείου.

- Μπαίνει ας πούμε και το κομμάτι του ανταγωνισμού;

- Όχι τόσο πολύ.

- π.χ αν πάρουν κάποιο παιδί το οποίο γνωρίζουν ήδη ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν σε κάποια δραστηριότητα, ίσως τοπ απομονώνουν και γι αυτό το λόγο;

- Ναι μπορεί, επειδή είναι μαθησιακά πιο πίσω. Πολλές φορές και γιατί μπορεί να είναι διαφορετικά ντυμένο, να είναι λίγο ατημέλητο, φαίνεται ότι υπάρχουν παιδιά τα οποία δυσκολεύονται και εξαιτίας του χρώματος, γιατί εγώ είχα ένα παιδί από τη Ρουάντα που ήταν μαύρο και δεν ήθελαν στην αρχή ούτε να το ακουμπήσουν, ούτε να το πιάσουν, τους φαινόταν περίεργο που είχε ένα διαφορετικό χρώμα, οπότε ο ρατσισμός υπήρχε.

- Πως το αντιμετωπίσατε αυτό;

- Παίζοντας μαζί του, πιάνοντας το εγώ και δείχνοντας ότι δεν είναι κάτι κακό και ίσα-ίσα προσπαθούσαμε δηλαδή να βλέπουμε τι ωραίο δέρμα που έχει, τι ωραία δόντια άσπρα, δηλαδή παρουσιάζαμε τα χαρακτηριστικά, που είχε κοτσιδάκια τα μαλλιά για να μπορέσουν σιγά-σιγά να καθίσουν δίπλα του και μετά να μπορέσουν να εξοικειωθούν και να μπορούν να του δανειζούν πράγματα, τη σβήστρα, το μολύβι, την ξύστρα για να ξύσει το μολύβι του.

- Επιτεύχθηκε αυτό τελικά;

- Ναι ως ένα βαθμό. Αλλά δυστυχώς έφυγε.

- Βαθμούς βάζετε εσείς σε αυτή την τάξη;

- Όχι!

- Οπότε βγαίνετε και από αυτό το άγχος για τις χαμηλές βαθμολογίες μην τυχόν υπάρξει αντίδραση από κάποιον γονέα.

- Ναι, ναι δεν βάζω βαθμούς, μόνο επιβράβευση στα τετράδια τους και κάποιο αυτοκολλητάκι που βάζω σε όλα ανεξαιρέτως της προσπάθειας. Όση προσπάθεια και αν έκανε κάποιος επιβραβεύεται για αυτό που έχει κάνει είτε είναι μικρότερη είτε μεγαλύτερη, ακολουθώ αυτήν την τακτική, αρνούμαι να αποθαρρύνω και να μην βάλω την επιβράβευση σε όλα τα παιδάκια γιατί το καθένα έχει τις δικές του δυνατότητες, οπότε επιβραβεύεται η προσπάθεια του.

- Συμμετέχουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές ενεργά σε δραστηριότητες μέσα στη σχολική τάξη όταν πρέπει να εργαστούν σε ομάδες;

- Ναι δεν έχουν τέτοια θέματα, ευτυχώς (γέλια).

- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές; Πότε συμβαίνουν συνήθως; Έχετε κάποια εμπειρία;

Ναι! Νομίζω θέλουν να τραβήξουν την προσοχή και να παίξουν, απλώς δε ξέρουν τον τρόπο, γιατί πολλές φορές απομονώνονται και δεν τα θέλουν, ακόμα και όταν πουν «ελάτε να παίξουμε μαζί» και πάλι είναι ο τελευταίος που θα κυνηγήσουν για παράδειγμα αν παίξουν κυνηγητό, θα αποφύγουν να τον κυνηγήσουν και να τον ακουμπήσουν. Θα προσπαθήσουν να κυνηγήσουν και να παίξουν με όλα τα υπόλοιπα παιδάκια και να πετάξουν την μπάλα σε όλα τα υπόλοιπα παιδάκια εκτός από αυτό. Οπότε πολύ συχνά αυτό το παιδάκι προσπαθεί να τους πειράξει για να τραβήξει την προσοχή.

- Άρα για λόγους δραστηριοτήτων πιο πολύ σωστά;

- Ναι

- Έχει υπάρξει ανάλογο περιστατικό σε κάποιο μάθημα;

- Σε μένα όχι! Σε μένα δεν έχει τύχει γιατί είναι το πλαίσιο ανάλογα πως το υιοθετείς, εφόσον θέσεις κάποιους κανόνες, κάποια όρια μέσα στην τάξη σου μετά δεν επιτρέπεται κάτι τέτοιο. Οπότε εφόσον δεν επιτρέπεται δεν γίνεται κιόλας και είναι λίγο πιο ελεγχόμενο το πλαίσιο γιατί είναι μάθηση, οπότε ξ θα καθίσουν μαζί και θα συνεργαστούν και θα κάνουν κάποιες εργασίες μαζί στη μελέτη, στη ζωγραφική, στα εργαστήρια δεξιοτήτων, διαφορετικά στο μάθημα επειδή το επίπεδο είναι διαφορετικό και χρησιμοποιούμε διαφοροποιημένη διδασκαλία αναγκαστικά δουλεύουμε πάλι σε χωριστές ομαδούλες, ανάλογα με το επίπεδο της τάξης.

- Για ποιους λόγους μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση, έχετε κάποια προσωπική εμπειρία;

- Δεν μαλώνουν πλέον, έχουν αποδεχτεί τη διαφορετικότητα και τη συνύπαρξη. Δεν είχα ποτέ κάποιο περιστατικό.

- Πολύ ωραία!

- Πώς διαχειρίζεστε μια τέτοια κατάσταση εντός και εκτός τάξης (αν δείτε περιστατικά βίας);

- Εννοείται ότι θα μαλώσουμε και θα προσπαθήσουμε να καταλάβουμε για ποιο λόγο γίνεται κάτι, αν συνεχιστεί θα υπάρξει μια τιμωρία, δηλαδή να καθίσουν μαζί και να προσπαθήσουμε να κουβεντιάσουμε, να μείνουμε μέσα στο διάλειμμα για να μπορέσουμε να καταλάβουν ότι αυτό το οποίο γίνεται δεν πρέπει να γίνεται και μετά θα ενημερώσουμε και τους γονείς αν δούμε ότι συνεχίζεται μια παραβατική συμπεριφορά από έναν πρόσφυγα που κλωτσάει και χτυπάει συνέχεια, εκεί θα ενημερωθούν αναγκαστικά και οι γονείς και του ενός μαθητή και του άλλου ανεξαρτήτως εθνικότητας.

- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους;

- Ναι ναι και συνήθως κάνουν και παρέα μεταξύ τους, δεν θέλουν να ανοιχτούν, κάθονται μόνα τους να φάνε όλα μαζί από όλες τις τάξεις, δεν θέλουν εύκολα να πάνε να παίξουν με τα υπόλοιπα παιδιά;

- Φοβούνται;

- Εγώ νομίζω αισθάνονται πιο μειονεκτικά. Δεν είναι φόβος αλλά σκέψη μήπως δεν θα τα αποδεχτούν, δεν θα τα θελήσουν στην παρέα, έτσι πιστεύω εγώ.

- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ρατσιστικές; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;

- Ναι έχει τύχει. Ένα περιστατικό τώρα Ότι «αυτός είναι γύφτος δεν τον κάνω παρέα, είναι όλη την ώρα έξω στα σκουπίδια και μαζεύει σκουπίδια», προκλητικά δηλαδή μας ο έχουν πει, λεκτικά ήταν η απάντηση μαθητή προς εμάς ή ότι «αυτός είναι μαύρος, σιγά μην ασχοληθώ εγώ μαζί του, δυστυχώς έχουν υπάρξει τέτοια, δύο φορές όμως τόσο ακραίο, που μας το είπαν μαθητές και πιο παλιά που ήρθαν οι πρώτοι πρόσφυγες και τότε πάλι ήταν πολύ πιο έντονο. Τότε υπήρχαν πολύ πιο έντονες συγκρούσεις και μεταξύ των μαθητών. Τις πρώτες φορές δηλαδή που είχαν έρθει οι μετανάστες από τη Συρία και το Αφγανιστάν τότε ήταν πολύ πιο έντονα τα φαινόμενα του ρατσισμού και της επιθετικότητας μεταξύ τους έτσι με κλωτσιές και μεταξύ των προσφύγων από τη Συρία και το Αφγανιστάν γιατί είχαν κόντρα μεταξύ τους, οπότε και αυτοί μεταξύ τους συγκρούονταν πολύ εδώ μέσα. Τώρα πια όχι τόσο. Όσο περνάει ο καιρός συνηθίζουν μάλλον.

- Με αφορμή αυτό θέλω να σας αναφέρω πως υπήρχαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματά τους, για το χρώμα του ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Εδώ η αλήθεια είναι πως επειδή είμαστε και με το ειδικό και βλέπουν παιδιά τα οποία έχουν διαφορετική εμφάνιση είναι λίγο πιο εξοικειωμένα. Ίσως κιόλας γιατί έρχονται εδώ και μαθητές που είναι στο διαπολιτισμικό, κάποιοι γονείς είναι και λίγο πιο ευαισθητοποιημένοι, δηλαδή γνωρίζουν ότι εδώ θα βρουν και πρόσφυγες μαθητές. Οπότε υπάρχει μια άλλη διάθεση, εγώ τουλάχιστον αυτό είδα από τους μαθητές που είχα πέρυσι και φέτος, εντελώς διαφορετικό τρόπο σκέψης οι γονείς αυτοί. Μπορεί να έτυχε η φουρνιά, θέλω να πω πως έχει αρχίσει ο κόσμος και αλλάζει, συνηθίζει ότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές εθνικότητες και οι γονείς μάλιστα οι συγκεκριμένοι, μιλάω τώρα για την περίπτωση της τάξης μου, ήθελαν πάρα πολύ να κάνουν τα παιδιά τους παρέα και με τα άλλα και με ρωτούσαν δύο συγκεκριμένοι γονείς κιόλας έδειξαν ενδιαφέρον δηλαδή και μου έλεγαν «το παίζουν το παιδάκι που έχει έρθει από άλλη χώρα που είναι μαύρο; το δέχονται; Γιατί εμείς τους είπαμε να το παίζουν στο σπίτι. Οπότε υπήρχε και ένα ενδιαφέρον από τους γονείς που σίγουρα περνάει τα παιδιά τους και φαίνεται και στη συμπεριφορά των παιδιών πως είναι απέναντι σε αυτά τα παιδιά.

- Σπάνιο αυτό;

- Πολύ σπάνιο ναι. Και έτυχε αυτό να είναι ένα πολύ καλό τμήμα που δεν δημιουργεί πρόβλημα και δεν τους πειράζει. Τα φετινά μου παιδιά τα οποία τα είχα και πέρυσι, δέχονται αρκετά καλά εκτός από μια δύο περιπτώσεις τους αλλοδαπούς και πρόσφυγες μαθητές και τα Ρομά και μπορούν να τα παίζουν κιόλας και τα βοηθάνε, όταν τους ζητήσω να με βοηθήσουν, τα βοηθάνε.

- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά και τι ως ξενοφοβία θα ήθελα λίγο να κάνουμε αυτή τη διάκριση;

- Ο ρατσισμός νομίζω προέρχεται από τους γονείς. Εδώ στα παιδιά θεωρώ ότι υπάρχει μια ξενοφοβία περισσότερο ως προς το διαφορετικό και όταν αποδεχτούν και καταλάβουν ότι δεν υπάρχει κάτι μεμπτό ή κάτι διαφορετικό και ότι όλα είναι εντάξει αποδέχονται πιο εύκολα και μπορούν να συνεργαστούν. Νομίζω ότι η ρατσιστική συμπεριφορά πηγάζει πιο πολύ από τους γονείς και οτι ακούνε από το σπίτι και φυσικά από το δάσκαλο ο οποίος μπορεί να απομονώσει αυτά τα παιδιά, γιατί και εμείς το πιο εύκολο είναι να πούμε «καθίστε σε μια γωνία, καθίστε σε ένα τραπέζι στην άκρη, παίξτε μεταξύ σας», οπότε εμείς τα απομονώνουμε. Αυτό μπορεί να μη είναι ότι έχουμε ρατσισμό αλλά μια ξενοφοβία θα την πω, ότι φοβόμαστε να τους προσεγγίσουμε και να μπούμε στη διαδικασία να τους μάθουμε πράγματα και η ευκολία είναι να ασχοληθούμε με τους υπόλοιπους και να πούμε «δεν πειράζει». Τέτοιες περιπτώσεις υπάρχουν εδώ, δηλαδή που μπορεί να απομονωθούν τα παιδιά σε δύο θρανία να τους δώσουμε κάτι πολύ εύκολο να ασχοληθούν ή δύο παιχνίδια και να καθίσουν και να μην ενδιαφερθούμε μετά και υπάρχουν και περιπτώσεις που μπορεί να είναι και ρατσιστικές κυρίως όμως από τι πιο μεγάλες τάξεις και από τους δασκάλους μπορεί να συμβεί, δηλαδή αν χτυπήσει ένα παιδί να μην δώσει τόσο μεγάλη σημασία, δυστυχώς έχει υπάρξει αυτό, «έλα εντάξει δεν έπαθες τίποτα», ενώ ένα αντίστοιχο περιστατικό σε ένα Ελληνάκι να δώσουν την κατάλληλη προσοχή. Τέτοιες περιπτώσεις εδώ ή μπορεί να μην ασχοληθούν και να πεις δεν ασχολούμαι ή το πιο εύκολο είναι να το μαλώσεις και να το βάλει πιο εύκολα τιμωρία να κάποιο παιδάκι πρόσφυγας χτυπήσει κάποιον άλλον, μπορεί κάποιος να είναι πιο ελαστικός στην τιμωρία.

- Αυτό πιστεύετε ότι γίνεται για να προχωράει και πιο εύκολα στα μαθήματα του να μη μένει πίσω δηλαδή ο δάσκαλος; Π.χ να απομονώσει ένα παιδάκι που δεν μπορεί να ανταπεξέλθει για να προχωρήσει κανονικά στην ύλη του.

- Ναι και νομίζω πως είναι ανικανότητα του εκπαιδευτικού. Θεωρεί δηλαδή ότι δεν υπάρχει πρόοδος, δεν πρόκειται να κάνει κάτι, οπότε το πιο εύκολο που μπορεί να κάνει είναι αυτό, οπότε εκεί φαίνεται απλώς η ανικανότητα του εκπαιδευτικού που δεν μπορεί να διαχειριστεί την τάξη του.

- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;

- Τώρα πια όχι τόσο έντονα. Πιο παλιά ναι, τώρα πια όχι τόσο πολύ. Νομίζω πλέον οι περισσότεροι έχουν κατανοήσει ότι εδώ μέσα γίνεται δουλειά, οπότε δεν φοβούνται ότι τα παιδιά τους μαθησιακά υστερούν σε σχέση με ένα άλλο σχολείο που δεν υπάρχουν αλλοδαποί μαθητές σε αυτό και συμπεριφορικά μόνο αν υπάρχει επιθετικότητα η οποία δεν μπορεί να ελεγχθεί στο σχολείο, εκεί δηλαδή έχουν έρθει γονείς και έχουν πει αυτός είναι πολύ επιθετικό, μου χτυπάει το παιδί, μόνο τέτοιες περιπτώσεις, δεν έχει υπάρξει κάτι άλλο. Ούτε φοβούνται τόσο πολύ πια, νομίζω έχουν συνηθίσει εδώ οι γονείς.

- Ίσως επειδή είναι και ένα διαπολιτισμικό σχολείο και γνωρίζουν.

- Ναι και έχουν εξοικειωθεί περισσότερο, ξέρουν δηλαδή ότι εδώ έχουμε και παιδιά που έρχονται από το camp του Κατσικά, υπήρχαν πάντα, υπάρχουν και ποτέ δεν μας έχουν δημιουργήσει πρόβλημα τα τελευταία 4-5 χρόνια που εγώ είμαι σε αυτό το σχολείο, ειδικά την τελευταία τριετία δεν έχουμε τέτοια προβλήματα.

- Κάποια ανησυχία για τη διδασκαλία υπάρχει;

- Μόνο ίσως κάποιες απορίες στο πως γίνεται το μάθημα όταν έχετε και τους πρόσφυγες που δεν ξέρουν που έρχονται μέσα στην τάξη. Αυτήν την απορία έχουν και εφόσον τους λυθεί αφού τους πούμε ότι υπάρχει και το τμήμα υποδοχής το οποίο πηγαίνουν και παρακολουθούν και ότι τα παιδιά δεν θα μείνουν πίσω στο μάθημα της γλώσσας και ότι ακολουθούν διαφοροποιημένη διδασκαλία και όταν το βλέπουν στην πράξη αυτό μετά ηρεμούν. Περισσότερο εγώ το εκλαμβάνω ως απορία των γονέων και ως ανησυχία για το αν θα είναι όλα εντάξει.

- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;

- Δύσκολη!

- Είναι άμεση η επαφή σας;

- Μέσω συντονιστή. Ειδικά από το camp είναι πολύ δύσκολο γιατί δεν τους έχουμε δει ποτέ και έχουμε προσπαθήσει αλλά ακόμα δεν έχουμε βρει κάποιο τρόπο να μπορέσουμε να έρθουν στο σχολείο μας. Θέλουμε πολύ εμείς οι δάσκαλοι, το ζητάμε, αλλά πρέπει να βρουν τρόπο να τους μεταφέρουν, να έρθουν να δουν και που πηγαίνουν τα παιδιά τους σχολείο. Νομίζω θα ήταν καλύτερο αυτό και θα υπήρχε και καλύτερη συνεργασία μετά και θα δείξουν και ένα ζήλο μετά τα παιδιά, ένα ενδιαφέρον άμα δείξουν και οι γονείς. Δεν το έχουμε καταφέρει ακόμα. Ελπίζουμε του χρόνου να είναι καλύτερα τα πράγματα (γέλια).

- Συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών;

- Δεν ξέρουν τη γλώσσα. Εμείς ζητήσαμε να έρθουν με μεταφραστές. Μετά μας είπε ο συντονιστής μας ότι θα πρέπει να έρθει με λεωφορείο το Δήμου, ο δήμος θα πρέπει να βρει τα χρήματα να κάνει μια έξτρα μετακίνηση των γονέων, οπότε όλο αυτό βρίσκει εμπόδια μονίμως. Τώρα αυτό που συζητάμε εμείς είναι μήπως μπορέσουμε του χρόνου τον Σεπτέμβρη πριν ξεκινήσει το σχολείο, τουλάχιστον οι πρόσφυγες που γνωρίζουμε ότι θα είναι εδώ να μπορέσουν να έρθουν εξαρχής μια φορά στο σχολείο να έχουμε μια επαφή μαζί τους να δουν με ποιους δασκάλους κάνουν μάθημα τα παιδιά τους, να υπάρξει έτσι ένα πλαίσιο με τους κανόνες του σχολείου, τι μπορούν να κάνουν στο σπίτι, εκεί που είναι τέλος πάντων στο camp, όσο μπορούν τα παιδάκια. Αυτά που μένουν σε σπίτια που είναι πολύ λίγα πια, πάλι υπάρχει συντονιστής και είναι πιο γρήγορο και έχουν έρθει γονείς στο σχολείο, όταν έχουν υπάρξει προβλήματα αλλά και για να ρωτήσουν για τα μαθήματα πως τα πηγαίνουν, όχι όμως συχνά, όχι με την ίδια συχνότητα που έρχονται οι άλλοι γονείς.

- Αυτοί που μένουν στις δομές δεν έρχονται καθόλου στο σχολείο λόγω του ότι δεν έχουν μεταφορικό;

- Αυτό μας έχουν πει, δεν ξέρω τώρα.
- Τα παιδιά που έρχονται έχουν ειδικό λεωφορείο;
- Ναι, έρχεται λεωφορείο με έναν συνοδό και τα παίρνει και τα φέρνει. Και στις γιορτές για παράδειγμα, ούτε οι γονείς τους έρχονται, ενώ στα παιδάκια που μένουν εδώ έχουν έρθει οι γονείς να δουν τις γιορτές.
- Πως αισθάνονται όταν λείπουν οι γονείς τους και βλέπουν άλλους γονείς να είναι εκεί;
- Εντάξει νομίζω ότι μέσα τους μπορεί να στεναχωριούνται και σίγουρα πιστεύω ότι το νιώθουν.. Όμως γενικότερα είναι χαρούμενα. Τα βλέπεις ότι είναι πιο ήρεμα, ίσως γιατί έρχονται σε ένα χώρο που έχει ζέστη, που είναι κλειστός, που δεν έχει κρύο, φαντάζομαι ότι όλο αυτό τους βοηθάει λίγο, ακόμα που έχουν και τα σχολικά γεύματα που θα πάρουν το φαγάκι τους μετά, θα το φάνε γιατί πιστεύω ότι πεινάνε, θα το φάνε πριν ακόμα φύγουν κάποια φαγητά και κάποια που μπορούν τα τρώνε με το χέρι εδώ πριν φύγουν, όσο περιμένουν το λεωφορείο . Οπότε εντάξει. Και φυσικά υπάρχουν και οι ακραίες οι περιπτώσεις δηλαδή κι η ματαίωση από το τμήμα υποδοχής ειδικά βλέπει την προσπάθεια η οποία ακυρώνεται πολύ συχνά , δεν υπάρχει εξέλιξη κάποιες φορές από κάποιους μαθητές, από κάποιες περιπτώσεις πιο μεμονωμένες βέβαια, αλλά υπάρχουν και αυτά.

29) Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε συμβάλλει αρνητικά στην εμπλοκή των μειονοτήτων γονέων;

- Σίγουρα, καθώς δεν ξέρουν καθόλου Ελληνικά.
- Μάλιστα.
- Είναι σημαντική για εσάς η γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;
- Ναι, εννοείται σε όλα!
- Ίσως γιατί μπορεί να δώσει και μια συναισθηματική ώθηση στο παιδί;
- Ναι είναι σημαντικό γιατί όταν ο γονέας βλέπει την προσπάθεια και ότι υπάρχει μια καλή διάθεση φαντάζομαι θα παροτρύνει και το παιδί του στο να ασχοληθεί. Αν τώρα την Ελλάδα την έχουν ως ένα σταθμό για να φύγουν για κάπου αλλού και δεν ενδιαφέρονται ούτε οι γονείς, δεν θα ενδιαφερθεί ούτε το παιδί. Αν τώρα κάποιοι έρθουν εδώ και δείξουν ότι υπάρχει κάποιο ενδιαφέρον και ότι μπορούν να μάθουν πράγματα και ας μην μάθουν τη γλώσσα, ας μάθουν τα μαθηματικά που είναι κοινά σε όλες τις χώρες, να μάθουν ας πούμε αγγλικά, να δείξουμε εμείς ένα ενδιαφέρον, να δείξουν ύστερα και οι γονείς, να τους πούμε εμείς ότι ενδιαφερόμαστε αλλά θα πρέπει ν έρθουν και αυτοί εδώ και να βρούμε ένα τρόπο συνεργασίας.
- Για αυτές τις οικογένειες που μου είπατε πως είναι ένας σταθμός η Ελλάδα γιατί πιστεύετε ότι στέλνουν τα παιδιά στο σχολείο αν δεν έχουν κάποιες προσδοκίες;
- Φαντάζομαι για να φύγουν λίγο και από εκεί ου ζουν, γιατί αν ζουν και στο camp οι συνθήκες φαντάζομαι δεν θα είναι και καλές , οπότε υποθέτω και μόνο που θα φύγουν κάποιες ώρες και θα αλλάξουν παραστάσεις και θα πάνε σε ένα άλλο περιβάλλον και δεν θα τα έχουν και οι γονείς

εκεί γιατί μπορεί να θέλουν να κάνουν και κάποιες δουλειές ή να βγουν στην αστυνομία να πάρουν χαρτιά ή οτιδήποτε, φαντάζομαι ότι θα είναι καλύτερα εδώ από εκεί.

- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιος θέμα; Έχετε κάποιο περιστατικό να μου αναφέρεται;

- Ναι! Συνέβη πριν από τρία χρόνια που ζήτησαν μαθητές μου χρήματα από ένα παιδί πρόσφυγα για να το κάνουν παρέα και το παιδάκι έκλεψε από το μπαμπα του λεφτά και του τα έδωσε, οπότε εκεί καλέσαμε τους γονείς γιατί το περιστατικό έγινε στο σχολείο οπότε αντιληφθήκαμε τι συνέβη, το ψάξαμε λίγο εδώ, οπότε ήρθαν εδώ οι γονείς, ήρθε ο συντονιστής και οι γηγενείς γονείς που είχαν εμπλακεί σε αυτό και οι πρόσφυγες, δόθηκαν πίσω τα χρήματα και ευτυχώς έληξε εδώ και δεν προχώρησε παρά έξω και δεν συνεχίστηκε στην πρωτοβάθμια. Ευτυχώς το παιδί παραμένει εδώ, παίζει με τα παιδιά, όχι με αυτά τα παιδιά ου του ζήτησαν τα χρήματα ευτυχώς, τιμωρήθηκαν εκείνα τα παιδιά, όχι ότι του στερήσαμε κάτι αλλά θεωρητικά θέσαμε κάποιους κανόνες και ποινές καθώς θεωρήσαμε ότι ήταν πάρα πολύ σοβαρό αυτό που έγινε ούτως ώστε να μην γίνει κάτι παρόμοιο. Και υπήρχε και μια επίβλεψη από τους γονείς. Βρήκαμε δηλαδή κάποιους τρόπους να λυθεί αυτό και η αλήθεια είναι ότι δεν έπεσε στην αντίληψη μας κάτι αντίστοιχο. Τα παιδιά είναι όλα εδώ.

- Είχε καλή κατάληξη δηλαδή.

- Ας ελπίσουμε (γέλια).

- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο; Καταλήξατε κάπου; Σε ποια βασικά σημεία συμφωνήσατε;

- Ναι πάντα συζητάμε και προσπαθούμε να βρούμε λύσεις άλλες φορές ακολουθούμε, άλλες φορές βλέπουμε ότι κάτι δεν μας ταιριάζει οπότε προσπαθούμε να το αλλάξουμε. Κάθε χρόνο συζητάμε πάντως τι θα μπορούσαμε να κάνουμε διαφορετικό και πως θα μπορούσαμε να το προσαρμόσουμε λίγο πιο κοντά στα παιδιά. Συμφωνούμε απλώς κάθε φορά όλο ανακύπτουν προβλήματα κυρίως πρακτικά, αλλά ας ελπίσουμε ότι σιγά-σιγά θα ξεπεραστούν. Δεν μπορούμε να κάνουμε και πολλά περισσότερα αλλά ευτυχώς αυτό που ζητάμε και εμείς και ο καινούριος διευθυντής γιατί έχουμε αλλάξει διευθυντή να μην τα αποκλείουμε από πουθενά, από οικονομικής άποψης. Επειδή δεν μπορούν να μας παρέχουν ζητάμε τουλάχιστον π.χ όταν πάμε ένα θέατρο τα παιδιά που είναι πρόσφυγες να μπουν δωρεάν ή αν πάμε κάποια εκδρομή με το λεωφορείο το κόστος της επιβάρυνσης θα το έχουμε εμείς, όσο μπορούμε πάντα γιατί δεν είναι εύκολο.

- Έχουν δεχτεί να πηγαίνουν δωρεάν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες;

- Θέλουν πάρα πολύ αλλά δεν μπορούν οικονομικά να ανταποκριθούν. Ή πολλές φορές δεν έρχονται από μόνα τους, φέτος αυτό θέσαμε ως στόχο να μην αποκλείονται τα παιδιά αυτά γιατί πέρυσι τις περισσότερες φορές δεν έρχονταν, οπότε τώρα ο στόχος μας είναι να προσπαθήσουμε να τα βάλουμε σε όλες τις δράσεις που κάνουμε, εντάξει καλά πάμε (γέλια).

- Είναι ένα βήμα και αυτό θεωρώ.

- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας;

- Ίσως κάποιες επιμορφώσεις περισσότερες και σε εμάς για να μπορούμε να λύνουμε κάποια προβλήματα, που λύνονται πλέον δεν μπορώ να πω, αλλά εκτός διδακτικού ωραρίου γιατί είναι δύσκολο όταν κάνεις μάθημα και είσης θα μπορούσαν να έχουν σε κάποια σχολεία που έχουν αρκετούς μαθητές, περισσότερους δασκάλους για να μπορούν να τα παίρνουν λίγο τα παιδιά στην ώρα της γλώσσας, να κατακτούν το μηχανισμό της γλώσσας και μετά να μπαίνουν στην τάξη. Δηλαδή το υπουργείο νομίζω σε αυτό στερεί λίγο, και εννοείται θα μούμε στην τάξη και δεν πρέπει να ξεχωρίζουμε, όμως όταν τώρα είναι στην Τετάρτη και πέμπτη δημοτικού που δεν γνωρίζουν τη γλώσσα και τη γραφή θα έπρεπε ανάλογα με τον αριθμό των προσφύγων και των μεταναστών να έρχονται δύο εκπαιδευτικοί αναπληρωτές οι οποίοι θα έχουν μια εξειδίκευση σε αυτό ο κομμάτι και με τη βοήθεια τη δική μας φυσικά να μπορούν να τους παίρνουν πιο εντατικά να μαθαίνουν τη γλώσσα και να μπαίνουν μετά να μπορούν να παρακολουθούν όλα τα μαθήματα.

- Κάποια υποστήριξη έχετε στο σχολείο από ειδικούς;

- Ναι, ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό. Όσο μπορούν βοηθάνε με διάφορες δράσεις που γίνονται μέσα στην τάξη.

- Τι συμβουλή θα δίνετε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο;

- Να μην φοβούνται να δοκιμάσουν, γιατί τα παιδιά έχουν αυτή τη διάθεση και αν τους δείξεις ενδιαφέρον έχουν πολύ φιλότιμο και προσπαθούν και θέλουν να έχουν, τους αρέσει δηλαδή. Ακόμα και να μη μάθει κάτι κάποιος, εγώ το βλέπω και από τα Ρομά που ο ρυθμός μάθησης τους είναι πάρα πολύ αργός και η ωριμότητα τους επίσης, το λέω γιατί έχω μαθητές τους οποίους είχα πέρυσι και έχω και φέτος και δεν έχουν μάθει την αλφαβήτα, δεν έχουν μάθει τα γράμματα να τα αναγνωρίζουν φωνολογικά, ούτε το όνομα τους να γράφουν και τα έχω εγώ που ξέρω ότι εγώ τους κάνω τη δουλειά. Το ότι έρχονται όμως στο σχολείο, το ότι προσπαθούν να μπουν σε ένα πλαίσιο πιο διαφορετικό, το ότι ακούνε πέντε πράγματα, υπάρχει μια άλλη διάθεση. Και μόνο που χαίρονται και έρχονται και σε παίρνουν μι αγκαλιά είναι πάρα πολύ ωραίο. Περισσότερο να μη φοβούνται και να δοκιμάζουν γιατί τα περισσότερα παιδιά έχουν ζήλο και λίγο να τους δώσεις ενδιαφέρον και να τους δείξεις κάτι θέλουν ακόμα περισσότερο. Γιατί εμείς θα κάνουμε μι δράση φέτος μαζί με το ειδικό σχολείο ένα θεατρικό και έχω πάρει και πρόσφυγες από άλλες τάξεις που θέλησαν πάρα πολύ. Με το που τους είπα να μάθουν κάτι στα ελληνικά και να το πουν και να το βιντεοσκοπήσουμε και να το δείξουμε και οι γονείς αμέσως υπέγραψαν το χαρτί και τα παιδιά περιμένουν πως και πως το ρόλο τους για να ο μάθουν. Υπάρχει ενδιαφέρον αρκεί να δείξει λίγο και εσύ ότι νοιάζεσαι.

- Ωραία! Αυτά είχα να σας ρωτήσω, σας ευχαριστώ πάρα πολύ!

- Εγώ ευχαριστώ!

Συνέντευξη 5^η

Ερωτήσεις συνέντευξης:

Προφίλ εκπαιδευτικού

Φύλο εκπαιδευτικού :Γυναίκα

Ηλικία: 50

- Πως ονομάζεστε;
- Λίλη
- Ποια είναι η καταγωγή σας;
- Από εδώ από το νομό και έχω μεγαλώσει εδώ (Ιωάννινα)
- Ποιες είναι οι σπουδές σας;
- Πανεπιστήμιο ΑΕΙ
- Παιδαγωγικό;
- Παιδαγωγικό δημοτικής εκπαίδευσης στα Γιάννενα ναι
- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας;
- Το 1994
- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;
- Πρώτη χρονιά
- Πόσα χρόνια είστε ενεργός ως εκπαιδευτικός;
- 23 χρόνια.

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε;
- Την πέμπτη
- Πόσα παιδιά έχετε στην τάξη;
- Όλα μαζί είναι 17, αλλά καθημερινά ο αριθμός κυμαίνεται γύρω στα 15, γιατί είναι κάποια παιδιά που δεν έρχονται συστηματικά.
- Πόσα είναι τα αγόρια και πόσα τα κορίτσια;
- Αυτά που έρχονται συνήθως είναι 6 τα αγόρια και 5 τα κορίτσια αλλά κάνα δύο αγόρια πότε έρχονται και πότε όχι και 3 4 κορίτσια που κάποια έρχονται πιο συχνά και κάποια πιο αραιά
- Έχετε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες, και αν ναι πόσα είναι αυτά;

- Έχω ένα.

- Από πού;

- Από Αφγανιστάν (παύση) και έχω και ρομά.

- Πόσα Ρομά;

- Έρχονται πιο συχνά τα δύο, γραμμένα όμως μέσα στην τάξη είναι τέσσερα. Ήταν και κάποιος άλλο παιδί που είχε έρθει για κάποιο διάστημα και έφυγε και είναι και κάποια παιδιά που έρχονται για κάποιους μήνες και φεύγουν.

- Κατάλαβα!

- Έχουν μετά δυσκολίες στην προσαρμογή;

- Δεν δείχνουν ενδιαφέρον για μάθηση, εκτός από μια κοπέλα που έχω ρομά, η οποία προσπαθεί να μάθει να διαβάζει σε επίπεδο πρώτης δημοτικού. Τα υπόλοιπα δεν δείχνουν ενδιαφέρον, δηλαδή εργασίες που τους βάζουμε για το σπίτι δεν ασχολούνται, δεν έρχονται καθημερινά, η φοίτηση τους είναι ελλιπής γιατί όταν έρχονται κάποια μετά από 10 μέρες δεν υπάρχει συνέχεια.

- Δυσκολεύει αυτό την κατάσταση;

- Ναι!

- Δηλαδή εξαιτίας αυτού μπορεί να πάει πίσω όλη η τάξη σε όλα τα μαθήματα;

- Όχι αυτά τα παιδιά είναι χωριστά. Δεν μπορούν να ακολουθήσουν την τάξη. Είναι σαν να έχω την Πέμπτη τάξη και πολλά επίπεδα πρώτης.

13) Από ποιες χώρες προέρχονται αυτά τα παιδιά;

14) Οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;

- Επειδή δεν έχω μεγάλη εμπειρία καθώς είμαι πρώτη χρονιά στο σχολείο και έχω μόνο μια κοπέλα από το Αφγανιστάν, δεν έχω από άλλη χώρα, θα αναφερθώ στη συγκεκριμένη κοπέλα, είναι πολύ συνεργάσιμο παιδί, έχει θέληση για μάθηση, παρουσιάζει πρόοδο στη μάθηση, κάνει παρέες πιο πολύ βλέπω στο διάλειμμα ε ομοεθνή παιδιά.

- Δηλαδή αυτά προσεγγίζει, δεν θα πλησιάσει τα παιδιά που είναι έλληνες;

- Όχι, ίσως και τα άλλα δεν πλησιάζουν εύκολα αλλά και η ίδια. Γιατί αυτό το παρατηρώ όταν τα βάζω να δουλέψουν και σε ομάδες, που αναγκαστικά μπαίνει σε κάποια ομάδα αλλά μένει αμμέτοχη όμως.

- Ίσως επειδή νιώθει αποξενωμένη ή δεν την θέλουν τα άλλα παιδιά;

- Δεν της το δείχνουν. Κάποια παιδιά επειδή ίσως είναι και διαπολιτισμικό το σχολείο δεν παρατηρώ δηλαδή ρατσισμό καθόλου στο σχολείο, δεν παραξενεύονται από την ύπαρξη παιδιών

από άλλες χώρες καθόλου, απλά η ίδια βλέπω ότι δεν θέλει να συμμετέχει στις συζητήσεις που κάνουν.

- Αισθάνεται μήπως ότι δεν θα τα καταφέρει;

- Πιθανόν!

15) Διακρίνεται διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές; Και ποιες είναι αυτές; Για παράδειγμα ανάμεσα στην κοπέλα από το Αφγανιστάν που είπατε και τα Ρομά. Χρησιμοποιείται εσείς οι ίδιοι κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;

- Ναι μεγάλη διαφορά, η κοπέλα δείχνει ενδιαφέρον, είναι πολύ συνεργάσιμη. Από τα ρομά μόνο ένα κορίτσι προσπαθεί να μάθει σε μένα, τα υπόλοιπα όχι.

- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες ή και σε γιορτές αυτά τα παιδιά (μετανάστες, πρόσφυγες και ρομά);

- Επειδή θα κάνουμε την γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου, δεν μου είναι αρνητικά και θα τα βάλω, δεν ξέρω αν θα ανταποκριθούν, πάντως θα α βάλω να συμμετέχουν κανονικά. Προς το παρόν δεν μου το αρνήθηκαν.

- Τέλεια!

- Συμμετέχουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές ενεργά σε δραστηριότητες μέσα στη σχολική τάξη όταν πρέπει να εργαστούν σε ομάδες; Έχουν συγκεκριμένη παρέα και αν μπουν με άλλα παιδιά μπορεί και να αντιδράσουν αν τα βάλετε εσείς σε ομάδες;

- Όχι, εγώ τα έχω καθορίσει σε ομάδες περισσότερο στις δεξιότητες που προσφέρεται το μάθημα, όχι δεν έχω κανένα θέμα όσον αφορά τη σύσταση και τα υπόλοιπα τα παιδιά, τα Ελληνάκια δηλαδή τα αποδέχονται πλήρως, δεν έχω τέτοιο θέμα.

- Πιστεύετε βοηθάει αυτό στην εξέλιξη όχι μόνο του μαθήματος αλλά και του κοινωνικού πλαισίου ώστε να μην υπάρχουν συγκρούσεις;

- Σίγουρα βοηθάει όταν δουλεύουν ομαδικά όμως παρόλα αυτά στο διάλειμμα εκείνο που παρατηρώ είναι ότι κάνουν παρέα σαν καταγωγή τα ρομά με τα ρομά, τα παιδιά τα προσφυγάκια μεταξύ τους. Ίσως νιώθουν πιο οικεία. Όμως δεν αποκλείουν, αν πλησιάσει ας πούμε ένα ρομά μια παρέα παιδιών, δεν θα το διώξουν, ρατσιστική τάση δεν έχω παρατηρήσει στο σχολείο.

- Γενικότερα έτσι όχι μόνο στην τάξη σας;

- Ναι, καθόλου.

- Ωραία!

- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές; Πότε συμβαίνουν συνήθως;

- Όχι, ίσως επειδή εγώ δεν έχω και πολλά παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες.

- Ή σε κάποιο διάλειμμα αν έχετε παρατηρήσει κάτι;

- Όχι, γιατί συνήθως παίζουν ανά ίδιες ομάδες, δηλαδή και αν παρατηρηθεί κάτι θα είναι μεταξύ τους. Όχι να τσακωθούν δηλαδή λόγω της καταγωγής τους.

- Αν υπάρξει κάποια διαφωνία ή ένταση μέσα στην τάξη αλλά και εκτός πως θα το διαχειριστείτε;

- Προσπαθώ να τα απασχολώ και με εργασίες και με συζήτηση, κάνουμε συνέχεια συζήτηση όσον αφορά τις δεξιότητες συζήτησης.

- Για ποιους λόγους μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση, έχετε κάποια προσωπική εμπειρία;

- Συνήθως για το ποιος θα βοηθήσει την κυρία να μοιράσει κάποια φωτοτυπία, δηλαδή για κάτι πολύ απλό.

- Αα κατάλαβα!

20) Πώς διαχειρίζεστε μια τέτοια κατάσταση εντός και εκτός τάξης;

- Προσπαθώ να τους μιλάω αρχικά και τους εξηγώ ότι δεν είναι ωραίο να τσακωνόμαστε αλλά να κάνουμε διάλογο και να συνεργαζόμαστε. Συνήθως πετυχαίνει αυτό (γέλια).

- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους; Επειδή μπορεί να αισθάνονται μειονεκτικά για παράδειγμα;

- Μέσα στην τάξη;

- Και εκτός τάξης.

- Όχι δεν το έχω παρατηρήσει γιατί έχουν ομαδούλες, δηλαδή είναι πολλά τα παιδιά που έρχονται από τη δομή. Αν ήταν ένα ίσως μπορεί να συνέβαινε αυτό. Τώρα είναι πολλά, οπότε έχουν τη δική τους παρέα. Τα ρομά επίσης είναι πολλά, οπότε έχουν τη δική τους παρέα, μερικές φορές όμως ανακατεύονται και με τα Ελληνόπουλα, αλλά όχι δεν έχω παρατηρήσει παιδιά που να είναι μοναχικά.

- Δηλαδή χωρίς τη δική σας παρότρυνση θα πλησιάσουν εύκολα τους άλλους; Όχι μόνο για εργασίες αλλά και για να μιλήσουν ίσως, να κάνουν κάτι;

- Στο διάλειμμα εννοείτε η εδώ μέσα;

- Τώρα μέσα στην τάξη;

- Όχι δεν έχουν πρόβλημα, εκτός από τη συγκεκριμένη κοπέλα που είναι από το Αφγανιστάν που παρατήρησα αυτό στις ομάδες, δεν προσπαθεί, δεν θέλει.

- Προτιμάει δηλαδή να εργάζεται μόνη της;

- Μόνη της και με μια συγκεκριμένη κοπέλα ρομά που κάθονται μαζί, με αυτή συνεργάζεται. Ίσως νιώθει μειονεκτικά, ότι δεν θα τα καταφέρει δεν ξέρω, τα υπόλοιπα δεν έχουν θέμα.

- Μιλάει Ελληνικά; Καταλαβαίνει;

- Ναι, ναι καταλαβαίνει και δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον.

- Μπορεί να διαβάσει και να γράψει;
- Και γράφει και διαβάζει απλά δεν έχει τελειοποιηθεί η ανάγνωση της, βρισκόμαστε δηλαδή προς το τέλος της πρώτης δημοτικού.
- Ναι κατάλαβα!
- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ξενοφοβικές γιατί ρατσιστικές μου είπατε δεν έχετε δει; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;
- Όχι καμιά. Ίσως επειδή είναι και διαπολιτισμικό το σχολείο. Βέβαια αυτό δεν το συνάντησα ούτε τα προηγούμενα χρόνια στα σχολεία που ήμουνα, που εκεί είχαμε παιδιά από Αλβανία. Αλλά και εκεί δεν υπήρχε αυτό γιατί ανακατεύονταν με τα δικά μας.
- Ωραία!
- Υπήρξαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματά τους, για το χρώμα τους ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;
- Θεωρώ ότι όλα μπορούν να λυθούν με το διάλογο.
- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά και τι ως ξενοφοβική; Θα ήθελα να κάνουμε αυτό τον διαχωρισμό.
- Η απομόνωση πιστεύω. Όταν κάποιος μαθητής που προέρχεται από άλλη χώρα ή κάποιος ρομά απομονώνεται από τους υπόλοιπους.
- Από τους γονείς ίσως α έχουν κάποια ένσταση;
- Όχι ποτέ.
- Ωραία
- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;
- Όχι δεν υπάρχουν.
- Όχι έτσι;
- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;
- Όχι! Ελάχιστη, δηλαδή μπορεί να έχω έρθει σε επαφή στο δρόμο με ένα δύο γονείς, τα περισσότερα μεταφέρονται με πούλμαν οπότε δεν έρχονται οι γονείς . Στη βαθμολογία δεν εμφανίζονται.

- Δίνεται τους βαθμούς στα παιδιά κατευθείαν;
- Την επόμενη μέρα τους δίνουμε στα παιδιά ναι.
- Αν πρέπει να υπάρξει επικοινωνία με τους γονείς δηλαδή αν θέλετε να τους αναφέρεται κάτι πως το κάνετε αυτό;
- Κάποια στιγμή που χρειάστηκε συνάντησα κάποιους γονείς που έφεραν τα παιδιά εδώ. Είναι πολύ δύσκολη η επικοινωνία μόνο μέσω του διευθυντή γίνεται και πάλι δεν απαντούν στα τηλέφωνα, έχουν φραγή οι περισσότεροι. Δηλαδή και ο διευθυντής είναι δύσκολο να επικοινωνήσει μαζί τους, όσον αφορά τα ρομά όχι από τη δομή.
- Ούτε από τις δομές έρχονται οι γονείς;
- Δεν είναι εύκολο να έρθουν, δεν είναι εύκολη η μετακίνηση τους. Βέβαια δεν χρειάστηκε να έρθουν, δεν συνέβη κάτι για να καλέσω τους γονείς, δεν είχα ποτέ θέμα. Αλλά και οι ίδιοι προφανώς δεν είναι και εύκολο να μετακινηθούν γιατί τα παιδιά κινούνται με πούλμαν.
- Αν πρέπει να ενημερωθούν για κάτι υπάρχει κάποιος ειδικός που επικοινωνεί μαζί τους;
- Όχι.
- Οπότε συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών; Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε παίζει ρολό σε αυτό;
- Μπορεί, η κοπέλα βέβαια τα πηγαίνει καλά στη γλώσσα, δεν ξέρω τι γίνεται με τους γονείς.
- Από το παιδάκι που είναι από το Αφγανιστάν πιστεύετε ότι μπορεί να έχει κάποια βοήθεια και από το σπίτι και να ανταποκρίνεται στα μαθήματα;
- Όχι!
- Οπότε τα καταφέρνει μόνη της, κατάλαβα.
- Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε συμβάλλει αρνητικά στην εμπλοκή των μειονοτήτων γονέων;
- Ναι, γιατί πολλοί γονείς δεν έρχονται στο σχολείο επειδή δεν ξέρουν και δεν καταλαβαίνουν η Ελληνική γλώσσα.
- Είναι σημαντική για εσάς η γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;
- Εννοείται! Βέβαια και για τα Ελληνόπουλα ισχύει το ίδιο.
- Οι Έλληνες γονείς έρχονται στο σχολείο;
- Ναι οι άλλοι έρχονται κανονικά.
- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιο θέμα;
- Ναι έχει τύχει.

- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο; Καταλήξατε κάπου; Σε ποια βασικά σημεία συμφωνήσατε;
- Δεν έχουμε εντοπίσει προβλήματα μεταξύ τους λόγω προέλευσης τους, δεν προέκυψε ποτέ τέτοιο θέμα τουλάχιστον όσο είμαι εγώ στο σχολείο.
- Έχετε κάποια βοηθήματα που να κάνουν πιο εύκολη τη μαθησιακή διδασκαλία;
- Εγώ δεν έχω. Υπάρχουν κάποια τάμπλετ στο σχολείο που τα χρησιμοποιούν κάποιοι συνάδελφοι, εγώ όμως δεν έχω.
- Χρειάζεται να μιλήσετε και στα αγγλικά για να καταλάβουν τα παιδιά;
- Όχι, καταλαβαίνουν στα Ελληνικά.
- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας; Γιατί σίγουρα υπάρχει αυτό το φαινόμενο στα σχολεία.
- Ναι, περισσότερο ίσως υπάρχει σε σχολεία που δεν είναι διαπολιτισμικά, σε διαπολιτισμικό όπως είναι αυτό εγώ δεν το έζησα αυτό. Πιστεύω ίσως με την είσοδο των ψυχολόγων και των κοινωνικών λειτουργών, με κάτι προγράμματα που θα μπορούσε να κάνει μέσα στην τάξη ή με το μάθημα των δεξιοτήτων που προσφέρεται, θα μπορούσαν όλα αυτά να βοηθήσουν.
- Τι συμβουλή θα δίνετε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο αλλά και σε ένα κανονικό;
- Εμ συζήτηση, υπομονή και μέσα από εργασίες και ομαδικές δραστηριότητες.
- Πιστεύετε ότι ο διάλογος βοηθάει να έρχονται και πιο κοντά;
- Συμβάλει!
- Σίγουρα. Ωραία αυτά θ ήθελα να σας ρωτήσω. Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!
- Να είστε καλά!

Συνέντευξη 6η

Ερωτήσεις συνέντευξης:

Προφίλ εκπαιδευτικού

Φύλο εκπαιδευτικού: Άντρας

Ηλικία: 56

- Πως ονομάζεστε;

- Νίκος

- Ποια είναι η καταγωγή σας;

- Από εδώ από τα ζαγοροχώρια Ιωαννίνων

- Ποιες είναι οι σπουδές σας;

- Οι σπουδές μου είναι το ΤΕΦΑ Θεσσαλονίκης στο ΑΠΘ, αυτές είναι οι βασικές μου σπουδές. Τα υπόλοιπα είναι κάποια αγγλικά επιπέδου Proficiency.

- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας;

- Το 1988

- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;

- Ένα χρόνο.

- Α είστε καινούριος.

- Εντελώς καινούριος, ναι (γέλια).

- Πόσα χρόνια είστε ενεργός ως εκπαιδευτικός;

- 30 χρόνια, εκ των οποίων τα 20 είναι στην ειδική αγωγή, σε σχολεία ειδικής αγωγής και σε κάτι δομές και τα 10 είναι σε σχολεία γενικής αγωγής στην πρωτοβάθμια.

- Ήσασταν πάλι εδώ στα Ιωάννινα σε σχολεία;

- Σε σχολεία των Ιωαννίνων. Σε σχολεία της Αιτωλοακαρνανίας, της Μεσσηνίας, της Άρτας, σε αυτά τα σχολεία αυτών των περιοχών.

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε; Υποθέτω τις έχετε όλες μιας που είστε γυμναστής.

- Ναι, όλες τις έχω.

- Πόσα είναι τα αγόρια και πόσα τα κορίτσια κατά πλειοψηφία στις τάξεις; Ποια είναι περισσότερα;
- Γενικά κατά πλειοψηφία στις τάξεις βλέπω τα περισσότερα ότι είναι αγόρια.
- Έχετε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες, και αν ναι πόσα είναι αυτά;
- Ναι, κυρίως από το Αφγανιστάν και από τη Συρία.
- Άρα είναι και πρόσφυγες και μετανάστες;
- Ναι ακριβώς.
- Οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;
- Εγώ βλέπω ότι γενικά εδώ τα παιδιά προσαρμόζονται στο συγκεκριμένο σχολείο έτσι όπως τα είδα φέτος που είναι η τ μου χρονιά εδώ. Στη διαδικασία των μαθημάτων συμμετέχουν μαζί με τα Ελληνάκια. Αυτό που βλέπω είναι 'ότι στις ελεύθερες ώρες πιο πολύ επιδιώκουν να δημιουργήσουν τις δικές τους παρέες ομογενείς και κουβεντιάζουν πιο πολύ στα διαλείμματα, κάνουν κάποια παιχνίδια μαζί τους. Δηλαδή ο ελεύθερος χρόνος τους είναι πιο πολύ μεταξύ τους τα διαλείμματα, παρά έχουμε συμπόρευση παιδιών Ελλήνων και μεταναστών ή προσφύγων που κάνουν κουβέντα ή κάποιο δικό τους παιχνίδι. Στη διαδικασία της μάθησης όμως ενσωματώνονται τα παιδιά αυτά.
- Μάλιστα.
- Διακρίνεται διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές; Και ποιες είναι αυτές; Χρησιμοποιείται εσείς οι ίδιοι κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;
- Επειδή δεν είναι μεγάλη η εμπειρία αυτή που έχω με τα παιδιά, μιας που είναι 4-5 μήνες που τα έχω εδώ στο σχολείο, είναι κυρίως παιδιά μεταναστών εδώ θα έλεγα, απλώς τα παιδιά των μεταναστών έχουν καλύτερη ενσωμάτωση γιατί είναι κάποια χρόνια εδώ και μάλλον με πιο ομαλές συνθήκες, όσο ομαλές μπορεί να είναι αυτές οι συνθήκες δηλαδή. Των προσφύγων τα παιδιά βλέπω ότι είναι λίγο πιο επηρεασμένα από το περιβάλλον από το οποίο προήλθαν, δηλαδή είναι λίγο πιο μαζεμένα, πιο κλειστά, πιο εσωστρεφή. Δεν ανοίγονται εύκολα, δεν μιλάνε. Αυτή είναι η βασική τους διαφορά.
- Προσπαθούν όμως να κάνουν παρέες, να προσεγγίσουν άλλα παιδιά; Ανεξαρτήτως εθνικότητας.
- Στην προσέγγιση που έχω παρατηρήσει στον ελεύθερο χρόνο τους μπορώ να πω ότι υπάρχει λίγο και το ηλικιακό. Τα πιο μικρά παιδιά πιο εύκολα θα συμμετέχουν, τα παιδιά δηλαδή της πρώτης και δευτέρας δημοτικού. Τα παιδιά αυτά συμπεριφερόμενα πιο αυθόρμητα ακόμα και στο ελεύθερο παιχνίδι τους θα συμμετέχουν με κάποια παιδιά Ελληνάκια πιο εύκολα. Αλλά τα μεγαλύτερα παιδιά που συναντώ στην έκτη ας πούμε δεν συναναστρέφονται εύκολα ειδικά στο ελεύθερο παιχνίδι με τα Ελληνάκια, αλλά μεταξύ τους πιστεύω υπάρχει μια συνεργασία και συμπόρευση μεταξύ μεταναστών και προσφύγων, δεν διαχωρίζονται τελικά αυτοί μεταξύ τους.

Έτσι βλέπω εγώ τουλάχιστον από άλλη αφετηρία δηλαδή, κάποιος μπορεί να έχουν έρθει εδώ πιο ομαλά και κάποιος πιο βίαια στο χώρο, εδώ στην Ελλάδα και κάποια στιγμή βρίσκουν το δρόμο τους στο σχολείο σιγά-σιγά τα παιδιά.

- Χρησιμοποιείται εσείς κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά; Για να ενσωματωθούν και να κοινωνικοποιηθούν καλύτερα;

- Δεν έχω κάτι για να μπορέσω να τα βοηθήσω διαφορετικά, προσπαθούμε να τα εντάξουμε με τεχνικές που έχουν πολύ εικόνα και κίνηση και μέσω αυτών έχουμε δει εξέλιξη, στο δικό μου τομέα τουλάχιστον. Θα χρησιμοποιήσω ένα παράδειγμα με ένα παιδί που μπορώ να συνεννοηθώ μαζί του και αμέσως αυτό το παράδειγμα να γίνει εικόνα και για τα υπόλοιπα παιδιά που συμμετέχουν στο μάθημα. Οπότε σε ιδιαίτερες τεχνικές εγώ στο δικό μου το μάθημα δεν καταφεύγω για να προσεγγίσω τα παιδιά, γιατί η εικόνα είναι χίλιες λέξεις και τα βοηθάει πάρα πολύ να ενσωματωθούν. Σε άλλα ακουστικά αντικείμενα δεν ξέρω πως θα έπρεπε να γίνεται η προσέγγιση. Εντάξει υπάρχει το εμπόδιο της γλώσσας το οποίο είναι μεγάλο, αλλά τουλάχιστον στο δικό μου το αντικείμενο ξεπερνιέται με εικόνα.

- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες;

- Τα παιδιά είναι πάρα πολύ δραστήρια, είναι πολύ ικανά. Μερικές φορές δηλαδή είναι πιο ώριμα κινητικά από ότι τα Ελληνάκια που έχουμε στο σχολείο και αυτό μου κάνει και εμένα εντύπωση και σε πολλές δραστηριότητες. Παιδιά ψημένα δηλαδή δεν ξέρω από τι περιβάλλοντα προέρχονται, αλλά είναι παιδιά που ανταποκρίνονται στ κινητικά πρότυπα που έχουμε εδώ εμείς που διδάσκουμε στα σχολεία. Εκεί λίγο που βλέπουμε ότι τα παιδιά μπορεί να είναι λίγο πιο πίσω είναι όταν ξεκινάνε να κάνουν μάθημα κάποιων δεξιοτήτων, κάποιων αθλοπαιδιών, κάποιων κινήσεων πιο συγκεκριμένων, εκεί μπαίνει λίγο και το πιο αγωνιστικό οπού εκεί τα παιδιά υστερούν αλλά δεν ξέρουμε και τις συνθήκες από τις οποίες προέρχονται ή έχουν δουλέψει, εκεί δηλαδή υπάρχει μια υστέρηση αλλά ξεπερνιέται σιγά-σιγά με την εικόνα που διδάσκουμε.

- Έχετε δει κάποιο παιδί που να κάθεται άπραγο, να μην συμμετέχει δηλαδή στο μάθημα σας;

- έχει τύχει να έχω δύο παιδιά από τη Συρία στην Τρίτη τα οποία είναι πολύ επιρρεπής στην αντίδραση σε ό, τι και να μπει ως κανόνας ή κάτι που δεν τα ευχαριστεί και τα οποία επιδιώκουν με τρόπο να βγουν εκτός διαδικασίας ομαδικού παιχνιδιού που πολλές φορές το κάνουν κιόλας. Αυτά τα παιδιά μετά θέλουν άλλη προσέγγιση, να μιλήσω ξανά και ξανά για να μπορέσουν να πιστού να ξαναμπούν στο παιχνίδι αλλά τελικά και αυτό ξεπερνιέται και το κίνητρο του παιχνιδιού είναι πάρα πολύ μεγάλο για να μπορέσει το παιδί να συμμετέχει. Αυτό δηλαδή πιστεύω ότι αμβλύνει όλες τις αντιδράσεις που μπορεί να έχουν τα παιδιά, αλλά υπάρχουν κάποιες αντιρρήσεις όχι όμως ότι είναι φαινόμενο αυτό γενικό.

- Βαθμούς βάζετε;

- Βάζω ναι.

- Σε όλες τις τάξεις;

- Όχι σε όλες, στις μεγαλύτερες μόνο βάζουμε. Επειδή προέρχομαι και από το χώρο της ειδικής αγωγής δεν βάζαμε βαθμούς στην ειδική γενικά. Αλλά εδώ φέτος μόνο στην Πέμπτη και έκτη βάζουμε βαθμούς.

- Όταν έρχεται η ώρα της βαθμολογίας, νιώθετε αυτό το άγχος πως αν βάλετε κάποιο χαμηλό βαθμό σε κάποιο παιδί που μπορεί να μη συμμετέχει καθόλου στο μάθημα σας, ότι μπορεί κάποιος γονέας να αντιδράσει;

- Στην κατηγορία των προσφύγων ή όχι.

- Κατά βάση ναι αλλά και στο γενικότερο πλαίσιο των παιδιών.

- Τα σκεφτόμαστε λίγο πολύ όλα αυτά, τα λαμβάνουμε όλα υπόψη αλλά βασικά η εντύπωση είναι να μην είμαστε άδικοι ως προς τα άλλα παιδιά τα οποία με κάποιον τρόπο είναι καλύτερα ή χειρότερα από αυτό που θεωρούμε μείς ότι πρέπει να αποτυπώσουν μέσω της βαθμολογίας και το βασικό κριτήριο είναι να υπάρχει ένα αίσθημα δικαιοσύνης με βάση κάποια κριτήρια που έχει πάντα ο εκπαιδευτικός και γενικά μέσα από την εμπειρία και την παρατήρηση αυτά τα χρόνια με τα παιδιά υπάρχει ένα πλαίσιο με βάση το οποίο θα αξιολογήσουμε κάποια πράγματα και θα βάλουμε τον βαθμό. Τώρα για το θέμα των γονέων πάντα υπάρχει αυτή η αίσθηση ότι πάντα θα υπάρχει μια περίπτωση να βρεθείς απέναντι σε γονείς που θα κρίνουν και θα κριτικάρουν την αποτύπωση της επίδοσης του παιδιού, αλλά παρόλα αυτά δεν είναι το κριτήριο που θα λάβουμε υπόψη για να αποτυπώσουμε τι γίνεται μέσα στην τάξη. Θα κοιτάξουμε να το ξεπεράσουμε πιστεύοντας ότι εκείνη τη στιγμή ενεργούμε προς το συμφέρον του παιδιού.

17) Συμμετέχουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές ενεργά σε δραστηριότητες μέσα στη σχολική τάξη όταν πρέπει να εργαστούν σε ομάδες;

- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές; Πότε συμβαίνουν συνήθως;

- Σε αυτό το σχολείο δεν έχω δει ποτέ κάτι τέτοιο. Δεν έχω δει καμία σύγκρουση μεταξύ τους.

- Δεν έχετε κάποια τέτοια εμπειρία δηλαδή.

- Όχι δεν έχω.

- Αν υπήρχαν πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Όπως όλες τις καταστάσεις, σεβόμενος και την περιπέτεια αυτών των ανθρώπων και των οικογενειών τους κυρίως και έχοντας αυτό ως κύριο μέλημα γιατί έχουν περάσει ήδη πάρα πολύ δύσκολα, η σκέψη και η φροντίδα θα ήταν να τα αντιμετωπίσω τα παιδιά όπως όλα τα άλλα παιδιά και ίσως με ένα αίσθημα περισσότερης εύνοιας ή κατανόησης του προβλήματος λόγω των συνθηκών από τις οποίες προέρχονται.

- Ωραία!

19) Για ποιους λόγους μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση, έχετε κάποια προσωπική εμπειρία;

- Συνήθως εξαιτίας επιθετικών συμπεριφορών. Μπορεί να μαλώσουν επειδή κάποιος θα προκαλεί τον άλλον σχολιάζοντας αρνητικά είτε την εμφάνιση του είτε τη γλώσσα του είτε οτιδήποτε διαφορετικό.

- Κατάλαβα!

- Πώς διαχειρίζεστε μια τέτοια κατάσταση εντός και εκτός τάξης;

- Με συζήτηση.

- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους; Να αισθάνονται μειονεκτικά και να μην κάνουν εύκολα παρέες;

- Σίγουρα ναι! Υπάρχει αυτό το πράγμα, έχει γίνει αντιληπτό, γιατί είπαμε και πριν εκεί που φαίνονται τα παιδιά πως λειτουργούν, ομαδοποιούνται ως προς το δικό τους περιβάλλον κυρίως άρα ως προς τους Έλληνες. Αν τα αφήσουμε τα παιδιά ας πούμε δεν ξέρω αν θα είναι το ίδιο σε ένα ελεύθερο παιχνίδι έξω στην αυλή εκτός σχολείου το απόγευμα πως θα αντιδράσουν αλλά εδώ στο σχολείο στην αυλή του σχολείου αν τα αφήσουμε ελεύθερα με τη δική μας την επιτήρηση και παρουσία θα δούμε ότι πάλι στις μικρές ηλικίες υπάρχει μια πιο αυθόρμητη συμμετοχή ενώ στις μεγαλύτερες ηλικίες του σχολείου υπάρχει μια μεγαλύτερη δυσκολία στο να συμμετέχουν όλα τα παιδιά μαζί, οπότε εκεί υπάρχει μια κατάσταση ομαδοποίησης ως προς την καταγωγή.

22) Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ρατσιστικές; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;

- Ναι! Έχει τύχει παιδί να σχολιάζει αρνητικά ένα κορίτσι από τη Συρία που φορούσε συνέχεια μαύρη μαντίλα που δεν την έβγαζε ποτέ. Οπότε μίλησα για τη διαφορετική κουλτούρα της χώρας της και γιατί δεν είναι περίεργο κάποιος που προέρχεται από μια τέτοια χώρα να φοράει μαντίλα. Οπότε μετά σταμάτησε αυτό.

- Μάλιστα.

- Σας το ανέφερα αυτό γιατί υπήρχαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματά τους, για το χρώμα του ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Θα κοιτούσα να το συζητήσω με τα παιδιά, να τους εξηγήσω ότι όσο και να είμαστε διαφορετικοί στην εμφάνιση, στη γλώσσα και σε κάποια άλλα πράγματα, επειδή έχουμε εδώ παιδιά που συμμετέχουν στο σχολείο και κάνουν γυμναστική με μαντίλα κάποια κορίτσια δεν την βγάζουν ποτέ, στην αυλή είτε είναι άνοιξη είτε καλοκαίρι, πάντα με το ίδιο ένδυμα, τα παιδιά βλέπω ότι το αποδέχονται τουλάχιστον τα Ελληνάκια. Δεν υπάρχει κάποιος σχολιασμός δηλαδή ως προς την εμφάνιση και αυτό μου έκανε εντύπωση που σε αυτό το σχολείο δεν υπάρχει καμία κριτική. Δεν έχω δει κάτι τέτοιο αλλά πάλι με την ίδια λογική θα το είχα αντιμετωπίσει, δηλαδή της κουβέντας, της συζήτησης, της προσέγγισης και της κατανόησης ότι σε ένα περιβάλλον στο οποίο ζούμε δεν είμαστε όλοι ίδιοι και έχουμε και μια υποχρέωση να

δεχτούμε και ανθρώπους που σε κάποια άλλη περίπτωση θα μπορούσαμε να είμαστε εμείς στη θέση τους.

- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά και τι ως ξενοφοβική. Θα ήθελα να μου πείτε πως αντιλαμβάνεστε αυτή τη διάκριση. Γιατί για μένα ο ρατσισμός είναι κάτι πιο βαρύ ενώ η προκατάληψη είναι κάτι σαν διάκριση. Για εσάς λοιπόν τι θα έπρεπε να υπάρχει στη συμπεριφορά ενός μαθητή για να πείτε πως πρόκειται για ρατσισμό και τι ως ξενοφοβία;

- Πως εκφράζεται δηλαδή;

- Ναι!

- Τώρα αυτό είναι καθαρά θεωρητική απάντηση γιατί εγώ δεν έχω δει κάτι τέτοιο στο σχολείο, ούτε έχω συναντήσει τέτοιου είδους συμπεριφορές.

- Αν κάποιο παιδί κορόιδευε κάποιον που ήταν μετανάστης ή πρόσφυγας είτε για το χρώμα του είτε για τη θρησκεία του, θα το χαρακτηρίζατε ως ρατσιστική συμπεριφορά αυτό;

- Στο επίπεδο των παιδιών δεν θα μπορούσα να το πω, δεν θα έλεγα ότι είναι ρατσιστικό το κίνητρο. Ξενοφοβικό ίσως να σε μια πρώτη προσέγγιση αλλά θα προσπαθούσα να του εξηγήσω ότι πρέπει να αποδεχθεί ότι κάποιοι άνθρωποι έχουν τα δικά τους ήθη και έθιμα. Ότι αυτό το δυτικό πρότυπο μας είχε εμποτίσει εδώ αυτή τη συνείδηση ότι είναι το μοναδικό που υπάρχει στον κόσμο. Θα πρέπει σε μια εποχή σαν αυτή που ζούμε να αποδεχθούμε και το πρότυπο των Ασιατών, των Κινέζων, των Αφρικανών γιατί και αυτοί είναι άνθρωποι με τα δικά τους χαρακτηριστικά και δεν είναι σωστό σε μια πολιτισμένη υποτίθεται χώρα και εποχή να έχουμε τέτοιου είδους διακρίσεις. Θα ήθελα δηλαδή και πιστεύω πως αυτή είναι και η κατεύθυνση των βιβλίων επειδή βλέπω και από τα παιδιά που είχα ότι προσπαθούν να ενσωματώσουν και ονόματα και κάποια ήθη και από άλλες περιοχές γίνεται μια προσπάθεια να γίνουν αυτά α παιδιά αποδεκτά και μέλη της κοινωνίας αυτής της χώρας της οποίας τυγχάνει να έχουν βρει ένα καταφύγιο ή να βρίσκονται για λίγο εδώ. Αυτό θα έκανα δηλαδή, θα προσπαθούσα να τους εμψύχω την ιδέα ότι θα πρέπει να είναι αποδεκτή η διαφορετικότητα.

- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;

- Δεν έχω παρατηρήσει κάτι σε σχολείο, ούτε έχω δει κάτι εδώ. Και μου έκανε εντύπωση από την αρχή που ήρθα που συνάντησα ένα αρκετά μεγάλο αριθμό μαθητών προσφύγων και μεταναστών και Ρομά βέβαια που έχει εδώ αλλά δεν έχω δει καμία αντίδραση ή κάτι που να παραπέμπει σε κάποια φοβία από μέρους των γονέων. Και σε κάποια άλλα σχολεία που δουλεύω στην πόλη τα οποία έχουν και αυτά λιγότερο αριθμό μεταναστών παιδιών καθώς δεν είναι διαπολιτισμικά δεν έχω δει κάποια συμπεριφορά που να παραπέμπει σε ενόχληση επειδή τα παιδιά αυτά είναι εκεί ή όχι.

- Κατάλαβα!

- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;
- Όχι δεν υπάρχει, δεν έχω δει ποτέ κάποιον.
- Έμμεση επικοινωνία υπάρχει, δηλαδή κάποιος που να διευθετεί τα θέματα, να ενημερώνει τους γονείς;
- Ναι υπάρχει κάποιος που ασχολείται με τις οικογένειες των μεταναστών στο σχολείο, συγκεκριμένα υπάρχει κάποιος που είναι υπεύθυνος για τα προβλήματα που δημιουργούνται και για διάφορα θέματα ο οποίος έχει αναλάβει το κομμάτι αυτό της επικοινωνίας.
- Συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών; Αν συμβεί ας πούμε ένα περιστατικό και ενημερωθεί ο γονέας για αυτό πιστεύετε ότι θα αλλάξει αυτό, θα βοηθήσει δηλαδή η ενημέρωση;
- Σίγουρα θα βοηθήσει ναι. Θα πω κάτι παραδείγματα που έχουμε εδώ με τα Ρομά. Οι γονείς λοιπόν εμφανίστηκαν στην αρχή τα χρονιάς και κάποια θέματα λύθηκαν με την παρουσία τους και πιστεύω ότι σε κάθε περίπτωση το ίδιο πράγμα θα γινόταν. Οι γονείς είναι πρόθυμοι να λύσουν τα ζητήματα.
- Οι γονείς έρχονται στο σχολείο όταν γίνονται εκδηλώσεις και γιορτές ή για να πάρουν βαθμούς;
- Γενικότερα ή μόνο των μεταναστών;
- Κυρίως των μεταναστών και τα των προσφύγων αλλά και των Ρομά.
- Όχι δεν έρχονται οι γονείς. Δεν τους έχω δει σε κάποια εκδήλωση εδώ όχι.
- Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε συμβάλλει αρνητικά στην εμπλοκή των μειονοτήτων γονέων; Ή ότι μένουν σε δομές και δεν μπορούν να μετακινούνται;
- Πιστεύω ναι, το βασικό είναι ότι μένουν και λίγο μακριά από το σχολείο η διαμονή τους, σε κάποιες δομές δηλαδή. Αυτό ο έχουν αναλάβει κάποιοι άνθρωποι να το κάνουν εκτός οικογενειών, δεν έχω δει ποτέ να φέρουν δηλαδή οι γονείς των μεταναστών τα παιδιά τους στο σχολείο, ούτε τις ημέρες και τις ώρες που έχουμε μάθημα εδώ, έρχονται πάντα με λεωφορείο. Οπότε σε αυτό το θέμα υπάρχει μια απόσταση από του γονείς. Και οι γονείς δεν νιώθουν το σχολείο πιστεύω ως τόπο που μπορούν εύκολα να βρεθούν σε μια εκδήλωση και δεν έχουμε δει και κάποιες εκδηλώσεις στα οποία τα παιδιά αυτά από την μικρή εμπειρία που έχω τουλάχιστον εγώ να συμμετέχουν. Δεν συμμετέχουν σε παρελάσεις, δεν συμμετέχουν σε γιορτές εθνικές οι μετανάστες.
- Είναι σημαντική για εσάς η γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;
- με ποια έννοια;
- Ότι είναι αν συμμετείχαν οι γονείς στα δρώμενα του σχολείου θα βοηθούσε αυτό λίγο την κατάσταση και με την επικοινωνία με τους γονείς και από την άποψη ότι τα παιδιά θα

αισθάνονταν πιο ωραία στο πλαίσιο του σχολείου, να πάρουν ένα θάρρος και να ανταπεξέρχονται στις απαιτήσεις.

- Εγώ από ότι έχω παρατηρήσει και από την εμπειρία αυτή που έχω, οι γονείς αν μιλάμε γενικά είναι πάρα πολύ κοντά στα παιδιά. Σε όλες τις φάσεις και τις διαδικασίες της ημέρας. Θεωρώ ότι θα έπρεπε το διάστημα αυτό που τα παιδιά είναι στο σχολείο να μην έχουν εμπλοκή στο σχολείο. Δηλαδή δεν νομίζω ότι θα ωφελούσε σε κάτι και ίσως δυσκολεύει και τα πράγματα και την ανεξαρτητοποίηση των παιδιών και στην ωρίμανση των παιδιών η συνεχής παρουσίαση των γονέων σε κάθε εκδήλωση του σχολείου με την έννοια σε οτιδήποτε γίνεται να είναι παρόντες. Γιατί πολλές φορές έχει παρατηρηθεί ότι οι γονείς δεν αντιλαμβάνονται το πλαίσιο και ξεπερνούν τα όρια και πολλές φορές λειτουργούν σαν γονείς σε οποιονδήποτε χώρο. Δεν σκέφτονται ότι υπάρχουν παιδιά και εκπαιδευτικοί και αναλαμβάνουν το ρόλο τους με πολύ «ενθουσιασμό» και ξεπερνούν τα όρια, και αντί να προκαλέσουν κάτι θετικό προκαλούν κάτι αρνητικό συνήθως (γέλια). Τώρα σίγουρα σε κάποια πλαίσια υπάρχουν ενημερώσεις τακτικές και από τους εκπαιδευτικούς εδώ που έχουν ορίσει και ημέρες και ώρες και παρουσίες μηνιαίες. Νομίζω είναι υπέρ αρκετό το πλαίσιο στο οποίο οι γονείς έχουν επαφή με τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς του σχολείου. Δεν χρειάζεται κάτι διαφορετικό. Τώρα για τους γονείς των μεταναστών αυτό είναι ένα άλλο θέμα γιατί σίγουρα θέλει μια μεγαλύτερη οργάνωση, κάποιους ειδικούς που να μπορούν να μιλήσουν, να είναι οι ενδιαμέσοι που θα κάνουν τη μετάφραση για να μπορούν να καταλάβουν, είναι χρήσιμη δηλαδή μια επαφή καλύτερη και ενημέρωση των εκπαιδευτικών και των γονέων γιατί πολλές φορές ειδικά με τα παιδιά των μεταναστών και των προσφύγων υπάρχει θέμα. Βλέπουμε ένα παιδί στην τάξη ουρανοκατέβατο, έχει συμβεί αυτό τώρα, μετά από δύο μήνες το παιδί αυτό φεύγει από το σχολείο και δεν ξέρουμε τίποτα για το παιδί αυτό, δηλαδή όπως έρχεται μετά από δύο τρεις μήνες επειδή μετακινείται η οικογένεια του και πάει κάπου αλλού το παιδί αυτό φεύγει από το σχολείο και ρωτάμε τα υπόλοιπα παιδιά για να μάθουμε που πήγε το παιδί και ακούμε «πήγε στη Γερμανία, πήγε κάπου αλλού, έφυγε κλπ». Εντάξει αυτό υπάρχει. Δεν ξέρω βέβαια αν θα μπορούσε να είναι για κάθε εκπαιδευτικό να γίνεται ενημέρωση για το τι και πως υπάρχει αλλά θα έπρεπε να υπάρχει μια καλύτερη ενημέρωση στο κομμάτι αυτό, αν όχι από τους γονείς που είναι δύσκολο να προσεγγίσουν το σχολείο, από τους ενδιαμέσους για την πορεία των οικογενειών και παράλληλα και των παιδιών αυτών που συμμετέχουν στα σχολικά προγράμματα.

- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιο θέμα; Που ίσως να μην μπόρεσαν να διευθετήσουν οι εκπαιδευτικοί.

- Όχι δεν νομίζω, δεν έχει πέσει κάτι τέτοιο στην αντίληψη μου. Αυτά τα χρόνια δηλαδή πουθενά δεν νομίζω να υπήρχαν ζητήματα τα οποία έφτασαν στο σημείο να χρειαστεί να συμμετέχουν οι γονείς στην επίλυση. Δεν έγινε ποτέ κάτι τέτοιο. Είχαν λυθεί τα ζητήματα με την παρέμβαση των εκπαιδευτικών.

- Ωραία!

- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο; Καταλήξατε κάπου; Σε ποια βασικά σημεία συμφωνήσατε;

- Ναι γίνονται συνέχεια. Γίνονται συναντήσεις, κάνουμε ενημερώσεις, βλέπουμε ο καθένας από τη μεριά του, από την ειδικότητα του πως μπορεί να δει μια οπτική σε κάποιο πρόβλημα και γίνεται ενημέρωση και έχουμε μια σφαιρική άποψη για το πώς τα παιδιά συμπεριφέρονται και ποιες διαδικασίες θα ήταν καλύτερο να χρησιμοποιηθούν.

- Οπότε καταλήξατε κάπου.

- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας;

- Θα μπορούσε να γίνει μια ενημέρωση καλύτερη για το περιβάλλον από το οποίο προέρχονται αυτοί οι άνθρωποι, εννοώ δηλαδή για το background των ανθρώπων αυτών, να δούνε λίγο ποιο είναι το υπόβαθρο ους όσον αφορά τα ήθη. Τα έθιμα τους, τις αρχές τους εν πάση περίπτωση, πως συμπεριφέρονται. Αυτό θα βοηθούσε πολύ στο να καταλάβουμε και εμείς καλύτερα τι περιμένουν και τι θέλουν οι γονείς και τα παιδιά αυτά από το σχολείο και να υπάρχει και μια σύνδεση γιατί αυτό που έχω δει εγώ είναι ότι πολλές φορές τα παιδιά αυτά τα αντιμετωπίζουν επί ίσοις όροις, είναι δεδομένο αυτό σε όλα. Το θέμα είναι ότι εμπόδιο είναι η γλώσσα γιατί ελάχιστα από τα παιδιά μπορούν να μιλήσουν αγγλικά, Ελληνικά δεν μιλάνε, μόνο βασικά πράγματα, οπότε ζητήματα που δεν μπορούμε να τα ξέρουμε από πριν γιατί υπάρχει το εμπόδιο της γλώσσας και επειδή και τα παιδιά αυτά δύσκολα θα έρθουν να μας μιλήσουν και να εκφραστούν για κάποιο θέμα, πιθανώς να μην το καταλάβουμε και ποτέ λόγω του ότι δεν θα μπορέσουν να μας το επικοινωνήσουν. Οπότε θα έπρεπε να υπάρχει μια προσπάθεια και μια προσέγγιση, βέβαια δεν γνωρίζω και ποια είναι η συχνότητα της ροής των μεταναστών ή των προσφύγων και κατά πόσο αυτό θα μπορούσε να γίνει ελεγχόμενα γιατί μιλάμε για συνθήκες που δεν είναι ομαλές Και πόσο εύκολο είναι να μπει στη διαδικασία αυτή όταν για δύο μήνες φεύγει και πάει κάπου αλλού εκτός Ελλάδας ή αλλάζει γεωγραφικό διαμέρισμα ή φεύγει από την Ευρώπη. Δεν ξέρω πόσο εύκολο είναι να υπάρχει αυτού του είδους η διαδικασία που να σε βάζει σε μια φάση ενημέρωσης για το τι κουβαλάει αυτός ο άνθρωπος μαζί του, που έρχεται στην Ελλάδα και στη συνέχεια και τα παιδιά του. Αυτό θα έπρεπε να υπάρχει σε γενικές γραμμές. Εγώ νομίζω επειδή δεν έχω μεγάλη εμπειρία με τα διαπολιτισμικά ότι πιο πολύ αφήνεται στην ευαισθητοποίηση την προσωπική των εκπαιδευτικών και στην ενημέρωση που έχουν και όχι σε κάποια άλλη παρέμβαση από κάποια άλλη αρχή. Οπότε διαπιστώνω εγώ ότι σε αυτό το κομμάτι υπάρχει ένα κενό από την πλευρά του υπουργείου.

- Τι συμβουλή θα δίνετε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο και σε ένα γενικό ίσως που θα υπάρχουν και εκεί αλλοεθνή παιδιά;

- Να υπάρχει ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών ως προς τα παιδιά αυτά και αυτό να ξεκινάει από μια ενημέρωση που θα θέτουν οι ίδιοι καθώς θα πρέπει να είναι βαθειά ενημερωμένοι για τα προβλήματα των μεταναστών και να ξέρουν τι ακριβώς συμβαίνει. Να έχουν μια επίγνωση της διαφορετικότητας που μεταφέρουν οι μετανάστες και σε συνδυασμό αυτών των δύο πραγμάτων, της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης να έχουν ένα μάθημα ως προς τα παιδιά αυτά, τα οποία θα τα εμπεριέχει συνεχώς και θα τα ενισχύει για να νιώθουν και αυτά όσο γίνεται

καλύτερα στο χώρο όσο καρό και να βρίσκονται εκεί, είτε ένα μήνα είτε ένα χρόνο ή παραπάνω, γιατί πιστεύω είναι παιδιά και θα πρέπει να έχουν την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση και όχι αποκλεισμούς ή και άλλες συμπεριφορές, για να μπορέσουν επειδή ξέρουν ότι προέρχονται από καταστάσεις πολύ δύσκολες και το βλέπουμε και αυτό στα πρόσωπα τους, να μην έχουν και από το σχολείο ένα άλλο εμπόδιο αλλά να το αισθάνονται ως ένα χώρο ασφάλειας και ένα χώρο δημιουργίας.

- Ωραία! Αυτά είχα να σας ρωτήσω. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ!

- Και εγώ σε ευχαριστώ!

Συνέντευξη 7^η

Ερωτήσεις συνέντευξης:

Προφίλ εκπαιδευτικού

1) Φύλο εκπαιδευτικού: Γυναίκα

2) Ηλικία: 43

- Πως ονομάζεστε;

- Ελένη

- Ποια είναι η καταγωγή σας;

- Από τα Ιωάννινα

- Ποιες είναι οι σπουδές σας;

- Παιδαγωγικό δημοτικής εκπαίδευσης στο ΑΠΘ και μεταπτυχιακό ειδικής αγωγής.

- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας;

- Το 2005

- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;

- Σε αυτό το σχολείο είμαι 12 χρόνια.

- Πόσα χρόνια είστε ενεργός ως εκπαιδευτικός;

- Είμαι 16 χρόνια.

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε;
- Την Τρίτη δημοτικού.
- Πόσα παιδιά έχετε στην τάξη;
- Στην τάξη είναι συνολικά 18 παιδιά.
- Πόσα είναι τα αγόρια και πόσα τα κορίτσια;
- Είναι 10 αγόρια και 8 κορίτσια.
- Έχετε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες, και αν ναι πόσα είναι αυτά;
- ναι, έχω δύο ρομά, ένα κορίτσι από το Αφγανιστάν και ένα από τη Συρία.
- Από ποιες χώρες προέρχονται αυτά τα παιδιά;
- Συρία και Αφγανιστάν και τα ρομά που είναι από Αλβανία.
- Οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;
- Η αλήθεια είναι ότι συχνά τα παιδιά αυτά δεν μπορούν να συμβαδίσουν εύκολα με την τάξη όσον αφορά τις απαιτήσεις των μαθημάτων καθώς δεν γνωρίζουν να διαβάζουν και να γράφουν αλλά ούτε να μιλούν τη γλώσσα και αυτός συχνά είναι ο παράγοντας που δεν μπορούν να έχουν κάποια εξέλιξη στο σχολείο. Στα μαθήματα χρειάζονται πολύ περισσότερο χρόνο και διαφορετική προσέγγιση ώστε να μάθουν και το πιο απλό και φυσικά απαιτείται πολύ περισσότερος χρόνος. Πολλές φορές το επικοινωνιακό κομμάτι παίζει ρόλο και στην κοινωνικοποίηση τους, δηλαδή δεν πλησιάζουν εύκολα παιδιά τα οποία είναι διαφορετικά από αυτά, ίσως επειδή δεν μπορούν να δεχθούν μια διαφορετική αντιμετώπιση από αυτή που ήδη ξέρουν. Πολλές φορές παιδιά τα οποία είναι διαφορετικού χρώματος ή έχουν διαφορετική θρησκεία δύσκολα θα κάνουν παρέα με παιδιά που διαφέρουν ως προς αυτό. Εδώ μπορεί να οφείλεται ο φόβος ως προς την αποδοχή ή το διαφορετικό ή ακόμα και η νοοτροπία από το σπίτι.
- Διακρίνεται διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές; Και ποιες είναι αυτές; Χρησιμοποιείται εσείς οι ίδιοι κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;
- Οι μετανάστες μαθητές ανταποκρίνονται πιο εύκολα στις απαιτήσεις των μαθημάτων αλλά έχουν και πιο γρήγορη κοινωνικοποίηση με τα άλλα παιδιά. Φαίνεται ότι είναι πιο ανοιχτά και δέχονται τους άλλους με περισσότερη ευκολία. Το κορίτσι που είναι από το Αφγανιστάν ασ πούμε έχει μεγάλη πρόοδο στα μαθήματα και μιλάει πιο εύκολα με άλλα παιδιά, συνεργάζεται και συνήθως δείχνει ενδιαφέρον για τη μαθησιακή διαδικασία. Οι πρόσφυγες είναι πιο κλειστοί, μένουν πιο πολύ μόνοι τους και δεν μπορούν να ανταποκριθούν στα μαθήματα. Πολλές φορές περνάνε μέχρι και μήνες για να μάθουν να λένε και να γράφουν το όνομα τους. Αφιερώνουμε περισσότερο χρόνο σε αυτά τα παιδιά προκειμένου να μάθουν κάτι ουσιαστικό ως προς το μαθησιακό επίπεδο αλλά κυρίως στοχεύουμε πρώτα στο κοινωνικό κομμάτι καθώς για αυτά τα

παιδιά είναι πιο σημαντικό να μάθουν πρώτα να μιλούν και να κάνουν παρέες, να νιώθουν πιο οικεία στο σχολείο και μετά να αποκτήσουν τις απαιτούμενες γνώσεις.

- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες;
- Συνήθως δέχονται να εργάζονται σε ομάδες με ευκολία. Σίγουρα υπάρχουν κάποιες προτιμήσεις ως προς τα άτομα με τα οποία θέλουν να συνεργάζονται αλλά όταν τους ορίζω τις ομάδες εγώ δεν έχουν κάποιο πρόβλημα. Σίγουρα δεν υπάρχει η ίδια ανταπόκριση από όλους ως προς τις απαιτήσεις των μαθημάτων αλλά μετράει πολύ η προσπάθεια και το προσωπικό ενδιαφέρον του καθενός και όχι μόνο το αποτέλεσμα καθώς δεν έχουν όλοι τις ίδιες δυνατότητες.
- Συμμετέχουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές ενεργά σε δραστηριότητες μέσα στη σχολική τάξη όταν πρέπει να εργαστούν σε ομάδες;
- Ναι δε υπάρχουν θέματα ως προς αυτό. Μόνο στην αρχή το κοριτσάκι που έχω που είναι από τη Συρία ήταν πιο επιφυλακτικό ως προς τη συνεργασία με άλλους και καθόταν μόνη της αλλά τώρα πλέον έχει το κορίτσι από το Αφγανιστάν που κάθονται μαζί και μπαίνουν και σε ομάδα μαζί οπότε τα έχουμε ξεπεράσει αυτά τα προβλήματα.
- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές; Πότε συμβαίνουν συνήθως;
- Στην αρχή ναι. Οι γηγενείς μαθητές δεν δεχόντουσαν να πλησιάσουν εύκολα παιδιά από διαφορετικές εθνικές ομάδες κυρίως λόγω διαφορετικού χρώματος και ενδυμασίας και γενικότερα κουλτούρας. Τους φαινόταν περίεργη η μαντίλα που φορούσαν τα κορίτσια και δεν την έβγαζαν ποτέ. Με τον καιρό όμως συνήθισαν την ύπαρξη τους εδώ και μάλιστα τους δέχονται και στις παρέες τους πλέον. Βέβαια παρατηρείται το φαινόμενο να κάνουν παρέες παιδιά που ανήκουν στις ίδιες εθνοτικές ομάδες.

19) Για ποιους λόγους μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση, έχετε κάποια προσωπική εμπειρία;

- Για πολύ ασήμαντα πράγματα. Για παράδειγμα μπορεί να τσακωθούν για το ποιος θα μοιράσει τα φυλλάδια με τις εργασίες που βάζουμε. Ένα σκηνικό που πέτυχα ήταν δύο παιδιά στο διάλειμμα που είχαν τσακωθεί γιατί διέφεραν οι θρησκείες τους. Είχε πει μάλιστα το ένα από τα δύο παιδιά ότι το ένα έβρισε τη μητέρα του άλλου παιδιού και χρειάστηκε να πάνε στον διευθυντή για να λυθεί το πρόβλημα. Ευτυχώς τώρα έχουν εκλείψει τέτοιες συμπεριφορές.
- Πώς διαχειρίζεστε μια τέτοια κατάσταση εντός και εκτός τάξης;
- Με το διάλογο και την εξήγηση. Τα παιδιά θέλουν πολύ διάλογο και μερικές φορές κάνουμε και δράσεις που αφορούν το κακό που προκαλεί η βία στα σχολεία και τι μπορούμε να κάνουμε εμείς για να μην συμβαίνουν τέτοιου είδους περιστατικά. Μιλάμε πολύ για την ισότητα όλων, τα οφέλη της διαφορετικότητας καθώς και την αποδοχή και τον σεβασμό απέναντι στους άλλους. Γενικά σε ένα τέτοιο σχολείο σαν αυτό καλλιεργούμε την ενσυναίσθηση, τον αλληλοσεβασμό και την αίσθηση του ανήκειν σε όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως εθνικότητας. Τα παιδιά πλέον είναι και αυτά πρόθυμα και έτοιμα να δεχτούν διαφορετικούς ανθρώπους και κουλτούρες και να μάθουν καινούρια πράγματα. Αν γενικά κάποια στιγμή ξεφύγει η κατάσταση ενημερώνω τον

διευθυντή για να ενημερώσει με τη σειρά του τους γονείς, κάτι το οποίο δεν είναι καθόλου εύκολο, καθώς πολύ γονείς δεν έχουν καμία επαφή με το σχολείο. Προσπαθούμε όμως να μη φτάνουμε σε τόσο ακραίες λύσεις και ευτυχώς υπάρχει καλή συνεννόηση με τα παιδιά.

- Κατάλαβα!

- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους;

- Ναι στην αρχή συνέβαινε αυτό. Κάποια παιδιά τα οποία είχαν διαφορετικό χρώμα κυρίως και ενδυμασία απέφευγαν την συναναστροφή με τους υπόλοιπους γιατί ένιωθαν κατώτερα. Πλέον άρχισαν να κοινωνικοποιούνται και να αποβάλλουν τέτοιου είδους συναισθήματα.

- Μάλιστα!

- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ρατσιστικές; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;

- Δεν έτυχε κάποιο περιστατικό που να είναι ακραίο. Στην αρχή απλά τα παιδιά ήταν πιο επιφυλακτικά με τους μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές ίσως γιατί δεν είχαν εξοικειωθεί με αυτή τη διαφορετικότητα και ίσως και γιατί μπορεί να ήταν έτσι μαθημένα από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Δεν πλησίαζαν εύκολα μαθητές διαφορετικού χρώματος αλλά ούτε παιδιά με διαφορετική ενδυμασία και γλώσσα καθώς δεν μπορούσαν να επικοινωνήσουν καθόλου ακόμη και να ήθελαν. Με τον καιρό όμως άρχισαν να αποδέχονται αυτά τα παιδιά και να συναναστρέφονται περισσότερο μαζί τους. Μέσα την τάξη υπάρχει η συνεργασία αλλά στα διαλείμματα παρατηρείται το φαινόμενο να είναι σε ομάδες ίδιας εθνικότητας παιδιά, όχι γιατί δεν τους θέλουν οι γηγενείς αλλά από επιλογή των ίδιων των παιδιών.

- Κατάλαβα ναι.

- Αφορμώμενη από αυτό ήθελα να αναφέρω πως υπήρξαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματά τους, για το χρώμα του ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Σίγουρα με συζήτηση και διάλογο και φυσικά με κάποιες δράσεις που αφορούν την ξενοφοβία και την αποδοχή της διαφορετικότητας και της ισότητας μεταξύ όλων των παιδιών. Είναι πολύ δύσκολο να προσπαθήσεις να πείσεις τα παιδιά να δεχτούν κάτι το οποίο μπορεί να μην το έχουν μάθει από το σπίτι τους. Πολλές φορές ακούω παιδιά να λένε πως δεν θέλουν να κάνουν παρέα με αλλοεθνή παιδιά γιατί έτσι τους είπαν οι γονείς τους. Εδώ στο σχολείο βέβαια τα παιδιά έρχονται σε επαφή και υπάρχει τριβή μεταξύ τους οπότε δημιουργούνται κάποιες σχέσεις έστω και τυπικές. Τα προβλήματα τέτοιου είδους περί θρησκειών και χρώματος δεν υπάρχουν πλέον. Εξάλλου είναι ένα σχολείο διαπολιτισμικό και το γνωρίζουν αυτό και οι γονείς.

- Μάλιστα, ωραία!

- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά και τι ως ξενοφοβική;

- Δεν μπορώ να πω ότι υπάρχει ρατσισμός από παιδιά τέτοιας ηλικίας. Θα μπορούσα να μιλήσω για επιφυλακτικότητα ίσως. Τα παιδιά έχουν κάποιες προτιμήσεις ως προς τις παρέες τους αλλά δεν αποκλείουν κανένα παιδί που είναι διαφορετικό. Στην αρχή μόνο απέφευγαν τη συναναστροφή μαζί τους. Όσον αφορά την ξενοφοβία είναι μεν ένας πιο «ελαφρύς» όρος αλλά και πάλι δεν θεωρώ ότι υπάρχει στα παιδιά ως επί το πλείστον. Τα παιδιά που θέλουν να κρατήσουν αποστάσεις απλώς το κάνουν και ίσως κάποιες φορές να εκφράζουν κάποια δυσαρέσκεια για τη διαφορετική νοοτροπία και κουλτούρα καθώς δεν έχουν τις ίδιες προτεραιότητες και επιθυμίες.

- Πως το εννοείται αυτό;

- Για παράδειγμα τα παιδιά που είναι από τη Συρία και ειδικά τα κορίτσια που φορούν και μαντίλες δεν έχουν ως προτεραιότητα το παιχνίδι, να βγουν, να τρέξουν, να γελάσουν και να μιλήσουν με άλλα παιδιά. Είναι συνήθως πιο σοβαρά και μοναχικά και συνήθως δεν συμμετέχουν σε παιχνίδια και δραστηριότητες.

- Α κατάλαβα!

- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;

- Στην αρχή ναι. Δεχόμουν επισκέψεις από γονείς που ρωτούσαν πως είναι η συνύπαρξη με τα αλλοεθνή παιδιά και αν υπάρχει πρόβλημα στο διδακτικό κομμάτι. Πλέον βλέπουν τι δουλειά κάνουν τα παιδιά εδώ στο σχολείο και ότι η συνεκπαίδευση με μετανάστες και πρόσφυγες δεν επηρεάζει την πορεία τους και έχουν ησυχάσει τα πράγματα.

- Πολύ ωραία!

- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;

- Όχι δεν έχω. Ότι θέμα προκύψει που δεν μπορώ να λύσω σαν εκπαιδευτικός το αναλαμβάνει ο διευθυντής και ο συντονιστής που είναι για αυτά τα θέματα. Αν και δεν έχει γίνει κάτι ακραίο για να χρειαστεί να διευθετήσει ο διευθυντής. Συνήθως ο συντονιστής προσπαθεί να επικοινωνεί με τους γονείς για να υπάρχει μια σταθερή γραμμή, όμως είναι δύσκολο να επικοινωνεί με τους γονείς μεταναστών και προσφύγων.

- Συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών;

- Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε συμβάλλει αρνητικά στην εμπλοκή των μειονοτήτων γονέων;

- Σίγουρα. Οι γονείς δεν έρχονται στο σχολείο γιατί δεν μπορούν να μιλήσουν καθόλου τη γλώσσα και επειδή δεν έχουν και μεταφορικό μέσο. Ειδικά όσοι μένουν στο camp είναι πολύ δύσκολη η πρόσβαση τους στο σχολείο. Τα παιδιά έρχονται με λεωφορείο και φεύγουν πάλι με

τον ίδιο τρόπο. Ότι θέλουμε να πούμε στους γονείς το μεταφέρει ο συντονιστής και κάπως έτσι λύνουμε κάποια θέματα.

- Πολύ ενδιαφέρον.

- Είναι σημαντική για εσάς η γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;

- Ναι σίγουρα! Οι γονείς πρέπει να ενημερώνονται για την πορεία των παιδιών στο σχολείο και γενικά να συμμετέχουν σε δραστηριότητες του σχολείου για να έχουν μια εικόνα πιο ολοκληρωμένη και συγχρόνως τα παιδιά να αισθάνονται πιο ευχάριστα και ζεστά στο χώρο του σχολείου.

- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιο θέμα;

- Στην δική σου την τάξη όχι. Έχουν συμβεί κάποια πράγματα τα οποία ήταν πολύ μικρής σημασίας οπότε μπόρεσα και τα έβαλα σε μια σειρά. Έτυχε να έχουν λεκτικούς τσακωμούς και όχι σωματική επαφή και έτσι με το διάλογο καταφέραμε και τα λύσαμε.

- Τέλεια!

- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο; Καταλήξατε κάπου; Σε ποια βασικά σημεία συμφωνήσατε;

- Ναι. Έχουν γίνει αρκετές συζητήσεις περί διαχείρισης θεμάτων για τη διαφορετικότητα και την ισότητα όσον αφορά τα αλλοεθνή παιδιά στο σχολείο. Γενικά είναι ένα θέμα αρκετά ευαίσθητο και στόχος μας είναι να βρίσκουμε άμεσα λύσεις για να αποφεύγουμε συγκρούσεις στο σχολείο και ειδικά μετά από τη μεριά των γονέων. Επίσης είδαμε πως οι δράσεις βοηθούν ακόμα πιο πολύ τα παιδιά να έρθουν κοντά και να αρχίζουν να συνηθίζουν τα «διαφορετικά» παιδιά στο χώρο του σχολείου. Ευτυχώς πάντα καταλήγουμε σε αποφάσεις και μπαίνουν σε εφαρμογή και όσο γίνεται αυτό υπάρχει μια μεγαλύτερη ασφάλεια και σε εμάς και στα παιδιά φυσικά.

- Πολύ ωραία!

- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας;

- Ναι. Θα μπορούσε να οργανώνει δράσεις και ομιλίες που να απευθύνονται σε παιδιά αλλά και γονείς και φυσικά θα μπορούσε να προσφέρει περισσότερα επιμορφωτικά σεμινάρια στους εκπαιδευτικούς ώστε να είμαστε και εμείς πιο έτοιμοι για να αντιμετωπίσουμε κάποια πράγματα. Φυσικά και εμείς ως εκπαιδευτικοί πρέπει να καλλιεργούμε τον αλληλοσεβασμό και την ενσυναίσθηση μεταξύ των παιδιών ώστε να έχουμε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Με αυτόν τον τρόπο γινόμαστε όλοι συμμετοχικοί σε μια διαδικασία η οποία μπορεί να αποφέρει μόνο καλά αποτελέσματα.

- Κατάλαβα!

- Τι συμβουλή θα δίνετε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο;

- Σίγουρα υπομονή και ηρεμία και φυσικά με κατανόηση και σεβασμό προς τα παιδιά. Γενικά αν τα παιδιά αυτά (μετανάστες και πρόσφυγες) δουν κάποιο ενδιαφέρον από τον δάσκαλο σίγουρα ευαισθητοποιούνται και ανοίγονται πολύ πιο εύκολα, γίνονται πιο δεκτικά στη μάθηση και προσπαθούν περισσότερο στη μαθησιακή διαδικασία. Όλα είναι στην ευχέρεια του δασκάλου. Ουσιαστικά είναι ο «κυρίαρχος» σε αυτή τη διαδικασία γιατί από αυτόν εξαρτάται η εξέλιξη των παιδιών αυτών σε όλους τους τομείς της ζωής τους. Οπότε όλοι οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί είναι καλό να ασχολούνται με τα παιδιά με μεγάλη προσοχή, κατανόηση και σεβασμό και να καλλιεργούν την ελευθερία ως προς τη διαφορετικότητα την ισότητα και την έκφραση όλων.

- Ωραία! Αυτά είχα να σας ρωτήσω. Σας ευχαριστώ πολύ!

- Εγώ σε ευχαριστώ!

Συνέντευξη 8η

Ερωτήσεις συνέντευξης:

Προφίλ εκπαιδευτικού

Φύλο εκπαιδευτικού: Άντρας

Ηλικία: 63

- Πως ονομάζεστε;

- Αλέξανδρος

- Ποια είναι η καταγωγή σας;

- Κατάγομαι από τη βόρεια ήπειρο και η μητέρα μου από Φιλιπιάδα αλλά γύρισαν πριν χρόνια στην Ελλάδα και εγώ γεννήθηκα και μεγάλωσα εδώ

- Ποιες είναι οι σπουδές σας;

- Πρώτα πέτυχα στο Πολυτεχνείο μηχανολόγων μηχανικών το 1980 αλλά μέσα στην καρδιά μου ήταν τα παιδιά οπότε μετά έδωσα πάλι εξετάσεις και πέτυχα στην παιδαγωγική ακαδημία. Αργότερα το 1997 έκανε και τη μετεκπαίδευση στο διδασκαλείο και ανεβάσαμε το επίπεδο των σπουδών στα 4 έτη και δίδαξα στο τμήμα ΤΕΙ Ιωαννίνων στο τμήμα λογοθεραπείας το 2002-2003 το αντικείμενο αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές. Επίσης πήγα στο εξωτερικό ως διδάσκαλος και καθηγητής στα Ελληνόπουλα του εξωτερικού στο Καζακστάν από το 2003 έως το 2006 και ένα χρόνο στην Ιορδανία από το 2009 έως το 2010. Αγγλικά είμαι στο επίπεδο του lower και έμαθα και ρωσικά.

- Μια χαρά! Οπότε έχετε πολλές εμπειρίες.

- Ναι. Έτσι πρέπει να είναι ο δάσκαλος. Και εσείς με τις γνώσεις τις περαιτέρω που έχετε και με την τεχνολογία, εμείς είμαστε παιδιά μπροστά σε εσάς με την τεχνολογία, θα αναπτυχθείτε ακόμα περισσότερο.
- Πότε αποφοιτήσατε από τη σχολή σας;
- Από το Πολυτεχνείο (παύση για σκέψη).. το 1983 και το 1985 την παιδαγωγική ακαδημία.
- Πόσο καιρό διδάσκετε στο σχολείο;
- Σε αυτό είμαι μόνο φέτος αλλά ήμουν και παλαιότερα το 2011-2012.
- Ωραία!
- Πόσα χρόνια είστε ενεργός ως εκπαιδευτικός;
- Είμαι 38. Και είμαι στο τέλος της καριέρας μου και με μεγάλη συγκίνηση θα αποχαιρετήσω μαθητές, γονείς, διδασκάλους καθώς 17 Ιουνίου θα βγω στη σύνταξη. Και εμείς περάσαμε από όλα τα χρόνια. Περάσαμε από τη γραφομηχανήτα πρώτα χρόνια, δύσκολα αλλά ωραία χρόνια και ίσως με περισσότερες αξίες.
- Έχετε πολλές εμπειρίες. Έχετε πάει και σ άλλες χώρες, είδα και άλλους πολιτισμούς.
- Ναι και το συνιστώ και σε εσάς μετά α δύο χρόνια υπηρεσίας να κάνετε αυτό το τόλμημα και θα μάθετε και τη γλώσσα, θα συνεργάζεστε και με την πρεσβεία. Τον δάσκαλο τον περιμένουν πως και πως στο εξωτερικό για να μεταδώσει τις γνώσεις στα Ελληνόπουλα.
- Σίγουρα.

Ερωτήσεις σχετικά με την έρευνα

- Ποια τάξη έχετε;
- Δεν έχω τάξη απλά κάνω διάφορα μαθήματα, θρησκευτικά, ιστορία, γεωγραφία.
- Οπότε έχετε μαθήματα σε όλες τις τάξεις;
- Κυρίως Τετάρτη, Πέμπτη και έκτη.
- Ωραία!
- Πόσα παιδιά έχετε στην κάθε τάξη;
- Στην Ε1 είναι 18, στην Ε2 17 και στην Ε3 19. Τα μαθήματα μου είναι θρησκευτικά και γεωγραφία σε αυτές τις τάξεις.
- Πόσα είναι τα αγόρια και πόσα τα κορίτσια (στην πλειοψηφία);
- Πάνω κάτω είναι τα ίδια αλλά έτσι λίγο πιο πολλά τα κορίτσια όπως βλέπω. Αλλά και στο εκπαιδευτικό προσωπικό πάλι υπερτερούν οι γυναίκες, καθώς γενικά είναι και πιο κοντά στα παιδιά και ιδιαίτερα στην πρώτη τάξη.

- Έχετε παιδιά τα οποία προέρχονται από άλλες χώρες, και αν ναι πόσα είναι αυτά;
- Ναι. Από το Αφγανιστάν, από την Αλβανία, από τη Συρία λόγω πολέμου και φτώχειας και ρομά.
- Οι πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές προσαρμόζονται εύκολα στα δεδομένα του σχολείου (κοινωνικά και μαθησιακά); Κάνουν εύκολα παρέες; Ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των μαθημάτων;
- Θα κάνουν εύκολα παρέες, είναι κοινωνικοί, λίγο στη γλώσσα έχουν κάποιες δυσκολίες αλλά καταβάλλουν προσπάθεια και μ ο εξαιρετο διδακτικό που έχει το σχολείο μας έχουν αποτελέσματα. Σκεφτείτε πόσα έχουν περάσει αυτά τα παιδιά και έχουν πάντα το χαμόγελο.
- Διακρίνετε διαφορές ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές; Και ποιες είναι αυτές; Χρησιμοποιείται εσείς οι ίδιοι κάποια διαφορετική προσέγγιση ως προς αυτά τα παιδιά;
- Ίσως ο μετανάστης έχει ένα μεγαλύτερο βαθμό κοινωνικοποίησης γιατί έχει περάσει και δύσκολα, ενώ ο πρόσφυγας που έχει περάσει έναν πόλεμο πλέον δείχνει να είναι πιο μοναχικός.
- Κατάλαβα!
- Πώς ανταποκρίνονται σε ομαδικές εργασίες και σε δραστηριότητες;
- Ανταποκρίνονται καλά αλλά συνήθως στις ατομικές εργασίες γιατί στις ομαδικές καμιά φορά δεν ξέρουν και νιώθουν ότι δεν θα τα καταφέρουν καθώς τα παιδιά που είναι Έλληνες γνωρίζουν καλύτερα τι πρέπει να κάνουν.
- Συμμετέχουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες μαθητές ενεργά σε δραστηριότητες μέσα στη σχολική τάξη όταν πρέπει να εργαστούν σε ομάδες;
- Συμμετέχουν και στις εθνικές εορτές μάλιστα τραγουδάνε και γενικά συμμετέχουν. Καμιά φορά θέλουν όμως και λίγη παρότρυνση προκειμένου να ακολουθήσουν τους κανόνες.
- Αυτό συμβαίνει γιατί ίσως δεν έχουν ξαναμπεί ποτέ σε σχολική τάξη;
- Μπορεί και αυτό, ναι!
- Ωραία! Τώρα όταν έρχεται η ώρα της βαθμολογίας, υπάρχει αυτό το άγχος που αν βάλετε κάποια χαμηλή βαθμολογία μήπως αντιδράσει κάποιος γονέας.
- Δεν υπάρχει τέτοιος φόβος γιατί θα εξηγήσω πως αυτό αξίζει το παιδί. Καλύτερα να λέμε την αλήθεια και να είμαστε δίκαιοι παρά να χρυσώνουμε το χάπι. Θα βάλω δηλαδή τη βαθμολογία που αξίζει, αν και τώρα στο τέλος της χρονιάς είμαι λίγο πιο επιεικής.
- Σε μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές θα δείξετε περισσότερη κατανόηση ως προς τη βαθμολογία;
- Θα δείξω. Πώς να μην δείξω εξάλλου σε ένα παιδί που πέρασε τόσα πολλά με τον πόλεμο, έφυγε από τη χώρα του μέσα σε βάρκα και κάτω από πολύ κακές συνθήκες και ήρθε εδώ να

μάθει γράμματα. Σίγουρα σε κάτι τέτοια είμαστε πιο επιεικείς αλλά προσπαθούμε να το βάλουμε και αυτό σε ένα πλαίσιο.

- Πολύ ωραία!

- Παρατηρούνται συγκρούσεις ανάμεσα σε γηγενείς και αλλοεθνείς μαθητές; Πότε συμβαίνουν συνήθως και για ποιους λόγους ;

- Δεν παρατηρούνται συνήθως γιατί και εμείς έχουμε εμφυσήσει το πνεύμα της αλληλεγγύης και του αλληλοσεβασμού. Θα έλεγα ότι παίζουν μεταξύ τους πολύ.

- Εννοείται οι γηγενείς με τους γηγενείς, οι ρομά με τους ρομά σε ομάδες ή μπορεί να παίζουν και όλα μαζί;

- Όλα μαζί. Για αυτό εξάλλου είναι και διαπολιτισμικό το σχολείο.

- Για ποιους λόγους μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση, έχετε κάποια προσωπική εμπειρία;

- Δεν έχω παρατηρήσει συγκρούσεις. Απλώς κάποια παιδιά δεν κάνουν μεταξύ τους παρέα.

- Πώς διαχειρίζεστε μια κατάσταση έντασης εντός και εκτός τάξης;

- Τους καλούμε και τους μιλάμε. Προσπαθούμε να βρούμε το λόγο και εξηγούμε γιατί είναι καλό να μην συμβεί ξανά κάτι παρόμοιο. Με το διάλογο πιο πολύ.

- Έχετε παρατηρήσει παιδιά πρόσφυγες ή μετανάστες που απομονώνονται εξαιτίας της διαφορετικότητάς τους;

- Στο σχολείο μας όχι αλλά έχω ακούσει αρκετές φορές από γονείς ότι δεν θέλουν πολύ τους μετανάστες που αυτό μπορεί φυσικά να μεταδοθεί και στα παιδιά τους και να υπάρξει μετά αυτή η δυσκολία. Οι μεγαλύτεροι δηλαδή συνήθως μεταφέρουν τις ιδεοληψίες τους ότι οι μετανάστες είναι κακοί.

- Έχει τύχει να δείτε συμπεριφορές μαθητών απέναντι σε πρόσφυγες και μετανάστες συμμαθητές τους που θα λέγατε ότι είναι ρατσιστικές; Μπορείτε να μου αναφέρετε ένα παράδειγμα/περιστατικό για το πως τις αντιμετωπίσατε;

- Δεν έχει πέσει κάτι τέτοιο στην αντίληψη μου. Θα έλεγα ότι αυτά τα παιδιά τα αντιμετωπίζουμε με καλό τρόπο και οι μαθητές και οι δάσκαλοι, για αυτό και το σχολείο το συγκεκριμένο έχει αυτή την αποστολή, να ενώνει τα παιδιά όλου του κόσμου.

- Σας το ρώτησα αυτό γιατί υπήρξαν περιστατικά κατά καιρούς στο παρελθόν που κάποια παιδιά δέχονταν ακόμα και αρνητικές στάσεις και συμπεριφορές από γηγενείς μαθητές για τα ονόματα τους, για το χρώμα του ακόμα και για την εξωτερική τους εμφάνιση. Πως θα διαχειριζόσασταν εσείς μια τέτοια κατάσταση;

- Σίγουρα με το διάλογο. Θα έλεγα πως δεν έχει σημασία το χρώμα και ότι όλα τα χρώματα είναι καλά και ότι και το διαφορετικό πρέπει να το αγαπάμε.

- Ναι κατάλαβα!

- Τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ρατσιστική συμπεριφορά;
- Αν το κοροϊδεύει για παράδειγμα, δηλαδή αν του ασκεί κακή κριτική και αν προβαίνει σε άσχημες πράξεις λόγω της διαφορετικότητας του θα έλεγα ότι αυτό είναι κάτι ρατσιστικό.
- Μάλιστα.
- Και τι πρέπει να υπάρχει σε μια συμπεριφορά μαθητή απέναντι σε άλλον μαθητή ώστε εσείς να καταλήξετε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ξενοφοβική συμπεριφορά;
- Η ξενοφοβία είναι κάτι πιο ήπιο. Δεν έχει να κάνει με επιθετικές πράξεις απέναντι σε ένα διαφορετικό παιδί αλλά με μια αποφυγή προς συναναστροφή.
- Από τις επαφές σας με γονείς γηγενών μαθητών, έχετε δει κάποια ανησυχία από τη συνεκπαίδευση των παιδιών τους με πρόσφυγες και μετανάστες μαθητές; Τι είδους ανησυχίες;
- Όχι δεν υπήρξαν γιατί έχουν καταλάβει και εκείνοι ότι ακόμη και με τόσα διαφορετικά παιδιά το μάθημα προχωράει καλά και με αυτούς. Κατανοούν ότι είναι και αυτά τα παιδιά μέλη του σχολείου και πρέπει και αυτά να μάθουν.
- Έχετε επικοινωνία με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων παιδιών; Και αν ναι, πόσο συχνή είναι αυτή;
- Όχι ιδιαίτερη αλλά έχω γενικά.
- Συναντάτε εμπόδια από την επικοινωνία σας με τους γονείς των μεταναστών και προσφύγων μαθητών;
- Όχι, θεωρώ ότι με καλή διάθεση όλα επιλύονται. Βέβαια με κάποιους γονείς δεν υπάρχει καθόλου επικοινωνία λόγω δουλειάς ίσως.
- Αν πρέπει να μεταφέρετε κάτι στους γονείς που αφορά τα παιδιά έχετε άμεση επικοινωνία ή υπάρχει κάποιος αρμόδιος που φροντίζει για αυτό;
- Ναι. Έχουμε τον συντονιστή για τα πιο δύσκολα αλλά προσπαθώ και εγώ να επικοινωνώ έστω τηλεφωνικά καθώς αυτό είναι πιο εύκολο από το να έρθουν εδώ οι γονείς.
- Μάλιστα, ωραία!
- Η γλώσσα επικοινωνίας πιστεύετε συμβάλλει αρνητικά στην εμπλοκή των μειονοτήτων γονέων;
- Στην αρχή είναι σίγουρα πρόβλημα η γλώσσα αλλά μετά όσο μαθαίνουν τη γλώσσα αίρεται αυτή η δυσκολία.
- Υπάρχει διακοπή στη φοίτηση αυτών των παιδιών;
- Ναι είναι συχνό αυτό το φαινόμενο.
- Κατάλαβα!

- Μιλάνε όλα τα παιδιά ελληνικά ή πρέπει να χρησιμοποιήσετε τα αγγλικά ας πούμε για να συνεννοηθείτε;
- Μιλάνε ελληνικά αλλά κάποιες φορές θα χρειαστεί να μιλήσω αγγλικά σε κάποια που δεν γνωρίζουν καθόλου τη γλώσσα.
- Χρησιμοποιείτε κάποια διαφορετική μέθοδο στη διδασκαλία σας;
- Εξατομικευμένη, δηλαδή ανάλογα με το επίπεδο του κάθε παιδιού.
- Ωραία!
- Στο μάθημα των θρησκευτικών υπάρχουν παιδιά τα οποία δεν θέλουν να συμμετέχουν;
- Τους ρωτάμε αν θέλουν κι έχουν το δικαίωμα να αποφασίσουν. Μερικά βέβαια συμμετέχουν και ρωτάνε κιόλας για να μάθουν. Τα αφήνουμε όμως ελεύθερα να επιλέξουν καθώς πρόκειται για παιδιά με διαφορετική θρησκεία. Αλλά γενικά υπάρχει ένα κλίμα συνεργασίας χωρίς φανατισμούς.
- Ωραία! Προβλήματα στη γραφή και στην ανάγνωση υπάρχουν;
- Το διάβασμα το έχουν κατακτήσει καλύτερα και στη γραφή ακόμα είναι σε ένα πρώιμο στάδιο, δυσκολεύονται λίγο παραπάνω. Όσο περνάει όμως ο καιρός καλύτερεύει.
- Είναι σημαντική για εσάς η γονική εμπλοκή στο σχολείο; Και αν ναι, γιατί;
- Είναι! Αλλά μέχρι ένα όριο που να μην δημιουργεί δηλαδή πρόβλημα στους δασκάλους. Εδώ είμαστε σε πολύ καλά όρια. Είναι το αντικείμενο του δασκάλου οπότε δεν πρέπει να παρεμβαίνουν αρνητικά στο έργο του.
- Συμμετέχουν δηλαδή στο σχολείο σε γιορτές ή να πάρουν τους βαθμούς;
- Ναι έρχονται κάποιοι και στις γιορτές και για τους βαθμούς, δείχνουν το ενδιαφέρον τους.
- Αχα ωραία!
- Χρειάστηκε ποτέ η παρέμβαση των γονέων και των δύο πλευρών ώστε να επιλυθεί κάποιο θέμα;
- Όχι, δεν έχει πέσει στη αντίληψη μου κάτι τέτοιο.
- Εντάξει.
- Έχετε συζητήσει στο σύλλογο διδασκόντων βασικούς κανόνες για την αντιμετώπιση τυχόν δυσκολιών και προβλημάτων που συνεπάγεται η συνεκπαίδευση μαθητών με διαφορετικό υπόβαθρο; Καταλήξατε κάπου; Σε ποια βασικά σημεία συμφωνήσατε;
- Ναι το συζητήσαμε στη αρχή της χρονιάς που κάναμε προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου λόγω του ότι έχουμε και παράλληλη στήριξη για το ειδικό σχολείο που συστεγάζεται μαζί μας και για αυτά τα παιδιά υπάρχει μια ιδιαίτερη μέριμνα όπως και για τα αλλοεθνή παιδιά που χρησιμοποιούνται κάποιες διαφορετικές μέθοδοι όπως η εργασία στα τάμπλετ προκειμένου να

κατανοήσουν καλύτερα το μάθημα και σταδιακά να αρχίσουν να καταλαβαίνουν και να ομιλούν την Ελληνική γλώσσα. Και μετά φυσικά και η βοήθεια η προσωπική από το δάσκαλο.

- Πολύ ωραία!

- Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας στο σχολείο, υπάρχει κάτι που θα μπορούσε να κάνει η διοίκηση, π.χ. το υπουργείο παιδείας, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας;

- Θα μπορούσαν να γίνονται ομιλίες εκ μέρους του υπουργείου ακόμα και στο κοινοβούλιο για τέτοια σοβαρά θέματα ώστε να υπάρχει μεγαλύτερη επιτυχία σε έναν στόχο. Πρέπει να γίνουν πιο πολλά εκ μέρους του υπουργείου προκειμένου να εξαιρεθεί το φαινόμενο του ρατσισμού και κυρίως στο πλαίσιο του σχολείου που πρόκειται για παιδιά.

- Οπότε θα πρέπει να υπάρχει ο σεβασμός και η αποδοχή για να γίνεται καλύτερη η εκπαίδευση για όλους;

- Υπάρχει απλά θέλει και στο ευρύτερο περιβάλλον να υπάρχει αυτό (στην οικογένεια).

- Ωραία!

- Τι συμβουλή θα δίνατε στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν τέτοια ζητήματα σε ένα διαπολιτισμικό σχολείο;

- Να μην φοβούνται τίποτα γιατί με πίστη και με τόλμη θα τα καταφέρουν όλα. Σίγουρα είναι ένα δύσκολο έργο η διαπολιτισμική εκπαίδευση και η ένταξη των παιδιών αυτών στο σχολικό περιβάλλον αλλά όταν υπάρχει θέληση και καλή διάθεση όλα γίνονται.

- Τέλεια! Αυτά ήθελα να σας ρωτήσω. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ!

- Και εγώ σας ευχαριστώ για τη χαρά που μου δώσατε!